

T.C.

İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TARİH VE MEDENİYET ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI

TARİH VE MEDENİYET ARAŞTIRMALARI BİLİM DALI

**TÜRKİYE'DEN SURİYE'NİN İDLİB BÖLGESİNE
YAPILAN İNSANİ YARDIM ÇALIŞMALARI VE
ETKİLERİ (2011-2023)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sümeyye YILDIRIM

İstanbul

Mayıs - 2024

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TARİH VE MEDENİYET ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI
TARİH VE MEDENİYET ARAŞTIRMALARI BİLİM DALI

TÜRKİYE'DEN SURİYE'NİN İDLİB BÖLGESİNE YAPILAN
İNSANİ YARDIM ÇALIŞMALARI VE ETKİLERİ
(2011-2023)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sümeyye YILDIRIM

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ali BOLAT

İstanbul

Mayıs - 2024

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Tarih ve Medeniyet Araştırmaları Anabilim Dalı, Tarih ve Medeniyet Araştırmaları Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ali BOLAT

Üye Dr. Öğr. Üyesi Abdullah TOK

Üye Prof. Dr. Ferit BAZ

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Erhan İÇENER

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Türkiye’den Suriye İdlib Bölgesine Yapılan İnsani Yardım Çalışmalarının Etkileri**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Sümeyye YILDIRIM

ÖN SÖZ

2011 yılında başlayan Suriye Savaşı'nın yarattığı zorlu süreçte, Suriyeli sığınmacılara ve mağdurlara yönelik yapılan yardımlar noktasında Dünya Şehit Çocukları Vakfı'na ve değerli ekibine teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Bu anlamlı çalışmada, vakfin mali verilerini benimle paylaştığı için Sayın Yüksel Akpınar'a içtenlikle minnettarım.

Hayatımın çeşitli aşamalarında başvurduğum, beni maddi ve manevi olarak destekleyen, eğitimlerimde yönlendiren ve hayatımın kılavuzluğunu üstlenen saygıdeğer babam ve yardımsever anneme teşekkürü bir borç bilirim. Bu hayattaki en büyük şansım olan ve beni destekleyen kardeşim Kevser'e ve ağabeyim Enes Yıldırım'a teşekkürlerimi iletiyorum. Rahmetli ağabeyim Hasan Yıldırım ve teyzem Hediye Aras'ı sonsuza kadar rahmetle ve özlemle anıyorum.

Yüksek lisans eğitimim başladığı günden itibaren beni destekleyen kıymetli akademisyen arkadaşlarıma ve özellikle çocukluk arkadaşım Dr. Büşra Kalli İnce ve dostum Gülseren Kalli'ye içtenlikle teşekkürlerimi sunuyorum. Bu süreçteki destekleri, benim için büyük bir güç ve motivasyon kaynağı olmuştur.

Tez çalışmamın her aşamasında beni olumlu yönde destekleyerek, hatalarımı titizlikle düzenleyen saygıdeğer hocam Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ali Bolat'a, fikir ve görüşleriyle beni yönlendiren Prof. Dr. Beytullah Kaya'ya, her sorunda yardım ve desteğini esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Abdullah Tok ve Burcu Öztürk Genç hocalarıma ayrıca teşekkür ediyorum.

Sümeyye YILDIRIM

ÖZET

TÜRKİYE'DEN SURİYE'NİN İDLİB BÖLGESİNE YAPILAN İNSANİ YARDIM ÇALIŞMALARI VE ETKİLERİ (2011-2023)

Sümeyye YILDIRIM

Yüksek Lisans, Tarih ve Medeniyet Araştırmaları

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ali BOLAT

Mayıs, 2024- 202 Sayfa

2011 yılında sınırlı bir halk hareketi olarak başlayan Suriye iç savaşı, kısa sürede bölgesel ve küresel çapta ağır sonuçlar doğurarak birçok Dünya Devlet aktörlerini içine çekmiştir. Bu süreçte, özellikle bölgedeki sınır devletler, iç savaşın etkilerinden kaçınamayarak meseleye dahil olmak durumunda kalmıştır. Türkiye, büyük bir mülteci akınına ev sahipliği yaparken, bu durum hem iç hem de dış güvenlik sorunlarına neden olmuştur. Bu bağlamda, Suriye iç savaşı, Türkiye için temel dış politika konularından biri haline gelmiştir. Bu sebeple bu çalışmada Suriye iç savaşı karşısında Türkiye'nin aktif rolü incelenmiştir. Dış yardımlar tarih boyunca hem bir güç gösterisi hem de iyi niyet göstergesi olmuştur. Zamanla dış yardımların niteliği değişse de devletlerin dış politikalarındaki önemini hiçbir zaman kaybetmemiştir. Bu çalışmanın amacı; 2011 yılından günümüze kadar ki süreçte Türkiye'nin kamu ve sivil toplum kuruluşlarının İdlib bölgesindeki çalışmalarının etkisini incelemektir. Bu yardım çalışmaları kapsamında Türkiye'de özel bir vakıf olarak kurulan Dünya Şehit Çocukları Vakfı'nın Suriye iç savaşında bölgede yaptığı insani yardım çalışmaları spesifik olarak ele alınmıştır. Bu vakfın sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusundaki projeleri, literatürdeki "insanî yardımın uzun vadeli etkileri" konusunda önemli bir araştırma alanını aydınlatılabilir. Vakfın uzun vadeli projeleri, sadece acil yardım ihtiyaçlarına odaklanmak yerine, savaşta mağdur olan çocuklara yönelik olarak onların yaşamlarını kalıcı bir şekilde iyileştirmeyi hedeflemiştir. Bu bağlamda, eğitim projeleri, psikososyal destek programları ve sağlık hizmetleri gibi alanlarda yürütülen faaliyetlerin incelenmesi, insanî yardımın sadece kısa vadeli kriz

yönetimi değil, aynı zamanda uzun vadeli toplumsal dönüşümü nasıl etkilediğini anlamamıza yardımcı olabilir. Çalışmamıza özgün değer katan en önemli husus, Suriye'nin İdlib bölgesi gibi spesifik bir alan üzerinde çalışılmış olmasıdır. Bu çalışma yapılırken, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yapılmıştır. Konunun güncel olması sebebiyle birçok haber sitesinden ve gazete yazılarından yararlanılmıştır. Vakıfların paylaştığı resmî belgelerde incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Suriye, İdlib, Türkiye, Yardım, Dünya Şehit Çocukları Vakfı,

ABSTRACT

TURKEY’S HUMANITARIAN AID ACTIVITIES IN IDLIB REGION OF SYRIA AND THEIR EFFECTS (2011-2023)

Sümeyye YILDIRIM

Master’s Thesis, History and Civilisation Studies

Thesis Supervisor: Asst. Prof. Dr. Mehmet Ali BOLAT

May, 2024 –202 Pages

The Syrian civil war, which started as a limited popular movement in 2011, quickly produced severe regional and global consequences and attracted many world state actors. In this process, especially the border states in the region could not avoid the effects of the civil war and had to get involved in the issue. While Turkey hosts a large influx of refugees, this situation has caused both internal and external security problems. In this context, the Syrian civil war has become one of the main foreign policy issues for Türkiye. For this reason, this study examined Turkey's active role in the Syrian civil war. Foreign aid has been both a show of power and a sign of goodwill throughout history. Although the nature of foreign aid has changed over time, it has never lost its importance in the foreign policies of states. The purpose of this study; The aim is to examine the impact of the work of Turkey's public and non-governmental organizations in the Idlib region from 2011 to the present. Within the scope of these aid efforts, the humanitarian aid works carried out by the World Martyrs' Children Foundation, which was established as a private foundation in Turkey, in the region during the Syrian civil war, were specifically discussed. This foundation's projects in line with sustainable development goals can shed light on an important research area in the literature on "long-term effects of humanitarian aid". The foundation's long-term projects aim to permanently improve the lives of children victimized by war, rather than focusing only on emergency aid needs. In this context, examining activities carried out in areas such as education projects, psychosocial support programs and health services can help us understand how humanitarian aid affects not only short-term crisis management but also long-term social transformation. The most important

aspect that adds unique value to our study is that it was studied on a specific area such as the Idlib region of Syria. While carrying out this study, document analysis, one of the qualitative research methods, was conducted. Since the subject is current, many news sites and newspaper articles were used. Official documents shared by foundations were examined.

Keywords: Syria, Idlib, Türkiye, Aid, World Martyrs' Children Foundation.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	ii
ÖN SÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xv

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ	1
1.1. Amaç	4
1.2. Araştırmanın Önemi.....	4
1.3. Araştırma Yöntemi.....	4
1.4. Tezin Düzeni	5
1.5. Osmanlı Dönemi Suriye.....	6
1.6. Türkiye Suriye İlişkileri	10
1.6.1. Hatay Meselesi	10
1.6.2. Su Sorunu	13
1.6.3. Terör Sorunu	15
1.7. 2000 Sonrası Türkiye – Suriye İlişkileri	19
1.8. Suriye Devleti'nin Kriz Süreci.....	27
1.8.1. Bölgesel Katkıları.....	31
1.8.2. Küresel Katkıları	32

İKİNCİ BÖLÜM

SURİYE İÇ SAVAŞI SÜRECİNDE TÜRKİYE – SURİYE İLİŞKİLERİ VE GELİŞEN OLAYLAR..... 34

2.1. Özgür Suriye Ordusu (ÖSO).....	34
2.2. Türk Fantom Keşif Uçağının Düşürülmesi	35
2.3. Angajman Kuralları.....	36
2.4. Suriye Tezkeresi.....	37
2.5. Suriye Savaş Uçağının Düşürülmesi (23 Mart 2014)	38
2.6. Rus Savaş Uçağının Düşürülmesi (24 Kasım 2015).....	39
2.7. Kobani Olayları (6-7 Ekim 2014)	40
2.8. Şah Fırat Operasyonu (22 Şubat 2015)	42
2.9. Suruç Olayları (20 Temmuz 2015)	43
2.10. Fırat Kalkanı Harekâtı (24 Ağustos 2016).....	44
2.11. Suriye Politikasında Değişen Türk-Rus İlişkileri	45
2.12. Cenevre Konferansları	46
2.13. Astana Süreci	47
2.14. Soçi Zirvesi	48
2.15. Zeytin Dalı Harekâtı (20 Ocak 2018).....	49
2.16. Barış Pınarı Harekâtı (9 Ekim 2019).....	51
2.17. Suriye İdlib Bölgesi	53
2.18. Bahar Kalkanı Harekâtı (27 Şubat 2020).....	55

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE SURİYELİ SİĞİNMACILARA YAPILAN YARDIMLAR 57

3.1. Suriye İç Savaşı Sürecinde Türkiye'deki ilk Beş Yıllık İnsani Yardım Faaliyetleri.....	59

3.2. Bir Milyon Suriyeli Mülteciye “Kızılay Kart” İle Yardım Desteği.....	59
3.3. Türkiye Sınır Noktası Yardım Çalışmaları 2012-2022.....	60

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DEN SURİYE İDLİB BÖLGESİNE YAPILAN YARDIMLAR VE ETKİLERİ..... 64

4.1. Dış Yardım Kavramı ve Kapsamı.....	64
4.2. Dış Yardım ve Yumuşak Güç Politikası.....	64
4.3. İdlib Bölgesine Giden Dış Yardımlar.....	67
4.3.1 Göç Eden Haleplilere Yapılan Yardımlar.....	67
4.3.2. Kızılay Sevgi Mağazaları.....	68
4.3.3. Kimyasal Bomba Saldırısında Tıbbi Yardımlar.....	69
4.3.4. Savaşın 7. Yılı Raporu.....	70
4.3.5. Yetimhanelere Yapılan Yardımlar.....	70
4.3.6. Dul ve Yetimlere Yapılan Yardımlar.....	71
4.3.7. Eğitim ve İstihdam Desteği.....	71
4.3.8. Yetimlere İftar.....	72
4.3.9. Çadır Kent Kurulumu.....	72
4.3.10. BM’den Kızılay’a 2.3 Milyon Dolar İnsani Yardım Desteği.....	73
4.3.11. Selzedelere İnsani Yardımlar (2019).....	74
4.3.12. Memur-Sen ve Hak-İş’ten İdlib’e İnsani Yardım.....	74
4.3.13. Ortak Yardım Kampanyası.....	75
4.3.14. Kızılay’ın İnsani Yardım Çağrısı.....	76
4.3.15. Mağaralara Sığınan Suriyeli Ailelerin Çadırlara Yerleştirilmesi.....	78
4.3.16. Selden Zarar Görenlere Yapılan Yardımlar (2021).....	79
4.3.17. İdlib’de Kurulan Briket Evlerim İnşası (2021).....	79

4.3.18. Kalıcı Briket Ev İnşaatı (2022)	81
4.3.19. Kızılay'ın Katkılarıyla İdlib'de 22 Derslikli Okulun Açılışı	82
4.3.20. Kızılay'dan İki Oksijen Dolum Tesisi Kurması.....	83
4.4. İHH İnsani Yardım Çalışmaları Suriye / İdlib	84
4.4.1. İHH Suriye Faaliyet Raporu 2011 – 2022.....	85
4.4.2. İHH'nın Suriye Bölgesi İçin İş Birliği Yaptığı Kurumlar.....	91

BEŞİNCİ BÖLÜM

DÜNYA ŞEHİT ÇOCUKLARI VAKFI'NIN SURİYELİ ŞEHİT AİLELERİNE İNSANİ YARDIM ÇALIŞMALARI

95

5.1. Dünya Şehit Çocukları Vakfının Kuruluşu	95
5.2. Hatay- Antakya Bölgesi Yardım Çalışmaları	96
5.3. Hatay / Antakya Dünya Şehit Çocukları Okulu.....	99
5.4. Hatay- Yayladağı Fizik Tedavi Merkezi.....	102
5.5. Türkmen Dağına Yapılan Yardımlar	103
5.6. Dünya ve Suriye Türkmenleri Platformu	104
5.7. Dünya Müslüman Türkleri Şöleni.....	105
5.8. Dünya Şehit Çocukları Vakfı'nın 2018 Sonrası Suriye İdlib Bölgesi Yardım Çalışmaları	106
5.8.1. Kış Yardımları.....	108
5.8.2. İdlib Çadır Kamplarındaki Şehit Ailelerine Yapılan Yardımlar	109
5.8.3. Kalıcı Konut İnşası: İstanbul Sitesi.....	112
5.8.4. Suriye- İdlib / İstanbul Sitesi Şehit Aileleri	115
5.8.5. İstanbul Sitesinde Basına Sızdırılan Yalan Haber.....	116
5.8.6. İstanbul Sitesi Okul Faaliyetleri	117
5.8.7. İdlib'de Jeneratörler, Güneş Panelleri ve Su kuyuları.....	118

5.9. Kurban Bağışı	119
5.10. İstanbul Sitesi Sera Faaliyetleri.....	120
5.10.1. Sera Bütçe Masrafları.....	121
5.10.2. İstanbul Sitesi Tarım Faaliyetleri	122
5.11. İstanbul Sitesi Tekstil Atölyesi	123
5.12. Şubat 2023 Deprem Faaliyetleri.....	124
5.12.1. Toplanma Merkezi Olan İstanbul Sitesi.....	125
5.12.2. Arama Kurtarma Çalışmaları	126
SONUÇ.....	128
KAYNAKÇA	132
EKLER.....	146
ÖZGEÇMİŞ.....	186

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1: 14 Sınır Yardım Noktası.....	61
Tablo 3.2: 2012-2022 Tarihler Arasında 14 Sınır Noktasına Yapılan Yardımların Bilançosu.....	62
Tablo 4.1: 2011-2022 İHH Suriye / İdlib Barınma Alanında Yapılan Yardımların Bilançosu.....	87
Tablo 5.1: Dünya Şehit Çocukları Vakfı 2018-2023 Çadırlara Yapılan Yardımların Bilançosu.....	111

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. 1803 Osmanlı Suriye Bölgesi Haritası.....	9
Şekil 2.1. Şah Fırat Operasyonu.....	43
Şekil 2.2. Fırat Kalkanı Harekâtı.....	45
Şekil 2.3. Zeytin Dalı Harekâtı	51
Şekil 2.4. Barış Pınarı Harekâtı.....	52

KISALTMALAR

PKK	: Kürdistan İşçi Partisi
ASALA	: Ermenistan'ın Kurtuluşu İçin Ermeni Gizli Ordusu
DEV-SOL	: Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
SANA	: Suriye Arap Haber Ajansı
AA	: Anadolu Ajansı
BM	: Birleşmiş Milletler
AB	: Avrupa Birliği
ÖSO	: Özgür Suriye Ordusu
SUK	: Suriye Ulusal Konseyi
DAEŞ	: Irak-Şam İslam Devleti
YPG	: Halk Koruma Birlikleri
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
PYD	: Demokratik Birlik Partisi
BMGK	: Birleşmiş Milletler Genel Kurul, Güvenlik Konseyi
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
HDP	: Halkların Demokratik Partisi
BBC	: Britanya Yayın Kuruluşu
SİHA	: Silahlı İnsansız Hava Araçları

ÇNRA	: Kaplan Füzeleri ve Çok Namlulu Roketatar
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
UMKE	: Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi
TDK	: Türk Dil Kurumu
IMF	: Uluslararası Para Fonu
WB	: Dünya Bankası
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TİKA	: Türk İş birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TÜRKSAY	: Türkiye Sağlık ve Sosyal Hizmet Çalışanları Vakfı
İHH	: İnsan Hakları ve İnsani Yardım Vakfı
DŞÇV	: Dünya Şehit Çocukları Vakfı
EYDAS	: Elektronik Yardım Dağıtım Sistemi
UNOCHA	: Birleşmiş Milletler İnsani İşler Koordinasyon Ofisi
FİKSAD	: Fikir Kültür ve Sanat Araştırmaları Derneği

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Suriye, Türkiye'nin 911 km sınırını paylaştığı en uzun kara sınırına sahip, geçmişten gelen birçok ortak değeri paylaştığı komşusudur. Bu ilişki, geçmişte bir Osmanlı vilayeti olan Suriye'nin Fransız manda himayesinden 1946 yılında bağımsızlığını kazanmasına kadar dalgalı bir süreç izlemiştir (Çerkeşli, 2016: 1). Bağımsızlığından Arap Baharı'na kadar, Türkiye-Suriye ilişkilerinde dengeli bir siyaset kurma çabası gösterilmiştir. Ancak Suriye her dönem, Türk dış politikasının vazgeçilmez bir odağı olmuştur.

2011'de başlayan Suriye'deki eşit hak ve reform talepleri, Esad hükümetinin barışçıl protestolara güç kullanarak sert müdahale etmesi sonucunda silahlı direniş gruplarının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Esad hükümetinin protestolara karşı sert önlemler alması ve halk-hükümet arasındaki anlaşmazlığın çözülememesi nedeniyle 2011'de Birleşmiş Milletler ve 2012'de Kızılhaç Komitesi tarafından iç savaş bildirisi ilan edilmiştir. Esad hükümetinin kısa sürede devrileceği umuduyla başlayan bu iç savaş, Ortadoğu ve batı ülkelerinin katılımıyla belirsizliğe sürüklenmiştir. Küresel ve bölgesel aktörler, kendi çıkarları doğrultusunda benimsedikleri politikalarla bölgenin refahını sağlama çabalarını zor bir döneme taşımıştır. Yakın tarihin en kanlı çatışmasına sahne olan Suriye iç savaşında sahada rejim güçleri (Şam Rejimi), Özgür Suriye Ordusu (ÖSO), Demokratik Birlik Partisi/ Halk Koruma Birlikleri (PYD/YPG), Irak-Şam İslam Devleti (DEAŞ) yer almaktadır (İnsamer, 2016). 2011 yılından günümüze bölgeye iç ve dış dinamiklerin müdahalesi iç savaşın uluslararası bir hal almasına sebep olmuştur.

Bu çalışmada, Türkiye'nin Suriye politikalarının etkileri incelenmiştir. Her biri kendi çıkarları doğrultusunda politikalar belirleyen ülkeler, "terörle mücadele" çerçevesinde Suriye'deki durumu değerlendirerek müdahalelerini artırmışlardır. ABD, AB ve Türkiye, iç savaşın başladığı dönemden itibaren Esad hükümetinin devrilmesini ve muhalif kesimleri desteklemeyi tercih etmişlerdir. Özellikle Rusya'nın BM Güvenlik

Konseyi'nde Esad rejimini diplomatik olarak savunması ve Suriye'ye yönelik yaptırım kararlarını veto etmesi, uluslararası alanda karar alamama sorununu ortaya çıkarmıştır. Başlangıçta bölgesel ve küresel aktörlerin "Esad'sız Suriye" talepleri ve daha sonra sınırlı Esad'lı Suriye'ye evrilme süreci, şüphesiz ki Rusya'nın 2014 yılından itibaren Suriye'ye destek vermesi bağlamında yaşanmıştır. ABD ise Türkiye'nin kırmızı çizgisi olan ve terör örgütü PKK'nın Suriye yapılanması olan PYD/YPG'ye sahada "DAEŞ'le Mücadele" kapsamında destek sağlamıştır. AB ise meseleye mülteci problemi odaklı bakmıştır. Rusya'nın Esad hükümetini koşulsuz bir şekilde desteklemesi, BM Güvenlik Konseyi'nde çözüm arayışlarının kısıtlı bir döngüye girmesi gibi nedenler Suriye iç savaşının uzamasına neden olmuştur (Kayabaşı, 2019: 96-100).

Türkiye, Suriye'deki iç savaşa terörle mücadele amacıyla dahil olmak zorunda kalmıştır. Suriye'deki olaylara karşı, kendi güvenliğini korumak adına askeri angajmana yönelik politikalar üretmiştir (Al Jazeera, 2014). Zeytin Dalı ve Fırat Kalkanı Harekâtları gibi sivil hassasiyetle başlatılan operasyonlarla sahada etkin bir rol oynayan Türkiye, Rusya ile diplomatik ilişkilerini düzenleyerek çözüme yönelik somut adımlar atmak amacıyla Rusya-İran-Türkiye iş birliğinde Astana sürecini başlatmıştır. Suriye'de yerinden edilen insanlara geçici koruma sağlayan Ankara hükümeti, Zeytin Dalı ve Fırat Kalkanı harekâtlarının kapsamını terörle mücadeleden bir adım öteye taşıyarak mülteci konumuna düşen Suriyelilerin evlerine geri dönüşünü sağlamayı hedeflediğini belirtmiştir. Astana Süreci çerçevesinde gerçekleştirilen Soçi Zirveleri'nde gerginliği azaltma bölgesinin inşasında öncülük eden Türkiye, sahadaki kaotik duruma çözüm arayışlarını sürdürmüştür.

Türkiye, Suriye'de karşılaştığı tehditlere dair ifadelerini sadece terör örgütleriyle sınırlı tutmadığını sürekli bir şekilde vurgulamaktadır. Terörizmin yanı sıra, göç sorunu da Türkiye için önemli bir zorluk arz etmektedir. Suriye'deki iç savaşın yarattığı bu kaotik durum, ülkenin terörle mücadele çabalarına ek olarak büyük bir insani krize dönüşmüştür. Esad, Rusya ve İran'ın sağladığı destekle İdlib bölgesine yönelik saldırıları başlatmıştır. Bu saldırıların sonucunda, İdlib bölgesinde durum daha zorlu bir hâl almıştır. Bu saldırılar, Türkiye'nin sınırlarında güvenlik endişelerini

derinleştirmiş ve ülkenin mültecilere sunduğu yardım ve barınma imkanlarını daha da karmaşık hale getirmiştir.

İç savaşın etkisiyle birçok insan ülke içinde yer değiştirmek zorunda kalmıştır. Bahar Kalkanı Harekâtının ardından, bu göç dalgasını engellemek amacıyla Türkiye, sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yaparak bölgede kapsamlı insani yardım çalışmalarını başlatmıştır. Bu çabalar, sadece güvenlik ve istikrarı sağlamakla kalmayıp aynı zamanda krizden etkilenen insanlara destek olma amaçlamıştır. Türkiye, Suriye’de iç savaşın başladığı tarihten itibaren her fırsatta sınırlarının herkese açık olduğunu beyan etmiştir. 2011 yılının ortasından itibaren Suriyeli sığınmacıların barınmasını sağlamak amacıyla mülteci kampları hazırlıklarına başlamıştır. Burada kurulan kampların idari yönetimleri Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)’a bağlıdır. Yardım dağıtımları ise Türk Kızılayı tarafından yürütülmektedir. Ayrıca kamplarda BM’nin gözlemcileri de yer almaktadır. Yabancılara Yönelik Sosyal Uyum Yardım Programı fon desteği, AB tarafından sağlanan uluslararası finansman desteği ile katkı sağlamıştır. Bu önemli yardım programının temel amacı, Türkiye sınırları içinde yaşayan ve kamplar dışında kalmış olan ihtiyaç sahibi Suriyeli vatandaşlara yönelik kapsamlı bir destek paketi sunmaktır (AFAD, 2016; AFAD, 2014).

Dış yardım, tarihsel süreçte “Bir devletten diğer bir devlete aktarılan kaynak” olarak tanımlanmış olmasına rağmen, zaman içinde içeriğinde önemli bir evrim geçirmiştir. Bu kavram, sadece maddi kaynaklarla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda teknik bilgi transferi, insani yardım ve diğer kaynakları içeren geniş bir perspektife doğru genişlemiştir (Gürel, 2022: 10). Dolayısıyla, dış yardımların çeşitli boyutları, yardım sağlayan ülkenin dış politikasında yumuşak güç oluşumunu etkileyerek, uluslararası ilişkilerde daha etkili bir rol oynamasına olanak tanımaktadır. Bu süreç, uzun vadeli iş birlikleri ve güven inşasıyla birlikte, uluslararası toplumda olumlu bir etki sağlamıştır. Dış yardımlar, çok zaman geçmeden uluslararası örgütler ve kurumların bir araya gelmesiyle bir norm halini almıştır. BM, Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası (WB), Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) ve Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü (OECD) gibi oluşumları içermektedir (Lancaster, 2007: 160-173). Türkiye’nin dış yardımlarını sağlayan önemli kuruluşlar olarak da Türk Kızılayı, AFAD, Türk İş birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), Türkiye Diyanet Vakfı (TDV), Türkiye Sağlık ve Sosyal Hizmet Çalışanları Vakfı (TÜRKSAY), İnsan

Hakları ve İnsani Yardım Vakfı (İHH), Dünya Şehit Çocukları Vakfı (DŞÇV) gibi birçok resmi ve sivil toplum yardım kuruluşları öne çıkmaktadır (www.kizilay.org.tr).

1.1. Amaç

Bu araştırmanın amacı; 2011-2023 Suriye iç savaşında Türkiye'nin oynadığı aktif rolü ve Türkiye'nin özellikle İdlib bölgesine yönelik sağladığı yardımları ayrıntılı bir şekilde incelemektir. Bu kapsamda, Türkiye'nin kamu ve sivil toplum örgütlerinin bölgeye sunduğu insani destekleri detaylı bir biçimde analiz edilecektir. Savaş nedeniyle mağdur olan Suriyelilerin insani ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla faaliyet gösteren yardım kuruluşlarına, yeni yöntem ve bakış açıları kazandırmak da bu çalışmanın temel odak noktalarından biridir. Ayrıca, yoksullukla mücadelede devletlerin yetersiz kaldığı durumlarda, özel yardım kuruluşlarının ne derecede kritik bir öneme sahip olduğunu anlamak da bu araştırmanın temel konusunu içermektedir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Çalışmamıza özgün değer katan en önemli husus, bu çalışmanın, Suriye'nin İdlib bölgesi gibi spesifik bir alan üzerinde çalışılacak olmasıdır. Şimdiye kadar gerçekleştirilen çalışmalar Suriye'nin geneline yönelik Türkiye'nin yapmış olduğu insani yardım faaliyetleri ya da Suriye'den Türkiye'ye göç eden mültecilere yönelik insani yardımlar üzerinedir. Ancak bu çalışmada Suriye iç savaşında yalnızca İdlib bölgesine yapılan Türkiye insani yardım çalışmalarının rolü ve konumu araştırılarak "ilk" ve "özgün" bir değere sahip olunacaktır.

1.3. Araştırma Yöntemi

Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden döküman incelemesi kullanılmıştır. Suriye iç savaşı hakkında Türkiye ve dünya genelinde yazılmış kitap, tez ve makaleler detaylı bir şekilde incelenmiştir. Özellikle konuya dair resmî belgeler sunan vakıfların kaynaklarına ağırlık verilmiştir. Çalışma, güncel verilere ulaşmak adına birçok haber sitesi ve gazete yazısını içermektedir. Kullanılan kaynaklar, kütüphaneler ve resmi kurum/kuruluşların internet sayfalarından temin edilmiştir. Bu bağlamda konuya dair

T.C. Dışışleri Bakanlığı ve Türk Silahlı Kuvvetleri'nin internet sitelerindeki resmi raporlar da incelenmiştir.

1.4. Tezin Düzeni

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır;

Çalışmanın ilk bölümünde, Suriye'nin tarihsel arka planıyla birlikte Osmanlı'dan günümüze kadar ikili ilişkilerin evrimini incelemiştir. Baas rejiminin Suriye'de iktidara gelmesiyle birlikte Türkiye-Suriye ilişkileri detaylı bir şekilde ele alınmış, Hafız Esad'ın izlediği politikaların Orta Doğu'ya ve Türkiye'ye etkileri göz önünde bulundurularak, iki ülke arasındaki önemli konular, özellikle su sorunu, terör sorunu ve Hatay meselesi detaylı bir şekilde incelenmiştir. Soğuk Savaş dönemindeki Türkiye-Suriye ilişkileri gözden geçirilmiş, Beşşar Esad'ın iktidara geçmesiyle birlikte Suriye'nin iç ve dış politikasında meydana gelen değişim ve dönüşümün bölgeye ve Türkiye'nin Ortadoğu politikalarına etkileri ele alınmıştır. Arap Baharı öncesinde ve sonrasında iki ülkenin ilişkilerinin gelişme süreci ve sürecin mimarı konumundaki Ak Parti ve Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun dış politikada izledikleri stratejilerin Türkiye-Suriye ilişkilerine etkileri detaylı bir şekilde irdelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, Türkiye'nin Suriyeli muhaliflerle kurduğu ilişkilerin nedenleri, Suriye'ye yönelik angajman kurullarındaki değişikliklerin gerekçesi ve sonuçları detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Aynı zamanda, Türkiye'nin Suriye ile ikili ilişkilerindeki evrim incelenmiş ve Suriye iç savaşı'nın Türkiye'nin güvenlik ve dış politikasına yönelik etkileri araştırılmıştır. PYD/YPG ve IŞİD gibi terör örgütlerinin Türkiye'nin ulusal güvenliğine yönelik tehditleri detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Türkiye'nin bu tehditleri ortadan kaldırmak ve sınır güvenliğini sağlamak için gerçekleştirdiği sınır ötesi harekâtlar ve Suriye iç savaşının durdurulması amacıyla uluslararası düzeyde yapılan bir dizi barış anlaşmaları incelenmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde; Türkiye'nin, Suriye iç savaşının başladığı tarihten itibaren sürekli olarak sınırlarını herkese açık tuttuğu ifade edilmiştir. 2011 yılının ortalarından itibaren Suriyeli sığınmacılara barınma imkânı sağlamak amacıyla

Türkiye'nin sıfır noktasında mültecilere yönelik insani yardımların ve kurulan kampların verileri, detaylı bir şekilde tablo halinde sunularak açıklanmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde; Dış yardım kavramının tanımı, kapsamı ve tarihsel süreç içindeki evrimi ele alınarak, aynı zamanda uluslararası alanda ülkeler tarafından sunulan yardımların insanlar üzerindeki etkileri raporlarla detaylı bir şekilde araştırılmıştır. Özellikle, Türkiye'nin Suriye'nin İdlib Bölgesi'nde gerçekleştirdiği insani yardım çalışmalarına odaklanılarak, Kızılay, AFAD gibi kuruluşların resmi raporları kullanılarak doküman incelemesi yapılmıştır.

Çalışmanın beşinci bölümünde; Dünya Şehit Çocukları Vakfı'nın, savaş mağduru yetim çocuklara yönelik yardım çalışmalarının etkileri incelenmiştir. Türkiye ve Suriye'de gerçekleştirdiği yardımlar, vakfi diğer yardım kuruluşları için örnek bir model haline getirmiştir. Bu çabalar, savaşın etkisi altında kalan yetimlere umut ve dayanışma sunmada önemli bir rol oynamıştır. Dünya Şehit Çocukları Vakfı'nın bu çerçevede gerçekleştirdiği yardımlar, detaylı bir şekilde araştırılarak resmi veriler üzerinden incelenmiştir.

1.5. Osmanlı Dönemi Suriye

Suriye'nin resmi adı “Al Jumhuriyah al Arabiyah as Suriyah” yani “Suriye Arap Cumhuriyeti”dir. Yüz ölçümü 185.180 kilometrekare olan ülkenin kuzey ve kuzeybatısında Türkiye yer almaktadır. Akdeniz'in doğusunda yer alan Suriye'nin batısında İsrail ve Lübnan bulunmaktadır. Ülkenin en büyük şehri olan başkent Şam, dünyanın en eski şehir merkezlerinden biri olarak ön plana çıkmaktadır. Geçmişten günümüzde bölgeye Fenikeliler, İbraniler, Hititler, Persler, Makedonlar, Romalılar, Bizanslılar ve Osmanlılar hâkim olmuştur (Suriye Ülke Raporu, 2012).

1516 yılında Osmanlı Devleti ile Memlûkler arasında yaşanan Mercidabık Savaşı sonrası Osmanlı topraklarına katılan Suriye, yaklaşık 400 yıl boyunca Osmanlı hâkimiyetinde kalmıştır. Yavuz Sultan Selim dönemi ve sonrasında Memlûklerden alınan halifelik ile Hac yolu güvenlik sorunu çözülmüştür. 1516 yılından sonra

halifelik ünvanını kullanan Osmanlı padişahları gücünü İslam dinine de dayandırarak daha büyük topraklara hükmetmeye başlamıştır (Uğurluel ve Kayatekin, 2017: 50).

1877 yılına gelindiğinde Osmanlı, Suriye topraklarını altı bölge halinde yönetiyordu. Bu bölgeler Halep, Şam, Beyrut, Cebel-i Lübnan, Kudüs ve Deyruzzor olarak isimlendirilmiştir. Halep, Şam ve Beyrut bölgeleri vilayet, Deyruzzor bölgesi sancak, Cebel-i Lübnan ve Kudüs ise mutasarrıflık olarak düzenlenmiştir (Özfatura, 2013: 138). Bu bölgeler Osmanlı Devleti tarafından atanan paşalar ve bu rütbedeki yöneticiler tarafından idare edilmiştir. Bu yerel yönetimler genel olarak tarikatlar, aşiretler ve yerel yönetimler ile hareket etmiş ve otoriteyi sarsmadıkları sürece yerel topluluklara serbest hareket etme izinleri verilmiştir (Aksu, 2011: 31).

İlerleyen dönemlerde III. Selim döneminde padişah tarafından atanan Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa gibi merkezi otoriteden bağımsız hareket etme eğiliminde olan yöneticilerin de etkisiyle dağılma dönemi hız kazanmıştır.

Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın Mora isyanını bastırması durumunda vadedilen Suriye, Mora ve Girit valilikleri dönemin padişahı II. Mahmut tarafından verilmemiştir. Mehmet Ali Paşa ile Akka Valisi Abdullah arasında çıkan anlaşmazlıklar sonrası 1831 yılında İbrahim Paşa komutasındaki Mısır ordusu Suriye topraklarını ele geçirmiştir. Napolyon'un saldırısı sonrasında başlayan ve İbrahim Paşa'nın işgali üzerine araya giren Avrupa devletlerinin de etkisiyle körüklenen Arap Milliyetçiliği giderek güç kazanmıştır (Ertaş, 2006: 46-47).

1839 yılına gelindiğinde Osmanlı Devleti'nin Avrupa ülkelerinin etkisi altına girmesi hız kazanmış ve Tanzimat Fermanı'nın ilanı ile süreç hızlanarak devam etmiştir. Tanzimat Fermanı ile Osmanlı topraklarında yaşamını sürdüren azınlıklara ayrıcalıklar vermeye başlanmıştır. Bu azınlıklara verilen hakların yanı sıra Batılı devletlerin hukuki olarak Osmanlı Devleti'nin iç işlerine müdahale etmesinin yolu açılmıştır (Arı, 2012: 63-67). Daha sonraki dönemlerde başta Avrupa olmak üzere tüm dünyada öne çıkan Milliyetçilik akımlarının giderek güç kazanmasından Osmanlı Devleti de nasibini almıştır. Osmanlı himayesinde bulunan Suriye toprakları başta Fransa ve İngiltere olmak üzere birçok ülkenin ilgisini çekmiştir. Bölgede başlayan milli

akımları destekleyen sömürgeci devletler Osmanlı Devleti'nin bölgedeki hâkimiyetini zayıflatmıştır (Demir, 2011: 693).

1856 yılına gelindiğinde ise Tanzimat Fermanı'nın daha ileri bir hali olan Islahat Fermanı ilan edilmiştir. Bu fermanla birlikte azınlıklara birtakım haklar daha verilmiştir. En çok dikkat çeken maddelerden bir tanesi de gayrimüslimlerin okul açabilmesi olmuştur. Bu ayrıcalık sayesinde Araplarda görülen milliyetçilik duyguları daha da artmış, batılıların müdahalesi ile daha da geniş bir çevreye yayılmıştır. Özellikle Suriye Protestan Koleji'nin açılması bu döneme damga vuran bir hamle olarak ön plana çıkmıştır. Gayrimüslimler tarafından açılan bu okulda verilen eski çağ Arap tarihi dersleri bölgedeki milliyetçilik duygusunun kabarmasını ateşlemiştir (Köylü ve Serdaroğlu, 2012: 3-13).

İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonra Suriye'de ortaya çıkan Arap Milliyetçiliği akımının etkisi İttihat ve Terakki yönetiminin hamleleri sonrası daha da büyük bir etkiye kavuşmuştur. 1914 yılında ise Cemal Paşa döneminde bölgeye gönderilen otoriteler baskıcı bir yöntem benimsediği için bölgedeki bunalımı artırmıştır. Süveyş'i hedefleyen Kanal Harekatı'nın başarısız olmasının nedeni olarak Arap ailelerinin düşmanlar ile ittifak kurduğu ileri sürülerek bir takım sert yaptırımlar uygulanmıştır (Çavuş, 2011: 49-52).

Osmanlı yönetiminin bölgedeki politikalarına karşı çıkan Mekke Emiri Şerif Hüseyin, 1. ve 2. Beyannameler adını verdiği metinleri yayınlamıştır. Bu beyannameler üzerine Osmanlı kuvvetleri Şerif Hüseyin'in üzerine yürümüştür. Şerif Hüseyin'in beyannamelerinin ardından İngilizler Casus Lawrence'ı kullanarak Şerif'in yanında yer almak istemişlerdir. Almanların yanında yer almaktan başka çaresi kalmayan Osmanlı'ya karşı İngilizler Şerif'e Arap vilayetlerini içine alan bir devlet kurulmasını ve bu devletin başına geçirileceğini vaat etmişlerdir. İngilizlerin daha önce Vehhabi Suud ailesine de verdiği bu söze kanan Şerif, İngilizlerin yanında yer almayı kabul etmiştir (Sağlam, 2022: 146).

Bölgenin İngiliz saldırılarıyla Osmanlı'nın elinden çıkmasıyla Suriye İngilizlerce işgal edilmiştir. İşgalin ardından Şam'da Şerif'in oğlu Faysal tarafından bir Arap hükümeti kurulmuştur. Birinci Dünya Savaşı'nda imzalanan Sykes-Picot anlaşmasına göre ise İtilaf Devletleri Filistin çevresini İngilizlere, Suriye ve Lübnan çevresini ise Fransız mandasına bırakmıştır (Çerkeşli, 2016: 9). Böylelikle 1920 yılına gelindiğinde 1516

yılında Mercidabık Savaşı ile başlayan Osmanlı himayesine son verilmiş, yerini Manda yönetimi almıştır. Bölgede yaşanan bu değişiminin ardından Türklerle Arapların arası açılmıştır. Savaş sırasında Osmanlı'ya sırt dönen Araplara Türkler hainlik suçlamasında bulunulurken Araplar ise Türkler tarafından sömürdüklerini iddia etmişlerdir. Günümüze kadar devam eden iki halk arasındaki bu soğukluk, hala izale edilememiştir. Asıl savaşan taraf olan Türk ve İngiliz halkları arasında benzer bir düşmanlık bulunmazken Araplarla Türklerin düşmanlığı geçtiğimiz yüzyıl boyunca diğer güçlerin işine gelmiş ve sürekli pompalanmıştır. Bugün bile hâlâ ülkemizde ve Arap coğrafyalarında bunun etkisi görülmektedir.

Mekke Şerif'in oğlu Faysal ile başlayan Suriye Krallığı'nın ömrü kısa sürmüştü, ardından sırasıyla Suriye Federasyonu, Suriye Devleti, Birinci Suriye Cumhuriyeti, Bağımsız Birinci Suriye Cumhuriyeti, İkinci Suriye Cumhuriyeti, Birleşik Arap Cumhuriyeti ve son olarak günümüzdeki Suriye Arap Cumhuriyeti kurulmuştur.

Şekil 1.1. 1803 Osmanlı Suriye Bölgesi Haritası

Kaynak: ([https://commons.wikimedia.org/Cedid Atlas \(Syria\) 1803](https://commons.wikimedia.org/Cedid Atlas (Syria) 1803)).

1.6. Türkiye Suriye İlişkileri

Osmanlı sonrası döneminde Türk halkı ile Arap halkı arasında ortaya çıkan milliyetçilik akımları ve siyasi anlaşmazlıklar uzun süre sürmüştür. Yakın döneme gelindiğinde, Türkiye ile Suriye arasındaki ilişkiler Hafız Esad döneminde de iyi değildir. Bu dönemde ortaya çıkan Hatay Meselesi, Su Sorunu gibi sorunlardan ötürü iki ülke arasındaki ilişki sağlıklı bir zemine oturtulamamıştır. Suriye hükümetinin Hatay'ı kendi toprakları olarak belirtmesi, su konusunda da Türkiye tarafından kabul edilmesi güç şartlar öne sürülmesi iki ülke arasındaki gerilimi tırmandırmıştır (A.g.e.: 15-16).

Suriye yönetiminin belirlediği dış politikasının temelinde Arap topraklarının bağımsızlığını kazanması ve işgal altındaki toprakların kurtulması gelmektedir. Özellikle İskenderun bölgesinin, Golan Tepelerinin ve Filistin topraklarının bağımsızlık kazanması da önem arz etmektedir (Tan, Belli ve Aydın, 2012: 67).

Hafız Esad döneminde Suriye'de varlığını sürdürmeye devam eden terör örgütlerinin sayısı artmıştır. Türkiye'ye isteklerini kabul ettirmek adına terörü destekleyen tutumunu ve açıktan lojistik desteğini göstermekten çekinmemiştir. Türkiye ise sorunları diyalog yoluyla uzlaşya vararak çözmek için uğraşmıştır. 1998 yılında Türkiye'nin Suriye'ye ultimatoma vermesine uzanan süreçte iki ülke arasında savaş çıkmasına ramak kalmıştır. İki ülkeyi savaşın eşiğine getiren hali üç ana başlık altında incelemek mümkündür. Bunlar Hatay Meselesi, Su Sorunu ve Terör Sorunu'dur.

1.6.1. Hatay Meselesi

1936 yılında Mustafa Kemal Atatürk tarafından Hatay adı verilen bölgeye eskiden İskenderun Sancağı denmekteydi. 1921 yılında Türkiye ile Fransa arasında imzalanan Ankara Antlaşması ile özel bir yönetim kurulan bu bölgede Türkçe resmi dil olarak kabul edilmiştir. Lozan Antlaşması, Suriye sınırında bir değişiklik yapmazken 1926'da Türkiye ve Fransa arasında imzalanan dostluk anlaşmasında da Hatay bölgesinde kurulan özel idarenin varlığı korunmuştur. 1936 yılına gelindiğinde Suriye ile Fransa arasında yapılan antlaşmada Suriye'deki Fransız mandası kaldırılmıştır. Bu antlaşma

sonrasında Fransızların Hatay üzerindeki yetkileri Suriye hükümetine devredilmiştir (Sarıay, 2021: 1-2).

Türkiye'nin 1936 yılının Ekim ayında Fransa'ya gönderdiği mektupta İskenderun Sancağı'nın bağımsızlık talebi yer almıştır. Fakat bu talep Fransa tarafından reddedilmiştir. Fransa tarafından Türkiye'ye gönderilen cevapta İskenderun Sancağı'nın bağımsızlığının kabul edilmesiyle Suriye'nin parçalanmasının aynı anlama geldiği belirtilmiştir. Bu konunun Fransa'nın yetki alanının dışında olması ve konunun Milletler Cemiyeti tarafından konuşulması gerektiği açıklanmaktadır (Dayı, 2002: 68-339).

1936 yılının Aralık ayında Türkiye Fransa'nın da talebi üzerine konuyu Milletler Cemiyeti'ne taşımıştır. Milletler Cemiyetinde yapılan toplantılarda Fransa ile anlaşma sağlanmış ve 27 Ocak tarihinde Hatay'ın iç işlerinde bağımsız, dış işlerinde ise Suriye'ye bağımlı olacak bir şekilde özerk bölge kurulması gerektiği kararına varılmıştır. Bu özerk bölgenin resmi dili Türkçe olmuştur. Ordu bulunduramayacak olan bölge Milletler Cemiyetinin kararı ile Özerk bölge statüsü kazanmıştır. Türkiye ile Fransa arasında Hatay'ın toprak bütünlüğünü korumak adına bir anlaşma daha imzalanmıştır. İki devlet arasında imzalanan bu antlaşma Milletler Cemiyeti tarafından da onaylanmıştır (A.g.e.: 331; Sarıay, 1996: 20).

1936 yılında yürütülen bu görüşmelerde Fransa'nın bu denli ılımlı yaklaşmasının bir nedeni de Almanya ile İtalya'nın yakınlaşması ile ortaya çıkacak bir savaşta ilk işgal edilecek olan ülkelerden biri olma riskidir. Bu nedenle Fransa, Hatay bölgesi için antlaşmaya yakın bir tavır sergilemiştir. 1937 yılında Cenevre'de yapılan görüşmelerde Hatay'ın iç işlerinde bağımsız, dış işlerinde Suriye'ye bağlı bir hukuki varlığını da içeren Türkiye – Suriye sınırı çizilmiştir (A.g.e.: 21).

1938 yılı Temmuz ayında yapılan seçimlerin sonucuna göre Türkler 40 mebusun 22'sini elde etmiştir. Eylül ayında yapılan ilk toplantıda Türkçe olarak yemin eden mebuslar İskenderun Sancağı'na Hatay Devleti adını vermiştir. Devletin ilk başkanı olarak Tayfur Sökmen seçilmiştir. Daha sonra Hatay Devleti'nin kendi millet

meclisinde aldığı oy birliği kararı ile Türkiye Devleti'ne katılmıştır. Türkiye sınırına katılan Hatay bölgede bir gerginliğe daha sebep olmuştur (Abuhasan, 2013: 17-18).

Hatay'ın Türkiye'ye iade edilmesi süreci 1939 yılında tamamlanmıştır. Türkiye ile Fransa arasında yapılan Hatay Anlaşması 23 Haziran 1939'da imzalanmıştır. Yapılan bu anlaşmayı Türkiye adına Dışişleri Bakanı Şükrü Saraçoğlu, Fransa adına da Ankara Büyükelçisi Rene Massigly imzalamıştır. Bu anlaşma neticesinde Hatay'ın Türkiye'ye katılmasına Fransa razı olmuştur. Fransa, Hatay'da bulunan tüm kuvvetlerini geri çekmeyi kabul etmiştir. Hatay Meclisi'nin aldığı oybirliği kararı ile 29 Haziran günü Hatay Türkiye'ye katılmıştır. Bunun sonucunda Suriye ile Türkiye arasındaki toprak sorunu çözülerek iki ülke arasındaki sınırlar belirlenmiştir (Karakoç, 2009: 110).

Hatay ilinin Türkiye sınırlarına dahil olmasıyla Türkiye topraklarına yeni bir kara parçası eklemiştir. Bunun yanında Türkiye yeni bir de düşman kazanmıştır. Uzun yıllar devam eden Suriye ve Türkiye arasındaki gerginliğe neden olan sorunlara bir yenisi daha eklenmiştir. Hafız Esad'ın idealize ettiği temel kavramlardan biri olan Arapları birleştirme ve Arap milliyetçiliği fikri Hatay'ın Türkiye'ye katılması kararı ile Hatay sorunu temel problemlerden biri haline gelmiştir. Zira Suriye resmî ideolojik görüşe göre Hatay Arap'tır ve Hatay toprakları da Suriye'nin olmalıdır (Çerkeşli, 2016: 24).

Hafız Esad tarafından benimsenen Arap milliyetçiliği ve Arapları tek bayrak altında birleştirme fikri Hatay'ın Türkiye'ye katılması ile sekteye uğramıştır. Suriye'nin Baas Partisinin içtüzüğünde yer alan Hatay sorununun ortadan kaldırılması aşamasında atılması gereken adım Hatay'ın Suriye'ye bağlanmasıdır. Suriye yönetimi Hatay'ın Türkiye'ye katılma kararı almasından sonra sürekli bu durumu gündeme getirmiş ve iç politikalarının en önemli meselesi olarak konuyu diri tutmaya devam etmiştir.

Bu konuların sürekli gündeme getirilmesine örnek olarak; 1950'li yıllardan sonra Suriye'de okutulan ders kitaplarında Hatay'ın Suriye sınırları içerisinde gösterilmesi ve bu kitaplarda bulunan haritalardaki yerler Hatay ile de sınırlı kalmamıştır. Mardin, Adana, Diyarbakır, Şanlıurfa, Gaziantep gibi şehirler de Büyük Suriye Projesi çerçevesinde düşünüldüğü için haritada Suriye topraklarına dâhil edilmiştir. 1998 yılında ABD'nin Suriye Büyükelçisi tarafından yapılan açıklamalarda Golan

Tepelerinin ve Hatay'ın geri alınacağını söylemesi ülkeler arasındaki gerilimin günümüze kadar devam ettiğini gösteren örneklerindendir (Ayrancı, 2006: 64).

11 Eylül saldırısından sonra ABD'nin baskısının artması, Türkiye'de Adalet ve Kalkınma Partisinin (Ak Parti) iktidara gelmesi ve komşularla sorun yaşamamak üzerine politikalar üretmesi gibi etmenlerin ardından 2002 yılından sonra Hatay sorunu olarak bilinen bu problemler rafa kaldırılmıştır.

1.6.2. Su Sorunu

Su, yaşamın temel kaynaklarının başında gelmektedir. İnsan ve hayat için en önemli doğal kaynak olarak öne çıkan su, birçok alan için elzem bir maddedir. Dünya üzerinde yaşanan en büyük sorunlardan biri, mevcut tatlı su kaynaklarının yetersiz olmasıdır. İhtiyaçların karşılanmasında yetersiz kalan su kaynakları, birbirine sınırları olan ülkeler arasında “Su Sorunu” başlığı altında toplanan sorunlara neden olmaktadır. Burada en önemli sorun, iki ya da daha fazla ülkeden geçen su kaynaklarının ya da sınırda bulunan su kaynaklarının paylaşımındaki sorunların ortaya çıkmasıdır.

Türkiye, sınırında bulunan komşu ülkeler ile sorun yaşamaktan kaçınmaya çalışmıştır. Türkiye ile Suriye arasında ortaya çıkan su sorununun en önemli konuları Asi, Fırat ve Dicle nehirleridir. Bunların yanısıra Çağçağ, Kuveyk ve Afrin suları da Suriye ile sorunlara neden olan su kaynaklarıdır (Abuhasan, 2013: 26-28).

Dicle nehri kaynağını Türkiye'den almaktadır. Nehrin ana kolu Suriye ile sınırı belirledikten sonra Irak topraklarına girmektedir. Asi nehri ise Lübnan'dan kaynağını almaktadır. Lübnan'ın ardından Suriye'ye oradan da Türkiye'ye geçmektedir. Fırat nehri ise Türkiye'den doğup Suriye sınırlarına girmektedir. Afrin suyu ise Suriye'den doğmakta ve Türkiye'ye geçmektedir. Çağçağ ve Kuveyk suları ise Türkiye'den doğmakta ve Suriye sınırları içerisine geçmektedir.

Suriye ile ortaya çıkan “Su Sorunu” üzerinde yapılan ilk antlaşma Fransa ile Türkiye arasında imzalanmıştır. Ankara Antlaşması'nda yer alan maddede, Kuveyk Irmağının iki ülke arasında eşit paylaşılacağı yer almaktadır. Halep ile Türk bölgeleri arasında paylaştırılan su kaynağı 1926 yılındaki antlaşmaya kadar bu şekilde devam etmiştir. 1926 yılına gelindiğinde ise Halep kenti tarafından, su ihtiyaçlarının karşılanması

adına Türkiye’den Kuveyk ırmağının debisinin (akışının) artırılması talep edilmiştir (Şalvarcı, 2003: 99-100).

1950 yılına gelindiğinde Türkiye ile Suriye arasında artan su ihtiyacı ve suya dayalı projelerin artması nedeniyle su sorunu gündeme gelmiştir. 1954 yılına gelindiğinde iki ülkenin de su kaynakları üzerinde barajlar inşa etmesiyle birlikte yeni sorunlar gündeme gelmiştir. Bu yıllarda Türkiye’de su kaynaklarının işletilmesi, geliştirilmesi ve planlı bir şekilde yönetilmesi için 18 Aralık 1953 yılında Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur (Maden, 2011: 34).

1960’lı yıllara gelindiğinde Türkiye ile Suriye arasındaki su sorunu Dicle ve Fırat havzasının kullanılmaya başlaması ile tekrar gün yüzüne çıkmıştır. Bu iki nehrin havzası üzerinde Türkiye tarafından kurulan projeler başta Suriye olmak üzere bir takım Arap ülkelerinin çıkarlarına ters düşmüştür. Fırat nehri üzerine kurulan Karakaya, Atatürk ve Keban barajlarının inşası Suriye ile Türkiye arasındaki ilişkilerin gerilmesine neden olmuştur. Suriye bu aşamada daha önce başka konulardan dolayı desteklediği terör örgütlerini açıktan desteklemeye başlamıştır. Başta Kürdistan İşçi Partisi (PKK) olmak üzere, Ermenistan’ın Kurtuluşu İçin Ermeni Gizli Ordusu (Asala), Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi (Dev-Sol) gibi örgütlere mühimmat ve lojistik destek sağlamaya başlamıştır (A.g.e.: 34-36).

Türkiye, 1964 yılında Fırat nehri üzerine Keban barajını kurma girişimine karşılık Suriye 1968 yılında Tabka barajını kuracağını açıklamıştır. Tabka barajı Suriye’nin en büyük barajı olacak şekilde planlanmıştır. İki ülkenin aynı anda Fırat nehri üzerine baraj kurmasından en çok etkilenen ülke ise Irak olmuştur. Irak hükümeti yaşanan bu sorunların nedenini Suriye’nin girişimi olarak değerlendirmiş ve iki ülke arasındaki gerilim yükselmiştir. 1983 yılında ise Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) ile başlayan gerilim Türkiye ile Suriye arasındaki gerilimin tırmanmasına neden olmuştur. Suriye, diğer Arap ülkelerinin de desteğini alarak Türkiye’nin uluslararası para fonu sağlayan kurumlardan kredi almasını engellemiştir (A.g.e.: 35).

1984 yılına gelindiğinde Türkiye, Suriye ve Irak’ın Ortak Teknik Komite toplantısında “3 Aşamalı Plan” sunulmuştur. Bu üç aşamalı planın içeriği şu şekildedir: Birinci aşamada su kaynaklarının envanter çalışmasının yapılması. İkinci aşamada ürün çeşitliliğine bağlı olarak toprak kullanımı ve toplam su ihtiyacının saptanmasıdır. Son aşamada ise birbiri ile sınırı olan ülkelerin su ve toprak kaynaklarının

değerlendirilmesidir. Fakat bu plan kabul edilse bile Türkiye üzerinde Irak ve Suriye hükümetleri tarafından bir baskı kurulması mümkündür. Beklendiği üzere Suriye ve Irak hükümetleri, konuyu uluslararası mercilere taşıyarak Türkiye üzerinde baskı kurulmasını amaçlamışlardır (Şalvarcı, 2003: 130-131).

1987 yılına geldiğinde ise Türkiye, Fırat nehrinin saniyede 500 m³'ünü Suriye'ye bırakma taahhüdünde bulunmuştur. Yapılan bu antlaşmada, Suriye'nin terör kozunu kullanmasının önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca Türkiye'nin saldırgan bir politika izlemediğini göstermesi ve su sorununun siyasi bir mesele olarak kullanmadığı vurgulanmıştır (Kılıç, 2011). Türkiye'nin "Üç Aşamalı Plan" olarak ortaya attığı planın ardından Ortadoğu ülkelerinde yaşanan kıtlığın önüne geçmek adına "Barış Suyu Projesi" çalışması önerilmiştir. Fakat bu proje, Ortadoğu ülkelerinden destek görmediği için gerçekleştirilememiştir (Şahin, 2011: 142).

1997 yılında Birleşmiş Milletler tarafından sunulan "Uluslararası Su Yollarının Ulaşım Dışı Kullanma Sözleşmesi" maddelerinde yer alan "Entegre Havza Yöntemi" Suriye ile Türkiye arasındaki su sorununu uluslararası platforma taşınması sonucu ortaya çıkmıştır. Önerilen Entegre Havza Yöntemi sayesinde Türkiye'nin Dicle – Fırat havzası üzerinde yapacağı yatırımlar üzerinde Suriye ve Irak ile anlaşması gerektiği, bu ülkelerin yanı sıra başta su kıtlığı çeken diğer ülkelerin de projelere müdahil olması gerektiği vurgulanmıştır. Fakat Türkiye, atılacak bu adımın sorunu çözmek yerine daha büyük kapsamlı sorunlar doğuracağını öngördüğü için antlaşmaya müdahil olmamıştır (A.g.e.:142).

1.6.3. Terör Sorunu

1980'li yıllarda Suriye ile Türkiye arasında terör sorunu ortaya çıkmış ve bu iki ülke arasındaki gerilim bir başka alana taşınmıştır. Esad yönetimindeki Suriye, Türkiye'yi kendi için bir tehdit olarak gördüğü için ve Türkiye'nin güçlenmesini engellemek için Türkiye topraklarındaki gayri meşru yapıları açık açık ya da el altından desteklemiştir. Suriye hükümetinin ASALA ve PKK başta olmak üzere birçok terör örgütünü

desteklemesi, onlara lojistik, barınma gibi yardımlarda bulunması 1980'li yıllarda sıklıkla başvurduğu yöntem olarak ön plana çıkmıştır (Çerkeşli, 2016: 28).

1978 yılında Diyarbakır Lice'de kurulan PKK terör örgütü başlarda Güneydoğu ve Doğu bölgelerinde kamplar kurmuştur. Fakat güvenlik güçlerinin müdahalelerine karşı koyamayarak Suriye içlerine çekilmek zorunda kalmıştır (İşeri, 2008: 60). PKK en büyük desteği bağımsız bir Kürt devleti kurulması amacıyla Suriye'den almıştır. Suriye, 1960 yılından 1970 yılına kadar uzanan süreçte Türkiye'de eylemler düzenleyen Marksist – Leninist örgütlere verdiği desteğinin yanı sıra Ermeni ASALA örgütünü de açıktan ya da el altından desteklemiştir. Türkiye 1983 yılında yayınladığı bir notayla ASALA örgütü üyelerinin Suriye topraklarından çıkarılmasını talep etmiştir. Bunun yanında Suriye'nin bu yıllarda PKK'ya olan desteği devam etmiştir (Gündoğdu, 2011: 76).

1987 yılına gelindiğinde Türkiye ile Suriye terör konusunda anlaşma sağlamıştır. Fakat iki ülke arasında anlaşma sağlanmasına rağmen Suriye PKK'ya destek vermeye devam etmiştir. Suriye'nin su konusunda Türkiye tarafından tehdit edilme riskine karşılık böyle bir destek verdiği bilinmektedir. Bu aşamada Türkiye'nin Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO)'ya üye olması, İsrail gibi Arap ülkelerine ters gelen ülkelerle yakın ilişkiler içerisinde olması Suriye hükümetini tedirgin etmiştir. Türkiye'den gelen suyun kesilme riskine karşın Esad yönetimi hem terör örgütlerini desteklemeye devam etmiş hem de Arap ülkelerini Türkiye'ye karşı kışkırtmıştır (Demir, 2011: 708).

1990 yıllarında Türkiye'de artan terör örgütü olaylarından dolayı Türkiye'nin Suriye'ye baskısı artmaya başlamıştır. 1992 yılında Türkiye'nin Şam ziyareti sırasında Suriyeli yetkilileri açıkça PKK'ya destek vermemeleri konusunda uyarmasıyla sonuçlanan bu süreçte Suriye yetkilileri suçlamaları reddederek, PKK militanlarının başka bir yerde bulunduğunu bildirmişlerdir (Aksu, 2011: 60).

1993 yılında Türkiye hükümetinin PKK'ya karşı aldığı sert önlemler sayesinde uluslararası iş birlikleri kurulmaya başlanmıştır. Başta İsrail olmak üzere birçok ülke ile temasa geçen hükümet, diğer ülkelerle PKK'ya karşı ortaklıklarını genişletmiştir. Bir süre sonra PKK lideri Öcalan'ın Suriye sınırları içerisinde yaşadığı bilgisinin öğrenilmesinin ardından Suriye ile Türkiye arasında üç ayda bir yapılan güvenlik görüşmeleri askıya alınmıştır. Bu dönemde Suriye hükümeti ise Yunanistan ile

yakınlaşmış, Suriye herhangi bir Türk – Yunan savaşı olması durumunda kendi hava sahasını Yunan uçakları için kullanılabilir hale getireceğini vadedmiştir (A.g.e.: 60-61).

Türkiye – Suriye arasındaki terör sorununun ortadan kalkmasına neden olan olay ise Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Atilla Ateş'in 15 Eylül 1998'de Suriye sınırındaki Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde bir sınır bölüğünde yaptığı konuşmadır. Parmağıyla Suriye'yi işaret eden Paşa şunları söylemiştir:

Türkiye komşularıyla iyi ilişkiler içindedir. Bizim bu iyi niyetimizi Apo eşkiyasını koruyan Suriye istismar etmektedir. Şunu açık söylüyorum ki, artık Türk milleti iyi niyeti konusunda verdiği gayretin sonuna gelmiştir. Sabrımız taşmak üzeredir. Kimsenin toprağında gözümüz yoktur. Hiçbir ülkenin de bizim topraklarımız üzerinde emellerine izin vermeyiz. Bunu komşumuz Suriye'nin çok iyi anlaması lazımdır (Oğur, 2010).

Daha sonrasında takvimler 30 Eylül'ü gösterdiğinde Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)'de Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in Suriye'yi hedef alarak;

Esasen Suriye, Türkiye'ye karşı açık bir husumet politikası izlemektedir. PKK terör örgütüne aktif destek sağlamayı sürdürmektedir. Tüm uyarılarımıza ve barışçı adımlarımıza rağmen hasmane tutumundan vazgeçmeyen Suriye'ye karşı mukabelede bulunma hakkımızı saklı tuttuğumuzu, sabrımızın taşmak üzere olduğunu bir kere daha dünyaya ilan ediyorum (Selvi, 2020).

Demirel'in bu açıklamaları gerilimi tırmandırmıştır. 1998 yılında Abdullah Gül'ün TBMM'de yaptığı konuşmasında Suriye'ye yapılacak harekâtın habercisi niteliğindedir. Gül, bu konuşma da;

Şam yönetimi, sadece Türkiye'ye karşı terör ve terörist grupları destekliyor değildir. Dünyanın birçok köşesindeki illegal terör odaklarına da açıkça destek verdiği, bütün kamuoyu tarafından bilinmektedir. 15 senedir ortaya çıkan bölücülük akımının da en büyük körükçüsü ve destekçisi maalesef Şam yönetimi olmuştur. PKK terör örgütünün başı Abdullah Öcalan'ın on beş senedir Suriye'de güvenlik içinde korunduğu alenen tüm dünya tarafından bilinmektedir.... Suriye'nin pişkinlik ve vurdumduymazlığı kesinlikle kabul

edilemez. Bu belayı yok etmek için, askerî müdahale de dâhil olmak üzere, bu operasyonu yapabilme kabiliyetine sahiptir (Kınalıtopuk, 2014: 15).

Gerilimin tırmandığını gören ABD ve Arap ülkeleri Suriye ile Türkiye'nin arasında yaşanacak olası bir savaş durumuna mahal vermemek için arabuluculuk görevi yapmışlardır. Bu arabuluculuk görevi sonrasında Suriye geri adım atarak 1998 yılında Türkiye ile Suriye arasında terör ve terör örgütlerine karşı ortak iş birliği antlaşması olan Adana Mutabakatına giden sürecin zemininin hazırlanmasına neden olmuştur. Türkiye'nin savaş yerine uzlaşma üzerine kurulu politikası sayesinde 1998 yılının Eylül ayında bir eylem planı hazırlanmıştır. Türkiye tarafından Suriye sınırına konuşlandırılan 10.000 asker hamlesi karşılığında Suriye yönetimi durumun vahametini kavrayarak, daha önce teröre verdiği desteği reddettiği politikadan geri adım atarak Türkiye ile anlaşma zemini hazırlamanın yollarını aramıştır (Maden, 2012: 89-98).

19-20 Ekim 1998 tarihinde, Mısır Cumhurbaşkanı Hüsnü Mübarek, Mısır Dışişleri Bakanı Amr Musa ve İran Dışişleri Bakanı Kemal Harrazi arabulucuğu ile Suriye ve Türkiye, Adana'da bir araya gelmiştir. Bu görüşmede Türkiye'yi temsilen Büyükelçi Uğur Ziyal, Suriye'yi temsilen Güvenlik Başkanı Tümgeneral Adnan Bedr El Hassan yer almıştır. Adana Mutabakatı olarak geçen anlaşma neticesinde Suriye hükümetinin verdiği sözler şu şekilde sıralanmaktadır; Öcalan bu dakikadan itibaren Suriye'de yaşamayacaktır. Bundan sonraki dönem için de Suriye'ye girmesine izin verilmeyecektir. Suriye sınırları içerisinde herhangi bir PKK kampı an itibari ile aktif değildir. Bundan sonraki dönemde de herhangi bir faaliyete geçmesine izin verilmeyecektir. Bundan önceki dönemde birçok PKK militanı yakalanmış ve adalete sevk edilmiştir. Tutuklu listeleri Türk tarafına teslim edilecektir. (Gökcan, 2018: 191-193).

Bu konuların neticesinde; Suriye, PKK'nın bir terör örgütü olduğunu kabul etmiş, ülke sınırları içerisinde PKK ve benzer terör örgütlerinin barınmasına izin vermeyeceğini teyit etmiştir. Suriye, kendi toprakları içerisinde başta PKK olmak üzere benzeri terör örgütlerine silah, malzeme, para ya da lojistik bir katkı sağlamayacak, bu örgütlerin propaganda yapmasına izin verilmeyecektir. Suriye, kendi topraklarından kaynaklanan bir sebeple Türkiye'nin istikrarını bozmaya yönelik herhangi bir faaliyette bulunmayacaktır. Suriye, kendi toprakları üzerinde PKK'ya barınma ya da eğitim

amaçlı kamp kurmalarına müsaade etmeyecektir. Suriye, kendi toprakları üzerinde PKK'nın herhangi bir ticari faaliyette bulunmasına izin vermeyecektir. PKK üyelerinin herhangi bir üçüncü ülkeye geçişlerine müsaade etmeyecek, ülkesini geçiş ülkesi olarak kullandırmaya izin vermeyecektir (A.g.e.: 195-197).

Bu maddelerin yanı sıra iki ülke arasında anlaşma sağlanan konuların uygulanması konusunda bazı mekanizmalar devreye sokulmuştur. Bu mekanizmalar; Türkiye ile Suriye arasında üst düzey güvenlik yetkililerinin kullanabileceği doğrudan telefon hattı kurulması, diplomatik temsilciliklerin sağlanabilmesi için ikişer özel görevli atanması yapılması, atanan bu ikişer görevlinin misyon şefleri tarafından ülkelerin yetkili mercilerine takdiminin yapılması, Türk tarafının terörle mücadele kapsamında ülke güvenliğini korumak için aldığı tedbirlerin artırılması ve bu önlemlerin etkinliğinin denetlenmesi için bir sistem kurmasını önermiştir. Türkiye, Suriye ve Lübnan hükümetinin taraftarlarının da dahil edilmesi ile PKK terör örgütüne karşı mücadele kapsamında üçlü çerçevede değerlendirilmiştir. Suriye'nin taahhüt ettiği tedbirlerin alınacağı ve somut sonuçlar sağlanması konularında ortak karar verilmiştir (Çerkeşli, 2016: 32).

Suriye'nin Arap devletleri ve ABD'nin baskısı ve Türkiye'nin İsrail ile yaklaşması gibi nedenlerden dolayı kabul ettiği Adana Mutabakatı sonrası Türkiye ile Suriye arasında yaşanan terör sorunu ortadan kalkmıştır.

1.7. 2000 Sonrası Türkiye – Suriye İlişkileri

Türkiye, Soğuk savaş dönemi boyunca ülkeleri iki kutup olarak değerlendirmiştir. Ülke açısından iyi ya da kötü veya düşman ya da dost gibi kategoriler kullanan Türkiye, tarihsel sürecinin de etkisiyle Suriye'den uzaklaşmıştır.

Soğuk savaş sonrası Türkiye'nin tutumu yeni oluşan güç merkezi ile daha esnek, daha alternatifli ve daha çok eksenli bir yapıya bürünmüştür. Türkiye stratejisi dönemin hükümeti tarafından 5 temel madde üzerine kurulmuştur. Bu beş temel madde; Merkez Ülke Olmak, Ritmik ve Proaktif Diplomasi, Güvenlik ve Özgürlük Dengesi, Çok

Boyutlu – Çok Kulvarlı Dış Politika ve Komşularla Sıfır Problem olarak belirlenmiştir (Yeşiltaş ve Balcı, 2011: 12-18)

Bu dönemle başlayan süreçte Türkiye “köprü olma” modelinden “merkez ülke olma” modeline geçmeye başlamıştır. Özellikle Ahmet Davutoğlu dönemi dış politikasında, daha önceki dönemlerden dolayı Batı ülkeleriyle olan ilişkilerde doğunun olumsuzluklarını, doğu ülkeleriyle olan ilişkilerde ise batılılığı dayatmaya çalışan bir ülke rolünden sıyrılmak amaçlanmıştır.

Dış politikada yeni dönem için belirlenen amaçlardan birisi de özgürlük ile güvenlik dengesini sağlamak olarak belirtilmiştir. Ülke içinde güvenliğin artırılması ve dışarıda özgürlüğün genişletilmesi olarak özetlenebilecek bu amaç doğrultusunda Arap Baharı olarak ortaya çıkan demokratikleşme talepleri sürecinde Türkiye’nin Arap halklarının yanında yer alması amaçlanmıştır (Ag.e.: 15).

Dış politikada yaşanan değişimler Türkiye ile Suriye arasındaki ilişkileri de etkilemiştir. Komşular ile sıfır sorun politikası kapsamında önemli yeri olan Suriye’nin ABD tarafından baskılanması, Mısır ve Ürdün başta olmak üzere Arap ülkeleri ile arasının sorunlu olması ve İsrail ile arasında yaşanan sorunlar nedeniyle Türkiye’nin rolü daha önemli hale gelmiştir. Suriye ile Türkiye’nin kendi geleceğini garanti altına almak adına Irak’ın toprak bütünlüğünün korunmasını desteklemesi bu iki ülke arasındaki ilişkilerin gelişmesinde büyük katkı sağlamıştır (Çerkeşli, 2016: 65).

57 yıl sonra bir Suriye devlet Başkanı olarak Beşşar Esad’ın 2004’te Türkiye’ye yaptığı ziyaret iki ülke arasındaki buzları eritmiştir. Türkiye ile Suriye arasında yaşanan gerilimler bir kenara bırakılıp birlikte hareket etmenin zamanı şeklinde çıkarımlar yapılan ziyaretin ardından iki ülke arasındaki ilişkiler gelişim göstermiştir (Kökçam, 2018: 294).

Beşşar Esad’ın ziyaretinin ardından Türkiye Cumhuriyeti’nin Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer’in Suriye’yi ziyareti, özellikle Lübnan Başbakanı’nın öldürülmesinden sorumlu tutulan Suriye’nin yanında bir tutum sergilemesi ve ülkeler arasındaki ilişkinin gelişmesi adına önem teşkil etmektedir. Bu iki ülke arasındaki görüşmelerde bölgedeki olayların durulması, ekonomik antlaşmaların imzalanması, siyaset alanında birliğin sağlanması gibi konulara değinilmiştir. Ayrıca bu toplantıdan sonra İsrail’e

işgal ettiği topraklardan geri çekilmesi gerektiği mesajı gönderilmiştir (Hürriyet, 2005).

2005 yılında Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Suriye ziyareti sonrasında iki ülke arasında serbest ticaret anlaşması imzalanmıştır. Ayrıca Türkiye'nin 2005 yılında AB ile müzakerelere başlaması Suriye'nin Türkiye pazarına açılması açısından önem arz eder hale gelmiştir. (Tür, 2011: 35).

İki ülke arasında yaşanan yakınlaşmalar sonrası PKK sorununun çözülmesinin ardından önceki dönemlerde büyük sorun teşkil eden "su sorunu" açısından da büyük adımlar atılmıştır. Suriye'nin Dicle nehri üzerindeki günlük 500 metreküp su kullanım hakkı 850 metreküp'e çıkarılmıştır. İlerleyen dönemde Türkiye ile Suriye arasındaki ziyaretler sıklaşmaya başlamıştır. Bu ziyaretlerden şu sonuçlar çıkmıştır: Terörle mücadeledeki iş birliğinin devamlılığın sağlanması, serbest ticari anlaşmaların devam etmesi, karşılıklı yatırımların artırılması, sınır kapılarının işlevinin kontrolü ve yeni kapıların açılması, Arap Doğalgaz Boru Hattı projesinin hız kazanması, petrol anlaşmalarının daha derinlikli hal alması, Su sorununun çözülmesi bağlamında koordinasyonun devam etmesi konularında mutabakata varılmıştır (Çerkeşli, 2016: 66).

2007 yılında imzalanan Serbest Ticaret Antlaşması Suriye ve Türkiye için kilit rol oynamıştır. Bu antlaşmadan sonra 1.174 milyon dolara ulaşan ticaret hacmi 2000 yılına nazaran %63 artış göstermiştir. 2010 yılına gelindiğinde ise 2007 yılına nazaran %114'lük bir artış göstererek 2.511 milyon dolar seviyesine yükselmiştir (Tür, 2011: 35).

Davos krizi sonrası Türkiye'nin İsrail ile arasının açılması Suriye ile olan ilişkilerin güçlenmesinin önünü açmıştır. Türkiye ile Suriye ortak tatbikat düzenleyerek sınırda dönüşen bu ayaklanmalardan 2011 yılında Suriye'de nasibini almıştır.

Tunus'ta başlayıp Mısır, Yemen, Libya'ya yayılan Arap Baharı'nın Suriye'ye ulaşması üzerine yönetim ile halk arasında çıkan çatışmalarda binlerce insan hayatını kaybetmiştir. Türkiye ise bu dönemde Suriye'de yaşanan olaylara kayıtsız kalmamış, insani yardımlar konusunda her türlü desteği sağlayacağını açıklamıştır. Ardından

bölgede yaşanan olayların bir an önce sona ermesi için barışçıl yöntemlere başvurulması için elinden geleni yapmayı sürdürmüştür (Şahin, 2012).

Esad yönetiminin, Türkiye hükümetinin tüm uyarılarına rağmen baskıcı rejime devam etmesi, geri adım atmaması üzerine Türkiye mazlumun yanında yer alacağını açıklayarak Suriye vatandaşlarına ülkesinin kapılarını açmıştır. Esad yönetiminin karşısında güçlü bir muhalefet olmaması, askeri gücün tek elde toplanamaması, her türlü isyanın baskı ile bastırılıp yok edileceği düşüncesi gibi nedenlerden dolayı kaotik ortam günümüze kadar süregelmiştir.

Dr. Quintern, uzun yıllara dayanan Ortadoğu gözlemleri üzerine yaptığı röportajında;

Arap dünyasında kökleri çok eskilere uzanan bir adalet hareketleri geleneği bulunmaktadır. Başlıca sebebi ise adalet anlayışının İslam ahlakında ilk sırada bulunmasıdır. Bu açıdan bakıldığında VII. ve VIII. yüzyıllarda Arap dünyasının parçalarının Arap olmayan yönetimlerden kurtarılması ve İber Yarımadasında yaşanan olaylar daha iyi anlaşılmaktadır. Bu bölgelerin kurtarılması için verilen mücadele sırasında yine aynı güçlere karşı muhalefette bulunan veya isyan halinde olan topluluklardan da büyük destek gelmiştir. Bunun başlıca örneği Mısır'daki Hıristiyan Kıptilerin verdiği destektir. Bugün bu duruma çok bezeyen başka bir hareketle karşı karşıyayız. Bu hareket adalet idealinin Rönesans'ı olarak görülebilir. Bunun temelinde ise Arap halklarının dayanma gücü, cesareti ve kendilerini bu uğurda feda edebilme özverileri bulunmaktadır. Ayrıca tarihin de bize gösterdiği gibi adalet anlayışının temel prensiplerinde yaşanan sapmalar Arap dünyasında her zaman isyanları beraberinde getirmiştir (Çil, 2011: 71).

XX. yüzyılda Osmanlı hâkimiyetinden tamamen çıkan Ortadoğu, bir daha eski istikrarlı zamanlarına geri dönememiştir. Osmanlı zamanında valiler aracılığıyla yönetilen bölge, daha sonra batılı güçler tarafından kolay yönetilebilmek adına parçalara ayrılmıştır. Daha sonra parçalara ayrılan topraklar aşiret ve hükümete yakın kişiler tarafından doğrudan ya da dolaylı yoldan ele geçirilmiştir. Bölgedeki halkın İslam inancına sahip olması, adalet, hak, hürriyet, eşitlik gibi kavramları aramasının temel nedeni olarak görülmektedir. Ülkelerin başındaki diktatörlerin indirilmesi ve

onun yerine kurulacak olan hükümetin ülkedeki insanları refah içinde yaşatmasını amaçlayan halk, ayaklanma çıkararak Ortadoğu'ya adaleti getirmek istemiştir.

Bazı kaynaklara göre Arap Baharı olarak tanımlanan bu ayaklanmalar, diğer kaynaklarda; Arap Devrimleri, Arap İsyancıları, Arap Uyanışları gibi tabirlerle anılmaktadır. Bu kavramların yanı sıra Tunus'ta meydana gelen olaylara "Yasemin Devrimi", Mısır'daki olaylara "Nilüfer Devrimi" gibi tanımlamalar da kullanılmıştır. Bir diğer kaynağa göre ise Devrim kelimesi yerine Ayaklanma, Uyanış, Aydınlanma gibi kavramların kullanılmasının daha doğru olacağı üzerinde durulmuştur (Orhan, 2013: 18).

Osmanlı Devleti'nin parçalanması sonucu Ortadoğu bölgesinin dağılması, ülkeler arasındaki sınırların suni olarak çizilmesi, milletlerin parçalanması, bölgenin doğal yaşama uygun olmayan şekilde paylaşılması ülkelerin sömürge haline getirilmesini kolaylaştırmıştır. Osmanlı döneminde İslam hukukunun egemen olduğu bölgede, sonrasında sosyalizm, diktatörlük, kapitalizm gibi yeni ideolojiler ve yönetim biçimleri ön plana çıkmıştır. Zamanla çevresinde Türkiye başta olmak üzere diğer demokrasi ile yönetilen ülkelerin başarılarını ve refah düzeylerini gören bölge halkı, liderlerini ve ülkelerin yönetim şekillerini sorgulamaya başlamıştır.

Bölge halkının ekonomik olarak kısıtlanması, geri kalmışlık gibi nedenlerle sorgulamalarının artmasının neticesinde bölgede yer alan ülkelerin ve diğer dünya ülkelerinin çıkarlarının çatışması Arap Baharı'nın yaşanmasına zemin hazırlayan nedenler olarak sıralanmıştır.

Ayaklanmaların yaşandığı bölgeler incelendiğinde, yani Kuzey Afrika ve Ortadoğu ülkelerinin petrol ve doğalgaz rezervleri incelendiğinde dünya rezervlerinin %50-%55'ine sahip olduğu görülmektedir. Başta Cezayir ve Libya olmak üzere birçok yer altı kaynağı bakımından zengin olan ülkeler, Avrupa'ya boru hatları ya da tankerler yardımı ile zenginliklerini aktarmaktadır. Rusya'nın güçlenmesini istemeyen Avrupa ülkeleri enerji ihtiyaçlarını bu bölgeden elde etmeye önem göstermektedir. Avrupa'nın bu tutumunu destekleyen diktatör yönetimlerin devrilmesini istemeyen ülkelerin sayısı hayli fazladır. Mevcut düzende her şekilde bağlantılarını kullanabilen Avrupa ülkeleri

yeni gelecek düzeni kendileri için birer tehdit olarak algılamaktadır (Göçer ve Çınar, 2015: 55-56).

Arap Baharı'nın ortaya çıkmasında önemli bir etken de ülkelerde görülen yüksek oranda işsizlik ve yoksulluktur. Artan eğitim oranlarına rağmen iş gücünün piyasada tutunamaması, iş bulma oranlarının düşmesi, çalışma alanlarının daralması, ekonomik olarak yaşanan çöküş gibi nedenler ülkelerde yaşayan halkları isyan etme noktasına getirmiştir. Bu etmenlerin yanında ülkelerin başındaki hükümetlerin giderek yaşam standartlarını düşüren kararlar alması, refah politikalarının olmaması gibi etmenler halkın otoriteye olan itimadını yerle bir etmiştir (Öztürkler, 2014: 12).

Arap Baharı'nı tetikleyen başka unsurlara örnek verirsek, Arap toplumunun içindeki kültürel, ekonomik ve mezhepsel farklılıklardır. Toplumda belirgin eşitsizlikler göze çarpar; farklı sosyal statülere sahip bireyler bulunmaktadır. Fakirlikle zenginlik, okuryazarlıkla cehalet, laiklikle aşırı İslamcılık arasında derin ayrımlar vardır. Ancak, en önemlisi Müslüman ve Sünni-Şii kutuplaşmaları ön plana çıkmaktadır (Abuhasan, 2013:49).

18 Aralık 2010 tarihinde Tunus'ta başlayan Arap Baharı olayları 5 hafta gibi kısa bir süre içerisinde sırasıyla; Cezayir, Lübnan, Ürdün, Moritanya, Umman, Sudan, Yemen, Suudi Arabistan ve Mısır'ı etkisi altına almıştır. Daha sonraki bir aylık zaman diliminde ise Suriye, Cibuti, Fas, Irak, Bahreyn, İran, Libya, Kuveyt'i etkisi altına almıştır (Göçer ve Çınar, 2015: 55).

Yemen, Tunus, Mısır, Ürdün, Libya ve Kuveyt'te meydana gelen ayaklanmaların ardından yönetimler değişmiştir. Durum böyle olsa da Suudi Arabistan, Bahreyn, Fas ve Umman gibi ülkelerde ise halklara bir takım sosyal haklar ve ekonomik düzenleme sözü verilerek isyanlar bastırılmıştır (Emre, 2012: 7-71). Suriye'de ise ayaklanmalar diğer ülkelerdeki gibi kolaylıkla bastırılmamış ya da bir anlaşma ortamı sağlanamamıştır. Bu ayaklanmalarda Suriye'de 2016 yılına kadar 470 bin kişi hayatını kaybetmiş, 1.9 milyona yakın kişi ise yaralanmıştır. (Suriye Gündemi, 2016).

Suriye'de başta ayaklanma ihtimaline karşı Esad yönetimi bir dizi reform yapma sözü vermiştir. Bu sözler arasında vatandaş olmayan 300 bine yakın Kürt'e vatandaşlık

verileceği, ülkenin içinde bulunduğu olağanüstü hâl yasaının kaldırılacağı gibi çok köklü ve eski konular yer almaktadır (Anadolu Ajansı, 2012).

Sokak eylemleri ile başlayan süreç 4 Haziran 2011’de yönetimin baskıcı tavırları sebebiyle ilk silahlı çatışmaya dönüşmüştür. Bu çatışmalarda 120’ye yakın güvenlik görevlisinin hayatını kaybettiği belirtilmiştir. Bu kaosun ardından ülke iç savaşa sürüklenmiştir. Esad yönetiminin baskıları, sivillerle silahlı mücadele etme kararı üzerine birçok asker ordudan ayrılıp Özgür Suriye Ordusu adı altında bir ordu kurmuştur. Bu hamle üzerine savaş halk ile rejim güçleri arasından, rejim ordusu ile Özgür Suriye Ordusu arasında yaşanmaya devam etmiştir (Misto ve Aksoy, 2015).

Ortadoğu’da yaşanan ayaklanmaların Suriye’ye sıçramasıyla birlikte Türkiye – Suriye arasındaki olumlu havanın da değişeceği öngörülmüştür. İki ülke arasında düzelen ilişkilerin eski günlerine dönmesinin gerek Türkiye gerekse de Suriye açısından olumlu bir gelişme olmayacağı aşikârdır.

Türk hükümeti, Suriye’de isyanların başladığı günlerde rejimin aşırı güç kullanmasının önüne geçilmesi gerektiğini ve her şeye rağmen halkın Esad rejimini desteklediğini düşünmüştür. Bundan dolayı Türkiye Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, 6 Nisan 2011 tarihinde Şam’a bir ziyarette bulunmuş ve Esad yönetiminden olağanüstü halin kaldırılmasının gerekli olacağını söylemiştir. Bu talebin yanı sıra ordunun halkın içine girmemesi, bölgede yaşayan Kürtlere kimlik verilmesi gibi tavsiyelerde bulunmuştur. 15 Nisan 2011 tarihinde Esad’ın reformlar ile ilgili konuşmasının ardından Davutoğlu ile yapılan görüşmelerden etkilenmediği ve beklentilerin karşılanmadığı anlaşılmıştır (Al Jazeera, 2014).

28 Nisan 2011 tarihinde MİT Müsteşarı Hakan Fidan, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’dan aldığı “özel temsilci” sıfatıyla Şam’ı ziyaret etmiştir. Esad’a reformlarını gerçekleştirmesi durumunda maddi yardımda bulunulacağını iletmiş ve bölgede yapılması gerekenler açısından fikir alışverişinde bulunmuştur (Hürriyet, 2011).

Beşşar Esad’ın şiddetin dozunu artırması, Türkiye’den gelen destek talebini ve istekleri hiçe sayması iki ülke arasındaki gerilimi artırmış, yakın ilişkilerin kopma noktasına gelmesine neden olmuştur. 29 Nisan tarihinden itibaren de Suriye’den Türkiye’ye mülteci akışı başlamıştır. İlk aşamada 250 ile 300 civarı mülteci kafilesi Türkiye’ye sığınma talebinde bulunmuştur. Daha önceki anlaşmalar gereği, iki ülke

arasındaki vizenin kalkmış olması mülteci akışını kolaylaştırmıştır (Öner, 2014: 43). Aynı yılın Ağustos ayına gelindiğinde Türk Heyeti beklentilerini dile getirmek üzere Şam'a gitmiştir. Esad ile Davutoğlu arasındaki görüşmelerin ana konusu reformların hızlandırılması ve çatışmaların sona ermesi üzerinedir. Fakat Esad yönetiminin herhangi bir girişimde bulunmaması üzerine Başbakan Recep Tayyip Erdoğan şu sözleri söylemiştir.

Ben lafı eğip bükmeyi sevmem, samimi bir ifadeyi burada kullanmak istiyorum. Deniz tükenmektedir, bu yol çıkmaz sokaktır. Dökülen kan, halkınızla aranızdaki bağı kopartıyor. Her damla kan, uluslararası toplumu size karşı önlem almaya biraz daha yaklaştırıyor (Al Jazeera, 2014).

Bu durum iki ülke arasındaki ilişkinin kopma noktasına geldiğinin göstergesidir. (Dargeçti, 2020). Daha sonraki dönemlerde Başbakan Erdoğan, “Suriye bir dış mesele değildir, biz bir dış sorun olarak görmüyoruz. Suriye meselesi bizim bir iç meselemizdir” demiştir (Trthaber, 2011).

Bu açıklamaların ardından Suriye ile Türkiye arasında yeni bir dönem başlamıştır. Bir süre sonra Türk Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu tarafından yapılan “Artık Suriye ile konuşulacak bir şey kalmamıştır” açıklaması artık iki ülke arasında uzlaşmacı tarzın bir tarafa bırakıldığı ve yaptırım dönemine geçildiğinin göstergesidir. Bu yaptırımlar ilk olarak; Suriye'nin Türkiye üzerinde yer alan mali varlıklarının dondurulması, Suriye'ye yapılan silah ve askeri malzeme tedarikinin kesilmesi, ticari ve ekonomik ilişkilerin durdurulması ve Suriye devlet bankaları ile yapılan işlemlerin durdurulması şeklindedir (Al Jazeera, 2014).

Bu gelişmelerin ardından Türkiye, Suriye'de yer alan muhalif gruplara destek vermeye başlamıştır. Bu kapsamda “Suriye'de Değişim” başlığı ile yapılan konferansa Aleviler, Kürtler, Hristiyanlar, Sünni Arap Aşiretleri, kadın aktivistler, sürgün gençler gibi oldukça geniş yelpazede bir katılım gerçekleşmiştir (Ayhan ve Orhan, 2011: 9-10).

Türkiye ile Suriye arasında yaşanan gerilim ilk olarak Suriye'nin Türkiye'ye ait bir savaş uçağının düşürmesi ile başka bir platforma taşınmıştır. Bu olayda, keşif amacıyla uçuş yapan silahsız Türk jeti Suriye tarafından düşürülmüş ve iki pilotumuz şehit olmuştur. Bu saldırının ardından Türkiye, Suriye ile olan angajman kuralını bir kenarı

bırakarak Suriye tarafından gelecek herhangi bir girişime ya da tehdide anında cevap vermeye yönelik stratejiye geçmiştir (Al Jazeera, 2014).

Ardından Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde yaşanan bomba yüklü bir aracın gümrük personellerinin ikamet ettiği lojmanlara yakın bir yerde infilak etmesi sonucu 13 kişi hayatını kaybetmiştir (CNN, 2013). Reyhanlı'da 11 Mayıs 2013 tarihinde bomba yüklü iki aracın patlatılması sonucu tarihteki en büyük terör saldırılarından biri gerçekleştirilmesi sonucunda gerilim artmıştır (BBC, 2013).

Arap Baharı olayları sonrasında Suriye ile Türkiye arasındaki ilişkiler gerilmiş ve kopma noktasına gelmiştir. Suriye yönetimi Türkiye'nin yardım çağrısına cevap vermemesinin ve taleplerini geri çevirmesinin yanı sıra ülkedeki şiddetin dozunun artırarak ilişkilere zarar vermeyi göze almıştır.

1.8. Suriye Devleti'nin Kriz Süreci

Arap Baharı olarak adlandırılan olayların bir kolu Suriye'ye kadar uzanmıştır. Suriye'de yayılan ayaklanmalar iç çatışmaları tetiklemiştir. Ülke içinde yaşanan çatışmalar ve gerilimler ise iki ülke arasında çok zor aşamalardan geçerek kurulan iyi ilişkileri olumsuz bir mecraya sürüklemiştir. Suriye-Türkiye ilişkileri altın dönemin ardından tekrar eski kötü halini almıştır.

Ak Parti hükümeti döneminde Suriye ile Türkiye arasındaki ilişkiler düzelmeye başlamıştır. Ardından meydana gelen Arap Baharı nedeniyle Suriye ile Türkiye arasındaki gerilim bir dış meseleden çıkıp güvenlik sorunu haline dönüşmüştür.

Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinin ardından kısa süre içerisinde Orta Doğu ülkelerinin sınırları çizilmiştir. Kısa sürede çizilen bu sınırlara ek olarak Batılı ülkelerin manda yönetiminin yerine daha sorunlu bir yönetim sistemi kurması bölgenin kaderini daha da olumsuz etkilemiştir. Suriye'de meydana gelen Arap Baharı hareketlerinin hızlı yayılmasının başlıca nedeni ülkenin sahip olduğu antidemokratik yönetim yapısına sahip olmasıdır. Diğer ülkelerde olduğu üzere Suriye'de de eşitsizlik, yolsuzluk ve temel hak ve özgürlüklerden yoksunluk gibi nedenler, Arap Baharı'nın hızlı bir şekilde yayılmasını sağlamıştır. Suriye'de %12'lik Alevi nüfusu yer almaktadır. Osmanlı döneminde kamu yönetiminde görev alamayan Aleviler, Esad

döneminde üst düzey bürokrat mertebesine kadar birçok önemli mevkii işgal etmişlerdir (Kıran, 2014: 98-99).

Suriye’de yaşanan Arap Baharı etkisinin hızla yayılması ülkedeki monarşi düzenine olan tepkiden kaynaklanmaktadır. Ülke kanunlarına göre özel mülkiyet haklarının kısıtlanması, seçme seçilme haklarının sadece belli bir oluşum mensubu insanlar tarafından sağlanması, Baas partisi dışında başka bir partinin yetkilerinin olmaması gibi kıstaslar halkın yönetime karşı ayaklanmasının hızla yayılmasını sağlamıştır. Ülkede iktidarı eline geçiren etnik köken ve mezhepten olan insanların kolayca devlet kademelerinde istihdam edildiği, aynı mezhep ve etnik kökene sahip olmayan insanların ise herhangi bir kademedede görev alamadığı bilinmektedir. Serbest ticaret yapmanın ve meslek edinmenin bir kesimin elinde olması ülkenin ayaklanmaya olan yatkınlığını artırmıştır. Ülkede Esad’ın muhalif güçlere uyguladığı şiddet ve kitle imha silahlarının kullanılması ülkedeki ayaklanmaların dozunu artırmıştır (A.g.e.: 100-105).

1998 yılında Türkiye ile Suriye arasındaki savaşın eşğine gelen ilişkiler bu süreçten sonra giderek iyileşmeye başlamıştır. Kayda değer bir gelişme gösteren ülkeler arası ilişki bir süre sonra tekrar eski kötü günlerine geri dönmüştür. İki ülke arasında yakın ilişki kurulduğu dönemde iş birlikleri oluşturulması, ortak kurul toplantıları yapılması, vizelerin kaldırılması, serbest ticari bölgelerin oluşturulması gibi adımlar atılmıştır. İki ülke arasında bu derece ilerleyen bir ilişkinin rejim olayları sonucunda sekteye uğraması iki ülke için de büyük bir sınav niteliği taşımaktadır (Altunışık, 2011: 1-4).

2011 yılında Davutoğlu’nun Suriye ziyareti sonrası Esad yönetimine karşı önerileri ve istekleri karşılık bulmamıştır. Davutoğlu döneminde Esad yönetimine verilen destek Suriye’nin iç işlerine dış ülkelerin karışmaması politikası üzerine kurulmuştur (Şahin, 2011: 1). Türkiye ile Suriye arasındaki ikili ilişkilerin iyiye gittiği dönemde Suriye’nin iç işlerine yapılacak bir müdahale Türkiye’nin yararına olacak bir müdahale olmayacaktır. Devam eden Arap Baharı olaylarına karşı alınacak tedbirler iki ülke içinde önem arz etmektedir. 2011 Nisan ayına gelindiğinde Esad’ın 50 yıla yakındır süren olağan üstü hali kaldırma adımı sonrası olaylar bir nebze durulsa da Esad yönetimi tarafından verilen sözlerin tutulmaması, halka yapılan baskıların artması ve

ülkenin içinde yaşanan çatışmaların karşılık bulmaması halkın Esad yönetimine karşı güvenini tamamen yerle bir etmiştir.

Dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan ile Suriye yönetimi arasında geçen görüşmelerde ülkenin gidişatının kötüye evirildiği ve bu gidişattan dolayı Türkiye'nin memnun olmadığı konusu üzerinde durulmuştur. Erdoğan'ın bir konuşmasında “*Biz orada antidemokratik uygulamanın, otoriter, totaliter, dayatmacı bir yapının olmasını asla arzu etmiyoruz*” şeklinde açıklaması Türkiye'nin tavrının net bir şekilde ifade etmektedir (21 Yüzyıl Türkiye Enstitüsü, 2013).

Daha sonraki dönemlerde de Suriye'nin yaptırımlarını eleştiren Türkiye hükümeti aynı zamanda ara sıra Şam yönetimi ile iş birliğini devam ettirmek adına dostça mesajlar yayımlamaktadır. Örneğin Türkiye hükümeti tarafından yapılan açıklamada;

Türkiye, Suriye'nin içinde bulunduğu bu hassas dönemde; azami teenniyle hareket edilmesi, orantısız ve aşırı güç kullanımından kaçınılması, kitle gösterilerine karşı mukabele yöntemlerinin doğru seçilmesi, Reform çalışmalarının kararlılıkla sürdürülmesi çağrısında bulunmaktadır (Bektaş, 2011: 1).

Türkiye hükümetinin yaptığı bu beyanından sonra Suriye'deki olaylar karşısında yapıcı bir tutum sergilediği anlaşılmaktadır. Daha önceki dönemlerde de olduğu üzere Türkiye olayların demokratik ve uzlaşmacı adımlar neticesinde çözülmesini desteklemiştir. Fakat Suriye'ye yapılan uyarılar karşılık bulmamıştır. Suriye baskıcı politikasına devam etmiş, verdiği sözleri tutmayarak ülkeyi çıkmaza sürüklemiştir. Başbakan Erdoğan ile Obama arasında geçen bir telefon görüşmesinde Suriye konusu üzerinde durulmuş ve “*Suriye Hükümeti'nin şiddete başvurmaya derhal son vermesi ve Suriye vatandaşlarının demokratik arzularını yansıtan anlamlı reformları derhal hayata geçirmesi gerektiği yönünde*” yaptığı açıklamada mutabık kalınmıştır (Hürriyet, 2011). Bunun sonucunda Esad ile başarının ve istikrarın yeniden sağlanabileceği konuları üzerinde durulmuştur (Dursunoğlu, 2011: 3).

Türkiye ile Suriye hükümetleri arasında yapılan görüşmeler sonucunda ilişkilerin aynı düzeyde kalması adına birtakım taleplerde bulunulmuştur. Suriye yönetiminden istenen talepler şu şekildedir: Ordunun şehirlere sokulmaması, şehirlerde gerekli durumlarda polisin müdahale etmesinin sağlanması, olağanüstü halin kaldırılması,

barışçıl gösterilere izin verilmesi, Kürtlere kimlik verilmesi gibi talepler Esad yönetiminin her ne kadar uygulayacağını söylemiş olsa da bir süre sonra sözler boşa çıkmış, hiçbir talep yerine getirilmemiştir. Bunun üzerine Türkiye ile Suriye arasındaki ilişkiler gerilmiş, mevcut durumun korunması imkânsız hale gelmiştir (Üste ve Yılmaz, 2014: 148-149).

66. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda Erdoğan ile Obama arasında geçen konuşmada Türkiye'nin Suriye ile ilişkisinin bulunmadığı, Suriye yönetiminin tutumu sonrası bu hamlenin atılması gerektiği konusu vurgulanmıştır. Esad yönetimine olan itimadın ortadan kalkmasıyla birlikte Türkiye ile ABD ortak hareket etme kararı almıştır (Benek, 2016: 189-190).

Benzer zaman diliminde Türkiye ile Esad rejimi arasındaki gerilimin tırmanmasına neden olan bir başka olay daha meydana gelmiştir. Türkiye, Esad rejimi üzerindeki baskıyı artırmak adına, Arap Birliği ile benzer şekilde hareket etmiş ve 30 Kasım 2011 tarihinde 9 maddelik bir yaptırım kararnameyi yayınlamıştır. Bu maddeler;

Suriye'de halkıyla barışık bir yönetim kurulana kadar Yüksek Düzeyli Stratejik İş birliği Konseyi mekanizmasının askıya alınması, Baas iktidarında halka karşı şiddete başvuran kişilerin Türkiye'ye seyahatlerinin yasaklandığı ve Türkiye'deki mal varlıklarının dondurulacağı, Esad rejiminin kuvvetli destekçisi konumundaki bazı iş adamlarına da benzer tedbirlerin getirilmesi, Suriye ordusuna her türlü askeri malzemenin satış ve tedarikinin durdurulması, Türkiye üzerinden Suriye'ye silah ve askeri malzeme transferinin önlenmesi, Suriye Merkez Bankası ile ilişkilerin durdurulması, Suriye hükümetinin Türkiye'deki finansal mal varlıklarının dondurulması, Suriye hükümeti ile kredi ilişkilerinin durdurulması, Suriye Ticaret Bankası ile işlemlerin durdurulması, Suriye'deki altyapı projelerinin finansmanı için imzalanan Eximbank kredi anlaşmasının askıya alınması olarak sıralanmaktadır (Sandıklı ve Semin, 2012: 25-26).

Türkiye'nin bu maddeleri yayınlamasının ardından Suriye hükümeti Türkiye ile yaptığı ithalatı durdurmuştur. Gerilen ikili ilişkileri bir sonraki aşamaya tırmandıran bir adım da Türkiye'nin Suriye'deki muhalif gruplar ile yaptığı bir görüşmedir. Davutoğlu önderliğinde yapılan bu görüşmede Türkiye'nin Suriye'nin yaptırımlarına sert bir şekilde cevap vereceği üzerinde durulmuştur. Ardından Türkiye tarafından

Suriye'ye nota verilmiştir. Bir sonraki hamle ise sınır kapılarının bakım onarım çalışması bahanesi ile kapatılmasıdır. Ayrıca Türkiye ithalat rejimi listesinden Suriye'yi çıkarmıştır.

2012 yılına gelindiğinde Türkiye Şam büyükelçiliği kapanmıştır. Atılan bu adım sonrası Suriye'deki muhalif güçler Türkiye'nin sadece kendi yönetimini tanınması konusunda ısrarcı olmuşlardır. BM temsilcisi ise bu isteğe karşı çıkarak, bu isteğin bir savaş ilanı olduğunu açıklamıştır. Aynı yılda Suriye Büyükelçiliği'nin ve diğer tüm büyükelçilik çalışanlarının ülkeyi terk etmesi istenmiştir. Esad yönetiminin sona erdirilmesi üzerine kurulan politikanın hızlıca sonuçlanmamasının nedenleri; bölgesel aktörlerin etkinliği, muhalif güçlerin yapısı ve rejimdeki direnç kapasitesinin okunamaması olarak izlenebilmektedir (Ertuğrul, 2012: 1-7).

1.8.1. Bölgesel Katkılar

Türkiye, Suriye yönetimi ile kopan ilişkisi ve rejime karşı oluşan muhalefetin yanında yer alan tavrı sayesinde bölgedeki düzen kurucu rolüne bürünmek istemiştir. Ortadoğu ülkelerinin genelinde, manda yönetiminden kurtulma aşamasında sömürgeci yönetime yakalanmalarının ardından ülke yönetimleri, kendi çözümlerini üretme açısından liberal araçlara başvurmuştur. Bu bağlamda en sık girişimlerde bulunan ülke Türkiye olarak dikkat çekmektedir. Çin, Rusya, ABD gibi gelişmiş ülkelerin çıkarları karşısında kendi çıkarlarını korumak isteyen Türkiye, komşu ülkelerin yönetimleri ile arasını iyi tutacak formüller üzerinde durmaktadır. Bu bağlamda Türkiye hükümeti BM ve AB gibi birliklere, ABD gibi global aktörlere karşı güvenini kaybetmiş, Körfez ülkeleri ile iş birliği içerisinde olmanın Suriye meselesinin çözümü açısından daha iyi sonuçlar vereceğini kabul etmiştir. Suudi Arabistan başta olmak üzere diğer Körfez ülkelerinin Suriye konusunda Türkiye ile anlaşma sağlamasının nedeni de Türkiye'nin nedenine benzer şekilde diğer devletler ve devletler birliğine duyulan güvenin zedelenmesidir (Oktav, 2013: 75).

İstanbul'da toplanan muhalif güçler Esad rejiminin sona erdirilmesi ve bu rejimin yerine daha geniş bir tabana yayılan bir hükümetin kurulması kararlarını almışlardır. Yine 2011 yılı içerisinde İstanbul'da muhalif güçlerin Suriye Ulusal Konseyi kurma kararı onaylanmıştır (Miş, 2011: 268). Suriye'nin geleceği açısından önem arz eden

kararların Türkiye’de alınması, Türkiye’nin bölgenin geleceğinde söz sahibi olacağı anlamı taşımaktadır. Öte yandan 2012 yılının Aralık ayında Türkiye başta olmak üzere Fransa, ABD ve İngiltere gibi ülkeler muhalif güçleri tanımıştır (21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü, 2013).

Türkiye’nin yumuşak güç aracı olarak Suriye’ye karşı edindiği diplomatik tutum olumlu sonuç vermemiştir. Bunun en önemli nedeni ise krize neden olan muhaliflerin kapasiteleri ile Türkiye’nin beklentileri arasındaki farklar olarak düşünülmektedir.

1.8.2. Küresel Katkılar

Suriye’de iç karışıklıkların yeni başladığı 2011 yılında Erdoğan, ABD yönetimiyle yaptığı görüşmelerde Suriye’nin durumu ile ilgili fikir alışverişinde bulunmuştur. Türk savaş uçağının düşürülmesi, mülteci sorunu, kimyasal silahların imha edilmesi gibi sorunlar nedeniyle Türkiye küresel bağlamda aktif bir rol oynamaktadır. ABD ile kurulan temasların ardından İngiltere Dışişleri Bakanı’nın Türkiye ile Suriye’deki durum hakkında iletişim halinde olduklarını belirtmesi, Fransa’nın Türkiye’nin Suriye politikasını desteklediğini açıklaması Türkiye’nin Suriye üzerindeki rolünü özetler niteliktedir (Miş, 2011: 270-285).

ABD Dışişleri Bakanının mevkidaşı Davutoğlu ile 8 Ağustos 2011 tarihinde yaptığı görüşmede Suriye’de ordunun geri çekilmesi konusunda Türkiye’nin yaptırım uygulamasını desteklemiştir. Daha sonraki günlerde ABD ile Türkiye arasındaki görüşmeler, iki ülkenin de Suriye’yi reform yapması halinde destekleyeceği üzerinde yoğunlaşmıştır (21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü, 2013).

Eski BM genel sekreteri Kofi Annan tarafından siyasi diyalog üzerine kurulu bir öneri neticesinde Esad rejimi ile muhalif gruplar arasında bir çözüm yöntemi önerilmiştir. Kofi Annan’ın özel temsilci olarak seçildiği bu öneride Annan Şam’a ziyarette bulunarak Esad ile görüşmelerde bulunmuştur. 16 Mart tarihinde Esad ile muhalif güçler arasında ittifak sağlanması adına bir barış planı oluşturulmuştur. Şam yönetimi önerilen 6 maddeye 2012 yılında olumlu yanıt vermiştir. 12 Nisan tarihinde ise ateşkes ilan ederek savaşı durdurmuştur. Annan planı çerçevesinde önerilen maddeler şöyledir:

1. *Suriyeli halkın meşru taleplerine ve endişelerine cevap verecek şekilde Suriyeliler tarafından yürütülecek ve herkesi kapsayacak bir siyasi süreç için özel temsilciyle (Kofi Annan) çalışmayı taahhüt etmek ve bu amaçla gerekirse (müzakereler için) bir temsilcinin atanmasına onay vermek.*
2. *Saldırıları bırakıp, BM tarafından gözetilecek ateşkesin derhal sağlanması (bu amaçla öncelikle Suriye hükümetinin, halkın yaşadığı bölgelerde ağır silahlar kullanmaya son vermesi ve askerlerini geri çekmesi, muhalefetin ve Suriye'deki diğer unsurların saldırıları bırakıp ateşkesin sağlanması için iş birliği yapması).*
3. *İnsani yardımın gerekli olan her yere ulaşabilmesi için ilk adım olarak uygulanmak üzere günde iki saat insani yardım için çatışmaların durdurulması.*
4. *Keyfi olarak tutuklanan ve gözaltına alınanların serbest bırakılması.*
5. *Gazetecilerin ülke içinde serbestçe dolaşmalarının sağlanması.*
6. *Barişçıl toplanma ve protesto hakkına saygı duyulması olarak sıralanmıştır (Sandıklı ve Semin: 33).*

Anlaşma maddelerine uyulmaması halinde bir yaptırım bulunmaması, Esad yönetiminin uygulaması konusunda nasıl ikna edileceği konusunun çözülememiş olması, herhangi bir zaman kısıtlaması olmaması gibi eksiklikler nedeni ile bu plan bir süre sonra suya düşmüştür.

Türkiye, Suriye iç savaşının sonlandırılması ve Suriye halkının meşru beklentilerinin karşılanması doğrultusunda önemli bir rol üstlenmiştir. Bu çerçevede, BM-Arap Ligi Özel Temsilcisi Kofi Annan'ın plan programına tam destek vererek çözüm sürecine etkin bir katılım sağlamıştır. Suriye'deki iç savaşın durdurulması için ortaya konan bu çaba, bölgede istikrarın sağlanmasına yönelik önemli bir adım olmuştur. Türkiye, bölgesel barış ve güvenliğin temin edilmesine odaklanarak, Annan'ın liderliğindeki diplomatik çözüm sürecinin etkili bir şekilde uygulanmasına katkıda bulunmuştur. (Dışişleri Bakanlığı, 2012).

İKİNCİ BÖLÜM

SURİYE İÇ SAVAŞI SÜRECİNDE TÜRKİYE – SURİYE İLİŞKİLERİ VE GELİŞEN OLAYLAR

2.1. Özgür Suriye Ordusu (ÖSO)

Türkiye ile Suriye arasındaki ilişkilerde önemli bir kırılma noktası, 22 Haziran 2012’de Suriye tarafından düşürülen Türk keşif uçağıyla yaşanmıştır. Bu olay, Türkiye-Suriye ilişkilerinde gerginliği artırmış ve diplomatik dengeleri temelden sarsmıştır. Türk keşif uçağının düşürülmesi, iki ülke arasındaki güven krizine yol açarak, Türkiye’nin Suriye’deki muhalif gruplara yönelik politikasını etkilemiştir. Türkiye, bu olayın ardından Suriye’ye karşı daha belirgin bir tutum sergilemiş ve muhalif gruplara yönelik desteklerini artırmıştır. Aynı zamanda, uluslararası alanda Türkiye’nin Suriye politikasını şekillendiren önemli bir dönemeç olarak da öne çıkmıştır. Bu gergin dönemin ardından, Türkiye ile Suriye arasındaki tansiyonun yükselmesine dair yeni bir olay, Suriye’ye ait bir savaş uçağının düşürülmesiyle gerçekleşmiştir. Yaşanan bu olay, bölgedeki karmaşık politik ve askeri dinamikleri daha da derinleştirmiştir. Türkiye’nin Suriye’ye ait savaş uçağını düşürme kararı, bölgedeki güvenlik durumunu daha da kötüleştirmiş ve ülkeler arasındaki gerilimi tırmandırmıştır. Bu gelişme, bölgesel çatışmaların yoğunluğunu artırarak uluslararası toplumun dikkatini çekmiş ve Türkiye ile Suriye arasındaki karmaşık ilişkilerde yeni bir aşamaya geçilmiştir.

Özgür Suriye Ordusu 29 Temmuz 2011 tarihinde kurulmuştur. Türkiye, 2011 Aralık ayında Antalya’da düzenlediği bir toplantıda, Suriye Ulusal Konseyi (SUK) ve Suriye’deki muhalif grupları bir araya getirerek, Esad yönetimine karşı ortak bir platform oluşturmuştur. ÖSO’nun Esad’a karşı başlattığı ayaklanmanın temel sebepleri arasında, Suriye’deki siyasi baskı, insan hakları ihlalleri, ekonomik sorunlar ve yönetimdeki adaletsizlik yer almaktadır. Bu faktörler, birçok Suriyelinin özgürlük

ve demokrasi talepleriyle birleşerek muhalefetin güçlenmesine neden olmuştur. (Demirci, 2016: 201-202)

ÖSO kurulduğu andan itibaren Türkiye ve ABD tarafından desteklenmiştir. Türkiye'nin ÖSO'ya desteğinin asıl sebeplerinden biri de 22 Haziran 2012 tarihinde Suriye ordusu tarafından düşürülen RF-4 tipi Türk jeti olayıdır. Bu olayın neticesinde Türkiye, Suriye'deki muhalif grupları destekleme kararı almıştır.

Türkiye, Suriye iç savaşı sürecinde ÖSO'yu desteklemiş ve bu çerçevede muhalif gruplara askeri eğitim vermiştir. ABD ise 2013 senesinde ÖSO gruplarına başlattığı "Eğit-Donat" projesini duyurmuştur. Ancak, 2014 tarihi itibarıyla ABD'nin siyasi fikir değişikliğinden dolayı tüm silah yardımlarını Irak-Şam İslam Devleti (DAEŞ)'e karşı mücadelede Halk Koruma Birlikleri (YPG)'ne destek vermesi, Suriye'deki karmaşık politika ve güvenlik dinamikleri çerçevesinde değerlendirilmelidir. ABD, DAEŞ'e karşı mücadelede etkili bir yerel müttefik arayışında, YPG'nin sağladığı güçlü yerel bir partner olduğunu düşünmüş ve bu nedenle bu grupla iş birliği yapmıştır. Bu durum, Suriye muhalif gruplarının desteğinin kaybetmesine neden olmuştur. YPG'ye yapılan bu destek, ABD ile Türkiye arasındaki ilişkilerin gerilmesine de neden olmuştur. Bu bağlamda Türkiye YPG'yi terör örgütü olarak kabul etmiştir. Bunun yanı sıra YPG'nin Demokratik Birlik Partisi (PYD) ile bağlantılı olduğunu savunmaktadır. Bu durum, ABD ve Türkiye arasındaki çıkar çatışmalarına işaret etmektedir. Türkiye ise 2016 yılından itibaren Özgür Suriye Ordusu'na sunduğu desteğini artırmış, ÖSO Türkiye'nin Suriye'deki kara birliği konumu haline gelmiştir (Ebrem, 2019: 92-93).

ABD'nin YPG'ye askeri ve lojistik destek sağlamasına karşı Türkiye'nin ise ÖSO gruplarına kapsamlı bir şekilde yoğun fiziksel eğitim ile taktik ve operasyonel eğitimler verdiği gözlemlenmektedir. Türkiye'nin ÖSO'ya sunduğu eğitim, aslında ABD'nin YPG'yi eğitip donatmasına karşılık olarak değerlendirilmiştir.

2.2. Türk Fantom Keşif Uçağının Düşürülmesi

Suriye'nin Birçok bölgesini içine alan iç savaşın yavaş yavaş yayıldığı dönemde, 2012 yılında Türkiye, Esad yönetimine karşı yapılan saldırıları sonlandırma ve muhalif gruplarla görüşmelere başlama çağrısında bulunmuştur. Ancak, Esad rejimi bu

diplomatik önerilere olumsuz bir yanıt vermiştir. Özellikle de muhaliflere yönelik gösterdiği şiddet ve baskı, Türkiye'nin endişelerini artırmasına neden olmuştur.

Türkiye ile Suriye arasındaki diplomatik ilişkilerin gerilimli olduğu bir dönemde, 2012 yılında Doğu Akdeniz'de, Yayladağı ilçesi sınırına yakın bir bölgede keşif uçuşu gerçekleştiren bir Türk jeti, herhangi bir ihtar maruz kalmadan düşürülmüştür. Bu olay, iki ülke arasındaki diplomatik bağların tamamen kopmasına yol açmıştır. Suriye tarafından gerçekleştirilen bu ihtarsız düşürme, bölgedeki gerginliği daha da artırmış ve uluslararası camiada ciddi endişelere neden olmuştur (Keskin Ata, 2012: 17).

Türkiye, ABD ile Suriye sınırında tampon bölge oluşturulması konusundaki görüşmeleri sürdürürken, aynı zamanda NATO ve BM çerçevesinde Esad'ın şiddetini durdurmak için de çaba sarf etmiştir. Bu olayın ardından Türkiye, Suriye'yi sorumlu tutarak İstanbul Başkonsolosluğu'na nota vermiştir. Uluslararası alanda Suriye'ye karşı farklı politikalar izlenmesine karar verilmiştir. 22 Haziran 2012'de NATO'nun 4. Maddesi uyarınca Konseyi bir araya getirerek anlaşmanın 5. Maddesi'nin uygulanması talep edilmiştir. Bu girişimin ardından Türkiye, BM Genel Sekreterine ve ardından Birleşmiş Milletler'in Ana Organları Genel Kurul, Güvenlik Konseyi (BMGK) Başkanına mektup gönderilmiştir (Ebrem, 2019: 95).

2.3. Angajman Kuralları

Esad'a bağlı rejim tarafından düşürülen Türk jetine yanıt olarak yapılan açıklama, Türkiye'nin o dönemdeki diplomatik ve güvenlik politikasını yansıtan kritik bir olayı temsil etmektedir. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın partisinin genel grup toplantısında ifade ettiği sıfır tolerans politikası, ülkenin ulusal güvenliğini koruma ve bölgesel istikrarı sağlama konusundaki kararlılığını vurgulamıştır. Bu söylem, Türkiye'nin bölgesel güç olarak nasıl konumlandığını, güvenlik politikalarını nasıl şekillendirdiğini ve kararlı bir şekilde uyguladığını gösteren bir pencere sunmuştur. Ülke, bu olayın hemen ardından diplomatik çözümler arayarak, ancak her türlü tehdide karşı etkin bir yanıt vermeye hazır olduğunu ilan etmiştir.

Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), o dönemdeki güvenlik tehditlerine karşı daha etkili bir şekilde yanıt verebilmek adına angajman kurallarında önemli değişikliklere gitmiştir. Bu değişiklikler, Türkiye'nin sınırlarını daha güçlü bir şekilde koruma ve bölgesel

istikrarı sağlama amacını taşımaktadır. Sınırdan gelen herhangi bir tehdit oluşturan eyleme anında ve etkili bir yanıt vereceğini net bir şekilde beyan etmiştir (TRT Haber, 2015).

3 Ekim 2012’de Akçakale’ye düşen iki havan mermisi olayı, Suriye’nin Tel Abyad bölgesinden Türkiye’ye yönelik gerçekleşen saldırıların dramatik bir sonucu olarak kayıtlara geçmiştir. Bu trajik olayda 5 Türk vatandaşı hayatını kaybetmiş ve birçok kişi yaralanmıştır. Türkiye, bu saldırının hemen ardından, Suriye’deki askeri birliklere top atışlarıyla karşılık vererek, sınırlarını koruma konusundaki kararlı duruşunu bir kez daha sergilemiştir (Erdal, 2014: 10).

17 Temmuz 2013’te Şanlıurfa’nın Ceylanpınar ilçesinde yaşanan olayda, Suriye sınır bölgesinden açılan ateş sonucunda bir kişi hayatını kaybetmiş, iki kişi yaralanmıştır. Türkiye, bu duruma angajman kuralları çerçevesinde etkili bir yanıt vermiş, ardından Genelkurmay’dan yapılan açıklama ise bundan sonra buna benzer durumlara “Cezalandırıcı” bir yaklaşımla karşılık verileceğini duyurmuştur. Bu olayın akabinde TBMM’nin Suriye Tezkeresi’nin gündeme getirileceği bilgisi verilmiş ve bölgesel güvenliğini sağlama amacındaki kararlılığı bir kez daha vurgulanmıştır (Hürriyet, 2015).

2.4. Suriye Tezkeresi

Suriye Tezkeresi, Türkiye’nin 2012 yılında Suriye’deki iç savaşın etkileri ve olası tehditlere karşı alınan bir önlemdir. Türk hükümeti, komşu ülkedeki siyasi belirsizlik, göç dalgaları ve terör örgütlerinin etkinlikleriyle başa çıkabilmek amacıyla bu tezkereyi TBMM’ye sunmuştur. Tezkere, Türk Silahlı Kuvvetleri’nin, Suriye sınırları içerisinde gerektiğinde askeri müdahalede bulunma yetkisi tanımaktadır. Bu kapsamda, Türkiye, kendi güvenliğini sağlama ve bölgedeki istikrarsızlığı önleme amacı gütmektedir.

Suriye Başbakanlık Tezkeresi, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin gündemine sunularak Genel Kurul’da ele alınmış ve bu önemli konu, bir kapalı oturum düzenlenerek detaylı bir şekilde tartışılmıştır. Meclis üyeleri, tezkerenin içeriği ve getirdiği sorumluluklar hakkında görüş alışverişinde bulunmuş ve tezkere üzerinde gerçekleştirilen oylama sonuçları TBMM Başkanvekili Mehmet Sağlam tarafından

açıklanmıştır. Oylama sonuçlarına göre, Başbakanlık Tezkeresi 320 oy ile kabul edilmiştir. 129 oy ise ret şeklinde olmuştur. Bu çeşitli görüşleri yansıtan oylama, TBMM üyelerinin Suriye'ye yönelik politik duruşlarını belirlemede önemli bir adım olmuştur. Kabul edilen tezkere, Türkiye'nin bölgesel güvenliğini ve ulusal çıkarlarını koruma amacını taşıyan stratejik bir adım olarak değerlendirilmiştir. Reddedilen oyları ise muhalefetin, tezkereye dair endişelerini ve çekincelerini yansıtmıştır. Bu süreç, Türkiye'nin dış politika stratejisinin ve bölgesel politikalarının şekillenmesinde etkili bir rol oynamıştır. (TBMM Meclis Haber, 2021)

Ancak, Suriye Tezkeresi tartışmalı bir konu olmuştur. Bazıları, askeri müdahalenin daha fazla gerilime yol açabileceğinden endişe duymaktadır. Ayrıca, sivil kayıpların artmasına ve bölgedeki insani krizin derinleşmesine neden olabileceği düşünülmüştür. Diğer yandan, tezkere destekçileri ise terör örgütleriyle mücadelede etkili bir adım olarak görmekte ve Türkiye'nin sınırlarını koruma hakkını vurgulamaktadır. Suriye Tezkeresi'nin geçerliliği belirli bir süreyle sınırlıdır. Meclis tarafından sürekli uzatılması gerekmektedir. Bu durum, Türkiye'nin bölgedeki gelişmeleri dikkatle izlemesini ve politikasını sürekli olarak gözden geçirmesini gerektirmektedir. Tezkere, Türkiye'nin dış politika stratejisinin bir parçası olarak önemini korumaktadır. Ayrıca ülkenin sınırları içinde ve ötesindeki güvenlik endişelerine karşı alınan bir önlemdir.

2.5. Suriye Savaş Uçağının Düşürülmesi (23 Mart 2014)

Türkiye ile Suriye arasındaki gerilim, bir süre sonra yeniden tırmanma eğilimine girmiş ve Esad rejimine ait bir savaş uçağının düşürülmesiyle birlikte bölgedeki denge yeniden değişmiştir. Suriye'nin sınır bölgesi, Lazkiye'ye bağlı Keseb kasabası, stratejik bir konumda yer almaktadır. Bu sınır bölgesinde yer alan kasaba ile sınır olan, Hatay'ın Yayladağı ilçesine bağlı bir gümrük kapısı bulunmaktadır. Bölge, bir süre önce Esad'a bağlı güçlerin kontrolü altında olmasına rağmen, muhalif güçlerin ele geçirmeye çalıştığı stratejik bir alan haline gelmiştir. Ancak, rejime ait hava kuvvetleri bölgede uçuş yaparken, muhalif güçlere yönelik yoğun saldırılar sırasında bir uçak Türk hava sahası içerisine girerek sınır ihlali yapmıştır. Bu nedenle Türk F-16'ları tarafından düşürülmüştür. Uçağın düşürülmesinin ardından Suriye Dışişleri Bakanlığı, olayla ilgili bir açıklama yapmıştır. Bakanlık, yaşanan olayı kınayarak, ulusal egemenliğin ihlal edildiğini ve saldırının uluslararası hukuka aykırı olduğunu

söyleyerek tepki göstermiştir. Açıklamada, düşürülen uçağın sınırların ötesinde bir operasyon gerçekleştirmekte olduğu ve bu eylemin Suriye'nin egemenlik haklarına bir müdahale olduğunu ifade etmiştir. Konuşma Ankara'ya bir gözdağı verme niteliğinde olmuştur (BBC, 2014).

Suriye'nin hava araçlarının düşürülmesinden sonra, Türkiye terör örgütlerini destekleme suçlamasıyla karşı karşıya kalmıştır. Türkiye, NATO ve BM birliklerine her operasyonu detaylı bir şekilde bilgilendirerek kendi güvenliğini sağlama sorumluluğunu her daim vurgulamıştır. Bu bağlamda, Suriye'ye karşı sergilenen sıfır tolerans politikası, anlaşılabilir bir durumu yansıtmaktadır.

Suriye'ye ait uçakların sınır ihlali yapmasına rağmen, uçak ve helikopterlerin düşürülmesine karşı Rus uçaklarının da Türk hava sahasına yaptığı ihlallere verilen uyarı, Türkiye'nin dış politika sürecindeki dengeyi koruma çabasının bir yansımasıdır. Ancak, Rusya'ya karşı denge politikası izlenmesine rağmen, sonunda bir Rus uçağının düşürülmesi tüm dengeleri değiştirecektir. Bu bağlamda Rusya, Türkiye'nin terör örgütlerine destek sağladığını benimsemiş ve Suriye'nin tüm argümanlarını destekleme politikası yürütmüştür.

2.6. Rus Savaş Uçağının Düşürülmesi (24 Kasım 2015)

Türkiye, kontrolsüz uçuş gerçekleştiren bir Rus SU-24 tipi Rus uçağına uyarıda bulunmuştur. Ancak, yapılan uyarılara rağmen belirlenen ihlal kurallarına uymamış ve bu nedenle Türk Hava Kuvvetleri tarafından vurulmuştur. Rus savaş uçağının düşürülmesi, Recep Tayyip Erdoğan ile Vladimir Putin arasındaki ikili ilişkilerde ciddi bir çatışmaya neden olmuştur. Bu olayın ardından, Türkiye-Rusya ilişkilerinde gerilim yaşanmış ve Rusya, Türkiye'ye karşı bir ambargo ilan etmiştir. Ekonomik kısıtlama, özellikle ticaret ve turizm sektörlerinde geniş bir etki bırakarak Türkiye ile Rusya arasındaki diplomatik ilişkileri olumsuz yönde etkilemiştir. Ancak iki lider de doğrudan bir askeri çatışmadan kaçınarak krizi çözmek için yoğun diplomatik çabalar sarf ederek iletişim kanallarını açık tutmuşlardır. Bu süreç, yaşanan olumlu gelişmelerle hızlı bir şekilde aşılmıştır. İki ülke arasındaki iş birliği alanları

genişletilerek, taraflar arasında olumlu bir diyalogun kapıları aralanmıştır (Erşen, 2016: 154-155).

Ambargonun getirdiği olumsuzluklar, yapılan gürüşmeler ve alınan kararlarla hızla düzeltilmiştir. Bu süreç, sadece ekonomik değil, aynı zamanda diplomatik ilişkilerde de olumlu bir değişim sağlamıştır. İki ÷lke arasındaki bu kriz, sonuç olarak, daha sağlam bir iş birliği potansiyelini gün yüzüne çıkarmış ve gelecekteki ilişkiler için olumlu bir temel oluşturmuştur (A.g.e.: 161).

Türkiye, Rusya ile güçlü ve olumlu ilişkilerini sürdürürken, aynı zamanda ABD ile olan ilişkileri belirgin bir istikrarsızlık içinde ilerliyordu. Bu bağlamda, taraflar arasında beliren fikir ayrılıkları ve özellikle de ABD'nin Suriye politikasındaki kararlı duruşu devam etmiştir.

Türkiye, siyasi politikalara karşı askeri alanda sınırlarının güvenliğini sağlamak amacıyla hava savunma sistemlerini geliştirmeyi ve artırmayı öncelikli bir strateji olarak benimsemiştir. Bu çerçevede, özellikle Rusya ile yapılan S-400 sistemlerinin transfer anlaşmasını uygulamıştır. Bu hamle, Türkiye'nin savunma kapasitesini güçlendirmeye yönelik kararlılığını vurgularken, ulusal güvenliğini koruma altına alma adına stratejik bir adım olarak ön plana çıkmıştır (Yeşilot ve Özdemir, 2016: 69).

2.7. Kobani Olayları (6-7 Ekim 2014)

Kobani, Suriye'nin kuzeyinde, Türkiye sınırına yakın konumunda bulunan bir şehir ve buna bağlı bir kantonun adıdır. şehrin resmi adı Ayn Al-Arab'tır. Nüfusu yaklaşık 250 bin kişiden oluşmaktadır. Bölge, özellikle Kürt nüfusunun yoğun olduğu bir alan olarak bilinmektedir. Suriye iç savaşı sonrasında, rejim güçleri bölgeden çekildiğinde, PYD güçleri şehrin kontrolünü ele geçirmiştir. Ancak, 2014 yılından itibaren Kobani, Irak şam İslam Devleti (DAEş)'nin kontrolü altına girmiştir. PYD'ye bağlı silahlı birim olan YPG, DAEş'in saldırılarına etkili bir karşılık veremeyerek Kobani'nin DAEş tarafından ele geçirilmesine neden olmuştur. Bu süreçte, bölge halkının büyük bir kısmı Türkiye sınırına göç etmiştir. YPG, bu olaylarla ilgili olarak sosyal medya ve yabancı ajanslar aracılığıyla önemli bir algı operasyonu gerçekleştirmiştir. YPG,

DAEŞ saldırılarına karşı direnemeyerek kentin merkezine kadar çekilmek zorunda kalmıştır.

DAEŞ'in Kobani'ye yönelik saldırıları sırasında savaşın etkisi altında kalan yaklaşık 200 bin insan, Türkiye'nin Mürşitpınar sınır kapısına sığınmak zorunda kalmıştır. Türk hükümeti, bu insanlara yardım etmek amacıyla kendi kurumları olan Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ve Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi (UMKE)'ni devreye sokarak destek sağlamıştır. Ancak, Türkiye'deki özellikle Kürt topluluğuna, bu olaylar sonrasında gelen mültecilere yapılan yardıma dair anlaşılır ve etkili bir bilgi verilememiştir. Bu durum, bazı medya organlarının, ajansların ve kuruluşların Türkiye'nin terörle ilişkilendirilen bir siyasi politika izlediği algısını oluşturmaya neden olmuştur. PKK yöneticileri, Türkiye'yi DAEŞ'e destek vermekle suçlamıştır. Bu süreç, Türkiye'nin iç politikasındaki Çözüm Sürecini sona erdirmiştir (Gün, 2015: 28-35).

6-7 Ekim olayları, Halkların Demokratik Partisi (HDP)'nin Kobani'ye destek çağrısının yankı bulduğu bir dönemdir. Ancak, olayların gelişimi Türkiye'ye çeşitli zararlar vermiştir. HDP'nin çağrısı, olayların şiddetlenmesine ve çatışmaların patlak vermesine neden olmuş, Türkiye genelinde toplumsal gerilimi artırmıştır. Olaylar sırasında meydana gelen şiddet, ekonomik kayıplara neden olmuş, işyeri kapatmaları ve mülk hasarları gibi sonuçlar doğurarak bölgesel istikrarsızlık oluşturmuştur. Ayrıca, uluslararası arenada Türkiye'nin imajını zayıflatarak dış ilişkiler üzerinde olumsuz etkiler bırakmıştır. Bu süreç, Türkiye'nin iç güvenlik stratejilerini gözden geçirmesine ve terörle mücadele önlemlerini güçlendirmesine neden olarak ülkede siyasi ve güvenlik dinamiklerini etkilemiştir. Bu bağlamda, HDP'nin çağrısının etkileri, Türkiye'nin iç politika ve toplumsal dengelerine önemli bir gölge düşürmüştür. Bu olayların bilançosunda; 67 emniyet binası, 25 kaymakamlık binası, 29 parti binası, 201 okul yakılmıştır. 221 sivil vatandaş ve 139 polis yaralanırken 2 polis şehit olmuştur. Bunun sonucunda 1113 bina hasar görmüştür (Anadolu Ajansı, 2015).

Türkiye, bu tehlike unsuruyla mücadele etmek amacıyla Suriye sınırları içinde iki sınır ötesi operasyon gerçekleştirmiş ve PYD/YPG'nin Akdeniz'e ulaşma stratejilerini durdurmuş, aynı zamanda Fırat'ın batısına geçişini önlemiştir. Ancak, bu durum Türkiye'nin güvenliği için yeterli değildir. Türkiye, iç ve dış güvenlik tehditleriyle başa çıkma amacıyla Suriye sınırlarını terör örgütlerinden temizlemek üzere sınır ötesi

operasyonlar gerçekleştirmeyi planlamıştır. Bu operasyonlar, özellikle YPG ve PYD gibi terör örgütlerinin sınır bölgelerine yayılma eğilimini durdurmayı ve böylece Türkiye'nin ulusal güvenliğini gclendirmeyi amaçlamaktadır.

2.8. şah Fırat Operasyonu (22 şubat 2015)

Süleyman şah Fırat Operasyonu, 2015 yılında Türkiye tarafından icra edilen önemli bir askeri girişimdir. Bu operasyonun temel hedefi, Süleyman şah Türbesi'nin bulunduğu bölge ve Türk topraklarını DAEş tehdidinden korumaktır. Süleyman şah, Osmanlı İmparatorluğu'nun kurucusu Osman Gazi'nin büyük dedesi olarak tarihsel bir öneme sahiptir. Türbesi, Fırat Nehri'nin batısında, Suriye sınırları içinde yer almaktadır.

Operasyonun amacı, bölgedeki terör örgütleri ve genel güvenlik risklerine karşı Türkiye'nin sınırlarını sağlamlaştırmak ve korumaktır. Bu erevede, DAEş'in etkili olduğu bu bölgede Türk askerleri, Süleyman şah Türbesi'ni daha güvenli bir konuma taşıyarak riskleri en aza indirmeyi amaçlamışlardır. Operasyon, Türkiye'nin güvenlik politikalarındaki etkin bir müdahalenin bir yansımasıdır. Zira ulusal güvenliğin sağlanması ve sınırların gclendirilmesi hedeflenmiştir (Sabah, 2015).

21 şubat 2015 tarihinde başlatılan operasyonda; 39 tank, 57 zırhlı araç, 100 araç ve 572 askeri personel katılmıştır. Operasyon esnasında askeri bir çatışma yaşanmamıştır. Fakat kabri taşıma esnasında bir kaza nedeniyle bir asker hayatını kaybetmiştir. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin koordinasyonunda gerçekleştirilen operasyon hem hava hem de kara unsurlarıyla birlikte başarıyla tamamlanmıştır. Süleyman şah Türbesi'nin güvenli bir şekilde taşınması, askeri planlamanın ve lojistik koordinasyonun başarılı bir örneğini temsil etmiştir (NTV, 2015).

Şekil 2.1. Şah Fırat Operasyonu

Kaynak: NTV, 2015.

2.9. Suruç Olayları (20 Temmuz 2015)

Türkiye'nin güneydoğusunda bulunan Şanlıurfa iline bağlı Suruç ilçesinde meydana gelen trajik bir olaydır. Genç aktivistlerin, Kürtlerin Kobani'deki direnişini desteklemek amacıyla Suruç'ta bir basın açıklaması düzenlediği sırada meydana gelmiştir. Patlama sonucunda 34 kişi hayatını kaybederken, yüzlerce kişi de yaralanmıştır. Suruç'taki patlamanın ardından, DAEŞ adlı terör örgütü, sorumluluğu üstlenmiştir. DAEŞ, yaptığı açıklamada saldırının hedefinin, Rojava'da faaliyet gösteren sol gruplara destek veren genç aktivistler olduğunu belirtmiştir. Bu durum, DAEŞ'in Türkiye topraklarında gerçekleştirdiği bir terör saldırısını üstlendiği nadir örneklerden biridir (Haberler, 2021).

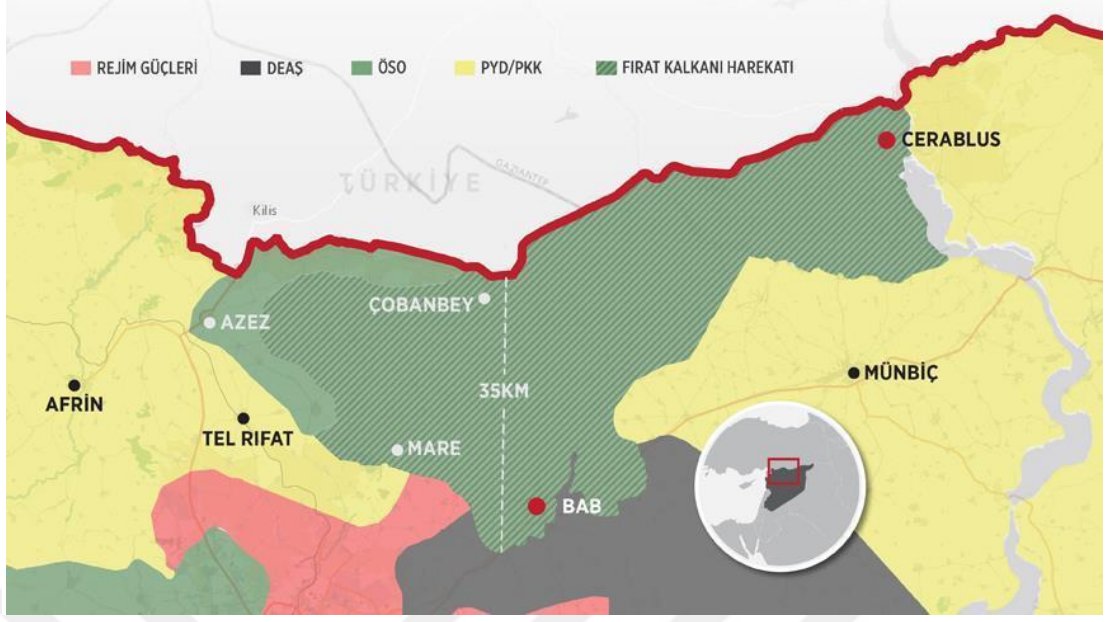
Suruç olayları, Türkiye'deki terör tehditleri ve güvenlik politikaları üzerinde derin etkiler bırakmıştır. Olay, ülkede terörle mücadele stratejilerini gözden geçirmeye ve güvenlik önlemlerini artırmaya yönelik bir çabanın başlangıcını simgelemiştir. Aynı zamanda, Türkiye'nin Suriye sınırındaki zorlu güvenlik koşullarına ve bölgedeki karmaşık siyasi dinamiklere dikkat çekmiştir. Bu trajik olayın ardından, Türkiye, iç ve

dış politika alanlarında daha etkin bir güvenlik politikası oluşturmak adına çeşitli önlemler almıştır.

2.10. Fırat Kalkanı Harekâtı (24 Ağustos 2016)

Türkiye'nin 2016 yılında Suriye'nin kuzeyinde başlattığı kapsamlı bir askeri operasyondur. Bu harekât, öncelikle Cerablus ve El-Bab bölgelerini kapsayarak, Türkiye'nin sınır güvenliğini sağlama, DAEŞ'ı bölgeden temizleme ve PKK'nın Suriye kolu olarak kabul edilen PYD ile YPG'nin bölgede genişlemesini engelleme amacını taşımaktadır. Fırat Kalkanı Harekâtı'nın başlangıcındaki ana motivasyon, Türkiye'nin güney sınırlarında terör örgütleriyle mücadele etme ve bölgedeki istikrarı sağlama ihtiyacına gereksinim duymaktadır. TSK, ÖSO ile iş birliği yaparak, DAEŞ unsurlarını temizlemeyi ve ardından bölgeyi terör unsurlarından arındırmayı hedeflemiştir. Operasyon, bölgesel güvenlik dinamiklerini etkileyen önemli bir girişim olarak öne çıkmıştır. Özellikle, Türkiye'nin PYD ile YPG'nin Suriye'deki etkinliklerine yönelik endişeleri, bölgeye dair uluslararası bir odak noktası haline gelmiştir. Türkiye, PYD ile YPG'nin PKK ile bağlantısını vurgulayarak, bu grupların Suriye'nin kuzeyindeki kontrolü ele geçirmesine karşı çıkmıştır (Ebrem, 2019: 119-120).

24 Ağustos 2016 tarihinde Türk Silahlı Kuvvetleri'nin başlattığı operasyon, Türkiye'nin güvenlik ve sınır bütünlüğünü sağlama amacını taşımaktadır. Bu çerçevede, operasyona katılan Türk askerleri arasında 245 kişi yaralanmış, 71 kişi ise şehit olmuştur. Özgür Suriye Ordusu'nun da katılımıyla gerçekleştirilen bu operasyonda, 600'den fazla ÖSO mensubu şehit edilmiştir. Operasyonun 29 Mart 2017 tarihinde sona ermesiyle birlikte Cerablus şehri, DAEŞ terör örgütlerinden temizlenerek güvenli hale getirilmiştir. (Güçlü, 2022: 43)

Şekil 2.2. Fırat Kalkanı Harekâtı

Kaynak: Anadolu Ajansı, 2017.

2.11. Suriye Politikasında Değişen Türk-Rus İlişkileri

Suriye iç savaşı'nın ortaya çıkardığı karmaşık zorluklar, sadece bölgesel bir boyutu aşarak küresel bir krize evrilmekle kalmamış, aynı zamanda uluslararası toplumu da etkisi altına almıştır. Bu çalkantılı dönemde, farklı ülkeler ve uluslararası kuruluşlar, Suriye sorununa çözüm arayışlarını bir araya getirmiştir. Bu çerçevede, özellikle Rusya ile Türkiye, iç savaşa yönelik barış sürecine destek sağlamak adına bölgede büyük bir çaba sarf etmiştir. Her ne kadar Rusya ile Türkiye'nin bölgedeki stratejik hedefleri farklı olsa da barışı sağlama amacıyla ortak bir zeminde buluşarak kararlar almışlardır. Türkiye'nin öncelikli hedefleri arasında, Suriye sınırındaki terör örgütlerinin bölgeye yerleşmesini önlemek ve sınır güvenliğini sağlamaktır. Ayrıca, Suriye sınırındaki mülteci akışını kontrol altına alarak bu krizden etkilenen insanlara yardım elini uzatma amacı gütmektedir.

Rusya'nın temel amacı ise Suriye-Lazkiye üzerinden Akdeniz'e erişim sağlamak ve ABD'nin bu stratejik bölgede daha fazla etkin bir güç haline gelmesini önlemektir. Rusya, bu hedef doğrultusunda Orta Doğu ve Akdeniz bölgesinde etkili bir aktör olma yolunda önemli stratejik hamleler gerçekleştirmiştir. Bu olaylar zincirinin sonucunda,

Rusya ile Türkiye, Suriye'nin iç ve dış güvenliğine destek sağlamış, barış sürecine aktif bir şekilde katkıda bulunmuşlardır. Bu süreçte Astana ve Soçi zirveleri gibi diplomatik platformlarda bir araya gelerek, bu iki ülke arasında iş birlikleri ve diyaloglar önemli bir yer tutmuştur. Bu bağlamda, Türkiye'nin çabaları sadece kendi sınır güvenliği açısından değil, aynı zamanda Suriye sorununun çözümü ve göçmenlerin ülkelerine dönmesi bağlamında da büyük bir önem arz etmektedir. Bu nedenle, Türkiye, İran ve Rusya liderliğinde düzenlenen çeşitli zirveler, barış görüşmeleri ve stratejik toplantılar aracılığıyla bölgesel istikrara katkı sağlama yönünde aktif bir rol oynamışlardır.

2.12. Cenevre Konferansları

İsviçre'nin Cenevre şehrinde düzenlenen konferanslar, Suriye iç savaşına ilişkin çözüm arayışlarına odaklanmıştır. Temel hedef, Suriye rejim gücü ile muhalif taraftarlar arasında barış sürecini başlatmaktır. BM liderliğindeki bu konferanslara, özel temsilciler ve ilgili taraflar katılmıştır. İlk toplantı, "Suriye Eylem Grubu" adı altında 30 Haziran 2012 tarihinde gerçekleşmiştir (Orsam, 2012). Bu toplantının öncelikli amacı, Suriye'de geçici bir hükümetin kurulması düşüncesini içermektedir. Daha sonra, 2014 tarihinde II. Cenevre görüşmeleri düzenlenmiştir. Ancak, bu görüşmelerden elde edilen kararlar başarılı bir sonuç getirmemiştir.

1 Şubat 2016 tarihinde planlanmış olan III. Cenevre Konferansı, taraflar arasında anlaşmazlıktan dolayı gerçekleştirilememiş ve ileri bir tarihe ertelenmiştir. Bu konferansın başlamasının ardından, taraflar arasında çeşitli konularda uzlaşma sağlanamamış, bu da toplantının yarıda bırakılmasına yol açmıştır. 14 Mart'ta yeniden düzenlenen görüşmeler ise, maalesef beklenen sonuca ulaşamamıştır. Söz konusu tarihler arasındaki bu süreçte Suriye krizine dair Cenevre Konferanslarında etkili bir çözüm elde edilememiştir (Neciyev, 2019: 834-850).

Cenevre Barış Konferanslarından somut bir sonuç alınamaması sebebiyle uluslararası toplum, Kazakistan'da düzenlenen Astana görüşmelerini Cenevre sürecinin devamı

olarak başlatmıştır. Bu görüşmelerin, Suriye Krizi'nin çözümünde önemli bir aşama kaydetmesi hedeflenmiştir.

2.13. Astana Süreci

Suriye'deki iç savaşın ardından, bölgesel istikrarsızlığın ele alınmasına yönelik çeşitli diplomatik girişimler ve barış görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede, Astana toplantıları savaş sonrası dönemdeki karmaşayı çözmeye yönelik önemli bir platform olarak ortaya çıkmıştır. Bu toplantılar çözüm odaklı hedef taşımaktadır. Kalıcı barışın tesis edilmesi amacıyla BM liderliğinde Cenevre toplantıları düzenlenmiş ve uluslararası toplum, Suriye'deki istikrarsızlığın çözümüne yönelik çabalarını birleştirmiştir. Özellikle, Türkiye, İran ve Rusya liderliğindeki Soçi ve Astana görüşmeleri, bölgesel aktörlerin Suriye iç savaşındaki gelişmeleri müzakere etmesini sağlamıştır. Bu üç ülkenin iş birliğiyle, 30 Aralık 2016 tarihinde Suriye iç savaşındaki süreçte ateşkes sağlanması vurgulanmış ve uluslararası toplumun bu yönde adım atması önem arz etmiştir. Bu süreç, 2022 yılına kadar devam etmiş olup, bu bağlamda 18 Astana toplantısı düzenlenmiştir. Bu toplantılar, taraflar arasındaki diyalogu sürdürme ve çatışma sonrası dönemde ortaya çıkan sorunlara çözüm bulma amacını taşımıştır. Astana'da gerçekleştirilen barış görüşmeleri, barış sürecinin temelini oluşturmuş ve uluslararası toplumun bu konudaki çabalarının odak noktası haline gelmiştir (Güçlü, 2022: 50-53).

23 Ocak 2017 tarihinde gerçekleşen ilk Astana toplantısı, Türkiye, İran ve Rusya'nın liderliğinde düzenlenmiştir. Bu kritik toplantının ardından, Suriye'deki iç savaşın çözümü için askeri yöntemlerin yetersiz olduğuna dair bir karar alınmıştır. Ayrıca, önceki ateşkesin sürdürülmesi gerekliliği ve bu üç ülkenin arasında etkili bir işleyiş için bir mekanizmanın oluşturulması kararı teyit edilmiştir. Toplantının bir diğer önemli sonucu, gelecekteki toplantılarda kamuoyunun daha fazla katılım sağlaması öngörülmüştür. Sonuç olarak, Suriye'deki durumun çözümüne yönelik sürecin şeffaflığının artırılması amaçlanmıştır. Aynı zamanda, DAES, PKK gibi terör örgütleriyle mücadelede kararlı bir tutum sergilenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu noktada, uluslararası toplumun terörle mücadelede iş birliği yapma konusundaki önemi bir kez daha vurgulanmıştır. Bu toplantılar dizisi, sadece Suriye'deki iç savaşın sonlandırılması amacını taşımakla kalmayıp aynı zamanda bölgesel iş birliği ve

uluslararası düzeydeki çabaların birleştirilmesi açısından önemli bir rol oynamıştır (Özcan, E. E, 2022).

Astana toplantıları çerçevesinde düzenlenen bu on sekiz konferans, Suriye iç savaşına yönelik çözüme katkı sağlayan önemli bir adım olmuştur. Toplantılarda alınan kararlar, BM liderliğinde uygulamaya geçirilmiştir. Ayrıca, Suriye hükümetinin bu toplantılara davet edilip katılması, özellikle terör örgütleriyle mücadele konusunda ortak bir karara varılmasına zemin hazırlamıştır. Astana toplantıları, başarısızlıkla sonuçlanan Cenevre görüşmelerinin devamı niteliğindedir. Ayrıca, Astana sürecini takiben düzenlenen koordineli Soçi zirvesi de barışa giden süreçte etkin bir rol oynamıştır.

2.14. Soçi Zirvesi

Zirvede öncelik olarak Suriye iç savaşı'nın bitirilmesi amaçlanmıştır. 22 Ekim 2019 tarihinde Rusya Başkanı Vladimir Putin ile Türkiye Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın, Suriye konusunu çözmek için Rusya'nın Soçi şehrinde bir araya gelmişlerdir. Bu ortak buluşma aynı zamanda 10. Astana görüşmesi olarak da tarihe geçmiştir. Suriye'deki barışın tesis edilmesi için bir anlaşma düzenlenmiştir. Bu anlaşmanın içeriğinde; İki ülke, Suriye'nin barışına odaklanarak birlikte ortak bir vizyon oluşturmayı amaçlamaktadır. Terör örgütleriyle mücadelede birlikte hareket edecek ve Ras Al-Ayn ile Tel Abyad bölgelerinin güvenliğini sağlama taahhüdünde bulunacaklardır. Adana Mutabakatına bağlılıkla iş birliğini sürdürme kararlılıkları, her iki ülkenin ilişkilerini güçlendirecek bir temel oluşturacaktır. Türk ve Rus güvenlik güçleri, Barış Pınarı Harekâtı bölgesinin sınırlarını etkili bir şekilde koruma sorumluluğunu paylaşacak, bu da bölgedeki istikrarın devamını destekleyecektir. Tel Rıfat ile Mümbiç'te konuşlanmış YPG terör örgütünün ortadan kaldırılması, bölgede oluşabilecek tehditlere karşı alınacak ortak tedbirlerle gerçekleşecektir. Türkiye ve Rusya, bölgede yerleşmeye çalışan terör örgütlerinin önlenmesi için koordineli bir çaba sarf edecekler ve böylece bölgenin güvenliğini sağlama noktasında dayanışmalarını pekiştireceklerdir. Suriyeli mültecilerin güvenli bir şekilde vatanlarına dönüşü için birlikte çalışma taahhüdünde bulunulmuştur. Soçi Anlaşması'na uygun bir denetim mekanizması kurularak, her iki ülkenin bu süreçte şeffaf bir şekilde birbirleriyle iletişim kurmaları ve iş birliğini sürdürmeleri

hedeflenmektedir. Bu, bölgedeki istikrarın korunması ve barışın güçlenmesi açısından önemli bir adım olacaktır (Güçlü, 2022: 53-54).

Suriye'deki iç savaş, Soçi Anlaşması'nın ardından kısa bir duraklama yaşamış, ancak daha sonra tekrar başlamıştır. Bu sebeple, çözüm arayışlarına gidilerek 5 Mart 2020'de Rusya ile Türkiye arasında Moskova Mutabakatı imzalanmıştır. İlgili anlaşma, toplamda üç maddelik bir metinle İdlib'de ateşkesin sağlanması talebini içermiştir. Moskova Mutabakatı kapsamında, İdlib'deki ana otoyol olan M-4/M-5 yollarının güzergâh geçişlerinin güvenliği sağlanması amaçlanmıştır. M-4 otoyolu üzerinde güvenli bir koridor geçişi Moskova Mutabakatı ile planlanmış, M-5 otoyolu ise Suriye'ye bırakılmıştır (Orhan ve Haşıl, 2020: 3-5).

2.15. Zeytin Dalı Harekâtı (20 Ocak 2018)

Türkiye, sınır ötesi operasyonlarının yanı sıra, PKK terör örgütü ve Suriye'deki Esad yönetimiyle mücadelesinde diplomatik çözümleri de denemiştir. Bu çerçevede, Esad rejimiyle yapılan görüşmeler Rusya ve İran ile devam ederken, PKK ile ilişkili görüşmeler ise ABD ve Batı ülkeleri ile sürdürülmüştür. Ancak, bu diplomatik çabaların, Türkiye'nin toprak bütünlüğünü tehdit eden unsurları engellemede yetersiz kaldığı gözlemlenmiştir. Özellikle Hatay sınırındaki Afrin bölgesinde, PYD-PKK terör örgütü sadece Türk sınırına yönelik saldırıları gerçekleştirmekle kalmamış, aynı zamanda Amanos Dağları'ndaki terör yuvalarına lojistik ve askeri destek sağlamıştır. Türkiye, bu duruma karşı bir tepki olarak, terör örgütlerinin giderek güçlenmesine karşı koymak ve terörle mücadele etmek amacıyla 20 Ocak 2018 tarihinde Zeytin Dalı Harekâtı'nı başlatmıştır. Bu harekât, Türkiye'nin sınırlarını koruma ve terörle mücadeledeki kararlılığını vurgulayan önemli bir adım olmuştur.

Bu adım, BMGK kararına dayanarak gerçekleştirilen meşru bir operasyon olarak değerlendirilmiştir. Operasyon öncesinde Türkiye, terör örgütlerinin oluşumuna izin verilmeyeceğini belirten bir açıklama yapmış ve bu çerçevede Afrin'e yönelik harekâtın meşruiyetini elde etmiştir. Ayrıca, PKK terör örgütünün faaliyetlerinin Türkiye için ciddi bir tehdit oluşturduğunu vurgulamıştır.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, 13 Ocak 2018 tarihinde yaptığı konuşmasında, Afrin'deki teröristlere yönelik sert bir uyarıda bulunarak *“Eğer teslim olmazlarsa orayı başlarına*

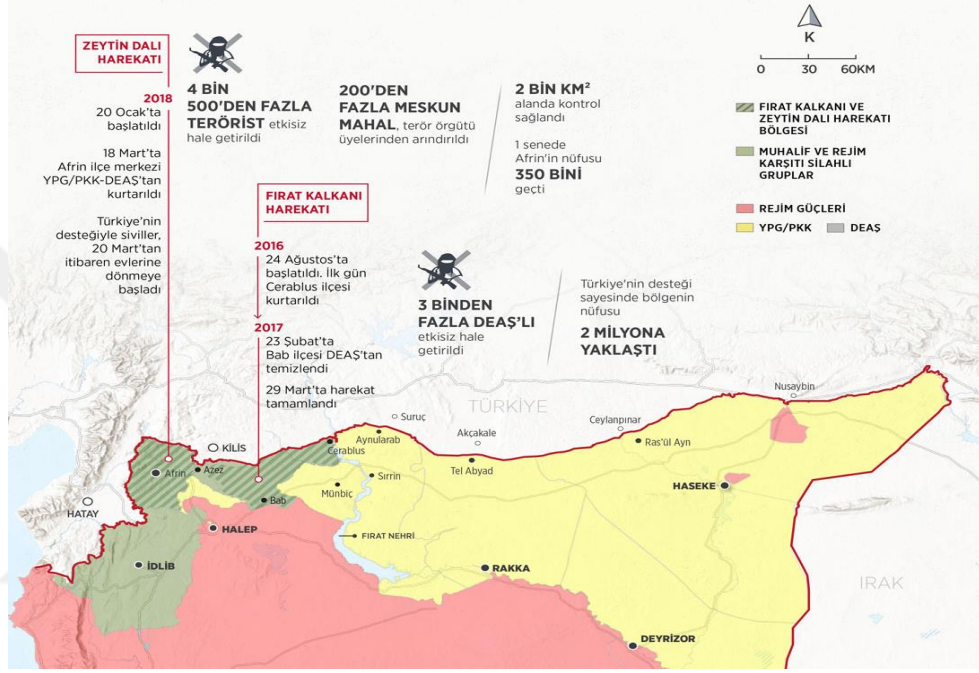
yıkarcı” demiştir. Bu açıklamanın ardından, Hatay ve Kilis hattındaki askeri sevkiyatlar artırılmıştır. Askeri araçlar ve birliklerin sınıra takviyesi yaklaşık 2 ay öncesinden başlatılmıştır. 20 Ocak günü saat 17.00 civarında sınırda uçak sesleri duyulmuştur. TSK, 72 uçağın eş zamanlı olarak Afrin’deki terör örgütlerinin hedeflerini vurduğunu duyurmuştur. Bu sayı, Türkiye’nin Suriye’de DAESH’e karşı yürüttüğü Fırat Kalkanı Harekâtındaki benzer durumu anımsatmıştır. Fırat Kalkanı Harekâtında ise 72 şehit verilmiştir. Zeytin Dalı Harekâtı’nın başlangıcında kullanılan 72 uçak, Fırat Kalkanı Harekâtında şehit olan 72 Mehmetçik için bir nevi saygı ifadesi niteliğindedir. Hava hareketinin sonrasında, TSK ve ÖSO güçleri, 21 Ocak’ta kara harekâtına geçiş yapmıştır. Ancak, bölgenin zorlu iklim koşulları ve genel arazi yapısı, teröristler için etkili bir saklanma alanı oluşturmuştur. Bu durum, TSK askerlerinin bazı askeri araçlarının çamura saplanması ve askeri teçhizatların dik yamaçlara güçlüklerle çıkabilmesi gibi zorluklar yaşanmasına sebep olmuştur (Türkoğlu, 2019: 7-18).

TSK ve ÖSO kara birlikleri, saat 11.00 civarında Gülbaba mevkiinden Afrin’e doğru ilerleyerek hareketlerini sürdürmüştür. Ancak, bu ilerleyiş sırasında teröristlerin elde ettiği avantajlar nedeniyle çatışmaların zorlu bir süreç olduğu öngörülmüştür. Yaklaşık 2 saat süren çatışmaların sonunda Şenkal Köyü teröristlerden temizlenmiştir. Komandolar ve ÖSO birlikleri, Şenkal Köyü ve çevresinde etkili bir temizleme operasyonu düzenleyerek onlarca teröristi etkisiz hale getirmiştir. Harekât boyunca, sivil halkın zarar görmemesine büyük bir özen gösterilmiş, bu da askeri operasyonun etkili ve hedef odaklı bir şekilde yürütüldüğünün göstergesidir (A.g.e.: 19-20).

Bu saldırı esnasında terör örgütleri, Afrin’den Reyhanlı ve Kırıkhan ilçelerinin merkezlerine roketatarlı saldırılar düzenlemiştir. Bu saldırılar, bölgede geniş çaplı hasara yol açmış ve 7 sivil vatandaşın yaşamını yitirmesine neden olmuştur. Bu acı olay, bölge halkını derinden etkilemiştir.

18 Mart’ta tamamlanan operasyon neticesinde Afrin ve çevresi teröristlerden arındırılmıştır. Ancak bu başarı, TSK’nın 54 şehit vermesiyle sonuçlanmıştır. Bu kayıplar, operasyonun zorluğunu ve askerlerin fedakarlıklarını vurgulamaktadır. Şehit olan askerler, ülkenin güvenliği ve bölgesel istikrar için büyük bir özveriyle hareket

etmişlerdir. Bu süreçte, Türkiye'nin terörle mücadelesindeki kararlılığı ve güvenlik önlemlerine verdiği önem bir kez daha ortaya çıkmıştır (A.g.e.: 60-70).

Şekil 2.3. Zeytin Dalı Harekâtı

Kaynak: <https://www.aa.com.tr> [08.10.2019]

2.16. Barış Pınarı Harekâtı (9 Ekim 2019)

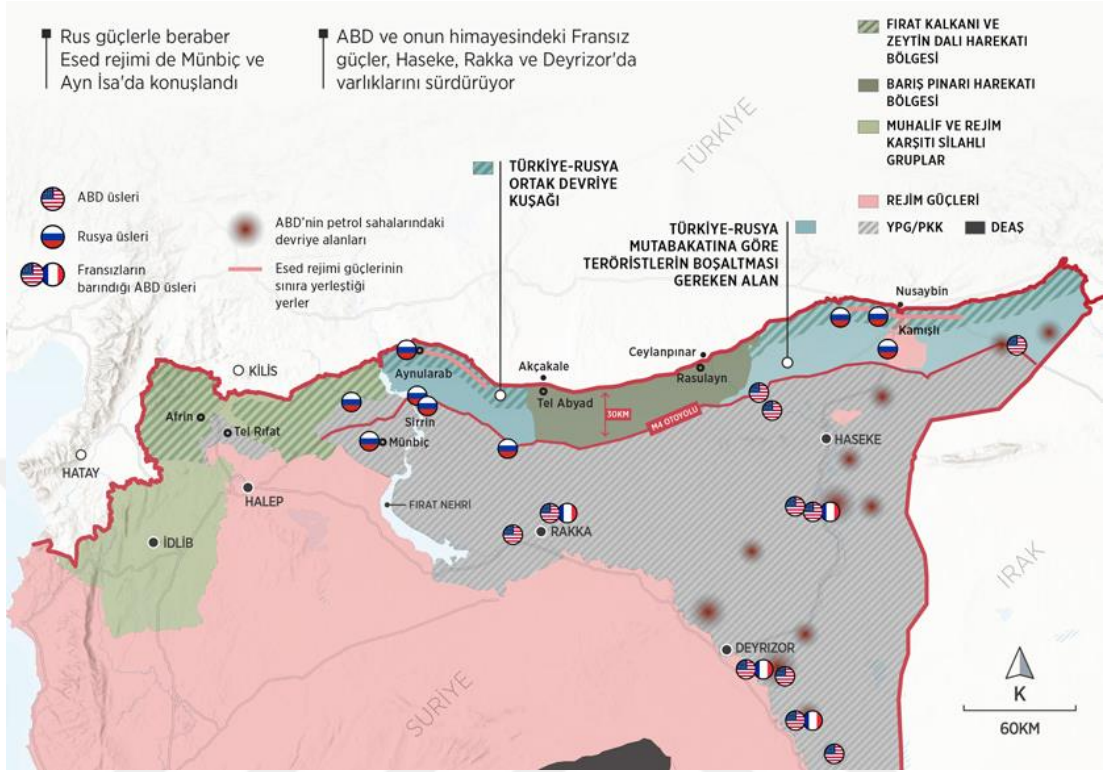
Türkiye'nin gerçekleştirdiği operasyonlar sonrasında dış ülkelerden gelen eleştirilere karşı, Savunma Bakanı Hulusi Akar'ın yaptığı açıklamada; "Amacımız, bölgeyi terör örgütlerinden arındırmak, Türkiye'nin iç ve dış sınırlarını güvenli hale getirmek ve Suriyeli mültecilerin ülkelerine emniyetli bir şekilde dönüşlerini sağlamak" olduğunu belirtmiştir.

Barış Pınarı Operasyonunda, TSK ve ÖSO grupları birlikte hareket ederek koordineli bir şekilde harekât gerçekleştirilmiştir. Operasyon Tel Abyad, Resulayn ve Kamışlı'da

terör örgütlerine karşı yapılan saldırı ateşi ile başlamıştır. Türk F-16 uçakları bu saldırıya havadan destek sağlamıştır. Karadan da TSK askeri birliği Tel Abyad ve Resulayn'a doğru ilerlemiştir. Operasyon Rakka, Haseki ve Halep bölgelerini kapsayarak geniş bir alana doğru yayılmıştır. AB ve ABD'nin girişimiyle YPG ile PYD'nin güvenlik koridor bölgesini 12 saat içinde terk etmesine karar verilerek ateşkes ilan edilmiştir.

Türkiye, terör örgütlerinin emniyetli bölgeden çekilmesi sonrasında sınıra yönelik bir operasyon başlatmıştır. Sınır bölgesinde yaklaşık 30 kilometre uzunluğunda güvenli bir alan oluşturulması amaçlanmıştır (Demir, 2021: 541-580). Bu güvenli bölgede Suriyeli mültecilerin yerleştirilmesi hedeflenmiştir. Uluslararası alanda eleştirilse de Türkiye, kendi güvenliğini ve uluslararası insan haklarını koruma amacıyla çaba göstermiştir. Suriye rejiminin ise Türkiye'nin bölgeye müdahalesini işgal olarak nitelendirip buna karşılık vereceğini belirtmiştir (Güçlü, 2020: 58-59).

Türkiye, zaferle sonuçlanan bu operasyonu gerçekleştirerek, Suriye sınır hattı boyunca 30 kilometrelik bir alanı etkili bir biçimde tampon bölgeye dönüştürmüştür. Bu stratejik adım, sığınmacılar için güvenli bir bölge oluşturmanın ötesinde, Türkiye'nin kendi sınır güvenliğini koruma hedefi doğrultusunda önemli bir gelişmedir. Operasyonun bu çok boyutlu başarısı, bölgede istikrarı sağlamak ve güvenliği artırmak için atılmış önemli bir adımı temsil etmektedir. Bu bağlamda, 22 Ekim tarihinde gerçekleştirilen Soçi Zirvesinde bir araya gelen Türkiye ile Rusya, Barış Pınarı Harekâtı kapsamında gerçekleştirilen operasyonun sonuçları üzerinde anlaşarak, bölgede ortak bir kara devriyesi kurmaya karar vermişlerdir. Türkiye'nin bu stratejik hamlesi, sadece kendi güvenliği için değil, aynı zamanda bölgedeki istikrar ve barışa da katkıda bulunma amacını vurgulamaktadır. Operasyonun başarısı, Türkiye'nin bölgesel güvenlik dinamiklerine etkili bir şekilde müdahale etme kapasitesini göstermiştir (Polat, 2020: 77- 80).

Şekil 2.4. Barış Pınarı Harekâtı

Kaynak: <https://www.timeturk.com> [17.12.2019]

2.17. Suriye İdlib Bölgesi

Türkiye'nin Hatay iline komşu olan İdlib, stratejik konumu itibari ile bölgedeki önemini artırmıştır. İdlib'in doğusunda Halep, kuzeydoğusunda Afrin bölgesi, güneyinde Hama ve kuzeybatısında Lazkiye ili yer almaktadır. Bu coğrafi konum, İdlib'i askeri ve siyasi açıdan kritik bir noktaya taşımıştır. İdlib eyaleti, beş ana bölgeden oluşmaktadır: Harem, Cısır eş-Şuğur, İdlib şehri, Ariha ve Maarat El Numan'dır. (Karacaoğlu & Tok, 2018).

İdlib bölgesi, 2011-2014 yılları arasında rejim karşıtı muhaliflerin kontrolü altında bulunmaktaydı. Bu dönemde, Suriye hükümetine karşı direnen çeşitli gruplar, İdlib'in stratejik konumu ve muhalif hareketlerin merkezi başlangıç olması sebebiyle burada etkinlik göstermiştir. 2011 yılı verilerine göre yaklaşık 1,5 milyon nüfusa sahip olan İdlib, iç savaşın ilerleyen yıllarında demografik ve sosyal yapısında büyük

değişiklikler yaşanmıştır. 2014-2015 yıllarında, ABD ve Rusya'nın iç savaşa doğrudan müdahil olması, bölgedeki çatışmaların şiddetini artırmış ve İdlib'i yoğun hava saldırılarının hedefi haline getirmiştir. Bu saldırılar, bölgedeki altyapıya ve sivil yerleşimlere büyük zarar vermiş, çok sayıda sivilin hayatını kaybetmesine ve bölgede iç göç yaşanmasına sebep olmuştur. İç savaşın getirdiği bu yıkım ve güvenlik sorunlarına ek olarak, İdlib bölgesine açılan güvenlik koridoru, Suriye'nin diğer bölgelerinden kaçan binlerce insan için bir sığınak haline gelmiştir. Bu güvenlik bölge sayesinde, savaştan kaçan insanlar İdlib'e sığınmış ve bölgenin nüfusunu artırmıştır. 2011 yılında yaklaşık 1,5 milyon olan nüfus, bu göç dalgası sonucunda 2022 yılı itibariyle 4 milyona ulaşmıştır. Bu durum, İdlib'in demografik yapısını köklü bir şekilde değiştirirken, aynı zamanda bölgedeki insani krizleri de derinden etkilemiştir. İdlib'in artan nüfusu ve devam eden askeri sıcak çatışmaları, bölgedeki insani yardım ihtiyacını daha da artırmıştır. Yerel ve uluslararası yardım kuruluşları, bölgeye insani yardım sağlamak için büyük çaba göstermiş, ancak güvenlik sorunları ve erişim zorlukları bu çabaları büyük ölçüde engellemiştir. Tüm bu faktörler, İdlib'in Suriye iç savaşının en karmaşık ve en yoğun insani krizlerine neden olmuştur (A.g.e).

Suriye'de, M4 ve M5 karayollarının kesiştiği nokta, İdlib bölgesinde bulunmaktadır. Bu kavşak, ülkenin ticari ve askeri faaliyetleri için kritik bir merkez konumundadır. Serakib bölgesi, bu ana arterlerin kesiştiği noktada bulunarak İdlib'in stratejik önemini artırmıştır. M4 karayolu, Lazkiye, Hama ve Halep'i birbirine bağladığı için, bu güzergâh Akdeniz'e açılan bir kapı olarak bilinmektedir. Ayrıca, Rusya'ya ait Hımeymim Üssü ve Esad rejiminin kalesi olarak bilinen Lazkiye bölgesi, İdlib'in sınır komşusu olmasıyla jeopolitik değerini artırmıştır. M5 karayolu, Şam ile Halep'i birbirine bağlayan kritik bir güzergahtır. Türkiye, Suriye ve Ürdün'ü birbirine bağlayan bu otoyol stratejik bir konumda yer almaktadır. İdlib, bu yolların kesişim noktasında bulunması nedeniyle hem ticari hem de askerî açıdan önemli bir merkez haline gelmiştir (Abdurahmanlı, 2021).

M4 ve M5 karayolları, Suriye'nin ekonomik ve askeri altyapısının bel kemiği olarak kabul edilirken, bu yolların güvenliği ve kontrolü, savaşın seyrini belirleyen önemli faktörler arasında yer almıştır. İdlib'in bu önemli yollara ev sahipliği yapması, bölgedeki çeşitli güçlerin kontrolü ele geçirme çabalarını yoğunlaştırmıştır. Rusya ve Suriye rejimi için bu yolların güvenliği, askeri stratejilerin odak noktası olmuştur.

Özellikle Rusya'nın Hımeymim Üssü'nün güvenliği ve Lazkiye'nin korunması, bu yolların kontrolü ile doğrudan ilişkilendirilmiştir. Benzer şekilde, muhalif güçler ve diğer aktörler de bu yolların kontrolü için çetin mücadeleler vermişlerdir (A.g.e).

Esad rejimine karşı silahlı mücadelede bulunan muhalif grupları Türkiye tarafından desteklenmiştir. Bölgeye yakın terörist grupların varlığı ve Suriye rejiminin sivil yerleşimlere yönelik saldırıları, insanların güvenliğini tehlikeye atmıştır. Bu durum, bölgeye yapılan göçleri artırmış ve insani krizi derinleştirmiştir. Bu bağlamda, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin arasında yapılan anlaşmalar, güvenli bölge alanlarının oluşturulmasını sağlamıştır. Bu gelişmeler, bölgedeki istikrarsızlığa ve çatışmalara son verme yolunda umut verici bir adım oluşturmuştur (A.g.e).

2.18. Bahar Kalkanı Harekâtı (27 Şubat 2020)

Türkiye, Suriye'de karşılaştığı tehditlere dair ifadelerini sadece terör örgütleriyle sınırlı tutmadığını sürekli bir şekilde vurgulamaktadır. Terörizmin yanı sıra, göç sorunu da Türkiye için önemli bir zorluk arz etmektedir. Suriye'deki iç savaşın yarattığı bu karmaşık durum, ülkenin terörle mücadele çabalarına ek olarak büyük bir insani krize dönüşmüştür. Esad, Rusya ve İran'ın sağladığı destekle İdlib bölgesine yönelik saldırıları başlatmıştır. Bu saldırıların sonucunda, neredeyse dört milyon insanın yaşadığı İdlib bölgesi daha da zorlu bir durumla karşı karşıya kalmıştır. Türkiye'nin uyarılarına rağmen Esad, muhaliflerin elinde bulunan İdlib topraklarının bir kısmını ele geçirmiş ve sivillerin bulunduğu kampları hedef almıştır. Bu saldırılar, Türkiye'nin sınırlarında güvenlik endişelerini derinleştirmiş ve ülkenin mültecilere sunduğu yardım ve barınma imkanlarını daha da karmaşık hale getirmiştir. Sonuç olarak, Türkiye, bu olaylarla hem güvenlik hem de insani yardım bağlamında büyük bir zorlukla yüzleşmiştir (Görücü, 2022).

Esad'ın ordusu, kendisine yöneltilen “dur” uyarılarına aldırmandan muhalif bölgelerde ilerlerken, Türkiye Suriye'deki askeri varlığını artırmıştır. Türk ordusu, Esad ve destekçilerinin askerleriyle bazı kısa süreli çatışmalara da girmiştir. Ancak ana mücadele, muhalif gruplarla Esad ordusu arasında yaşanmıştır. Bardağı taşıran son olay, 27 Şubat'ta gerçekleşen büyük bir saldırıda 34 Türk askerinin şehit olmasıdır.

Bu saldırının ardından TSK, iç savaşa tam anlamıyla müdahale etmek zorunda kalmıştır (Haber7, 2020).

Operasyonda kullanılan araçlar arasında, Silahlı İnsansız Hava Araçları (SİHA), karadan atılan Kaplan Füzeleri ve çok namlulu roketatar (ÇNRA) Silah Sistemleri gibi bir dizi ekipman bulunmaktadır. Özellikle, Türk yapımı olan Bayraktar TB2 ve ANKA-S SİHA'lar, bu operasyonda öne çıkan araçlar arasında yer alarak dikkat çekmiştir. Esad'ın ordusu, Bahar Kalkanı Harekâtı süresince gece-gündüz demeden kara ve havadan yoğun saldırılara maruz kalarak büyük kayıplar yaşamıştır. Bu operasyonun etkisiyle, Esad'ın ordusunda: 3.473 rejim unsuru, 8 helikopter, 3 uçak, 1 SİHA, 36 zırhlı araç, 93 tank, 10 hava savunma sistemi ve 67 ÇNRA/OBÜS etkisiz hale getirilmiştir (Millî Savunma Bakanlığı, 2020).

Bahar Kalkanı Harekâtı hem yerel hem de uluslararası düzeyde, Türkiye'nin askeri gücünü ve teknolojik yeteneklerini sergilediği örnek bir operasyon olmuştur. Bu operasyon, terörle mücadelede kullanılan modern teknoloji ve stratejilerin başarılı bir şekilde uygulanmasını temsil etmiş ve Türk Silahlı Kuvvetleri'nin etkinliğini göstermiştir.

Esad, İdlib bölgesindeki muhaliflere ait bir kısım araziden geri çekilmek zorunda kalmıştır. Operasyonu büyük bir başarı ile tamamlayan Türkiye sonrasında Rusya ile görüşmeler yaparak ateşkes sağlamıştır (Çam, 2020).

İç savaşın etkisiyle birçok insan ülke içinde yer değiştirmek zorunda kalmıştır. Bahar Kalkanı Harekâtının ardından, bu göç dalgasını engellemek amacıyla Türkiye, sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yaparak bölgede kapsamlı insani yardım çalışmalarını başlatmıştır. Bu çabalar, sadece güvenlik ve istikrarı sağlamakla kalmayıp aynı zamanda krizden etkilenen insanlara destek olma amacını taşımaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE SURİYELİ SİĞINMACILARA YAPILAN YARDIMLAR

Türkiye, Suriye'de iç savaşın başladığı tarihten itibaren her fırsatta sınırlarının herkese açık olduğunu beyan etmiştir. 2011 yılının ortasından itibaren Suriyeli sığınmacıların barınmasını sağlamak amacıyla mülteci kampları hazırlıklarına başlamıştır. Hazırlanan yaşam alanları; elektrik, kanalizasyon, su gibi altyapıların bağlanmasına müsait olan yerlere konuşlandırılmıştır. Barınma alanları kişi başına 45 metre kare düşecek şekilde planlanmıştır. 2015 yılına gelindiğinde toplamda 10 ilde 22 farklı alanda barınma merkezlerinin kurulduğu görülmüştür. İlk başlarda Hatay; Yayladağı'nda 2, Altınözü'nde 2 ve Apaydın'da 1 tane olmak üzere 5 merkez kurulmuştur. 2012 yılına gelindiğinde Kilis, Osmaniye, Kahramanmaraş ve Adıyaman'da birer adet, Gaziantep'te İslâhiye, Karkamış ve Nizip'te, Şanlıurfa'da ise Akçakale ve Ceylanpınar'da olmak üzere toplamda 9 adet merkez daha inşa edilmiştir. 2013 yılında Adana, Gaziantep, Kilis, Mardin ve Malatya'da birer adet, Şanlıurfa'da ise Harran ve Viranşehir'de olmak üzere toplamda 7 adet merkez daha inşa edilmiştir. 2015 yılında ise Şanlıurfa'nın Suruç ilçesinde bir merkez daha kurulmuştur. Bunun yanı sıra 2015 yılında Antep ve Mardin'de birer kamp daha kurulmuştur. 2016 yılı itibarıyla toplamda 265 bine yakın sığınmacının kamplarda yaşadığı bilgisine ulaşılmıştır. Bu girişimler ışığında Türkiye, kamp kurmak ve yönetmek açısından diğer ülkelere nazaran başarılı olduğunu göstermiştir (AFAD, 2016; AFAD, 2014).

Burada kurulan kampların idari yönetimleri AFAD'a bağlı olmuştur. Yardım dağıtımları ise Kızılay tarafından yürütülmüştür. Ayrıca kampta BM'nin gözlemcileri yer almıştır. AFAD, İçişleri Bakanlığı çatısı altında bulunan ve ulusal ve uluslararası yardım koordinesini alanında en yetkili kurum olarak görev yapmıştır. Kızılay ise kamp alanlarında yardım konusunda başı çekmiştir. Valiliklere bağlı olarak görev yapan bu birimlerin sayesinde Suriyeli mültecilerin yaşam alanları ve yaşamın devamlılığını sağlayan malzemelerin temin süreci başarılı bir şekilde koordine edilmiştir. Başlarda sadece Hatay'da kurulan Genel Koordinatörlükten yürütülen Kızılay yardımları, yardım edilecek kişilerin artması ve alanın genişlemesi üzerine Gaziantep, Adana,

Kilis, Adıyaman, Mardin, Kahramanmaraş, Şanlıurfa, Osmaniye, Malatya gibi illerde de başkanlık kurulmasını gerektirmiştir (Kızılay Raporu, 2014). İller bazında ele alınan krizlerin hızlı çözüme ulaşması ve hızlı karar alma mekanizmalarına sahip olması daha verimli bir çalışmayı da beraberinde getirmiştir.

Kızılay sayesinde, sığınmacılara sadece beslenme, barınma gibi ihtiyaçlarında yardımcı olunmuştur. Bunların yanı sıra psikolojik destek de verilmiştir. Aynı zamanda bu destekler sadece ülkemizde yer alan sığınmacılara değil, sınırda da devam etmiştir (A.g.e.).

2015 yılına gelindiğinde Dünya Gıda Programı tarafından Türkiye’de yer alan 9 mülteci kampına yardım edilemeyeceği duyurulmuştur. 2011 yılından 2015 yılına kadar toplamda 700 milyon dolar nakit akışı sağlanmıştır. Türk Kızılayı ise 2015 yılına gelindiğinde 2012’den bu yana toplamda 12 bin 350 kamyon ve tır, 840 milyon lira değerinde yardım gönderildiğini açıklamıştır (Trthaber, 2015).

AFAD, Türk Kızılayı ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından mültecilere 2015 yılı içerisinde 34 bin 760 elektrikli ocak, 39 bin 500 mini buzdolabı, 36 bin 260 dolap, 8 bin mutfak aleti dağıtılmıştır. Kış aylarında ise 18 bin 500 adet yeni çadır, 240 bin ısıtılabilir battaniye ve 150 bin kışlık giysi dağıtılmıştır (Çevikel, 2015: 60).

Kurulan kamp dışında yaşayan ve yardıma muhtaç olan Suriyelilere, yerel sivil toplum kuruluşları (STK) tarafından yardım edilmektedir. STK’lar gıda, ihtiyaç malzemeleri, para gibi farklı alanlarda yardıma muhtaç sığınmacıları desteklemektedir.

AFAD, ilerleyen yıllarda Suriyelilerin ihtiyaçlarını karşılamak adına bağışçılarla desteklediği Elektronik Yardım Dağıtım Sistemi’ni (EYDAS) kullanıcıların hizmetine sunmuştur. EYDAS sayesinde devlet, toplum ve sığınmacılar birbirlerine erişim sağlayabilmektedir. Yardıma muhtaç kişilerin adres, kimlik bilgileri ve yardım taleplerinin görüldüğü EYDAS sisteminde AFAD’ın yanı sıra STK’lar da yardımda bulunmak için bu uygulamayı kullanmıştır (A.g.e.: 63).

2015 yılına gelindiğinde lojistik merkez sayısını 22’ye çıkararak AFAD’ın her bir deposunda 13 dakikada bir tır tamamıyla yüklenip yola çıkmıştır. AFAD’ın yanı sıra İHH, Deniz Feneri, Mavi Hilal gibi yardım dernekleri de sığınmacıların ihtiyaçlarını karşılamak için girişimlerde bulunmaktadır. Bu dernekler daha çok kira ve gıda

yardımları sağlamıştır. Ayrıca kamplarda ve kamp dışında yaşayan Suriyeliler Türkiye'deki tüm illerde ücretsiz sağlık hizmetlerinden de faydalanmıştır (A.g.e.: 64).

3.1. Suriye İç Savaşı Sürecinde Türkiye'deki ilk Beş Yıllık İnsani Yardım Faaliyetleri

Kızılay, yaklaşık 250.000 Suriyeli misafirini 23 farklı kampında ihtiyaçlarını karşılamak için yardım etmiştir. Yardımlarını sürdürmek için "Sıfır Noktası" bölgelerinde kesintisiz çaba sarf etmiştir. Kızılay, Suriye sınır kapılarında konumlanmış 12 farklı noktada yardımlarını koordine etmiştir. Ayrıca, Hatay, Reyhanlı Bükülmez Köyü, Yayladağı, Kilis Öncüpınar ve Gaziantep Karkamış sınır üstü bölgelerine erzak ve kumanya yardımları yapılmıştır. Yayladağı bölgesinde de Kızılay tarafından mobil fırın kurularak her gün 12 bin ekmek üretilmiş ve ihtiyaç sahiplerine dağıtılmıştır. Bu bağlamda, gerçekleştirilen sevkiyatlarla ilgili istatistiklere bakıldığında, toplamda kullanılan 13.677 aracın sevkiyatları içinde yaklaşık 2.812.000 litre yardım malzemesi ve 1.150.000 koli, farklı bölgelere titiz bir planlama ve organizasyon ile sevk edilmiştir. Yapılan yardımların içeriği incelendiğinde, bu yardımların % 43'ünün özellikle gıda malzemelerinden oluştuğu görülmektedir. Gıda malzemelerinin yanı sıra, çeşitli diğer kategorilerdeki yardımlar da kapsamlı bir şekilde planlanarak Suriyelilerin çeşitli ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik gerçekleştirilmiştir (Kızılay, 16.03.2015).

Türk Kızılayı'nın ortaya koyduğu bu çabalar, sadece sayısal verilerle değil, aynı zamanda insan odaklı bir yardım anlayışıyla desteklenerek, Suriye'li insanların yaşam koşullarını iyileştirme hedefine önemli bir katkı sağlamıştır.

3.2. Bir Milyon Suriyeli Mülteciye "Kızılay Kart" İle Yardım Desteği

Yabancılara Yönelik Sosyal Uyum Yardım Programı fon desteği, Avrupa Birliği tarafından sağlanan uluslararası finansman ile desteklenmiştir. Bu önemli yardım programının temel amacı, Türkiye sınırları içinde yaşayan ve kamplar dışında kalmış olan ihtiyaç sahibi Suriyeli vatandaşlara yönelik kapsamlı bir destek paketi sunmuştur. "Kızılay Kart" adı verilen bu yardım mekanizması aracılığıyla her ay ihtiyaç sahiplerine ulaşacak şekilde düzenlenmiş, nakdi olarak 100 lira yardım yapılması

öngörülmüştür. Bu çerçevede, gerçekleştirilecek olan ilk aşamada, toplamda 348 milyon Euro'luk bir transfer programı sağlanmıştır. Bu finansman, Suriyeli mültecilere sunulan acil yardımların daha etkin bir şekilde planlanması ve uygulanmasına yönelik kullanılmıştır. Bu destek, sadece maddi bir katkı sağlamakla kalmayıp aynı zamanda Suriyeli vatandaşların sosyal uyum sürecine daha etkin bir şekilde katılımını teşvik etmeyi amaçlamıştır (Kızılay, 27.09.2016).

Avrupa Birliği'nin destek programı, 6 milyar Euro tutarındadır. Yardımın ilk transferi, 348 milyon Euro'luk bir miktar 2016 yılında Türkiye'ye ulaşmıştır. Bu programın planlanan süreci, 2017 yılına kadar tamamlanması öngörülmüştür. Avrupa Birliği'nin bu mali destek programı, Türk Kızılayı aracılığıyla sürdürülecek olan uygulamalarla birlikte, Suriyeli mültecilerin yaşam koşullarını iyileştirme, temel ihtiyaçlarını karşılama ve sosyal entegrasyon süreçlerine destek olma amacını taşımaktadır. Bu şekilde, AB tarafından sağlanan bu finansman, hem mültecilerin günlük yaşamlarını kolaylaştırmaya yönelik somut bir adım olmuş hem de Türkiye'deki sosyal uyum çabalarına önemli bir katkıda bulunulmuştur (A.g.e.).

3.3. Türkiye Sınır Noktası Yardım Çalışmaları 2012-2022

Türk Kızılayı; Hatay, Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa ve Mardin illerinde Türkiye-Suriye sınırı hattı boyunca oluşturduğu 14 Sınır Yardım Noktasında ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşların insani yardım malzemesi bağışlarını kabul ederek Suriyeli ihtiyaç sahiplerine teslim etmiştir. 2012 yılı Ağustos ayından itibaren, Türk Kızılayı tarafından 5 ilde 14 Sınır Yardım Noktası oluşturularak yardımlarını dağıtmıştır.

Tablo 3.1: 14 Sınır Yardım Noktası

HATAY	KİLİS	GAZİANTEP	ŞANLIURFA	MARDİN
Yayladağı	Öncüpınar	Karkamış	Mürşitpınar	Şenyurt
Cilvegözü	Çobanbey		Akçakale	Nusaybin
Şanlı				
Zeytindalı				

Kaynak: Kızılay, Göç Direktörlüğü Aylık Faaliyet Raporu 2022.

Tablo 3.2: 2012-2022 Tarihler Arasında 14 Sınır Noktasına Yapılan Yardımların Bilançosu.

SEKTÖR/ ALT SEKTÖR	TOPLAM MİKTAR	TOPLAM FİYAT (TL)
BARINMA	129.661	₺ 135.071.807,44
Çadır	112.680	₺ 119.510.030,56
Barınma Diğer	16.981	₺ 15.561.776,88
GIDA	887.198.052	₺ 1.737.754.110,85
Gıda Kolisi	8.295.856	₺ 541.763.324,79
Ekmek	148.249.763	₺ 48.097.531,85
Gıda Diğer	147.169.743	₺ 350.574.885,01
Kumanya	29.443.485	₺ 60.178.953,70
Un	512.563.227	₺ 717.732.827,53
Şeker	1.916.788	₺ 4.562.907,38
Su	39.559.191	₺ 14.843.680,58
GIDA DIŞI MALZEME	887.198.052	₺ 1.737.754.110,85
Yatak	860.605	₺ 39.296.520,54
Battaniye	3.771.095	₺ 80.086.565,44
Enerji Malzemesi	42.681.557	₺ 61.523.440,95
Giyim	72.860.423	₺ 1.064.528.560,16
Gıda Dışı Malzemeler Diğer	23.712.983	₺ 210.007.663,33
LOJİSTİK	121	₺ 8.608.581,74
Vasıta	121	₺ 8.608.581,74
SAĞLIK	169.026.288	₺ 614.486.232,44
İlaç Muhtelif	101.723.283	₺ 336.518.239,45
Ambulans	527	₺ 30.144.127,99

Tıbbi Sarf Muhtelif	67.077.704	₺ 199.587.576,47
Tıbbi Cihaz Muhtelif	224.774	₺ 48.236.288,53
SU,SANİTASYON, HİJYEN	28.747.111	₺ 157.972.718,23
Su, Sanitasyon, Hijyen	25.904.113	₺ 79.721.390,99
Hijyen Seti	2.842.998	₺ 78.251.327,23
EĞİTİM	3.829.612	₺ 26.340.543,17
Eğitim Malzemesi	3.829.612	₺ 26.340.543,17
GENEL TOPLAM	1.232.817.508	₺ 4.135.676.744,29

Kaynak: Kızılay, Göç Direktörlüğü Aylık Faaliyet Raporu 2022.

On dört Sınır Yardım Noktasına yapılan yardımlar 02.08.2012 ile 30.04.2022 tarihleri arasında toplam 4.135.676.744,29 ₺ ve toplam malzeme sayısı 1.232.817.508 kg/adet/lt bazında sevkiyat gerçekleştirilmiştir (Kızılay Raporu, 2022).

Yardımların dağıtımı, AFAD ve Kızılay koordinasyonunda özenle gerçekleştirilmiştir. Malzemelerin etkili bir şekilde dağıtılabilmesi için titiz bir planlama ve lojistik çalışma yürütülmüştür. Bu süreçte AFAD ve Kızılay, sınır yardım noktasına taşınan malzemelerin güvenli ve hızlı bir şekilde iletilmesini sağlamıştır.

Bu koordineli yardım çalışmaları uluslararası alanda büyük bir takdir toplamıştır. Türkiye, insani yardım misyonunu yerine getirirken AFAD ve Kızılay gibi kuruluşlarla iş birliği yaparak etkili bir yardım ağı oluşturmayı başarmıştır. Bu bağlamda mazlum insanlara umut ve destek olma misyonunu kesintisiz sürdürmüştür.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DEN SURİYE İDLİB BÖLGESİNE YAPILAN YARDIMLAR VE ETKİLERİ

4.1. Dış Yardım Kavramı ve Kapsamı

Dış yardım, tarihsel süreçte “Bir devletten diğer bir devlete aktarılan kaynak” olarak tanımlanmış olmasına rağmen, zaman içinde içeriğinde önemli bir değişim olmuştur. Bu kavram, sadece maddi kaynaklarla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda teknik bilgi transferi, insani yardım ve diğer kaynakları içeren geniş bir perspektife doğru genişlemiştir (Gürel, 2022: 10).

Literatürde çeşitli tanımları bulunan dış yardım kavramı, Türk Dil Kurumu (TDK) tarafından, özellikle “ödünç yoluyla aktarılan para veya bir ülkeye bağış ve ihtiyaç içerisinde tüm malzemelerin karşılanması” şeklinde belirtilmiştir (TDK, 2006). Bu tanım, dış yardımın sadece finansal destekle sınırlı olmadığını, aynı zamanda insani ihtiyaçları ve diğer kaynakları içererek kapsamlı bir yardım amaçlandığını vurgulamaktadır.

Dolayısıyla, dış yardım kavramı, sadece ekonomik bir boyutu değil, aynı zamanda kültürel, sosyal ve insani perspektifleri de içermesiyle birlikte karmaşık ve çok katmanlı bir hal almıştır.

4.2. Dış Yardım ve Yumuşak Güç Politikası

Dış yardım ve yumuşak güç, uluslararası ilişkilerde etkileme ve ilişkilerin yönlendirilmesinde önemli roller üstlenen kavramlardır. Dış yardım, bir ülkeden diğerine maddi, teknik veya insani destek sağlamayı içerirken, yumuşak güç ise bir ülkenin çekiciliği, kültürü, değerleri ve politikaları aracılığıyla diğer ülkeler üzerinde etki oluşturma kapasitesini ifade etmektedir. Dış yardımın kullanımı, yardım sağlayan ülkenin imajını iyileştirmekte ve uluslararası alanda olumlu bir rol oynamasına sebep olmaktadır. Bu yardımı alan ülkeler memnuniyet ve minnettarlık duygusuyla yardım

sağlayan ülkenin yumuşak gücünü artırabilmektedir. Örneğin, insani yardım göndererek veya kalkınma projelerine destek vererek bir ülkenin ihtiyaçlarına cevap vermek, o ülke üzerinde olumlu bir etki yaratma potansiyeline sahip olmaktadır (Gürel, 2022: 11-12).

Yumuşak güç, kültürel etkileşimler, eğitim, sanat, medya ve diplomasi gibi unsurları içermektedir. Bir ülkenin kültürel çekiciliği ve değerleri, diğer ülkelerle kurulan ilişkilerde etkileyici bir faktördür. Dolayısıyla, dış yardımın yumuşak güçle ilişkisi, yardımın sadece maddi katkı sağlamakla kalmayıp aynı zamanda yardım sağlayan ülkenin değerlerini ve dış politikasını yansıtabileceği bir dinamik içermektedir (Sancak, 2016: 67). Bu bağlamda, dış yardım ve yumuşak güç, uluslararası ilişkilerde etkileme stratejilerinde birbirini tamamlayan ve güçlendiren unsurlar olarak ortaya çıkmaktadır.

Dış yardımların yumuşak güç bağlamında incelenmesi, tarafların çıkarları etkisiyle yardımların asıl amacından saparak, stratejik bir dış politika aracına dönüştüğü görüşünü ortaya koymaktadır. Bu durum, yardım süreçlerinin sadece insani veya kalkınma hedeflerine değil, aynı zamanda politik ve ekonomik çıkarlara hizmet etme eğiliminde olduğunu göstermektedir (İnce, 2019: 17).

Dolayısıyla, dış yardımların çeşitli boyutları, yardım sağlayan ülkenin dış politikasında yumuşak güç oluşumunu etkileyerek, uluslararası ilişkilerde daha etkili bir rol ilişkilerini güçlendirmek amacıyla gönderdiği temsilcilikler aracılığıyla sosyal yardımlar ve kültürel etkileşimle yumuşak güç oluşturmuştur. Sağlık hizmetleri alanında yapılan yardımlar ise salgınlarla mücadelede diğer İslam ülkelerine destek sağlayarak bölgesel sağlık diplomasisini yansıtmıştır (Gürel, 2022: 6)

Günümüz modern dış yardım anlayışının temelleri, ulus-devlet anlayışının oluşumunda kritik bir rol oynayan 1648 Vestfalya Anlaşması'na dayanmaktadır. Vestfalya Anlaşması, siyasi dengelerin ve devletler arası ilişkilerin temelini belirleyen bir dönüm noktası olmuştur. Bu anlaşma, Orta Avrupa'daki Otuz Yıl Savaşları'nı sona erdirmiş ve devletler arası egemenlik prensibini güçlendirmiştir. Vestfalya Anlaşması, devletlerin bağımsızlığını ve egemenliğini vurgulayarak, ulus-devlet modelinin temelini atmıştır. Bu yeni düzenlemeler, devletlerin kendi iç işlerine daha fazla odaklanmasını sağlamış ve devletler arasındaki ilişkilerde diplomatik kanallarını güçlendirmiştir. Bu dönemde devletler, kendi çıkarları doğrultusunda dış politika

stratejilerini belirleme konusunda daha fazla özgürlüğe sahip olmuşlardır. Dış yardımların devletler arası ilişkilerde güç dengelerini etkileme potansiyeli, devletlerin kendi çıkarlarını güçlendirmek amacıyla bu tür yardımlara yönelmelerine yol açmıştır. Dolayısıyla, Vestfalya Anlaşması'nın ulus-devlet modelinin ortaya çıkışı, günümüzdeki modern dış yardım anlayışının oluşumunu etkilemiş ve devletler arası ilişkilerde dış yardımın daha stratejik bir araç olarak kullanılmasına zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda, uluslararası ilişkilerin gelişimi, dış yardımın devletler arası siyasi ve ekonomik alanında önemini artırmıştır (A.g.e.: 10-11).

Dış yardımlar çok zaman geçmeden uluslararası örgütler ve kurumların bir araya gelmesiyle bir norm haline gelmiştir. BM, Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası (WB), Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) ve Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü (OECD) gibi oluşumla birlikte taraflı yardımların yapılmasına ve dış yardımların kurumsal bir sisteminin oluşmasına neden olmuştur. Bu kurumlar gibi ABD dış yardımları ve birçok Avrupa ülkesi kendilerine ait dış yardım paket programlarını oluşturarak savaşın getirdiği sosyal ve ekonomik çöküntüyü toparlamaya çalışmışlardır (Lancaster, 2007: 160-173).

Türkiye'nin dış yardımlarını sağlayan önemli kuruluşlar olarak da Türk Kızılayı, AFAD, Türk İş birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), Türkiye Diyanet Vakfı (TDV), Türkiye Sağlık ve Sosyal Hizmet Çalışanları Vakfı (TÜRKSAY), İnsan Hakları ve İnsani Yardım Vakfı (İHH), Dünya Şehit Çocukları Vakfı (DŞÇV) gibi birçok resmi ve sivil toplum yardım kuruluşları öne çıkmaktadır.

Türk Kızılayı, köklü bir insani yardım kuruluşu olarak hem ulusal hem de uluslararası düzeyde faaliyet göstermektedir. Doğal afetler, insani krizler ve çatışma bölgelerine yönelik acil yardımların yanı sıra, uzun vadeli kalkınma projeleriyle de etkili bir şekilde hizmet vermektedir. Türk Kızılayı'nın uluslararası alandaki çabaları, Türkiye'nin insani yardım stratejisini güçlendirmekte ve dünya genelinde ihtiyaç sahiplerine ulaşmayı amaçlamaktadır (www.kizilay.org.tr).

AFAD, Türkiye'deki afet ve acil durum yönetimini koordine eden bir devlet kuruluşudur. Hem ulusal hem de uluslararası düzeyde afet müdahaleleri ve hazırlık faaliyetleri yürüterek, Türkiye'nin afetlere etkin bir şekilde mücadele etmesini

sağlamaktadır. AFAD, uluslararası alanda da Türkiye'nin acil durum yanıt kapasitesini diğer ülkelerle iş birliği içinde güçlendirmektedir (www.afad.gov.tr).

Sivil toplum kuruluşları da Türkiye'nin dış yardımlarını destekleyen önemli aktörler arasında yer almaktadır. Bu kuruluşlar, genellikle belirli bir alan veya ihtiyaç odaklı olarak faaliyet göstermektedirler. İnsani yardım, eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler gibi birçok alanda projeler gerçekleştirerek Türkiye'nin dış yardım portföyünü zenginleştirmektedirler.

Türk Kızılayı, AFAD ve STK'lar, Türkiye'nin insani yardım çalışmalarında birbirlerini destekleyerek etkin bir rol oynamaktadır. Bu kuruluşlar, Türkiye'nin uluslararası alandaki yardım ve dayanışma çabalarını koordine ederek, Dünya genelindeki insanlara umut ve destek sağlamaktadır.

4.3. İdlib Bölgesine Giden Dış Yardımlar

İdlib bölgesi, iç savaş nedeniyle güvenli bölge ilan edilmiş ve çevre şehirlerden büyük bir göç almıştır. Bu durum, nüfus artışı fazla olduğundan dolayı birçok yardımın bölgeye ulaştırılmasına sebep olmuştur. Halep'ten kaçan insanlar, yoğun bombardımandan kaçarak İdlib bölgesine sığınmıştır. Zorlu kış koşulları, büyük bir trajediye neden olmuş ancak Türkiye'nin duyarsız kalmaması, milletin bağışları ve yardım kuruluşları ile İdlib bölgesinde yardım faaliyetlerini başlatmıştır. Halep'ten tahliye edilen ihtiyaç sahibi insanlar için barınma alanları oluşturulmuş ve Suriye İdlib'teki Kızılay koordinasyon merkezinde AFAD ve İHH ekipleri, yoğun kar yağışı altında çadırlar kurarak çadır kent oluşturmuşlardır. Bu kent, içinde gıda, okul, mobil tuvalet, duş ve sağlık hizmetleri gibi modern konaklama tesisleri yapılmıştır (Kızılay, 21.12.2016).

4.3.1 Göç Eden Haleplilere Yapılan Yardımlar

Bölgede ateşkesin ilan edilmesinin ardından, Suriye Kızılay koordinasyon yetkilileri ve Kızılay Genel Başkanı Dr. Kerem Kınık, bölgedeki yaralılar ve sivillerle ilgilenmek üzere İdlib'e yerleştirme önlemlerini hızla hayata geçirmiştir. Bu çerçevede, yaklaşık 7.500 Halepli'nin acil ihtiyaçlarına yönelik çabalar sarf edilmiş, Halep'ten ayrılan ve İdlib'e sığınan savaş mağdurlarının bir kısmı bölgedeki akrabalarının yanına sığınmış,

dışarıda kalanlar ise Kızılay ekipleri tarafından çadır kentlere yerleştirilmiştir. Türk halkı, Halep'teki insanlık dramına sessiz kalmamış ve "Haleplileri Görmezden Gelmeyin" sloganıyla başlatılan kampanyayla duyarlılık göstermiştir. Bu kampanyaya, Türkiye içinden birçok sivil toplum kuruluşu da katılım sağlamış, toplumun geniş kesimleri yardımlaşma ve dayanışma ruhuyla bir araya gelmiştir (Kızılay, 19.12.2016).

Sivillerin tahliyesi durdurulmasına rağmen, Kızılay bu zorlu süreçte kampanyasına devam etmiştir. Bölgede yaşanacak göç hareketine karşı etkili bir hazırlık sürecini yönetmiştir. AFAD koordinasyon ekibi ile iş birliği içinde İdlib'de çadır kent kurulumu için bölgeye düzenli çadır sevkiyatları gerçekleştirilmiş, acil ihtiyaçlara hızlı ve etkili bir şekilde yanıt verilmiştir. Bu çabalar, insani yardımların sürdürülebilir ve etkili bir şekilde ulaştırılması adına önemli bir adım oluşturmuştur (A.g.e).

4.3.2. Kızılay Sevgi Mağazaları

Kızılay, Suriye'nin Halep şehrinde tahliye edilen vatandaşlara destek olmak amacıyla İdlib'de faaliyet gösteren 2 adet Kızılay Sevgi Mağazası'nı açarak önemli bir yardım kampanyası başlatmıştır. Türkiye genelindeki hayırseverler, Kızılay aracılığıyla gönderdikleri giyim ve hijyen malzemeleri ile bölgede Kızılay Sevgi Mağazaları'nın oluşturulmasına katkı sağlamışlardır. Bu sayede, ihtiyacı tespit edilen Suriyeli vatandaşlara Kızılay Kartları verilmiş ve bu kartlara yüklenen puanlar aracılığıyla belirlenen bir limit dahilinde kullanım hakkı sunulmuştur. Kızılay Kartları, verilen puanlarla birlikte belirli bir sınırla ihtiyaç sahiplerine dağıtılarak, insanlara giyim ve temel hijyen malzemelerine ulaşma imkânı sağlanmıştır. Bu puanlar, Kızılay Sevgi Mağazaları'nda istedikleri kıyafetleri deneme ve seçme özgürlüğü sunarak, yardım alan bireylere hem pratik bir çözüm hem de onurlu bir alışveriş deneyimi sunmaktadır. Bu anlamlı çalışma, toplumun dayanışma ve yardımlaşma ruhunu canlı tutmak adına Kızılay'ın etkili bir insani yardım stratejisi olarak değerlendirilmiştir (Kızılay, 13.02.2017).

Bölgede yaşayan bireyler sadece Müslüman Suriyelilerden ibaret değildir; aynı zamanda Hristiyan topluluğuna mensup kişiler de bulunmaktadır. Kızılay, dil, din veya ırk ayrımı yapmaksızın, bu çeşitlilik içindeki herkesi kapsayan yardımlarını eksiksiz

bir şekilde sunmuştur. Kızılay, bu azınlık gruba, Kızılay Sevgi Mağazası'nda Kızılay Kart kullanma hakkı vererek sadece yardım etmekle kalmamış, aynı zamanda farklı inançlara ve kültürlere saygı gösteren kucaklayıcı bir yaklaşım sergilemiştir. Bölgedeki azınlıkları asla görmezden gelmeyen Kızılay, toplumsal dayanışma ve eşitlik ilkesine bağlılığını bir kez daha göstermiştir (A.g.e).

Hayırsever bireylerin yaptığı bazı yardımlar arasında, özellikle soğuk kış şartlarında zor durumda olan Suriyeli ihtiyaç sahiplerine yönelik gerçekleşen yardımlar arasında gaz sobaları ve yakıtlar da bulunmaktadır. Bu ihtiyaç sahipleri için gerekli olan malzemeler, Halep'ten İdlib'e sığınan, Hatay sınır bölgesinde yer alan Atme kasabesindeki Suriyeli ailelere ulaştırılmıştır (A.g.e).

Kızılay, Türkiye'de gönüllülerin ve özel kuruluşlarının birleşimi ile bölgedeki toplam mağaza sayısını 11'e çıkartmıştır. Bu Sevgi Mağazalarından biri de, Bab Al Hawa-sarmade bölgesinde yer alan 5 kamp ve 12 yetimhanede bulunan 2.400 aileye hizmet sunarak, ihtiyaç sahiplerine destek olmuştur (02.11.2017).

İdlib bölgesindeki Sevgi Butik mağazaları, yaklaşık 31.478 kişiye hizmet sunarak bölgedeki ihtiyaç sahiplerine destek sağlamıştır. Bu mağazalar aracılığıyla, 100.000 parçanın üzerindeki kıyafet, ihtiyaç sahibi bireylere ulaştırılarak onların temel giyim ihtiyaçlarını karşılamak adına önemli bir katkıda bulunulmuştur. Kızılay'ın bu anlamlı çabası, sadece mağaza sayılarının artmasıyla değil, aynı zamanda bireylerin kaliteli giyim malzemelerine erişimini artırarak yaşam standartlarını iyileştirmeye yönelik bir adım olarak öne çıkmaktadır. Bu sayede, Kızılay'ın insana dokunan yardım faaliyetleri, bölgede sosyal ve ekonomik açıdan olumlu etkiler yaratmaya devam etmiştir (A.g.e).

4.3.3. Kimyasal Bomba Saldırısında Tıbbi Yardımlar

Binlerce savaş mağduru İnsan, hayata tutunmak adına göç ettikleri İdlib bölgesinde, rejim güçleri tarafından kimyasal silahlar kullanılarak gerçekleştirilen hava saldırılarına maruz kalmıştır. Bu saldırılarda 75'ten fazla kişi yaşamını yitirmiştir, 500'den fazla kişi ise zehirlenerek tedavi altına alınmıştır. Bölgedeki Türk Kızılayı ve sivil toplum kuruluşları da bu acı olayın etkilerini hissetmiştir. Zehir etkisi nedeniyle Türk Sağlık Bakanlığı, uzman ekiplerini sınır yakınındaki bölgeye sevk etmiştir.

Zehirlenen hastalar tedavisi için Türkiye'ye nakledilmiştir. Kimyasal gazın etkisi geçtikten sonra Kızılay ekipleri, bölgedeki yardım faaliyetlerini tekrar başlatmıştır (Kızılay, 05.04.2017).

4.3.4. Savaşın 7. Yılı Raporu

Kızılay Başkanı Dr. Kerem Kınık İdlib'te pek çok kamp bulunduğunu, bu kamplarda yaşayan 12.000 kişinin temel ihtiyaçlarının karşılandığını ifade etmiştir. Kızılay'ın savaşın 7. Yılı raporunda, yaklaşık 11 milyon Suriyelinin evini terk etmek zorunda kaldığı belirtilmiştir. Bu göçün büyük bir kısmı Türk sınırına yakın İdlib ve Azez bölgelerinde yaşayan 4 milyon insanı etkilemiş ve bu kişiler zorlu şartlarda hayatlarını sürdürmüşlerdir (Kızılay, 01.06.2017).

İdlib bölgesinde 400'e yakın çadır kentte yaşayan yaklaşık 700.000 kişinin varlığına vurgu yapılarak, bu insanların istihdam olanağı bulunmaması ve üretim yapamamaları nedeniyle mağduriyet içinde oldukları belirtilmiştir. Kınık'ın açıklamalarına göre, bölgede yaşanan bu zorluklara rağmen Türk Kızılayı'nın yardım çabaları devam etmektedir. Savaşın 7. yılı raporuna göre, Türk Kızılay'ı tarafından toplamda 40.000 tır malzeme yardımı gerçekleştirilmiş ve AFAD ile Toprak Mahsulleri Ofisi tarafından bölgeye 250 bin ton un sevk edilmiştir. Ancak, tüm bu çabalara rağmen, bu insanların günlük yaşantılarını sürdürebilmeleri için sürekli yardıma ihtiyaç duymaya devam ettikleri ifade edilmiştir. Bu bağlamda, insani yardımın sürdürülebilirliği ve bu krize çözüm bulma çabalarının önemine vurgu yapılarak, toplumsal dayanışmanın kritik bir rol oynadığına dikkat çekilmiştir (A.g.e).

4.3.5. Yetimhanelere Yapılan Yardımlar

Türk Kızılay'ın, İdlib kırsalında faaliyet gösteren 12 yetimhaneyi desteklemiştir. Bu destek, zaman içinde düzenlenen sık ziyaretlerle pekiştirilmiş, bu ziyaretler sırasında çocuklara çikolata, oyuncak ve çeşitli hediyelerin dağıtıldığı vurgulanmıştır. Ayrıca, bölgede yaşayan 2.800 ailenin içinde bulunan 7.000 çocuk ve geriye kalan kısmı sadece dul kadınlardan oluşan 9.000 ihtiyaç sahibine düzenli olarak gıda, barınma, kıyafet ve temizlik malzemeleri gibi önemli destekler sağlandığı ifade edilmiştir. Bu

insani yardımların düzenli ve etkili bir şekilde sürdürüldüğü, toplumsal ihtiyaçlara cevap verme amacını taşıdığı belirtilmiştir (A.g.e).

4.3.6. Dul ve Yetimlere Yapılan Yardımlar

Türk Kızılayı, insani yardım faaliyetleri kapsamında, özellikle İdlib kentindeki Atme bölgesinde aktif olarak rol almıştır. Bu bölgede yer alan kampta, özellikle 120 dul hanım ve yetim kalmış çocuğa yönelik yardımlar gerçekleştirmiştir. Bu çocuklar, babalarını savaşta kaybetmiş ailelere mensuptur. Türk Kızılayı, sadece maddi değil, aynı zamanda manevi destek ve ziyaretlerle de bu ailelere yardım elini uzatmıştır (Kızılay, 12.02.2018).

Suriye'ye düzenli olarak her ay sevk edilen yaklaşık 750 tır malzeme, insani yardımın sistematik bir biçimde sürdürüldüğü bir programın bir parçasını oluşturmaktadır. Suriye savaşının yedinci yılının tamamlanmasıyla birlikte, tüm sınır kapılarından geçen toplamda 40.000 tır malzeme bu bölgeye taşınmıştır. Bu bağlamda, ailelere yönelik gerçekleştirilen yardımlar, özellikle gıda, erzak ve temizlik malzemeleri gibi temel ihtiyaçları karşılayan önemli destek unsurlarını içermektedir. Bu yapılan insani yardımlar, ihtiyaç sahiplerine başarılı bir şekilde ulaştırılmıştır (A.g.e).

4.3.7. Eğitim ve İstihdam Desteği

Türk Kızılayı, İdlib-Han Şeyhun bölgesinde, Esad Rejiminin kimyasal silahlarının etkisi altında kalan insanlar için bir eğitim merkezi olarak faaliyet gösteren özel bir anaokulu kurmuştur. Bu anlamlı okul, yaklaşık 55 yetim çocuğa eğitim imkânı sunmuştur. Kızılay, çocukları mutlu etmek ve umut dolu anlar yaşatmak amacıyla gerçekleştirdiği ziyaretlerde, oyuncak, kıyafet, kırtasiye malzemeleri gibi çeşitli hediyelerle destek sağlamıştır (Kızılay, 03.12.2018).

Türk Kızılayı, Han Şeyhun bölgesinde istihdamın artırılması hedefiyle kadın girişimcilere terzihane kurulmasını desteklemiştir. Kadınlara, kumaş ve iplik gibi malzemelerin temininde yardımcı olmuş, kurulan işlerin ailelere destek sağlamasını ve kadın iş gücünün artırılmasını amaçlamıştır. Terzihanede çalışan Fadi Sermani önceki yaşamlarının zorlu olduğunu ancak şimdi toparlandıklarını belirtmiştir. Türk Kızılayı aracılığıyla iş bulduğunu ve ailesine katkı sağladığını dile getiren Sermani; “Önceden

işimiz yoktu, şimdi hayatımız daha güzel çalışarak aileme bakabiliyorum” diye belirtmiştir (A.g.e.: 1-2).

Türk Kızılayı, İdlib bölgesindeki bir dizi kampta düzenli olarak yardım faaliyetlerini artırmıştır. Özellikle Doğu Guta’dan göç eden insanların yoğunlukta olduğu Kefer Lusın bölgesinde, Kızılay tarafından kurulan çadır kentlerde mutfak ve çamaşırhane gibi temel ihtiyaçları karşılayan altyapı hizmetleri oluşturulmuştur. Bu sayede, mülteci topluluklarına sıcak yemek ve temiz kıyafet gibi günlük yaşamın önemli unsurlarında destek sağlanarak, zorlu koşullara karşı dayanışma ve yardımlaşma ağını güçlendirmiştir (A.g.e.: 1-2).

4.3.8. Yetimlere İftar

Türk Kızılayı, Tayyibe Yetimhanesinde barınan 809 yetim ve ailelerine iftar sofrası düzenlemiş, savaşın etkisi altında hayatta kalmaya çalışan yetimlere bayramlık kıyafetler dağıtmıştır. Suriye’de bulunan Türk Kızılayı Raporları, yaklaşık 7.000 öksüz, yetim ve yardıma muhtaç kadının olduğunu belirtmiştir. Kızılay, Türkiye’deki bağışçılarla iş birliği yaparak, savaşın en büyük bedelini ödeyen çocuklara yardım elini uzatmaya her zaman devam etmiştir (Kızılay, 20.05.2019).

4.3.9. Çadır Kent Kurulumu

2017 yılında İdlib-Hama sınır bölgesindeki çatışmalar nedeniyle insanlar kuzeye doğru göç etmiştir. Bu göçle ilgili kişi sayısı 220.000’e ulaşmıştır. Kızılay, AFAD ile iş birliği yaparak İdlib’in Kelbit köyünde 3000 kişilik bir kamp kurmayı planlamıştır. Kızılay, 3.500 aileye gıda yardımı sağlamış, ayrıca 15.000 kişiye giyim desteğinde bulunmuştur. Günlük ekmek dağıtımını ise 35.000’den 70.000’e çıkartılmıştır (Kızılay, 15.01.2018).

İdlib Kırsalında ise Türk Kızılayı tarafından AFAD desteğiyle oluşturulan başka bir kamp, başlangıçta 200 kişilik bir grup için çadırlara ev sahipliği yapmıştır. İdlib’in güney bölgesindeki çatışmalardan kaçan ve kuzey bölgesine sığınan insanlara yönelik yardımların artırılması, Türk Kızılayı tarafından AFAD desteğiyle gerçekleştirilen yeni bir kamp alanının inşasıyla sağlanmıştır. Kampın ilk aşamasında, 515 çadır kurulmuş ve daha sonra güney bölgesinden kaçan mağdur insanlar buraya

yerleştirilmiştir. Bu insani yardım çabaları kapsamında, yatak, soba, yastık, battaniye gibi temel ihtiyaçlara dair yardımlar da sunulmuştur (Kızılay, 19.01.2018).

İlk aşamada inşa edilen 515 çadırın ardından, bu yardım faaliyetini daha da genişleterek toplamda 750 çadır içinde insanların insani sosyal yaşamını destekleyecek alanlar oluşturulmuştur. Bu çadır kampında okul, sağlık ocağı ve mescit gibi temel sosyal yapılar inşa edilmiştir. Bu girişim sayesinde, yaklaşık 4 bin kişi bu insani faaliyetlerden faydalanma imkanına kavuşmuştur. Ayrıca her gün kampta üretilen 8.000 taze Suriye ekmeği, sadece kamp sakinlerine değil, aynı zamanda çevredeki mağdur insanlara da ulaştırılmıştır. Türk Kızılayı, bu tür insani yardım projeleri ile bölgedeki mağdur insanların temel ihtiyaçlarını karşılamaya ve onlara daha güvenli bir ortam sunmaya devam etmiştir (A.g.e.: 1-2).

4.3.10. BM'den Kızılay'a 2.3 Milyon Dolar İnsani Yardım Desteği

Sınır kapıları aracılığıyla gerçekleştirilen yardımlar, Türk Kızılay'ın etkin desteğiyle hayata geçirilmektedir. Sadece ulusal düzeyde değil, aynı zamanda uluslararası alanda da savaş mağdurlarına yönelik destek sağlanmıştır. Bu kapsamda, Türk Kızılay'ına Birleşmiş Milletler tarafından gönderilen yardım destek paketleri, savaşın yedinci yılına ulaşıldığında da devam etmiştir. Önceki desteklerini sürdüren Birleşmiş Milletler İnsani İşler Koordinasyon Ofisi (UNOCHA), mağdur durumda olan sivillere yönelik, 2.3 milyon dolarlık yeni bir katkıda bulunmuştur (Kızılay, 22.06.2018).

Yaklaşık 11 milyon Türk lirası büyüklüğündeki bu destek paketi, Türk Kızılay'ın insani yardım alanındaki faaliyetlerine yönelik kapsamlı bir mali katkıyı ifade etmektedir. UNOCHA'nın bu mali desteği, özellikle personel giderleri, lojistik ve idari harcamalara odaklanarak Türk Kızılay'ın insani yardım operasyonlarının etkin bir şekilde sürdürülebilmesine hayati bir destek sağlamıştır. Bu finansal katkının önemi, insani yardım süreçlerinin planlanması ve uygulanmasındaki sürdürülebilirlik ilkesine vurgu yaparak, kriz bölgelerindeki ihtiyaç sahiplerine etkili bir yardım sunma kapasitesini artırmaktadır. Bu bağlamda, UNOCHA'nın sağladığı bu mali destek, sivil

toplum kuruluşları arasındaki iş birliğini güçlendirmenin yanı sıra insani yardımın stratejik yönetimine önemli bir katkı sağlamaktadır (A.g.e.: 1).

4.3.11. Selzedelere İnsani Yardımlar (2019)

İdlib kırsalındaki şiddetli yağışlar sonucunda ortaya çıkan sel felaketi, 11 mülteci kampını ve çadırları su altında bırakarak ciddi ölçüde zarara neden olmuş ve 25.000 sivilin dışarıda kalmasına yol açmıştır. Ayrıca, birçok küçükbaş hayvan da telef olmuştur. Kızılay ekipleri, selin olumsuz etkilediği bölgede acil yardım çalışmalarını hızla başlatarak, mağdur olan sivil toplulukların temel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla AFAD ile koordineli bir çalışma başlatmıştır. İlk etapta Gaziantep ve Hatay'dan temin edilen yatak, battaniye, konserve ve çadır gibi birincil ihtiyaçlar, bölgeye gönderilmiştir (Kızılay, 02.01.2019).

4.3.12. Memur-Sen ve Hak-İş'ten İdlib'e İnsani Yardım

İdlib'deki insani drama tepki göstermek ve yardım eli uzatmak amacıyla aktif rol alan Memur-Sen ve Hak-İş, "İdlib Yardım Bekliyor" sloganıyla bir çağrıda bulunmuştur. Bu çağrının ardından yapılan yardım kampanyası, toplamda 400.000 lira gibi önemli bir miktarda bağış toplanmıştır. Toplanan bu maddi destek, Türk Kızılayı, AFAD, Deniz Feneri ve İHH gibi yardım kuruluşlarına aktarılarak, İdlib'deki insanlara yönelik etkili yardım faaliyetlerinin gerçekleştirilmesine olanak sağlamıştır (Kızılay, 13.01.2020).

Söz konusu yardım kampanyası, Memur-Sen ve Hak-İş'in öncülüğünde düzenlenmiş olup, bu organizasyonunun diğer önemli iş birlikçileri ve destekleyenleri arasında sivil toplum kuruluşları, iş dünyası temsilcileri ve bireysel bağışçılar yer almıştır. Bu katılımcı ve birleştirici yaklaşım, İdlib'deki insanlara yönelik insani yardım faaliyetlerinin geniş bir perspektiften desteklenmesine olanak tanımıştır (A.g.e).

Toplanan maddi kaynak, sadece bir finansal destek sağlama işlevini aşarak, Türkiye'nin köklü yardım kuruluşları aracılığıyla etkin bir şekilde dağıtılarak yerinde ve hedefe yönelik yardım projelerinin gerçekleştirilmesine imkân tanımıştır. Memur-Sen ve Hak-İş'in öncülük ettiği bu yardım çabası, sadece insani yardıma odaklanmakla kalmayıp, aynı zamanda toplumsal dayanışma ve koordinasyonun önemini

vurgulayarak, çeşitli paydaşların iş birliği içinde etkili bir yardım faaliyetini sürdürmesine katkı sağlamıştır (A.g.e).

4.3.13. Ortak Yardım Kampanyası

Türkiye'nin önde gelen sivil toplum kuruluşları, İdlib'de yaşanan insanlık dramına duyarsız kalmayarak bir araya gelmiş ve “Bir Aradayız, İdlib'in Yanındayız” sloganıyla yardım kampanyası başlatmıştır. Bu etkileşimli ve katılımcı yaklaşım, Türk Kızılayı, AFAD, İHH, Türkiye Diyanet Vakfı, Deniz Feneri, Sadakataşı Derneği, Hayrat Yardım Derneği, Aziz Mahmud Hüdayi Vakfı ve Beşir Derneği gibi önemli kuruluşları kapsamaktadır (Kızılay,13.01.2020).

İdlib Yardım Kampanyası, Türkiye'nin AFAD organizasyonu üzerinden düzenlediği bir basın toplantısında kamuoyuna duyurulmuştur. Bu toplantıda, yardım kampanyasının amacı, kapsamı ve hedefleri detaylı bir şekilde paylaşılarak, insanlara İdlib'de yaşanan acil duruma duyarlılık oluşturulmaya çalışılmıştır. Ayrıca, bu önemli kampanyanın organize edildiği platformda bir araya gelen sivil toplum örgütleri, ortak bir çaba içinde olmanın önemini vurgulayarak, iş birliği ve koordinasyonun etkin bir yardım faaliyetine nasıl katkı sağladığını kamuoyuyla paylaşmıştır. Türkiye sınırına yakın bölgelere yönelik zorunlu göçe maruz kalan insanlar için acil yardım çağrısında bulunulmuştur (A.g.e).

İç Savaş'ın etkisi ve çatışmaların neden olduğu gelişmeler sonucunda, 1 Aralık 2019 tarihinden itibaren 2020 yılına kadar devam eden süreçte, 312.000 kişi, Türkiye sınırına yakın bölgelere doğru göç etmek zorunda kalmıştır. Bu göç eden bireylerin yüzde 76'sını kadın ve çocuklar oluşturmaktadır. Bu da özellikle savunmasız kesimin bu zorunlu göçe maruz kaldığını göstermektedir. Türkiye sınırının hemen dışındaki bu kritik bölgede, toplamda 9 farklı kamp alanı bulunmaktadır (A.g.e).

Söz konusu bölgede yardım ihtiyacı duyan sivil sayısı ise, Kızılay'ın 2020 yılı son raporlarına göre 217.320 kişi olarak belirlenmiştir. Bu rakam, acil yardımın önemini ve hızla artan bir insani krizin boyutlarını yansıtmaktadır. Göçmenlerin karşılaştığı zorlukları hafifletmek, temel ihtiyaçlarını karşılamak ve insana yakışır yaşam koşullarını sağlamak adına yapılacak yardımların, sadece bireysel seviyede değil, aynı

zamanda bölgesel ve küresel düzeyde bir dayanışma örneği oluşturması önem arz etmektedir (A.g.e).

4.3.14. Kızılay'ın İnsani Yardım Çağrısı

Savaşın etkileri gerçekten dramatik bir tabloyu ortaya koymaktadır. Özellikle Serakip ve Marat El-Numan bölgelerinin şehir merkezlerinden birinde 50.000, diğerinde ise 70.000 kişi yaşarken, şehir sakinlerinin tamamı bölgeyi terk etme mecburiyetinde kalmışlardır. Yaklaşık 250.000 kişi, Türkiye sınırına yakın bir bölgeye sığınmak durumunda kalmıştır. İnsanların büyük bir kısmı, okullarda, camilerde veya çadır kentlerde akrabalarının yanlarına sığınma mecburiyetinde bulunmuşlardır. Sığınacak yer bulamayan birçok birey ise zeytin ağaçlarının altında, çamurun içinde yağmurun altında kalmışlardır. Bombardımandan kaçan 49 aile, İdlib'in kent merkezinde bulunan bir camiye sığınmışlardır. Kızılay, sığınan kadınlara, çocuklara ve yaşlılara yönelik ihtiyaç malzemeleri dağıtmıştır (Kızılay, 30.12.2019).

Bölgeye göç eden 250.000 insanın karşılaştığı zorluklara Kızılay, duyarlılıkla yaklaşarak büyük bir yardım hamlesi başlatmıştır. Giysi, battaniye ve gıda gibi temel ihtiyaçlara yönelik bu kapsamlı yardım paketi, göçmenlerin acil ihtiyaçlarına anında cevap vermiştir. Ayrıca, yaşanan krizle baş etmelerine destek olmak amacıyla 500 çadırın hızla kurulması planlanmıştır. Ancak, bu insanların karşılaştığı zor durumu hafifletmeye yönelik sınır ötesi yardımların kesilmesi, daha fazla endişeye neden olmuştur. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından gönderilen yardımların süresini uzatmama kararı, Çin ve Rusya'nın veto etmesiyle alınmıştır. Bu engel, uluslararası yardımın devamlılığını riske atmış ve göçmenlerin yaşamını daha da güçleştirmiştir (A.g.e).

2019 yılı içerisinde, Türkiye sınırlarına yakın bölgelere yönelik göç eylemlerinin raporlara yansıyan rakamları, bir milyonu aşarak çarpıcı bir boyut kazanmıştır. Ancak, bu büyük göçmen kitlesini Türkiye içinde ağırlamak, sadece iç ve dış güvenlik meseleleriyle sınırlı kalmayıp aynı zamanda lojistik ve sosyal bir zorluk olarak ortaya çıkmıştır.

Bu çerçevede, göç eden insanlara ülke içinde barınma imkânı tanımak, iç güvenlik ve dış ilişkiler açısından potansiyel bir karmaşaya sebebiyet verebilirdi. Bu nedenle, daha

sürdürülebilir bir yaklaşım olarak ortaya çıkan çözüm, Suriye'nin güvenli bölgelerinde yeni kampların kurulması ve bu kamplar aracılığıyla göçmenlere gerekli yardım ve destek sağlanması olmuştur (A.g.e).

Kızılay'ın yaptığı çağrılarının yanında bizzat bu faaliyetleri organize etmiştir. Örneğin; Bursa'da yer alan hayırseverlerin katkıları olarak dört tır dolusu bağış ve ihtiyaç malzemesi, belirtilen bölgeye ulaştırılmıştır (Kızılay, 16.03.2020).

Kızılay Üsküdar Şubesi ve Üsküdar Belediyesi, İdlib'deki yardıma muhtaç insanlara destek olmak üzere 61 tır dolusu yardım malzemesini göndermiştir. Bu yardım faaliyetleri, sadece somut ihtiyaçların karşılanması anlamına gelmekle kalmayıp aynı zamanda toplumsal dayanışmanın ve birlikte hareket etmenin güçlü bir sembolüdür. Bu bağlamda, hayırseverlerin fedakarlıkları ve Kızılay'ın etkin organizasyonu, acil yardım ihtiyacı olan bölgelerde olumlu bir etki yaratmış ve yardım elini uzatanların kararlılığını vurgulamıştır. Ancak, bu tip yardım çabalarının sürdürülebilirliği ve etkisi, devam eden krizler ve zorlu şartlar göz önüne alındığında daha geniş bir bakış açısına yerleştirilmelidir. Bu noktada, uzun vadeli çözümler, yerel ve uluslararası düzeydeki çeşitli paydaşların bir araya gelerek koordineli bir şekilde çalışmalarını içermelidir. Bu sayede, sadece anlık yardımlarla değil, aynı zamanda uzun vadeli toplumsal dönüşümlerle de olumlu bir etki yaratmak mümkün olacaktır. (Kızılay, 11.02.2020).

Türkiye'nin çeşitli coğrafyalarından muhtaç durumunda olan Suriye'deki ailelere, cömert hayırseverlerin katkılarıyla bir dizi yardım tırı sevk edilmiştir. Bu değerli destek, içerisinde barındırdığı çeşitli malzemelerle dolu tırlar aracılığıyla, ihtiyaç sahibi bölgelere ulaştırılmıştır. Bu bağışlar, özellikle Suriye sınır bölgesinde stratejik depolarda muhafaza edilmiş ve elzem bir durum ortaya çıktığında hızlı bir şekilde dağıtılmıştır (Kızılay, 27.02.2020).

Kızılay, Suriye'deki bu önemli görevi için 170 kişilik uzman kadrosuyla birlikte koordineli bir şekilde çalışarak, bölgedeki acil ihtiyaçlara etkili bir yanıt sunmaktadır. Bu yardım çabalarının sadece anlık çözümlerle sınırlı kalmayıp aynı zamanda kalıcı etkiler yaratma hedefi doğrultusunda, insanların daha insani bir yaşam sürmelerini sağlamak amacıyla briket ev yapım çalışmaları da kesintisiz bir biçimde devam etmiştir. Bu projeler, sadece acil ihtiyaçları gidermekle kalmayıp aynı zamanda bölgedeki toplulukların uzun vadeli kalkınma süreçlerine destek olma amacını

taşımaktadır. Bu noktada, hayırseverlerin katkıları ve Kızılay'ın uzun soluklu yardım projeleri, bölgedeki insanların yaşam koşullarını iyileştirmeye yönelik kapsamlı bir çaba sergilemiştir (A.g.e).

İnsanların öncelikli olarak güvenli bir bölgede yaşama ve zorlu şartlarda barınma ihtiyaçlarını karşılamak büyük bir önem arz etmektedir. Bazı aileler, kendi imkanlarıyla briket evler inşa etmişlerdir. İhtiyaç duyan bireyler de Türkiye'den gelen çadırlara yerleştirilmiştir. İnsanların bugüne kadar yaşamlarını sürdürebilmesinde, Türk devletinin, askerinin, Türk vatandaşlarının ve sivil toplum kuruluşlarının gösterdiği duyarlılık ve yardımlar kritik bir rol oynamıştır. Türkiye'nin dış diplomasi alanında gerçekleştirdiği son hareketlerle birlikte Türkiye sınırına yakın, Suriye'de 30 km'lik bir güvenli alan oluşturulmuştur. Bu güvenlik alanında Almanya'dan gelen dış yardımlarla ilgili olarak, 25.000 briket evin kurulmasına yönelik planlamalar yapılmıştır. Kızılay ise bölgede kurulacak yerleşim alanının altyapı çalışmalarını yapmıştır. İlk aşamada, 7.000 briket evin sığabileceği 4 güvenli alan oluşturulmuştur. Bu yerleşim alanlarına, cami, mescit, alışveriş yerleri ve çocuklar için oyun parkları gibi sosyal alanlar da eklenerek, insanların yaşam kalitelerini artırmaya yönelik kapsamlı planlamalar yapılmıştır (A.g.e).

4.3.15. Mağaralara Sığınan Suriyeli Ailelerin Çadırlara Yerleştirilmesi

Suriye'nin Serakip bölgesinde gerçekleşen hava saldırıları sebebiyle kaçmak zorunda kalan sivil insanlar arasında, sınıra varan bir grup birey, soğuk hava koşullarından korunmak adına mağaralara sığınma mecburiyetiyle karşı karşıya kalmıştır. Bu zorlu durumda, özellikle içerisinde küçük çocukların da bulunduğu toplamda 74 kişinin yaşadığı sıkıntıyı tespit eden Kızılay ekibi, insani yardım faaliyetlerini hızla devreye sokarak, bu insanlara yönelik etkili bir destek sağlama gayretine girişmiştir. Bu bağlamda Kızılay, aileleri mağaralardan çıkararak çadırlara yerleştirmiş ve temel ihtiyaçlarını karşılamıştır. Böylelikle sığınmacıları acil ihtiyaçlarına cevap vererek güvenli ve destekleyici bir ortama kavuşturmuştur (Kızılay, 26.02.2020).

Öte yandan Hatay'da bulunan geniş lojistik depolarında bir araya getirilen yardım malzemeleri, Türk Kızılay ekipleri tarafından tasnif edilip, ihtiyaca yönelik olarak bölgeye gönderilmiştir. Barınma ve gıda malzemeleri, temel ihtiyaçların başında

gelmiştir. Ve Kızılay Suriye Ülke Alan Koordinatörlüğü'ne bağlı 115 personelle birlikte bu faaliyetleri sürdürmüştür. Bölgeye günde ortalama 6 yardım tırı gönderilmekte ve her gün 130.000 Suriye ekmeği üretilmiştir (Kızılay, 20.02.2020).

4.3.16. Selden Zarar Görenlere Yapılan Yardımlar (2021)

Suriye'nin İdlib kırsalındaki yoğun yağışlar, düzensiz kurulan kampların sular altında kalmasına sebep olmuştur. İdlib'de bulunan Kefer Deryan, Erok, Atmah, Hırbet El-Coz, Salkin, Güveççi ve Kefer Louisn gibi bölgelerde konuşlanmış olan kamp çadırlarında, meydana gelen sel nedeniyle etkilenmiş ve içerdikleri eşyalarla birlikte kullanılamaz hale gelmiştir (Kızılay,19.01.2021).

Kızılay ekipleri, öncelikle selin en fazla etkilediği El Emel, Umut, El Hücre, Abu Gansa, Gakabi ve Huveyyer'deki kamplara yönelik insani yardım faaliyetlerinde bulunmuştur. Yeni barınma alanları oluşturarak ve temel ihtiyaçları karşılayarak bölge halkına destek olmuş, aynı zamanda takviye malzeme sevkiyatını gerçekleştirmiştir. Bu olumsuz hava koşullarından etkilenen bölgede yaşayan yaklaşık 50.000 insanın karşılaştığı mağduriyet, Türk Kızılayı'nın sağladığı yardımlarla bir miktar hafifletilmiştir (A.g.e.: 1).

4.3.17. İdlib'de Kurulan Briket Evlerim İnşası (2021)

Suriye'deki iç savaşın 10. yılına gelindiğinde, İdlib bölgesi, artan bir göç dalgasına maruz kalmıştır. Türk Kızılayı ve sivil toplum kuruluşları arasındaki iş birliğiyle gerçekleştirilen bir projede, İdlib'in Sarmada ilçesinde konumlanan Mashad Ruhin bölgesinde 1300 briket evin yapımı planlanmıştır. Bu projenin bir ayağı olarak, tamamlanan briket evlerin 748 tanesi, çadırlarda zor durumda kalan mültecilere teslim edilmiştir. Kızılay, bu kalıcı konutlara yönelik adımı güçlendirmek amacıyla evlerin girişlerine karekod uygulaması entegre etmiştir (Kızılay, 05.04.2021).

Karekod uygulaması, bağış yapan bireylerin ve kuruluşların, hane halkının spesifik ihtiyaçlarını daha hassas bir şekilde anlamalarını sağlamayı hedeflemektedir. Bu teknolojik yaklaşım, yardımın daha kişiselleştirilmiş ve etkili bir şekilde dağıtılmasını sağlamaktadır. Ayrıca, karekod uygulaması, hayırseverlerin katkılarının somut etkilerini izlemelerine ve proje süreçlerine daha yakından bağlanmalarına olanak

tanılmaktadır. Bu adım, insani yardımın daha şeffaf, katılımcı ve sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesine yönelik atılmış önemli bir adım olarak öne çıkmaktadır (A.g.e).

Bu projenin bir parçası olarak hizmete açılan 400 metrekarelik sağlık ocağı, bölge sakinlerinin temel sağlık ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla faaliyet göstermektedir. Aynı projede inşa edilecek olan cami, topluluğun manevi ihtiyaçlarını karşılamayı hedeflemiştir. Çocukların gelişimine yönelik olan oyun parkları ve alanları, sadece fiziksel değil, aynı zamanda duygusal ve sosyal gelişimlerini destekleyerek bölgedeki genç nüfus için önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Projenin içeriğinde yer alan fırın ise temel gıda ihtiyacını karşılamak üzere faaliyete geçerek yardımcı olmaktadır. Ayrıca, projenin bir bileşeni olarak hayata geçirilen sevgi butik mağazaları, insanların giyim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla önemli bir rol oynamaktadır. Türk Kızılayı ve sivil toplum kuruluşları arasındaki iş birliğiyle yürütülen bu kapsamlı çabalar, İdlib bölgesindeki insanların yaşam koşullarını iyileştirme amacını taşımaktadır (Kızılay, 03.04.2021).

Briket evlerin inşası, insanların korunması ve sağlıklı yaşamları açısından büyük bir öneme sahiptir. İdlib’de 2021 yılı itibarıyla 2000’den fazla mülteci kampı bulunmakta ve yaklaşık 1.7 milyon insan bu geçici barınma alanlarında yaşamaktadır. Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın yönlendirmesiyle, Türkiye’deki yardım kuruluşları tarafından desteklenen kalıcı çözümler üzerine bir karar alınmıştır. Erdoğan, zeytin ağaçları altında, yağmur ve çamur içinde kalan insanları gördüğünde, “Bu insanlara koruma sağlayın, sırtlarını duvara yaslayacakları bir barınma sağlayın ve bu insanların ayaklarını çamurdan kurtarın” talimatını vermiştir. Kalıcı konutların yapımına yakından ilgilenen Erdoğan, zeminin mutlaka yalıtım yapılmasını ve çocukların ayaklarının üşümemesi için ahşap veya başka bir sıcak tutacak malzeme kullanılmasını istemiştir (A.g.e).

Gerçekleştirilen faaliyetler çerçevesinde, bölgede sağlık merkezi, mescit, okul ve seracılık faaliyetlerini içeren çeşitli programlar geliştirilmiştir. Özellikle, bu programlar aracılığıyla çocukların savaş travmalarını zihinsel düzeyde hafifletecek çalışmalar yapılmıştır. Bu iç savaşın yarattığı etkiyle şu ana kadar yaklaşık 6.5 milyon

insan, zorunlu göçe maruz kalmış olup, toprakları dışına yerleşmiş olan 1.5 milyon Suriyeli, ilgili raporlarda detaylı bir şekilde belirtilmiştir (A.g.e).

Türk Kızılayı ve destekçileri, savaşın başından 3 Nisan 2021 yılına kadar geçen süreçte Suriye bölgesine yönelik gerçekleştirdikleri yardım faaliyetleri kapsamında etkileyici bir çabayı ortaya koymuşlardır. Bu süre zarfında, toplamda 56.000 tır yardım malzemesi, insani ihtiyaçlara yönelik geniş bir içeriği kapsayan, özenle hazırlanmış yardım paketleriyle bölgeye sevk edilmiştir. Bu yardım malzemeleri arasında 128 bin çadır malzemesi, 30 milyon adet temizlik ve hijyen malzemesi, 20 milyon adet gıda takviyesi, 65 milyon battaniye ve giyim dağıtımı gibi çeşitli kategorilerdeki yardımlar yer almaktadır. AFAD'ın iş birliğiyle yürütülen bu insani yardım çabası, her yıl 100 bin ton un dağıtımını içermekte olup, günlük olarak bölgede yaklaşık 25 bin ekmek dağıtımı gerçekleştirilmiştir. Bu sayede, temel gıda ihtiyaçları karşılanırken, aynı zamanda kırtasiye ürünleriyle desteklenen eğitim malzemeleri de ihtiyaç sahibi çocuklara ulaştırılmıştır. Bu özel yardım kampanyası, mazlumların ve mağdurların hayatlarına dokunarak, onlara umut ve destek olmayı hedeflemiştir (A.g.e).

İdlib bölgesinde gerçekleştirilen yardım faaliyetleri sadece malzeme gönderimiyle sınırlı kalmamış; Türk Sağlık Bakanlığı denetiminde faaliyet gösteren 8 hastane ve 40 tıp merkezi, 3000 sağlık personeliyle bölgedeki sağlık hizmetlerine katkı sağlamıştır. Acil durumlara müdahale edebilmek adına 4 adet mobil klinik de hizmet verirken, toplamda 200 milyondan fazla sağlık malzemesi paketi ihtiyaç sahiplerine gönderilmiştir (A.g.e).

4.3.18. Kalıcı Briket Ev İnşaatı (2022)

Bireysel ve kurumsal bağışçıların, ulusal ve uluslararası kuruluşların yanı sıra yerli ve yabancı sivil toplum örgütlerinin katkılarıyla hayata geçirilen, toplamda 7.500 briket evin inşası hedeflenen bir projenin planlaması yapılmıştır. Bu kapsamlı çabanın içerisinde 2022 yılının sonunda 3.711 evin inşası tamamlanmış olup, devam eden çalışmalarla birlikte geriye kalan 3.789 evin inşası devam etmiştir. Bu evlerin 2023 yılı içerisinde tamamlanarak teslim edileceği planlanmıştır (Kızılay, 13.11.2022).

Briket evlerin düzenlenmesi, 2 odadan oluşan bir plana sahip ve bu plan içerisinde bir mutfak, duş, tuvalet ile bölgesel koşullara uygun bir avlu bulunmaktadır. Atasay

köyüne kurulan sağlık merkezi ise bölgede yaşayanlara kapsamlı sağlık hizmetleri sunacak önemli bir tesis olmuştur. Bu merkez, yerel halkın sağlık ihtiyaçlarını karşılamak ve toplum sağlığını desteklemek adına önemli bir rol üstlenmiştir. Ayrıca, Atasay köyü içinde hayata geçirilecek olan cami ve çocuklar için özel olarak planlanmış oyun parkları gibi sosyal alanlar, sadece dini ve eğlence ihtiyaçlarını karşılamakla kalmayıp aynı zamanda topluluk bağlarını güçlendirme ve sosyal etkileşimi teşvik etme amacını taşımaktadır (A.g.e.: 1).

Briket ev kalıcı konut projesi kapsamında, 2020-2022 yılları arasında İdlib ve Fırat Kalkanı harekât bölgesinde toplam 4.826 konutun inşası tamamlanmış ve bu konutlar ihtiyaç sahibi ailelere teslim edilmiştir. Ayrıca, 257 adet briket evin yapımı da hala devam etmekte olup, bu süreçle birlikte sürdürülebilir konut ihtiyacına yönelik önemli bir çözüm sunulmaktadır. Özellikle Kefer Celis bölgesinde, 2022 yılında Türk Kızılayı'na tahsis edilen 60 dönüm arazi üzerinde gerçekleştirilen projelendirme çalışmaları sonucunda, 500 adet briket evin inşası için önemli adımlar atılmıştır. Bu projeler, sadece konut ihtiyacını karşılamakla kalmayıp aynı zamanda bölge halkının yaşam kalitesini artırmayı ve insana yakışır yaşam koşullarını sağlamayı hedeflemektedir. Suriyeli vatandaşlara yönelik sağlanan bu destek, sadece insani bir yaklaşımı temsil etmekle kalmayıp aynı zamanda bölgesel istikrarın güçlenmesine de katkıda bulunmaktadır (Kızılay Faaliyet Raporu, 2022).

Türk Kızılay'ın uluslararası düzeydeki çabaları, Suriye'deki iç çatışmalardan etkilenen savunmasız mağdur insanların acil taleplerine yönelik olarak, Türkiye-Suriye sınırının sıfır noktasında insani yardım faaliyetlerini sürdürmüştür. Özellikle iç çatışmalardan evlerinden göç etmek zorunda kalan insanların yoğun olarak sığındığı İdlib Bölgesi, büyük bir göç dalgasına ev sahipliği yapmaktadır. Bu bölge, savunmasız halkın savaş ve şiddet unsurlarından kaçarak güvenli bölge olarak ilan edilmesi nedeniyle özel bir öneme sahiptir. Türk Kızılay'ın bu bölgedeki insani yardım faaliyetleri, mağdur insanlara umut ve destek sağlamada kritik bir rol oynamıştır.

4.3.19. Kızılay'ın Katkılarıyla İdlib'de 22 Derslikli Okulun Açılışı

Kızılay, Atasay köyü içerisinde Fikir Kültür ve Sanat Araştırmaları Derneği (FİKSAD) ile, Suriye'nin İdlib bölgesinin kuzeybatısında eğitim alanında önemli bir

adım atmıştır. İlk ve ortaokul düzeyindeki 1600 öğrenciye eğitim sağlamak amacıyla hayata geçirilen 22 derslik içeren özel bir program çerçevesinde, Osman Ertem Okulu'nun açılışını gerçekleştirmiş ve böylece bölgedeki eğitim olanaklarını genişletme çabasına önemli bir katkıda bulunmuştur (Kızılay, 13.11.2022).

Bu anlamlı açılışın ardından Kızılay, Killi bölgesindeki projelerine bir yenisini eklemiş ve İngiliz uluslararası kalkınma ve yardım kuruluşu olan Human Appeal ile bir iş birliği yaparak temel atma töreni düzenlenmiştir. Bu törenle birlikte, 1000 yeni briket evin inşasına başlanmış ve aynı zamanda bir sağlık ocağının temeli atılmıştır. Bu insani girişim, sadece barınma sorunlarına çözüm üretmekle kalmayıp aynı zamanda sağlık hizmetlerine erişimi artırma amacını taşımaktadır. Kızılay'ın bu tür projeleri, bölgedeki yaşam standartlarını yükseltme ve toplumların daha sürdürülebilir bir gelecek inşa etmesine katkıda bulunma misyonunu yansıtmaktadır (A.g.e).

4.3.20. Kızılay'dan İki Oksijen Dolum Tesisi Kurması

Kızılay, Human Appeal derneği aracılığıyla gerçekleştirdiği yardımlar çerçevesinde, hastanelerin oksijen tüpü ihtiyacını karşılamak amacıyla iki farklı alanda oksijen tüpü dolun tesisleri kurmuştur. Bu tesisten İdlib'de bulunan 30-35 sağlık merkezine oksijen tüpleri gönderilerek, özellikle Covid-19 hastalarının tedavisinde önemli bir destek sağlanmıştır. Yapılan bu oksijen tesisleri, bölgedeki oksijen ihtiyacının yüzde 70'ini karşılayarak sağlık altyapısına önemli bir katkıda bulunmuştur (Kızılay, 24/02/2022).

Aynı zamanda, Kefer Loisin bölgesindeki bir kampta hayata geçirilen proje kapsamında, ilk ve ortaokul seviyesinde eğitim verecek olan bir merkezin temelleri atılmıştır. İdlib'in dağınık kamp alanlarında yaşayan insanlara yönelik olarak gerçekleştirilen bu projede, gıda ve ısınma gibi temel ihtiyaçların karşılanması da öncelikli bir hedef olarak belirlenmiştir. Bu çabalardan elde edilen kaynaklar, bölge genelinde toplumun sağlık ve eğitim ihtiyaçlarına etkin bir şekilde cevap vermek adına kullanılmaktadır (A.g.e).

Tablo 4.1: Suriye- İdlib Bölgesine Ulaştırılan Kızılay İnsani Yardım Malzemeleri Bilançosu. (02.08.2012 – 30.11.2022)

İHTİYAÇLAR	ADET / KG / LT/ KİŞİ
Gıda	347.445.326
Barınma	84.852
Hijyen	10.631.876
Gıda dışı Malzeme	102.657.457
Araç Geçişi	29.816
Toplam Malzeme Miktarı	577.737.349
Toplam Ulaşılan Kişi	4.12 Milyon Kişi

Kaynak: Kızılay Göç Direktörlüğü Aylık Faaliyet Raporu 2022.

4.4. İHH İnsani Yardım Çalışmaları Suriye / İdlib

1992 yılında kurulan İHH İnsani Yardım Vakfı, dünya genelinde yaşanan savaşlar, doğal afetler ve diğer acil durumlar nedeniyle etkilenen ve mağdur olan insanlara yardım eli uzatmak için önemli bir rol üstlenmiştir. Vakıf, insanlık onurunun korunması ve temel hakların ihlal edilmesinin önlenmesi amacıyla kararlılıkla hareket etmiş ve bu doğrultuda geniş kapsamlı insani yardım faaliyetleri yürütmüştür.

İHH İnsani Yardım Vakfı'nın öncelikli görevleri arasında, savaşlar ve doğal afetler gibi krizlerden etkilenen topluluklara ulaşarak insani yardım sağlamak bulunmaktadır. Bu kapsamda, acil tıbbi yardım, gıda, su ve barınma gibi temel ihtiyaçların karşılanması için hızlı ve etkili çözüm yöntemleri geliştirmiştir. Ayrıca, uzun vadeli rehabilitasyon ve kalkınma projeleriyle mağdurların yeniden topluma entegrasyonunu ve yaşamlarını sürdürebilmelerini desteklemiştir. Yardım faaliyetlerini sadece maddi

yardımla sınırlı tutmamış, aynı zamanda eğitim, sağlık, altyapı ve sosyal destek gibi alanlarda da çeşitli programlar yürütmüştür. Bu programlar, toplumların uzun vadeli güçlenmesine ve direnç kazanmasına katkı sağlamıştır (www.ihh.org.tr).

Vakıf, kriz anlarında olduğu kadar kriz sonrası süreçlerde de etkin bir rol oynamıştır. Zarar gören toplulukların yeniden yapılanması ve dayanıklılığının artırılması için uzun vadeli projeler gerçekleştirmiştir. İHH, insanların temel hak ve özgürlüklerinin korunmasına ve ihlallerin önlenmesine odaklanmıştır. Bu doğrultuda, savunuculuk faaliyetleri yürütmüş; mağduriyet yaşayan toplulukların seslerini duyurmak ve haklarını savunmak için uluslararası alanda büyük bir çaba göstermiştir (A.g.e).

Mart 2011'de Suriye'deki halk hareketlerinin barışçıl taleplerine rejimin şiddetle karşılık vermesi sonucu başlayan çatışmalar, ülkeyi derin bir kaosa sürüklemiştir. Suriye İnsan Hakları Gözlemevi (SOHR) 2022 yılı verilerine göre, bu çatışmalar sonucunda 600 bini aşkın insan hayatını kaybetmiştir. Bu durum, uluslararası toplumun dikkatini çekerek Suriye'deki insani krizi derinleştirmiştir. 2022 yılı BM raporlarına göre, 6.1 milyon insan ülke içinde göç etmek zorunda kalmış, 6.8 milyon insan ise çatışmalardan kaçarak komşu ülkelere sığınmıştır. Türkiye, 3.6 milyon mülteciyi kabul ederek büyük bir insani sorumluluk üstlenmiştir. İHH, bu zorlu dönemde hem Suriye'deki insanlara hem de Türkiye'deki sığınmacılara yönelik etkili yardım faaliyetleriyle milyonlarca ihtiyaç sahibinin temel gereksinimlerini karşılamıştır (İHH Faaliyet Raporu, 2022: 2).

4.4.1. İHH Suriye Faaliyet Raporu 2011 – 2022

İHH, Suriye'deki çalışmalarını toplamda 4 ayrı merkez ve 7 ofis aracılığıyla yürütmüştür. Reyhanlı ve Kilis koordinasyon merkezleri ile Bab'us-Selam ve Bab'ul-Hava temsilcilikleri aracılığıyla ihtiyaç sahiplerine ulaşmıştır. Afrin, Yayladağı, Sahil, Cerablus, El-Bab, Tel Abyad ve Resulayn ofisleri ise bu merkezlerin koordinasyonu altında hizmet vermiştir. Bu merkezlerde aşevi, fırın ve depo gibi yapılar da bulunmakta olup, insani yardımların koordinasyonu sağlanmıştır. Ayrıca, bu merkezler diplomatik ve uluslararası toplantılara da ev sahipliği yapmıştır. İHH

merkezlerinde ve ofislerinde, personel ve gönüllüler dahil olmak üzere, 2021 yılı sonunda toplamda 1367 kişi görev almıştır (A.g.e.: 9).

İHH, Suriye'deki savaşın başladığı günden itibaren sürekli olarak Suriyeli ihtiyaç sahiplerinin temel gıda ihtiyaçlarını karşılamıştır. Türkiye ve Suriye'deki onlarca fırına un ve yakıt desteği sağlayarak ekmek ihtiyacını karşılamada önemli görevler üstlenmiştir. Gıda güvenliği ve geçim kaynakları sektöründe toplamda 300.030.886 dolarlık yardım gerçekleştirmiştir. Suriye'deki un ve yakıt desteği verilen fırınlar aracılığıyla, İHH'nın günlük ekmek üretim kapasitesi yaklaşık 750 bin adede ulaşmıştır. Bu ekmek üretim ve dağıtım projelerinin bir kısmı OCHA (BM İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi) ile iş birliği içinde yürütülmüştür. Bu yardımlar, milyonlarca Suriyelinin açlıkla mücadelesine yardımcı olmuştur (A.g.e.: 10-12).

Suriye'de gıdanın ardından en büyük ihtiyaçlardan biri giyecek malzemeleridir. İHH, bu ihtiyaca cevap vermek amacıyla bölgeye giyecek malzemesi yardımı yapmış ve 35 hayır mağazası açmıştır. Savaştan etkilenen ihtiyaç sahiplerine yönelik gıda dışı yardım sektöründe ise toplamda 132.288.522 dolarlık yardım sağlamıştır. Bu proje kapsamında bölgede 908.852 kişi faydalanmıştır. Bu yardımlar, Suriyeli mültecilerin temel ihtiyaçlarını karşılamada önemli bir rol oynamıştır (A.g.e.: 14-17)

Suriye iç savaşı sebebiyle, evlerinden ayrılmak zorunda kalan ve hayatlarını kurtarmaya çalışan milyonlarca insan, güvenli olduğunu düşündükleri sınırlara doğru göç etmek zorunda kalmıştır. Türkiye sınırı, en çok göç alan bölgelerden biri olmuştur. İnsanlar, yerleşim yerlerinin olmadığı ovalara ve tarlalara sığınmak zorunda kalmışlardır. İHH, özellikle bu bölgelerdeki ihtiyacı karşılamak adına, evsiz kalan insanlar için güvenli bölgelerde barınma çözümleri üretmiştir. Kitlesele göçler esnasında geçici olarak çadır kentleri kurmuş ve daha sonra insanların hayatlarını daha düzenli bir şekilde sürdürebilmeleri için yaşam evleri inşa etmiştir. Bu savaş sebebiyle evlerinden ve yurtlarından çıkmak zorunda kalan insanlara barınma alanında 57.322.553 dolarlık yardım ulaştırmıştır (A.g.e.: 18).

Tablo 4.1: 2011-2022 İHH Suriye / İdlib Barınma Alanında Yapılan Yardımların Bilançosu

Mülteci Alanı	Bölge	Betonarme	Konteyner	Çadır	Faydalanan
Yeni Hayat konutlar	İdlib	132	-	-	726
Rahmet Kapıları Köyü	İdlib	100	-	-	635
Halep Lebbey Çadır Kampı	İdlib	-	-	675	3379
Besmet Emel Kampı	İdlib	-	-	165	796
Atme Yetim Köyü-1	İdlib	77	-	-	383
Atme Yetim Köyü- 2	İdlib	55	-	-	281
Kemmune Yetim Köyü	İdlib	36	-	-	169
Kefer Lousin Yetim Köyü-1	İdlib	-	38	-	175
Kefer Lousin Yetim Köyü-2	İdlib	-	56	-	280
Sufara Kampı	İdlib	-	-	25	132
Cennet-ül Kurra	İdlib	-	-	394	2732
Rahmet Çadır	İdlib	-	-	380	1810

Kampı					
Babıska (El-Fetih)	İdlib	-	-	138	438
Muhammed Mursi Çadır Kampı	İdlib	-	-	98	478
Harbanuş Çadır Kampı	İdlib	-	-	450	2250
Cebelezzavi Çadır Kampı	İdlib	-	-	150	755
Nouri Sarmada Çadır Kampı	İdlib	-	-	200	1159
Salqın Samimun Çadır Kampı	İdlib	-	-	500	2500
Salqın Kadimun Çadır Kampı	İdlib	-	-	395	2378
Salqın Aidun Çadır Kampı	İdlib	-	-	382	3822
Sadakataşı Çadır Kampı	İdlib	-	-	105	565
İmdat Çadır Kampı	İdlib	-	-	105	712
Ummah Çadır Kampı	İdlib	-	-	110	582
Ata Çadır	İdlib	-	-	115	505

Kampı						
İhaa Çadır Kampı	İdlib	-	-	286	1925	
Kefer Hum Çadır Kampı	İdlib	-	-	130	550	
Şüheda Çadır Kampı	İdlib	-	-	104	700	
Toplam	İdlib	400	94	4907	30.817	

Kaynak: İHH Suriye Faaliyet Raporu (2011-2022).

Savaşın yıkıcı etkileri nedeniyle şehirleri bombalanan Suriyeli mülteciler, hayatta kalabilmek ve temel barınma ihtiyaçlarını karşılayabilmek için çadır kentlere sığınmak zorunda kalmışlardır. Ancak, çadır kentlerin geçici ve yetersiz çözümler sunması nedeniyle, 2020 yılından itibaren daha kalıcı ve güvenli bir barınma çözümü arayışı başlamıştır. Bu doğrultuda, briket ev projeleri hayata geçirilmiştir. Suriye genelinde gerçekleştirilen bu projeler kapsamında, İHH Suriye’de 25.000 evin yapımını planlamış ve yaklaşık olarak 17.000 briket ev inşa etmiştir. Her biri 40 metrekarelik olan bu evler, ihtiyaç sahiplerinin daha insani koşullarda yaşamlarını sürdürebilmeleri amacıyla tasarlanmıştır. Bu briket evler, çadır kentlerin aksine, daha dayanıklı ve uzun ömürlü yapılar olup, Suriyeli mültecilerin barınma sorununa daha kalıcı bir çözüm sunmayı hedeflemiştir. Projelerin hayata geçirilmesiyle, savaş mağduru binlerce aile, güvenli ve daha iyi yaşam koşullarına sahip olma şansını elde etmiştir (A.g.e.: 20).

Suriye savaş sürecinde en çok etkilenen kesim çocuklar olmuştur. İNSAMER’in çalışmalarına göre, yaklaşık bir milyon Suriyeli çocuk bu süreçte öksüz veya yetim kalmıştır. Bu trajik durum karşısında, İHH, Suriye’de önemli adımlar atarak, yetim kalan çocuklara sahip çıkmak için üç yetimhane kurmuştur. Bu yetimhanelerde barınan 101 yetim çocuğun güvenliğini ve geleceğini teminat altına almıştır. İHH, sadece yetimhanelerle sınırlı kalmayıp, bölgedeki 27.000’den fazla yetim çocuğa da

sponsorluk yaparak onların aylık ihtiyaçlarını düzenli olarak karşılamıştır. Bu sponsorluk programı, çocukların eēitim, saēlık ve diēer temel ihtiyaçlarının srekliliēini saēlamak adına büyük bir öneme sahiptir. İHH 2011-2022 yılları arasında, yetim ve maēdur durumda olan çocuklar için koruma alanında toplamda 69.144.435 dolar yardımda bulunmuştur. Bu yardımlar, savaşın çocuklar üzerindeki yıkıcı etkilerini azaltmayı ve onlara daha güvenli bir gelecek sunmayı amaçlamıştır (A.g.e.: 24).

Bu savaş sürecinde, İHH tıbbi alanda önemli yardımlarda bulunmuş, 46 saēlık merkezi ve 36 hastaneye ilaç, sargı bezi ve diēer tıbbi malzemeler saēlayarak, savaş maēdurlarına saēlık hizmeti sunmuştur. Bu merkezlerden her yıl yaklaşık 500 bin kişi faydalanmıştır. İHH ayrıca, İdlib Hastanesi'nde özel bir yoēun bakım nitesi kurarak, saēlık alanında hizmet kapasitesini artırmıştır. Ek olarak Suriye'de kurulan 11 saēlık tesisi ve 4 protez merkezi, savaştan etkilenen insanların saēlık alanındaki ihtiyaçlarına önemli katkılar saēlamıřtır (A.g.e.: 26-27).

İHH iş birliēi ile Kuveyt Beyt Zekâ ve AID Uluslararası Doktorlar Birliēi'nin desteklediēi yüksek teknoloijili protez merkezleri projeleri faaliyete geçirilmiştir. Bu merkezlerde fiziksel engelleri nedeniyle hedeflerine ve hayallerine ulaşamayan insanlara ayak ve kol protezleri takılmıştır. 2017 yılında açılışı yapılan merkezlerin, İstanbul, Hatay ve Suriye'de toplamda dört ofisi bulunmaktadır. 2021 yılında bu merkezlerde 1691 adet protez temin edilerek, engelli bireylerin yaşam kalitesini artırmış ve hayallerine ulaşmalarına yardımcı olmuştur (A.g.e.: 28).

Savaşın neden olduēu saēlık hizmetleri eksikliēi ve temiz su ihtiyacını gidermek için saēlık, su, sanitasyon ve hijyen alanlarında toplamda 38.287.960 dolar yardım yapmıştır. Bu yardımlar, saēlık hizmetlerinin srekliliēini saēlamak ve insanların temel ihtiyaçlarını karşılamak adına büyük bir önem taşımıştır. İHH, temiz su ihtiyacına yönelik İdlib'de 23 ve Azez'de 24 olmak üzere toplam 47 su kuyusu açmış ve 16 su deposu inşa etmiştir. Bu projelerden ortalama 146 binden fazla insan faydalanarak temiz suya erişim saēlamıřtır (A.g.e.: 32).

Savaşın yol atıēı en büyük sorunlardan biri, eēitim imkanlarının yok olmasıdır. Suriye'nin geleceēini inşa etmek ve eēitimsizliēe karşı mücadele etmek adına İHH, Suriye'de 2 niversite, 46 okul ve 1 engelli okulu açmıştır. Ayrıca, 37 okul inşa edilmiş ve 12 okulda tadilat yapılmıştır. Bu okullar, ērencilere maddi destek saēlayarak

eğitim materyallerini temin etmiştir. 21.337 öğrenciye eğitim verilmiş, 985 öğretmenin maaşları dzenli bir şekilde edenmiştir. Eğitim sektörüne toplamda 19.012.121 dolar yardım yapılmıştır. Bu çabalar, savaşın yıkıcı etkilerini azaltarak, Suriye'nin yeniden ayağa kalkmasına ve çocukların aydınlık bir geleceğe sahip olmalarına katkıda bulunmuştur (A.g.e.: 34-35).

İHH, gıda, sağlık hizmetleri, barınma, eğitim desteği ve yetimlere yönelik projelerini geliştirerek yüz binlerce kişiye ulaşmıştır. Bu çalışmaları sürdürürken, farklı vakıf ve kuruluşlarla iş birliği yaparak daha geniş kapsamlı projeleri hayata geçirmiştir.

4.4.2. İHH'nın Suriye Bölgesi İçin İş Birliği Yaptığı Kurumlar

T. C. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB)

T. C. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)

T. C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB)

T.C. Dışışleri Başkanlığı

T.C. Sağlık Başkanlığı

T.C. İçişleri Başkanlığı

T.C. İçişleri Başkanlığı Göç İdaresi Başkanlığı

T.C. Tarım ve Orman Başkanlığı

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

Yunus Emre Enstitüsü

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UN- HCR)

Birleşmiş Milletler Dünya Sağlık Örgütü (WHO)

Birleşmiş Milletler İnsani İşler Koordinasyon Ofisi (UNOCHA)

İslam İş birliği Teşkilatı İnsani Fonu (OICHF)

İslam İş birliği Teşkilatı (OIC)

İnsani Forum (THF)

Uluslararası Kızıllaç Komitesi (ICRC)

Türk Kızılayı

Uluslararası Kızıllaç Komitesi (ICRC)

Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu (HAK-İş)

Memur Sendikaları Konfederasyonu (MEMUR-SEN)

Uluslararası Göç Örgütü (IOM)

Uluslararası Doktorlar Birliği (AID)
Yetim Vakfi
WHH-Deutsche Welt Hunger Hilfe E.V - Almanya
Muslim Aid - Avustralya
Human Appeal International - Avustralya
Muslim Aid - Avustralya
Tarbeia Islamic Society - Bahreyn
Al Eslah Society - Bahreyn
Islamic Association - Bahreyn
Pomozi - Bosna-Hersek
Irshad And Islah - Cezayir
Solidarnost Udruzenje Bihac - Bosna-Hersek
Viomis Aid Denmark - Danimarka
Danish Muslim Aid - Danimarka
Dets Islamic - Danimarka
Yayasan Pos Keadilan Peduli Ummat (PKPU) - Endonezya
Aksi Cepat Tanggap (ACT) - Endonezya
Yayasan Rumah Zakat Indonesia - Endonezya
Sahabat Al Aqsha - Endonezya
Jakarta Islamic School Peduli Ummat - Endonezya
Golden Future Foundation - Endonezya
Women And Health Alliance (WAHA) - Fransa
Darul Islam Zakah Fund - Güney Afrika Cumhuriyeti
AlImdaadFoundation - Güney Afrika Cumhuriyeti
JamiatulUlama(KZN) - Güney Afrika Cumhuriyeti
JamiatulUlama(SA) - Güney Afrika Cumhuriyeti
Channel Islam Int. (CII) - Güney Afrika Cumhuriyeti
Two Lights Foundation - Güney Afrika Cumhuriyeti
Salaam Media - Güney Afrika Cumhuriyeti
Ashraful Uloom - Güney Afrika Cumhuriyeti
Salaam Foundation - Güney Afrika Cumhuriyeti
Al-ImdaadFoundation - GüneyAfrikaCumhuriyeti
Ummah Welfare Trust - İngiltere

Human Appeal - İngiltere
Wise Welfare - İngiltere
Olive Grove Foundation - İngiltere
UK Islamic Mission - İngiltere
Islamic Ansaar Foundation - İngiltere
Al Mustafa Welfare Trust - İngiltere
Katar Kızılayı - Katar
Sheikh Eid Charitable Association (EID) - Katar
Munazzamat Dawa Islamiya - Katar
The Sheikh Thani Bin Abdullah for Humanitarian Services Foundation (RAF) -
Katar
Afif Charity - Katar
Qatar Foundation - Katar
Casem Hamad Bin Casem - Katar
Education Above All (EAA) - Katar
International Islamic Charity Organization (IICO) - Kuveyt
Al-Najat Charity Society - Kuveyt
Rahme Alemiye - Kuveyt
Sheikh Abdullah Al Nouri Charity Society (Al-Nouri) - Kuveyt
Qawafil Association For Relief And Development (Qawafil) - Kuveyt
Kuwait Red Crescent Society - Kuveyt
Zakat House - Kuveyt
Al Salam - Kuveyt
Direct Aid - Kuveyt
İhya Turas - Kuveyt
Global Development Charity Organization (Tanmeia) - Kuveyt
Patients Helping Fund Society - Kuveyt
Rohama - Kuveyt
Kuwait Society for Relife - Kuveyt
InternationalAidCampaign-Maldivler
Norwegian Church Aid - Norveç
Muslim Care Global - Malezya
Khubaib Foundation - Pakistan

Kawish Welfare Trust - Pakistan
Baitussalam Welfare Trust - Pakistan
Badan Agama & Pelajaran Radin Mas (BAPA) - Singapur
Selam Foundation - Suudi Arabistan
King Salman Foundation - Suudi Arabistan
International Islamic Relief Org - Suudi Arabistan.
Saudi National Campaign - Suudi Arabistan
Islamic Development Bank (ISDB) - Suudi Arabistan
International Aid Campaign - Maldivler
Explore Humanity - Endonezya
Global Ehsan Relief - Singapur
Singapore Muslim Community - Singapur
Bosnian Canadian Relief Association - Kanada
Romanya Müslümanları Derneği - Romanya
Fatih Foundation- Pakistan
Faizan Global Relief Foundation - Pakistan
Kelebek Etkisi- Almanya
Tumbuh - Malezya
Center For Indonesian Medical Students Activities (CIMSAs)-Malezya
Innsamlingsteamet - Norveç
ASA Indonesia Charity - Endonezya
Unity We Raise By Lifting Other - Danimarka
Ata Kurumu-Libya
Mısrata Kızılayı - Libya
Civil Society Administration - Libya
Sham Campaign - Libya
Charity Hands - Libya
STACO - Libya
Rohigya Support Campagin – Sudan (İHH Faaliyet Raporu, 2022: 50-51).

BEŞİNCİ BÖLÜM

DÜNYA ŞEHİT ÇOCUKLARI VAKFI'NIN SURİYELİ ŞEHİT AİLELERİNE İNSANİ YARDIM ÇALIŞMALARI

Dünya Şehit Çocukları Vakfı, Suriye'deki şiddet ve çatışmaların mağdur ettiği ailelere yönelik gerçekleştirilen acil yardım projeleri, gıda, barınma, sağlık ve eğitim gibi temel ihtiyaçlara odaklanarak bu ailelerin günlük yaşamlarını iyileştirmeyi hedeflemektedir. Bu yardımlar, sadece maddi yardım değil, aynı zamanda insanlık, dayanışma ve umut üzerine inşa edilmiş bir köprü kurarak, topluluklar arasında güçlü bir dayanışma ve birlik duygusu oluşturmayı amaçlamaktadır. Suriyeli şehit ailelerine yönelik bu özverili çalışmalar, bir uluslararası dayanışma örneği olarak dikkat çekmektedir. Bu bölümde, vakfın projelerini detaylı bir şekilde inceleyerek, Suriyeli şehit ailelerine sağladığı destek ve bu çabaların insanlık için taşıdığı anlam ele alınmıştır (www.dunyasehitcocuklari.org.tr).

Bu bölümde vakfın bölgedeki etkileri ve yürütülen çalışmalar derinlemesine analiz edilmiştir. Vakfın bölgesel etkisini rakamsal veriler ve saha gözlemleriyle destekleyerek, bu insani yardım çabalarının toplumsal ve bireysel düzeydeki etkileri detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Vakfın yerel topluluklarla kurduğu etkileşim ve bu etkileşimin bölgenin genel dinamiklerine olan katkıları incelenerek, bu alanda daha etkili stratejilere yönelik öneriler sunulmuştur.

5.1. Dünya Şehit Çocukları Vakfının Kuruluşu

27 Aralık 2013 tarihinde kurulan vakfın kuruluş amacı, küresel çapta yaşanan savaşlar, doğal afetler ve benzeri trajedilerin etkisi altında kalmış, maddi ve manevi olarak zarar görmüş çocuklara yönelik insani yardım ve destek sağlamaktır. Bu vakıf, Dünya çapında mağdur olan insanlara ve özellikle de anne veya babasını kaybetmiş, yetim veya öksüz durumunda olan çocuklara odaklanan bir yardım misyonu üstlenmiştir. Vakıf, çeşitli alanlarda sunduğu yardımlarla bu çocukların hayatlarını iyileştirmeyi hedeflemiştir. Barınma, gıda, eğitim ve sağlık gibi temel insani ihtiyaçlarının karşılanması, vakfın öncelikli amaçları arasında yer almıştır. Bu kapsamda, projeler

geliştirilirken sadece maddi destek değil, aynı zamanda psikososyal destek ve eğitim imkanları da sağlanarak çocukların güçlenmeleri ve topluma entegre olmaları amaçlanmıştır (A.g.e).

Vakıf, insan hakları savunuculuğunu temel ilke olarak benimseyerek, bu hakların korunması ve güçlendirilmesi adına çeşitli stratejiler geliştirmiştir. Bu çerçevede, nitelikli bireylerin topluma kazandırılması önemli bir hedef olarak belirlenmiştir. Eğitim programları sadece akademik başarıya odaklanmayıp, aynı zamanda sosyal sorumluluk bilinci ve insan haklarına duyarlılık gibi değerleri de içermektedir (A.g.e)

Vakıf, sağlık konusunda da etkili bir rol oynamayı amaçlamıştır. Temel sağlık hizmetlerinin yanı sıra, önleyici sağlık programları ve rehabilitasyon destekleriyle çocukların sağlıklı bir yaşam sürmelerine katkıda bulunmuştur. Sonuç olarak, Dünya Şehit Çocukları Vakfı, geniş bir perspektifte insani yardım ve kalkınma faaliyetleri yürüterek, sadece acil ihtiyaçların karşılanmasında değil, aynı zamanda uzun vadeli sosyal dönüşüme katkı sağlamayı amaçlayan kapsamlı bir yardım kuruluşudur

5.2. Hatay- Antakya Bölgesi Yardım Çalışmaları

Suriye savaşının başladığı 2011 yılından itibaren bölgede yaşanan trajik olaylar ve insani krizlerle birlikte Türkiye'nin, özellikle Hatay sınır bölgesine sığınan mültecilere yönelik insani yardım çabalarını artırdığı bir dönem olarak kaydedilmiştir. Vakıf, mağdur olan bu insanlara yardım eli uzatmak ve onların yaşadığı acıları hafifletmek amacıyla bölgede çalışmalar başlatmıştır.

Mülteci bölgelerindeki mağduriyetleri araştırmak ve etkili bir yardım stratejisi oluşturmak için detaylı fizibilite çalışmaları yürütmüştür. Bu kapsamlı araştırmaların sonucunda, koordinasyon merkezi olarak Hatay-Antakya bölgesinin seçilmesi, bölgenin stratejik konumu ve yardımların daha etkili bir şekilde yönetilebilmesi bakımından önemli bir adım olarak değerlendirilmiştir.

Yürütülen çalışmalar sonucunda mağduriyet yaşayan kesimlerin başında özellikle yetim ve öksüz çocukların geldiği tespit edilmiştir. Bu çocukların karşılaştığı acil ihtiyaçları karşılamak adına öncelikle barınma ve gıda yardımlarıyla birlikte, uzun vadeli bir çözüm arayışına girmiş ve eğitime odaklanmıştır. Çünkü vakıf, bir bireyin

sadece barınma ve gıda yardımı ile hayatını sürdürmeyeceğini, onlara iyi bir gelecek verebilmek için eğitim hayatlarına katkı sağlamak istemiştir (Anadolu Ajansı, 2015).

Hatay, Antakya bölgesinde vakıf üyeleri tarafından altı aylık bir süre zarfında gerçekleştirilen okul inşaatı, sadece eğitim altyapısını güçlendirmekle kalmayıp, aynı zamanda çocukların sosyal ve kültürel gelişimine katkıda bulunacak bir çevre oluşturmayı hedeflemiştir. Bu bağlamda, okul sadece dersliklerden ibaret değil, aynı zamanda spor alanları, sanat etkinlikleri ve kültürel programlar gibi çeşitli faaliyetlere ev sahipliği yaparak çocukların sadece eğitimle değil, aynı zamanda yaşama dair umutlarını yeşertmelerine olanak tanımıştır. Vakfın bu kapsamlı ve sürdürülebilir yardım projeleri, Suriye savaşı mülteci krizi ile başlayan insani drama karşı gösterilen duyarlılık ve bu trajedinin etkilerini azaltma çabalarının bir yansımasıdır.

Vakfın gerçekleştirdiği etkili saha çalışmalarının ardından tespit edilen 510 şehit ailesi ile iletişim kurularak, insani yardım ve destek sağlanmıştır. Her bir ailenin yaşadığı zorlukları anlamak ve yardıma muhtaç durumdaki bireylere ulaşmak amacıyla yürütülen bu saha çalışması, vakfın insani misyonu doğrultusunda toplumun daha geniş bir kesimine dokunmayı hedeflemiştir.

Sadece maddi yardım sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda manevi destek sunarak yetim çocuklarla empati kurma ve dayanışma kültürünü güçlendirme çabası içindedir. (Haberler, 2016). Bu amacı gerçekleştirmek adına 2013 yılında başlayan bu sürecin her ayın ilk haftasında düzenlenen nakdi yardımlar, vakıf üyeleri tarafından İstanbul'dan Antakya koordinasyon merkezine sorunsuz bir şekilde taşınmaktadır. Bu düzenli ve disiplinli yaklaşım, yardımların etkili bir biçimde dağıtılmasını sağlamakta ve ailelere devamlılık arz eden bir destek sunmuştur.

DŞÇV, insani yardım çabalarını etkili bir biçimde sürdürmek ve maddi-manevi destek sağlamak amacıyla her ay yeni bir adım atmaktadır. Bu kapsamda, vakıf üyeleri, her ay düzenli olarak yeni katılan aileleri ziyaret ederek, onların ihtiyaçlarını tespit edip karşılamaya yönelik kapsamlı bir yardım programını hayata geçirmiştir. Ziyaretler sırasında evlerinde eksik olan temel eşyaları belirleyen vakıf üyeleri, yatak, çamaşır makinesi, buzdolabı, battaniye gibi ürünleri temin ederek ailelerin yaşam standartlarını yükseltmesinde katkıda bulunmuştur. Bu pratiği, yardıma muhtaç ailelerin bireysel

ihtiyaçlarına özel çözümler üreterek daha etkili bir yardım sunma hedefiyle gerçekleştirmiştir. (Memleket, 2016)

Vakıf, aileleri mahalle bazında gruplandırarak yönetim modelini güçlendirmiştir. Her mahallede bir başkan ve bir başkan yardımcısı görev almış, bu liderler mahallenin tüm ailelerinden sorumlu tutulmuştur. Her ay düzenlenen toplantılarda mahalle başkanları ve yardımcıları, ailelerin ihtiyaçları ile ilgili bir ihtiyaç listesi oluşturarak çözüm odaklı bir yaklaşım benimsemekte ve sorunlara etkili çözümler bulunmuştur. Vakıf, 510 aileye maaş dağıtımını da her ay gerçekleştirmiştir. Bu dağıtımlar, çocuk başına hesaplanan maaşlar doğrultusunda adil ve şeffaf bir biçimde organize edilmiştir. Bu yaklaşım, ailelere sadece maddi destek sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda adil bir yardım dağılımını temin etmeyi amaçlamıştır. Hatay- Antakya'da, 510 şehit yetim ailesi ve 1.500'den fazla şehit çocuğuna yönelik yapılan yardımlar, güçlü bir sosyal yardım ağını oluşturmuştur. Bu kapsamda aylık olarak yapılan yardımlar, şehit aileleri ve çocuklarına ekonomik destek sağlamayı hedeflemiştir. Toplamda ayda 175.000 TL'yi bulan yardım tutarı, maddi sıkıntı içinde olan ailelere nefes aldirmakta ve onlara güvence sağlamıştır. Bu yardımlar, sadece finansal bir destek olmanın ötesinde, manevi olarak da toplumun birlik ve beraberliğini pekiştirmiştir (www.dunyasehitcocuklari.org.tr).

Antakya'daki ailelere ve Yayladağı'ndaki yaralı sığınmacılara yönelik ayrıca aylık BİM kart dağıtımı, temel ihtiyaçların karşılanmasında önemli bir rol oynamıştır. Toplamda 35.000 TL'yi aşan kart bedeli, bu ailelere düzenli bir şekilde temel gıda ve ihtiyaçlarını karşılayabilme imkânı sunmuştur (A.g.e).

Her yaz başında gerçekleştirilen evlerin boya ve badana çalışmaları, ailelerin yaşam alanlarını sadece fiziksel olarak değil, aynı zamanda ruhsal olarak da iyileştirmeyi amaçlamıştır. Her kış başında düzenlenen yakacak temini ise ailelerin soğuk kış aylarında temel ihtiyaçlarına ulaşmalarını sağlayarak, onların güvenli ve konforlu bir ortamda yaşamalarına destek olmuştur (A.g.e).

Vakıf bu kapsamlı yardım programı, sadece acil ihtiyaçları karşılamakla kalmayıp, aynı zamanda uzun vadeli refah ve dayanışma kültürünü güçlendirmeyi

amaçlamaktadır. Bu model, toplumun farklı kesimlerine ulaşarak insan onuruna saygılı, kapsayıcı ve sürdürülebilir yardım çözümleri sunma amacı taşımıştır.

5.3. Hatay / Antakya Dünya Şehit Çocukları Okulu

Hatay, Antakya'da başlatılan eğitim projesi, bölgenin eğitim altyapısına önemli bir katkı sağlayarak anlamlı bir başlangıca imza atmıştır. Bu projenin temeli, 2,5 dönüm arazi üzerine inşa edilen ve 11 derslikten oluşan bir okul binası kurulmuştur. Okulda 35 öğretmen ve 10 hizmetli görev almış, bu sayede geniş bir öğrenci kitlesine kaliteli eğitim sunma potansiyeli sağlamıştır. Öğrencilere sadece Türkçe değil, aynı zamanda Arapça, İngilizce, fen, matematik ve din dersleri verilmiştir. Bu çok yönlü eğitim anlayışıyla öğrencilere geniş bir bilgi ve beceri yelpazesi sunulmuştur. Toplamda 700 öğrenci kapasitesine sahip olan okul, bölgedeki eğitim ihtiyacını karşılamak ve öğrencilere nitelikli bir eğitim ortamı sağlamak amacıyla planlanmıştır. Projenin bu çok yönlü yapısı, öğrencilerin anasınıfından lise seviyesine kadar olan süreçte kaliteli bir eğitim almalarını hedeflemiştir. Böylece, bölgedeki genç neslin eğitim düzeyini artırarak toplumsal kalkınmaya önemli bir katkıda bulunmayı amaçlamıştır. (Risale Haber, 2015). Bu kapsamlı eğitim modeli, öğrencilerin sadece akademik başarılarına odaklanmakla kalmayıp, aynı zamanda sosyal, kültürel ve sportif alanlarda da gelişimlerini desteklemiştir (Milliyet, 2014).

Hatay, Antakya'daki bu okul inşası, sadece bireylerin eğitimine katkıda bulunmakla kalmayıp, aynı zamanda toplumun genel kalkınma düzeyini artırarak sürdürülebilir bir gelecek için temel bir adım atmaktadır. Bu projenin hayata geçirilmesi, eğitim ve toplum arasındaki bağın güçlenmesini sağlayarak, bölgenin eğitim standartlarını yükseltmeyi ve gelecek nesillerin daha iyi bir eğitim almasını temin etmeyi amaçlamıştır (T.C. Hatay Valiliği, 2017).

Özellikle yetim ailelere odaklanan vakıf, okula başlayacak olan öğrencilerin resmi olarak Milli Eğitim onaylı kayıtlarını gerçekleştirmiştir. Bu kayıtlar, öğrencilerin eğitim hayatlarına resmi bir başlangıç yapmalarını sağlamış ve onlara güvence

vermiştir. Öğrenciler, yaş gruplarına göre belirlenen sınıflara yerleştirilmiş ve eğitim hayatlarına başlamışlardır.

Vakıf, eğitimle ilgili her öğrencinin bireysel ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmıştır. Bu kapsamda, öğrencilere ders kitapları, kırtasiye malzemeleri, okul kıyafetleri ve diğer temel ihtiyaçlar vakıf tarafından temin edilmiştir. Bu yaklaşım, öğrencilerin eğitim hayatlarına odaklanmalarını sağlamak amacıyla kapsamlı bir destek sunmuştur (Anadolu Ajansı, 2017).

Vakıf, öğrencilerin okula ulaşımını da güvence altına alarak, onların eğitim süreçlerini en etkili şekilde sürdürebilmelerini amaçlamıştır. Bu doğrultuda, vakfın ücretsiz karşıladığı servis araçları ile öğrencilerin evlerinden okula, okuldan evlerine güvenli bir şekilde ulaşımını sağlamıştır. Bu uygulama, öğrencilerin eğitimlerini aksatmadan devam ettirebilmelerini ve güvenli bir eğitim ortamında bulunmalarını hedeflemiştir.

Hatay İl Milli Eğitim Müdürü, Antakya Milli Eğitim Müdürü ve Hatay Valisi Ercan Topaca okulun kuruluşundan itibaren sürekli olarak destek sağlamış ve bu eğitim kurumunun başarılı bir şekilde faaliyet göstermesinde manevi katkılarda bulunmuşlardır.

Okul, öğrencilere Türkçe öğretme misyonuna öncelik vererek haftada 4 saat Türkçe dersi uygulamıştır. Ancak, bu sürenin yetersiz olduğu raporlandığında, saatler artırılarak Türkçe'nin etkili bir şekilde öğretilmesi hedeflenmiştir. Bu çaba, dil becerilerini güçlendirmenin yanı sıra kültürel entegrasyonu da desteklemiştir. (Sondakika, 2014). Öğrencilere verilen Türkçe dil eğitimi, Türk okullarına geçiş süreçlerinde daha kolay uyum sağlamalarına sebep olmuştur. Dil becerilerinin güçlü olması, öğrencilerin sadece akademik alanda değil, aynı zamanda sosyal çevreye de hızlı bir şekilde uyum sağlamalarına yardımcı olmuştur. Bu durum, öğrencilerin sadece eğitimle kalmayıp, aynı zamanda çeşitli kültürel ve toplumsal etkinliklere de aktif bir şekilde katılımını teşvik etmiştir. Hatay'da eğitim alanında yapılan bu iş birliği ve destek, öğrencilerin sadece eğitimle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda toplumsal bir entegrasyon içinde olmalarını amaçlamaktadır. Bu bağlamda, okulun öncelik verdiği Türkçe öğretimi, öğrencilerin dil becerilerini güçlendirerek onları daha

geniş bir topluluk içinde başarılı bireyler olarak yetiştirmeyi hedeflemiştir (Anadolu Ajansı, 2016).

2014 yılının ilk çeyreğinde eğitim öğretime başlayan okul, titiz bir planlama ve program çerçevesinde yürütülen çalışmalar sayesinde hızla başarı merdivenlerini tırmanarak, ilk senesinde bölgedeki tüm Geçici Eğitim Merkezleri içinde birinci sıraya yerleşmiştir. Bu başarı, 38 öğretmen ve yardımcı personelin birlikte çalışması ve özverisiyle mümkün olmuştur. Okulun elde ettiği bu üstün başarı, sadece genel eğitim derecesi bakımından değil, aynı zamanda Türkçe dersinde de gösterdiği başarılarla da öne çıkmıştır. 2018 eğitim ve öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığının emriyle, Geçici Eğitim Merkezleri, düzenli ve planlı bir şekilde Bakanlığa bağlı okullara adaptasyona gerek kalmadan geçiş yapmışlardır. Bu geçiş süreci, okulun kurumsal yapısının sağlamlığını ve eğitim standartlarının kalitesini bir kez daha gözler önüne sermiştir.

Dünya Şehit Çocukları okulundan mezun olan öğrenciler, yerleştikleri okullarda gösterdikleri başarıyı sürdürmüş ve bugün çoğunluğu yüksek eğitim kurumlarında öğrenimlerine devam etmişlerdir. Bu başarı, okulun sunduğu güçlü eğitim altyapısı ve öğrencilere sağlanan destek sayesinde elde edilmiştir. Öğrencilerin, akademik başarılarının yanı sıra sosyal ve kişisel gelişim alanlarında da önemli adımlar atmıştır. Disiplinli çalışma alışkanlıkları, liderlik becerileri ve toplumsal sorumluluk bilinci ile donanmış olarak, üniversite eğitimlerine sağlam bir temel üzerinde ilerlemişlerdir.

Bu okulda eğitim görmüş olan Faris Muhammed Al-Ali, başarılı bir şekilde Balıkesir Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni kazanmıştır. Ancak, aynı yıl içinde Al-Ali, Hatay'da meydana gelen bıçaklı saldırı sonucunda hayatını kaybetmiştir. Bu acı olay, derin bir üzüntüyle karşılanmıştır. Faris Muhammed Al-Ali'nin kaybı, sadece bir öğrenci değil, aynı zamanda geleceğe dair umutları olan bir bireyin kaybı olarak büyük bir boşluk yaratmıştır. Vakıf olarak, Al-Ali'nin ailesine ve sevdiklerine başsağlığı dilenmiş, bu zor zamanlarında yanlarında olduğu ifade edilmiştir. (Hürriyet, 2022)

Bağış yardımlarıyla desteklenen Hatay'daki okul yardım projesi, 7. yılın sonunda Millî Eğitim Bakanlığı'nın Suriye okullarının kapatılması kararıyla Türk okullarına geçiş sağlanmıştır. Vakıf, çocukları Türkçe öğrenimine odaklanarak önemli başarılar elde etmiştir. Suriyeli bazı öğrenciler sınavlarda başarı gösterip, gittikleri okullarda sınıf birincisi ve okul birincisi olarak öne çıkmışlardır. Vakfın şehit ailelerine sağladığı

destek sayesinde, insanların çoğu kendi geçimlerini sağlamak için çalışma hayatına atılmış, evlerindeki eksikleri tamamlayarak yardıma olan ihtiyaçlarını ortadan kaldırmışlardır. Bu yardım projesinin başarısı, uzun vadeli bir etki yaratarak bölgedeki toplumsal kalkınmayı desteklemiştir (www.dunyasehitcocuklari.org.tr).

5.4. Hatay- Yayladağı Fizik Tedavi Merkezi

2016 yılında, Hatay/Yayladağı sınır kapısı çevresindeki bölgede savaştan etkilenen yaralılara destek olmak amacıyla bir fizik tedavi merkezi kurulmuştur. Yayladağı bölgesinde bir arazi kiralanarak, prefabrik bir fizik tedavi merkezi inşa edilmiştir. Kurulan bu merkez, savaşın etkilerinden kaynaklanan yaralanmalara yönelik kapsamlı bir sağlık hizmeti sunmuştur. Merkezin faaliyete geçmesi için gerekli olan tüm malzemeler tedarik edilmiş ve modern fizik tedavi teknikleri uygulanabilmesi için uygun altyapı oluşturulmuştur. Fizik tedavi merkezinde, bir bayan ve üç erkek doktorun yanı sıra deneyimli yardımcı sağlık personeli görevlendirilmiştir. Bu ekip, her gün ortalama 30 hastaya bakarak etkin bir tedavi sunmuştur (www.dunyasehitcocuklari.org.tr).

Ayrıca merkezin kuruluş amacı rehabilitasyon ve destek hizmetlerini de içermektedir. Bu sayede, yaralılar sadece fiziksel olarak değil, aynı zamanda ruhsal ve sosyal açıdan da desteklenerek hayata daha sağlıklı bir şekilde uyum sağlamalarına yardımcı olunmaktadır. Bu fizik tedavi merkezi, savaşın olumsuz etkilerini en aza indirme ve bölgeye uzun vadeli bir pozitif katkı sağlama amacıyla kurulmuş önemli bir sosyal hizmet projesidir. Tedavi merkezindeki hastaların ulaşım sorunlarına çözüm bulmak amacıyla, vakıf tarafından sağlanan araçlar sayesinde hastaların tedaviye ulaşmaları sağlanmıştır. İmkân kısıtlılığına sahip olan hastalar, tahsis edilen araçlar sayesinde tedavilerini düzenli bir şekilde tamamlayabilmişlerdir (A.g.e). Zamanla iyileşen hastalar, tedavi merkezinin desteğiyle hayata yeniden uyum sağlamış ve kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme becerisi kazanmışlardır. Bazı hastalar, rehabilitasyon sürecini başarıyla tamamlayarak iş hayatına geri dönmüşlerdir. Bu, sadece bireylerin

sağlıklarını değil, aynı zamanda toplumun genel iyiliğini artıran önemli bir gelişme olmuştur.

Tedavi merkezinin etkili çalışmaları sonucunda, savaşın etkileri biraz daha sakinleşmiş ve göçün durdurulmasıyla beraber fizik tedavi ihtiyacı kalmamıştır. Fizik tedavi merkezinde bulunan tüm ekipmanlar, başarıyla tamamlanan bu projenin devamında sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla yurt içinde bulunan Ağrı belediyesine tahsis edilmiştir. Bu, merkezin etkisi ve katkısının uzun vadeli bir şekilde sürdürülebilir olmasına olanak tanımıştır.

Yayladağı Fizik Tedavi Merkezi, “Dünya Şehit Çocukları Vakfı İkinci Koordinasyon Merkezi” olarak yeniden adlandırılarak, sadece fizik tedavi odaklı bir yaklaşımdan daha geniş kapsamlı bir toplumsal hizmet anlayışına geçiş yapılmıştır. Bu değişiklik, merkezin misyonunu daha etkileyici ve topluma yönelik bir yardım hizmetini vurgulayacak şekilde güncellediği bir adım olmuştur (A.g.e).

5.5. Türkmen Dağına Yapılan Yardımlar

Türkmen Dağı, Hatay sınırının karşısında yer alması nedeniyle Türkiye'nin güvenliği açısından kritik bir noktadır. Bölge, dağlık ve ormanlık alanlardan oluşmakta olup coğrafi konumu itibarıyla birçok tepeciğe sahiptir. Demografik yapısı itibarıyla Türkmenlerin yoğun olduğu bir bölgedir. Esad'a karşı direnişe katılan aktif üyelerin çoğunluğu, Halep Türkmenleri arasından gelmektedir. Tarihi olarak Osmanlı döneminden beri bu bölgedeki halk, Bayır-Bucak Türkmenleri olarak adlandırılmaktadır. Ancak, savaşın başlarında büyük bir kısmını ellerinde tuttıkları Türkmen Dağı'nın kontrolü, İran ve Rusya'nın Suriye rejimine sağladığı destekle kaybedilmiş ve bu durum, bölgede yoğun bir çatışmaya neden olmuştur (Doğan, 2016).

Türkiye, Bayır-Bucak Türkmenlerinin yaşadığı zorluklara karşı duyarlı bir tutum sergilemiştir. Bu kapsamda, resmî kurumlar ve devlet destekli sivil toplum kuruluşları, bölgedeki ihtiyaç sahibi sivil halka yönelik önemli insani yardımlar gerçekleştirmiş, sağlık hizmetleri, gıda yardımları ve barınma desteği gibi alanlarda etkin bir rol üstlenmiştir (Of Belediyesi, 2015). Dünya Şehit Çocukları Vakfı, Bayırbucak

Türkmenlerine de destek sağlamıştır. Türkmen Dağı savaşı sırasında bölgede bulunan altmış sekiz ambulans ve kamyonet tamir edilmiştir.

Vakıf ayrıca yurtiçi Türkiye-Osmaniye kampındaki yirmi Türkmen ailesine bir buçuk yıl boyunca aylık nakdi yardım yapmıştır. Bu yardımlar kapsamında toplam tutar 4.000 Türk lirası olarak gerçekleştirilmiştir. Buna ek olarak Yayladağı ilçesindeki konteynerlerde yaşayan yüz on altı Suriyeli Türkmen ailesine, düzenli olarak her ay nakdi yardımlarda bulunulmuştur. Bu destek, ailelerin temel ihtiyaçlarını karşılamalarına ve zorlu yaşam koşullarıyla başa çıkmalarına katkı sağlamıştır. Yardımın düzenli bir şekilde sürdürülmesi, bölgedeki ihtiyaç sahibi ailelere sürekli bir destek ve güvence sunarak insanların yaşam şartlarını iyileştirmeyi amaçlamıştır (Trthaber, 2016).

5.6. Dünya ve Suriye Türkmenleri Platformu

Dünya Şehit Çocukları Vakfı, Müslüman Türk dünyasının birliğini ve dayanışmasını vurgulamak, kültürel bağları daha da güçlendirmek amacıyla Dünya ve Suriye Türkmenleri Platformu'nu 16 Eylül 2018 tarihinde hayata geçirerek önemli bir etkinlik düzenlemiştir. Dünya Şehit Çocukları Vakfı iş birliğiyle gerçekleşen bu platforma, 17 farklı ülkeden 43 dernek ve vakıf katılım göstermiş, etkinliğe yaklaşık 14.000 kişi iştirak etmiştir. Hatay'ın Yayladağı ilçesindeki Kızılgöl mevkinde düzenlenen bu etkinlik, 11 bin 500 metrekarelik ay yıldız figürü altında gerçekleşmiş ve büyük bir katılım elde edilmiştir.

Bu platform, sadece Türkiye'de değil, uluslararası medyada geniş bir yankı uyandırarak dünyanın dört bir yanındaki Türk toplulukları arasındaki birlik ve beraberliği güçlendirmiştir. Özellikle dünyanın en büyük Türk bayrağı silüetinin oluşturulması, etkinliği benzersiz kılarak Guinness Rekorlar Kitabı'na girmek için başvuru yapılmıştır.

Platformun başarılı organizasyonu ve geniş katılımı, Türk milletinin birlik ve dayanışma ruhunu pekiştirmiş ve vakfın bu anlamlı etkinliğin tüm masraflarını üstlenerek bir sosyal sorumluluk örneği sergilenmesi sağlanmıştır. Şölene katılan Azerbaycan Milletvekili Ganire Paşayeva, gazetecilere yaptığı açıklamada etkinliğin

anlamalı ve güzel geçtiğini ifade etmiş, Türk milletinin evlatlarının bir bütünün parçaları olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca Paşayeva;

Türk milleti olarak birliğe ihtiyacımız var. Çünkü bizim yaşadığımız bölgede çok büyük oyunlar var. Büyük güçlerin büyük oyunları var. Bu büyük oyunlara karşı kendimizi koruyabilmemiz, haklarımızı koruyabilmemizin tek yolu birlikten geçer. O birlik bize güç verir. O yüzden bu gibi etkinlikler, o birlik ruhunu daha iyi hissetmemize, o birlik bilincini daha iyi kavramamıza vesile oluyor. O birliğin ne kadar önemli olduğunu bugünkü ve gelecek nesillere daha iyi anlatmamız lazımdır (Milliyet, 2018).

Bu çerçevede, platformun düzenlenmesinden alınan olumlu geri dönüşler ve büyük ilgi, ikinci bir organizasyonun düzenlenmesi kararı alınmıştır. İkinci etkinlik, bir öncekine kıyasla daha fazla katılımcı, daha kapsamlı etkinlikler ve daha geniş bir etki alanı hedeflenerek planlanmıştır. Bu platformun başarısı, Türk dünyasındaki birlik ve beraberliğin önemini vurgulamıştır. İkinci etkinlik ise Dünya Müslüman Türkleri Platformu adına düzenlemiştir.

5.7. Dünya Müslüman Türkleri Şöleni

Hatay'ın Yayladağı – Kızılgöl Mevkii'nde gerçekleştirilen II. Dünya Müslüman Türkleri Buluşma Şöleni, 6-7 Temmuz 2019 tarihlerinde, 5 farklı ülkeden 120 dernek tarafından büyük bir katılımı gerçekleştirilmiştir. Şölen alanına, 5 metre yüksekliğindeki demir ayaklar üzerinde yükselen dev ay-yıldız figürü inşa edilmiştir. Bu etkileyici figürün, yaklaşık 11 bin 500 metrekarelik bir alanı kaplaması planlanmıştır. Dünya Şehit Çocukları Vakfı Başkanı İsmail Yıldırım, Müslüman Türk Dünyası Buluşma Şöleni'ne ev sahipliği yapmış ve şölen alanına yerleştirilen dev ay-yıldız figürünün, dünyadaki Müslüman Türklerin bir arada olma ve aynı hilalin gölgesine sığabilme simgesi olduğunu vurgulamıştır. Bu etkinlik, Türk dünyasındaki birlik ve beraberliğin simgesel bir ifadesi olmuştur (Trthaber, 2019).

5.8. Dünya Şehit Çocukları Vakfı'nın 2018 Sonrası Suriye İdlib Bölgesi Yardım Çalışmaları

2018 yılında vakıf, Türkiye'deki yardımlarını azaltarak, muhtaçlığın daha yoğun olduğu bölgelere odaklanma kararı almıştır. Bu çerçevede, özellikle Suriye savaş bölgesindeki ihtiyaçları belirlemek amacıyla detaylı bir inceleme başlatma kararı almıştır. Söz konusu çalışmanın başlatılabilmesi için, gerekli resmi izinler ilgili makamlardan alınarak saha çalışması hayata geçirilmiştir (www.dunyasehitcocuklari.org.tr).

Bu stratejik değişiklik, vakfın yardım politikasını yenileyerek, acil ihtiyaçların doğru bir şekilde belirlenmesini ve etkili yardımların daha etkin bir biçimde ulaştırılmasını sağlamıştır. Yerel makamlarla iş birliği içerisinde yürütülen bu saha çalışması, muhtaç bölgelerdeki gerçek ihtiyaçların belirlenmesine ve yardımların hedeflenen noktalara yönlendirilmesine katkı sağlamıştır. Vakfın bu stratejik yönelimi, daha etkili ve sürdürülebilir yardımların sunulmasına olanak tanımış ve toplumsal etkisini artırmıştır.

Vakfın ilk aşamada gerçekleştirdiği çalışma, Suriye'deki çadır kentlerin kapsamlı bir saha tespiti ve incelemesi üzerine odaklanmıştır. Bu titiz süreç, her bir çadır kentteki bireylerin yaşam şartlarını, günlük ihtiyaçlarını ve en muhtaç durumda olanları belirleyebilmek için detaylı raporların hazırlanmasını içermiştir.

Suriye'nin İdlib kırsalında, özellikle Türkiye sınırına yakın bölgelerde yaşayan binlerce insanın yaşam şartlarının son derece zorlu olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda, insani yardım organizasyonları tarafından yapılan değerlendirmeler sonucunda, öncelikli ihtiyaçlara odaklanarak bu ailelere yardım eli uzatılmıştır. Bu yardımlar arasında, kışın sert koşullarına karşı dayanıklı çadırlar, ısınma amacıyla sobalar ve soğuğa karşı koruma sağlamak üzere battaniyeler yer almaktadır (T.C. İletişim Başkanlığı, 2018).

Bu ailelerin bir kısmının uzun süredir bu bölgede yaşadığını bir bölümünün de yeni göç etmiş insanlar olduğu belirtilmiştir. Kışa hazırlıklı olmayan ailelerin çoğunluğunun çadırları su almaktadır. Bunun için vakıf kendi bünyesinde çadır kampanyası başlatmıştır. Her bir çadıra; çadırın üstünü örtmesi için bir adet kalın branda, soba, 2 yatak ve 4 battaniye verilmesi planlanmıştır. 2018 Aralık itibari ile

toplamda 750 branda, 500 odun sobası ve 1000 adet battaniye dağıtımı yapılmıştır (Anadolu Ajansı, 2018).

Vakıf, düzenli bir şekilde her ay bölgeye çeşitli yardımlarda bulunarak, Türkiye içindeki çeşitli sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapmıştır. Bu kapsamda, Dünya Şehit Çocukları Vakfı tarafından hazırlanan 2000 kıyafet, 1000 branda, 185 soba, 5 bin çizme, 2 bin hasır ve 100 bin Suriye ekmeği dağıtılmıştır. Adana Dosteller Derneği'nin katkılarıyla 1000 mont, 7 bin çizme, 115 ton odun ve 140 bin Suriye ekmeği ulaştırılmıştır. Eskişehir Günışığı Derneği'nin yardımları arasında ise 50 ton kuru gıda, 25 ton un, 500 battaniye, 40 ton odun, 300 yatak ve 50 odun sobası bulunmaktadır. Bu değerli yardımlar, Kızılay denetimi üzerinden İdlib kırsalındaki çadırlarda yaşayan ailelere dağıtılmıştır. Vakfın bunun gibi çeşitli ve kapsamlı yardım faaliyetleri, toplumun geniş kesimlerine dokunarak insanların yaşam koşullarını iyileştirmeye yönelik önemli bir etki sağlamıştır (Trthaber, 2020).

Türkiye'nin 2016-2019 yılları arasındaki insani yardım çabaları, özellikle Suriye'nin İdlib bölgesinde acil ihtiyaç sahiplerine odaklanarak kayda değer bir etki yaratmıştır. Bu dönemde, öncelikle 2. el temiz eşya ve giyim malzemeleri, titiz bir planlama ve organizasyon süreci içinde yurt genelinde düzenli olarak toplanmıştır. Toplanan yardım malzemeleri, her ay düzenlenen operasyonlarla tırlar aracılığıyla Hatay'ın Yayladağı ilçesine taşınmıştır.

Yardım malzemelerinin merkezi noktası olan Yayladağı ilçesindeki Vakfın koordinasyon merkezi, yardımları etkili bir şekilde yönetmek ve dağıtmak adına önemli bir rol oynamıştır. Bu merkeze gelen yardım malzemeleri özenle ayrıştırılarak, ihtiyaç sahiplerine daha etkili ve planlı bir şekilde ulaştırılması için hazırlanmıştır. Kamyonlar, belirlenen çadır kentlere düzenli bir dağıtım süreci içinde yönlendirilmiş ve bu sayede yardımların etkili bir şekilde hedeflenen bölgelere ulaştırılması sağlanmıştır (www.dunyasehitcocuklari.org.tr).

Bu yardım operasyonlarının başarısında, özellikle ihtiyaçların belirlenmesi ve toplanması aşamasına özel bir hassasiyetin sergilenmiş olması, yardımların sürdürülebilir ve etkili bir şekilde kullanılabilmesine katkı sağlamıştır. Bu çerçevede, Türkiye'nin insani yardım çabaları, titiz planlama, koordinasyon ve sosyal sorumluluk

bilinciyle şekillenmiş, İdlib bölgesindeki acil ihtiyaç sahiplerine yönelik önemli bir destek sağlamıştır.

5.8.1. Kış Yardımları

Esad rejimi ve müttefiklerinin devam eden saldırıları, Türkiye sınırına yakın İdlib bölgesine göç etmek zorunda kalan ailelerin yaşam mücadelesini derinleştirmiştir. Özellikle kışın etkisiyle yoğunlaşan hava şartları, ailelerin zorlu koşullarla mücadele etmelerine sebep olmuştur. Kimi insanlar kamyon kasalarında, kimileri ise buldukları bir ağacın altında yaşam mücadelesi vermişlerdir (Mynet, 2019).

Suriye'deki etkili olan kar yağışı ve soğuk hava şartları, göç eden ailelerin kaldığı kamplarda yaşayan iki bebeğin donarak hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Bu trajik olay, Türkiye'nin gündemine oturarak, Suriyelilerin yaşadığı acil durumunu vurgulamıştır. Dışarıda kalan insanlar, zorlu kış şartlarına maruz kalarak, hayatta kalma mücadelesi vermişlerdir (BBC, 2022).

Bu zorlu dönemde, sivil toplum kuruluşları öncü bir rol üstlenerek, Suriyeli sığınmacılara yönelik büyük yardım kampanyalarını başlatmıştır. Bu kampanyalar, kış şartlarına dayanıklı giyim, ısınma malzemeleri ve gıda gibi temel ihtiyaçları karşılamayı hedefleyerek, toplumsal dayanışmanın önemini bir kez daha vurgulamıştır. Türkiye'nin bu yardım çabaları, insanlık değerleri doğrultusunda, zor durumda kalan insanlara destek olma çabasının somut bir örneği olarak öne çıkmaktadır (Anadolu Ajansı, 2020).

Dünya Şehit Çocukları Vakfı, bölgedeki acil durumda olan ailelere yönelik örnek bir yardım kampanyası başlatarak, özellikle bebeklerin kışın soğuk şartlardan etkilenmemesi için kapsamlı bir strateji geliştirmiştir. Vakıf, 10.000 sıcak su torbası dağıtarak, bebeklerin gece boyunca üşümelerini ve donarak hayatlarını kaybetmelerini engellemeye odaklanmıştır. Bu stratejik yaklaşım, acil durum müdahalesinde etkili bir rol oynamış ve hayati bir koruma sağlamıştır. Ayrıca, sadece bebekler değil, kadınlar ve çocuklar için 100.000'den fazla eldiven, çorap, şapka gibi ısıyı koruyan malzemeler dağıtılmıştır. Bu kapsamda aileleri soğuk hava koşullarına

karşı koruyarak, onların yaşam şartlarını iyileştirmeyi hedeflemiştir (www.dunyasehitcocuklari.org.tr).

Vakıf, özellikle bebeklerin temel ihtiyaçlarını karşılamak adına özverili bir çaba sarf ederek, geniş kapsamlı bir yardım paketi sunmuştur. Çocuk bezleri, temizlik hijyen kitleri, 100 adet solunum cihazı ve ilaç yardımı gibi destekler, bölgedeki ihtiyaç sahiplerine dokunan bir yardım eli oluşturarak, insan hayatını koruma konusundaki sorumluluğunu bir kez daha ortaya koymuştur. Dünya Şehit Çocukları Vakfı'nın bu çabaları, toplumsal dayanışmanın gücünü vurgulayarak, yardımseverlik ve insanlık değerleriyle ön plana çıkan anlamlı bir yardım hikayesini temsil etmektedir (A.g.e).

5.8.2. İdlib Çadır Kamplarındaki Şehit Ailelerine Yapılan Yardımlar

Vakıf, kuruluş anından itibaren şehit aileleri ve yetimlere yönelik yardım projelerine odaklanmıştır. Vakfın faaliyetleri, şehit aileleri ve yetimlere yönelik yardım projelerine odaklanma ilkesine bağlı kalarak şekillendirilmiştir.

Vakıf, özellikle yetim çocukların tespiti ve desteklenmesi konusunda kararlı bir tutum sergileyerek, hiçbir yetimin yardımsız kalmamasını sağlamak için sınırsız imkanlar sunmuştur. Bu bağlamda, her gittiği bölgede stratejik alan çalışmalarını eksiksiz ve etkili bir şekilde yürüterek, deneyimlerine dayanarak yerinde çözümler geliştirmiştir.

Vakfın yardım faaliyetleri, sadece maddi destekle sınırlı kalmayıp aynı zamanda sosyal, eğitim ve psikososyal alanlarda da kapsamlı bir yaklaşımı içermiştir. Bu sayede, şehit aileleri ve yetimlerin yaşamlarını sürdürebilir bir şekilde iyileştirmeyi amaçlamış ve toplumları güçlendirmeyi hedeflemiştir. Bu kararlı ve stratejik yaklaşım, şehit aileleri ve yetimlere yönelik yardımların etkili bir şekilde yönetilmesini ve ihtiyaç sahiplerine sürdürülebilir bir destek sunulmasını sağlamıştır.

Savaşın başlangıcında, Vakıf, doğrudan Suriye bölgesine fiziksel yardımları olmamış ama bölgedeki acil ihtiyaçlara, uzaktan iletişim kanallarıyla destek sağlama stratejisini benimsemiştir. Bu bağlamda, 2018 yılına kadar vakıf, uzaktan koordinasyon ve iletişim yoluyla bölgeye yardımlarını gerçekleştirmiştir. Ancak, 2018 yılı itibarıyla,

vakfın kurucu üyeleri İdlib sınırına bizzat girerek, bölgedeki eksiklikleri tespit etmiş ve vakfın hedeflerine uygun bir yardım stratejisi oluşturmuştur.

İdlib bölgesinde bulunan Hamame ve Hazreti Ali gibi kritik kamplara odaklanarak, bu bölgedeki çadırlarda yaşayan şehit aileleri belirlenmiştir. Vakıf bu aileleri tesbit ederek, aylık düzenli nakdi yardımları başlatmış ve her aileye 500 TL imkân sağlamıştır. Vakıf her ay kendi bütçesinden ortalama 50.000 TL bağış yaparak, bölgedeki şehit ailelerine destekte bulunmuştur. Bu süreç, 2019 ile 2022 yılları arasında iki yıl boyunca devam etmiştir. Bu süre zarfında vakıf, yerinde gözlemlerle desteklenen stratejik yardım faaliyetleriyle bölgedeki ihtiyaç sahiplerine etkili bir şekilde ulaştırmıştır (A.g.e).

Tablo 5.1: Dünya Şehit Çocukları Vakfı 2018-2023 Çadırlara Yapılan Yardımların Bilançosu

MALZEME	ADET	FİYAT	TOPLAM
Yatak	10.000 Adet	60 TL	600.000 TL
Battaniye	20.000 Adet	60 TL	1.200.000 TL
Çadır Brandası	80.000 m ²	37,95 TL	3.036.000 TL
50 Kg Un	12 TON	1.000 TL	2.400.000 TL
Eldiven, Şapka, Çorap	100.000 Adet	5 TL	500.000 TL
Solunum Cihazı	100 Adet	3.000 TL	300.000 TL
Ateş Ölçer	5.000 Adet	80 TL	400.000 TL
Gıda Kolisi	15.000 Adet	250 TL	3.750.000 TL
Temizlik Kolisi	5.000 Adet	250 TL	1.250.000 TL
Sıcak Su Torbası	10.000 Adet	15 TL	150.000 TL
Soba + Boruları	500 Adet	175 TL	37.500 TL
Odun	100 Ton	1.500 TL	150.000 TL
Kömür	100 Ton	1.500 TL	150.000 TL
Yer Hasır	5.000 Adet	25 TL	125.000 TL
Yastık	1.500 Adet	10 TL	15.000 TL
Çizme	10.000 Çift	20 TL	200.000 TL
Kırtasiye	50 Koli	10 – 25 TL	12.500 TL
Tencere Takımı	1000 Adet	105 TL	105.000 TL
		TOPLAM:	14.381.000 TL

Kaynak: Dünya Şehit Çocukları Vakfı'ndan elde edilmiştir 2023.

Vakfın 2018-2022 döneminde yürüttüğü insani yardım çabaları, çadır kamplara yönelik geniş kapsamlı bir yardım malzemesi sevkiyatını içermiştir. Bu dönemde, toplamda yaklaşık 10.000 adet yatak ve 20.000 adet battaniye, bölgeye gönderilmiştir. Ayrıca, 80.000 metrekaare çadır brandası, çadırların üstlerini örtmek için geçici barınma alanlarının oluşturulmasına yönelik etkili bir çaba olarak öne çıkmıştır (www.dunyasehitcocuklari.org.tr).

Yardım malzemeleri arasında yer alan 10 kamyon un, 100.000'e yakın eldiven, çorap, şapka gibi giyim malzemeleri; bölge sakinlerinin temel ihtiyaçlarını karşılamış, özellikle soğuk iklim koşullarında sağlıklı yaşam koşullarının oluşturulmasına katkıda bulunmuştur. Sağlık alanında yapılan katkılar arasında 100 adet solunum cihazı ve 5.000 adet ateş ölçer cihaz ve gönderilen ilaç malzemeleri, Korona salgını ile mücadele noktasında bölgedeki sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesine yönelik önemli bir katkıda bulunmuştur (A.g.e).

Yardım malzemeleri sadece temel yaşam koşullarını değil, aynı zamanda sağlık ve hijyen alanlarını da kapsamıştır. Kuru gıda ve temizlik hijyen kitleri, mutfak aletleri ve ev eşyaları gibi malzemeler bölgedeki insanların beslenme, barınma ve hijyen ihtiyaçlarına cevap verirken, hastanelere yapılan ilaç yardımları ise sağlık altyapısının desteklenmesine katkı sağlamıştır. Bu kapsamlı yardım çabaları, Türkiye'den Suriye'ye gönderilen 50 tır eşya malzemesi aracılığıyla, bölgedeki insanlara umut ve dayanışma elini uzatmayı amaçlamıştır.

5.8.3. Kalıcı Konut İnşası: İstanbul Sitesi

Suriye'nin İdlib şehrine bağlı Zerzour bölgesi, Türkiye sınırına yaklaşık 80 km uzaklıktadır. Zerzour ilçesinde çoğu insanların kalıcı konutlarda yaşamadığı, bunun yerine çadırlarda barındığı gerçeği dikkat çekmiştir. Bu durum, bölgedeki yaşam koşullarının zorluğuna ve yerel halkın acil ihtiyaçlarına işaret etmektedir. Bu tespitlere dayanılarak bölgede yaşayan insanların daha iyi yaşam şartlarına kavuşabilmesi için çeşitli yardım projelerini hayata geçirmeyi planlamıştır. Zerzour ilçesindeki çadır

yaşamının yaygınlığı, vakfın yardım faaliyetlerini bu bölgede daha hedef odaklı ve etkili bir şekilde yönlendirmesine olanak tanımıştır (www.dunyasehitcocuklari.org.tr).

Vakıf, saha çalışmaları sonucunda kalıcı konut inşa etme kararı almış ve bu kapsamda arsa satın almıştır. Proje, ilerleyen dönemlerde kalıcı konutların tapulu olmasını öngörmektedir. Satın alınan arsa üzerine başlanan 100 adet briket ev inşaatı, bölgeye kalıcı bir konut yerleşimi kazandırmayı hedeflemiştir. Bu projenin hayata geçirilmesi, bölgenin sosyal ve ekonomik yapısına olumlu katkılarda bulunmayı amaçlamıştır. (Habertürk, 2020).

Vakıf tarafından onaylanan “İstanbul Sitesi” adlı konut projesi, yaşam konforunu ve toplumsal etkileşimi öncelikli kılmaktadır. Proje kapsamında hayata geçirilen 3+1 konutlar, ailelere geniş ve rahat bir yaşam alanı sunmayı amaçlamıştır. Her bir konutun 25 m2 bahçeli tek katlı ev olması, doğal ortamla bütünleşik yaşamı desteklemektedir. Sitenin içerisinde yer alan iki minerali cami, Çocuk parkı, 16 derslikli okul ve 3 adet iş yeri, projenin sadece konut ihtiyaçlarına değil, aynı zamanda sosyal, kültürel ve eğitim alanlarında da kapsamlı bir hizmet sunmayı hedeflemiştir. Toplumun çeşitli kesimlerine hitap eden bu projenin, bölgedeki sosyal ve ekonomik kalkınmaya olumlu katkılarda bulunması beklenmiştir. İstanbul sitesi, modern konut yaşamının ötesinde, sürdürülebilirlik ilkesi ve toplumsal refahı destekleyen bir model olarak değerlendirilmiştir (A.g.e).

Vakıf Kurucu Başkanı İsmail Yıldırım, İstanbul Sitesi projesinin mimari olarak öncü ismi olup, 4 ay gibi kısa bir süre zarfında Suriye’den Türkiye’ye dönmeksizin sitenin alt yapı ve kabaca inşaatını tamamlamıştır. Yıldırım, mimarlık alanındaki uzmanlığını ve müteahhitlik deneyimini birleştirerek projenin her aşamasında birebir ilgilenmiştir (Emlak Kulisi. 2020).

Yapılan çalışmalarda, sanata ve mimariye önem veren Yıldırım, projenin mimari çizimlerinden başlayarak inşaatın tamamlanmasına kadar bu sürecin başında yer almıştır. Ayrıca, cami inşaatında da profesyonel bir şekilde rol alarak kendi tasarımını oluşturmuş ve minarenin oran ve orantılarını göz önünde bulundurarak dikkatlice inşa etmiştir. Minarelerin tamamlanması sonrasında minarelerde estetik bir sorun tespit eden Yıldırım, görüntü bozukluğunu gidermek amacıyla minareleri tekrardan yıkıp imar ederek daha uygun boyutlara göre küçültmüş ve estetiğe uygun hale getirmiştir. Yıldırım, hayatı boyunca yaptığı her işin kalitesini ve estetiğini ön planda tutarak iş

hayatı ve vakıf faaliyetlerinde de titizlikle çalıştığını ifade etmiştir. Yaptığı işlerde özveri ve kalite odaklı bir yaklaşım benimsediğini ve projelerini özenle yöneterek topluma kaliteli ve sürdürülebilir bir yaşam alanı sunmayı amaçladığını dile getirmiştir. Yıldırım'ın yaptığı işlerde, kendi ailesi için arzu ettiği konfor ve güvenlik anlayışını, yetim ailelerin de aynı koşullarda yaşayabilmesi için temenni etmiş ve bunu bir insani sorumluluğu olarak görmüştür. İnsani ahlaki değerlerini iş hayatına da yansıtarak, yapılan projelerinde; adil düzen ve yardımlaşma prensiplerine önem göstermiştir (www.dunyasehitcocuklari.org.tr).

Yıldırım liderliğindeki İstanbul sitesinde kullanılan malzemeler, Türkiye'den temin edilerek, Suriye'ye sevkiyatları Türk Kızılay'ın kontrolünde gerçekleştirilmiştir. Bu süreç, büyük bir özveriyle yürütülmüş ve elde edilen başarı hem Suriye hem de Türkiye genelinde geniş bir yankı uyandırmıştır. Proje, sadece mimari açıdan değil, aynı zamanda insani yardım ve dayanışma boyutlarıyla da ön plana çıkmıştır. Yapılan çalışma, 2 yıl gibi kısa bir süre içinde bölgede örnek bir proje olarak kabul edilmiştir. Bu durum, projenin başarısının ve yönetimindeki özverinin geniş bir tanıma ve takdir kazandığını göstermektedir (A.g.e).

Yıldırım ve Vakıf Üyeleri liderliğinde hayata geçirilen bu proje, sadece mimarlık ve inşaat alanında değil, aynı zamanda insani yardım ve dayanışma konularında da bir örnek teşkil etmiştir. Bu başarı, Türkiye'nin uluslararası alanda insani yardımlardaki lider rolünü güçlendirmiş ve toplumsal sorumluluk anlayışının önemini vurgulamıştır (Başak Gazetesi, 2020).

İstanbul Sitesi'nin inşası tamamlandıktan sonra, projenin sosyal sorumluluk boyutu büyük bir titizlikle ele alınmış ve yaşam sürececek ailelerin belirlenmesi için kapsamlı bir süreç yürütülmüştür. Bu çerçevede, çadır kentler detaylı bir şekilde ziyaret edilerek yetim ailelerin tespitleri yapılmış ve bu süreç hem insani bir yaklaşımı hem de toplumsal sorumluluk anlayışını öne çıkarmıştır.

Belirlenen kriterlere göre seçilen 100 aile, öncelikle eşini kaybetmiş, akrabası olmayan, sahipsiz kalmış ve özellikle en az 5 yetim çocuğa sahip olan ailelerden

oluşmaktadır. Bu yapılan öncelik anlayışı, projenin amacına uygun olarak en çok ihtiyaç sahibi ailelere destek olmayı hedeflemiştir (www.dunyasehitcocuklari.org.tr).

İstanbul Sitesi'nde yaşayan çocukların geneli, babalarını kaybetmiş durumda olup, anneleriyle birlikte yeni bir hayata adım atmışlardır. Bu durum, proje kapsamında sadece konut sağlama anlamında değil, aynı zamanda toplumsal dayanışma ve yardımlaşma prensiplerine duyarlı bir yaklaşımın benimsendiğini göstermektedir.

Bu proje, sadece barınma ihtiyacını karşılamakla kalmayıp, toplumsal sorumluluğu ve sosyal adaleti ön planda tutarak örnek bir model oluşturmuştur. İstanbul Sitesi, bu anlamda, sadece fiziksel yapıları değil, aynı zamanda insana ve topluma duyulan sorumluluğu yansıtan bir başarı hikayesini temsil etmektedir (Yeni Akit, 2020).

İstanbul Sitesi'nin inşası sürecinde, sakinlerinin güvenliği en üst düzeyde gözetilmiş ve bu doğrultuda çeşitli güvenlik önlemleri alınmıştır. Site çevresi, dört bir yanını saran beton duvar ve tellerle çevrilerek dış etkenlere karşı koruma altına alınmıştır. Bu, site sakinlerinin mahremiyetlerini ve güvenliğini sağlamak adına titiz bir planlama ve uygulama sürecini yansıtmaktadır. Özellikle kadınların ve çocukların güvenliği, projenin öncelikli odak noktalarından biri olmuştur. Bu bağlamda, site girişine konulan iki kapı ile giriş ve çıkışlar kontrol altına alınmıştır. Her iki kapıda 24 saat nöbetle görevli güvenlik personeli bulunmaktadır. Böylece site içindeki güvenliği sürekli olarak sağlamak amaçlanmıştır. Giriş ve çıkışların iki ayrı güvenlik noktasından kontrol edilmesi, siteye yabancı kişilerin girişini kısıtlamak ve sakinlerin güvenliğini maksimum seviyede tutmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu sayede, İstanbul Sitesi, sakinlerine hem fiziksel hem de psikolojik anlamda güvenli bir yaşam alanı sunulmuştur (www.dunyasehitcocuklari.org.tr).

5.8.4. Suriye- İdlib / İstanbul Sitesi Şehit Aileleri

İstanbul sitesindeki 100 aile, dört mahalleden oluşacak şekilde bir yönetim kurulmuştur. Her bir mahalle için belirlenen başkan ve başkan yardımcıları, kendi aralarında yapılan oy birliği ile seçilmişlerdir. Mahalle başkanları ve yardımcılarının temel sorumlulukları, sorumlu oldukları mahallenin tüm sıkıntılarını vakfa iletmek ve sitenin iç dinamiğini korumak olarak belirlenmiştir. Bu yönetim anlayışı, hem şeffaf bir iletişimi teşvik etmeyi hem de site içindeki birlik ve düzeni sağlamayı

amaçlamaktadır. Bu sayede, İstanbul sitesindeki ailelerin ihtiyaçları ve endişeleri daha etkin bir şekilde ele alınmakta, mahalle temsilcileri aracılığıyla vakıf ile aileler arasında güçlü bir bağ kurulmaktadır (A.g.e).

Her ayın ilk haftasında düzenlenen ziyaretlerle Suriye İdlib bölgesine giden vakıf üyeleri, önemli bir sosyal sorumluluk üstlenmektedir. Bu ziyaretler sırasında, ailelere nakdi dağıtımını yapmış ve çocuk başı olarak hesaplanarak adil bir şekilde destek sağlamıştır. Vakıf üyeleri, bu ziyaretlerde sadece maddi yardımla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda iki gün boyunca site içerisinde vakit geçirerek, ailelerin karşılaştığı sorunları çözüme kavuşturmaya odaklanmışlardır. Bu yaklaşım, sadece ekonomik destek değil, aynı zamanda duygusal ve pratik bir yardım sağlama amacına ulaşmaktadır. Vakıf olarak gerçekleştirilen projelerin etkili bir şekilde takip edilmesi, sitedeki 5 kişilik personelin sorumluluğundadır. Bu ekip, her ay gerçekleştirilen çalışmaların detaylı bir şekilde raporlanmasını sağlamış ve bu raporlar, tüm vakıf üyeleriyle paylaşılmıştır (A.g.e).

5.8.5. İstanbul Sitesinde Basına Sızdırılan Yalan Haber

Suriye’de kış mevsiminin gelmesiyle birlikte, çadır kentlerde hayat mücadelesi veren sığınmacılar, aşırı zor koşullar altında yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadır. Bu zorlu süreç, her yıl medyada geniş bir şekilde yer bulan olaylara sahne olmuştur. Ancak, bu haberlerin öne çıkardığı en yürek burkan gerçek, kuşkusuz ki soğuk hava koşullarından en fazla etkilenen kesimin çocuklar olduğudur.

İstanbul Sitesi, üst düzey güvenlik tedbirleriyle korunan bir yerleşim bölgesidir. Bu alan, zaman zaman Türkiye içinden gelen bürokratları, gazetecileri, Kızılay ve Afad ekiplerini ağırlayarak iş birliği gerçekleştirmektedir. Site içerisinde kamera medya çekimleri için de sıklıkla Türkiye içinden ya da yurtdışından gelen gazetecilere belirli güvenlik sınırları içinde izin verilmektedir.

Ancak, bir gün izinsiz bir şekilde çocukları kullanarak yanıltıcı bilgiler veren yabancı bir gazeteci, site içerisinde bulunan Suriyeli kız çocuklarının çadırda yaşadığını ve soğuktan üşüdüğünü iddia etmiştir. Ancak gerçekte, küçük kız çocukları İstanbul

Sitesi'nde yaşamaktadır. Ve bu yanıltıcı bilgilerin tamamen asılsız olduğu ortaya çıkmıştır. Tek gerçek kısım, çocuğun babasının şehit olduğudur.

Haberde bahsedilen küçük kıza anlatması için söylenen yalan sözler;

“Her gün uyandıığımızda çok üşüyoruz ve acıkıyoruz. Isınmak için yakacak odunumuz yok. Babam şehit olmadan önce yakacak odunumuz vardı. O varken hep sıcaktı. Ama şimdi her şey harap oldu. Babam bir yerde biz bir yerde... Bizim suçumuz ne ki üşüyoruz? Babası olan çocuklar bizden farklı yaşıyor. Senin çocuğun aç uyudu mu? Uyurken hiç üşüdü mü? Tabi ki hayır. Babası olan çocuklar rahatça ısınıp uyuyorlar. Keşke babam bizi yanında götürseydi.” Şeklindedir (Haksöz Haber, 2022).

Bu haber tamamen gerçek dışıdır. İki kız çocuğu, anneleri ve kardeşleriyle birlikte İstanbul Sitesi'nde yaşamakta ve düzenli olarak okullarına devam etmektedir. Ailelerine her ay düzenli olarak maaş desteği, okul eğitim masrafları ve kalıcı, sıcak konutlarında konforlu bir yaşam sürdürmektedirler. Ayrıca, çocukların üşümelerini önlemek için her hafta odun yardımı da yapılmaktadır. Bu gerçekler, haberin yanıltıcı ve gerçek dışı olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Üzücü bir şekilde, haber dünya ve Türkiye gündemine hızlı bir şekilde girmiş ve milyonlarca kişi tarafından izlenmiştir. Ancak, gerçeği öğrenmek isteyenler Vakıf ile irtibata geçerek olayı detaylı bir şekilde araştırarak yapılan haberin gerçek dışı olduğunu öğrenmişlerdir. Ne yazık ki, sosyal medyada bu haberin yayılması durdurulamamakta ve kontrolsüz bir seviyeye ulaşmış durumdadır. Bu durum, toplumsal bilincin doğru ve etkili bir şekilde yönlendirilememesi açısından endişe verici bir noktaya ulaşmıştır.

5.8.6. İstanbul Sitesi Okul Faaliyetleri

Dünya Şehit Çocukları Vakfı'nın 16 derslikli okul projesi, yaklaşık 350 öğrenciye eğitim sağlayarak anaokulu, ilkokul, ortaokul ve lise seviyelerini kapsayacak şekilde özenle tasarlanmıştır. Bu proje, sadece eğitim alanında değil, aynı zamanda toplumsal bir dokunuşla da öne çıkmaktadır. Projede, yerel öğretmenlere öncelik tanınarak site sakinlerine istihdam fırsatları sunulmuş, aynı zamanda eksik olan öğretmen kadrosu, dışarıdan gelen nitelikli öğretmenlerle güçlendirilmiştir. Bu sayede hem yerel

topluluğa katkı sağlanmış hem de eğitim kalitesi en üst seviyeye çıkarılmıştır (www.dunyasehitcocuklari.org.tr).

Vakıf, her sınıf için çocukların eğitimine özen göstererek, öğrencilerin bir özel okul standardında eğitim almasını hedeflemiştir. Bu bağlamda, sınıfların donanımı, öğretim materyalleri ve eğitim programları özenle seçilmiş, çocukların bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimlerini destekleyici bir ortam sağlanmıştır. Vakıf, sadece temel eğitimle sınırlı kalmayıp aynı zamanda öğrencilere spor, sanat ve kültür etkinlikleri gibi alanlarda da geniş bir perspektif sunarak, onların çok yönlü bir gelişim göstermelerine olanak tanımıştır. Bu şekilde, öğrenciler sadece akademik başarı elde etme noktasında değil, aynı zamanda karakter gelişimi ve liderlik becerileri kazanma açısından da desteklenmiştir (A.g.e).

Suriye'deki eğitim sistemi, günlük 4 saatlik derslerle sınırlıdır. Ancak vakıf, Türkiye'nin 8 saatlik eğitim modelini benimseyerek bu süreyi artırmıştır. Vakıf, öğretmen maaşları, okul masrafları ve ihtiyaçları konusunda tam destek sağlamaktadır. Bu adım, daha etkili bir eğitim ortamı oluşturmayı amaçlamaktadır. Aylık deneme sınavlarına giren çocuklar, başarılarına göre değerlendirilmekte ve başarısı düşük olan öğrencilere özel bir ilgi gösterilmektedir. Ayrıca, her ay düzenlenen aile-öğretmen toplantılarıyla, öğrencilerin durumu detaylı bir şekilde değerlendirilmekte ve eğitim süreci hakkında bilgi alışverişi sağlanmaktadır (A.g.e).

5.8.7. İdlib'de Jeneratörler, Güneş Panelleri ve Su kuyuları

İstanbul sitesi projesinin Suriye'deki zorlu şartlar içinde yürütülmesi, özellikle elektrik ve su altyapısındaki ciddi sıkıntılar nedeniyle olağanüstü bir zorlukla yapılmıştır. Projenin uygulanmasındaki temel zorluk, hedef şehirdeki elektrik ve su eksikliğinin, günlük yaşamın temel gereksinimlerine sağlıklı bir çözüm getirmeyi oldukça güçleştirmesidir. Elektrik temini için, jeneratörler ve güneş panelleri gibi alternatif enerji kaynaklarına başvurmak, sürekli bir enerji kaynağını sağlama çabasında önemli bir adım olmuştur. Ancak, bu alternatif enerji kaynaklarının entegrasyonu, teknik zorlukları beraberinde getirmiş ve projenin karmaşıklığını artırmıştır (A.g.e).

Su temini konusunda yaşanan sorunları çözmek amacıyla üç adet derin su kuyusu açılması, yerel halkın su ihtiyacını karşılamak adına stratejik bir adım olmuştur.

Ancak, kuyuların derinliklerine ulaşmak için yapılan zorlu çabalar, teknik becerilerin yanı sıra jeolojik ve hidrolojik faktörlerin de dikkate alınmasını gerektirmiştir. Zorlukla açılan su kuyularının, yerel halkın ve site sakinlerinin temiz su ihtiyacını karşılaması, projenin sosyal etkisini belirgin bir şekilde ortaya koymaktadır. Temiz su temini, sağlık, hijyen ve genel yaşam kalitesi açısından önemli bir adımdır, bu da projenin bölge sakinleri üzerinde olumlu bir etki yaratmıştır (A.g.e).

5.9. Kurban Bağışı

2013 yılında kurulan vakıf, kuruluşundan bu yana her yıl geleneksel bir şekilde kurban organizasyonları düzenleyerek, ihtiyaç sahiplerine et dağıtımını gerçekleştirmiştir. Başlangıçta öncelikli olarak Türkiye'nin Hatay bölgesinde faaliyet gösteren vakıf, ilerleyen yıllarda kapsamını genişleterek kurban kesimlerini Suriye'nin İdlib Bölgesi'nde gerçekleştirmiştir. Bu süreçte, sadece kurban kesimlerini organize etmekle kalmayıp aynı zamanda, bölgedeki ihtiyaç sahiplerine yönelik et dağıtımıyla insanlara yardım eli uzatmıştır (Sabah, 2020).

Bu yardımlar kapsamında elde edilen verilere göre, Türkiye'nin Hatay Bölgesi'nde; 2017 yılı kurban organizasyonu kapsamında, toplamda 300 koyun ve 54 inek kesimi gerçekleştirilmiştir. Bu kesilen kurban etleri, yaklaşık olarak 2470 hisse paya ayrılmıştır. Şehit ailelerine 1/2 koyun, yetim ailelere 7 kg, şehit anne ve babalar için ise 3 kg et hesaplanarak dağıtım yapılmıştır. 2018 yılı kurban organizasyonu içerisinde, toplamda 220 küçükbaş kurban kesimi gerçekleştirilmiştir. Bu kesilen kurbanlardan 145 tanesi, Türkmen Dağı bölgesindeki Türkmen ailelerine dağıtılmıştır (www.dunyasehitcocuklari.org.tr).

Bu yardımlar kapsamında, Suriye'nin İdlib Bölgesi'nde; 2019 yılı kurban organizasyonu kapsamında, 163 adet küçükbaş kurban kesilmiş ve elde edilen 4.075 kg et, 1350 kişiye dağıtılmıştır. 2020 yılı kurban organizasyonu kapsamında, 263 adet küçükbaş kurban kesilmiş ve elde edilen 6.575 kg et, 2.190 kişiye dağıtılmıştır. 2021 yılı kurban organizasyonumuz kapsamında, 186 küçük baş kurban kesilmiş ve elde edilen 4.650 kg et, 1550 aileye dağıtılmıştır. 2022 yılı kurban organizasyonumuz

kapsamında, 167 küçük baş ve 36 büyük baş kurban kesilmiş elde edilen 13.175 kg et, 4.390 aileye dağıtılmıştır (A.g.e).

İdlib bölgesinde gerçekleştirilen kurban kesimleri, Suriye içerisindeki ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmıştır. Aynı zamanda, Hatay merkez ve Yayladağı ilçesindeki Suriyeli ailelere yönelik de kurban eti dağıtımı gerçekleştirilmiştir. Bu anlamlı yardımlar, sınır bölgesindeki topluluklara sağlanan destekle birlikte, insani yardımın geniş bir yelpazesini kapsamaktadır. Böylece ihtiyaç sahiplerine umut ve yardım eli uzatılmıştır (Sondakika, 2019).

5.10. İstanbul Sitesi Sera Faaliyetleri

Vakfın öncelikli hedefi, toplumun kendi yaşamını sürdürebilme becerilerini geliştirmek ve bu sayede uzun vadeli kalkınmayı desteklemektir. Bu bağlamda, sitede yaşayan 100 aileyle yürütülen projeler, tarımın güçlendirici potansiyelini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. İstanbul sitesi içerisindeki ailelere tarım konusunda eğitimler düzenlenmiş, modern tarım teknikleri ve sürdürülebilir uygulamalar konusunda bilgi sağlanmıştır. Aynı zamanda, toprak analizleri ve uzman bakımıyla verimliliği artırmayı hedefleyerek, ailelerin kendi ürünlerini yetiştirmelerini desteklemektedir (www.dunyasehitcocuklari.org.tr).

Projenin ilerleyen aşamalarında görülen başarılar, tarımsal ürünlerin kalitesinde ve miktarında belirgin bir artışı beraberinde getirmiştir. Elde edilen bu ürünlerin pazarlanmasıyla aileler, kendi geçimlerini sağlama konusunda güçlenmiş ve ekonomik bağımsızlıklarını artırmışlardır. İstanbul sitesindeki aileler, öncelikle evlerinin bahçelerinden başlayarak tarım faaliyetlerine adım atmışlardır. Zamanla toprağın verimliliğine dair farkındalık arttıkça, vakıf, siteye yakın tarlaları kendi adına satın alarak bu alanda bir sistem oluşturma çabasına girişmiştir. Bu tarlaların vakıf kontrolünde olması, etkili bir yönetim ve sürdürülebilirlik açısından önemli bir tercih olarak değerlendirilmiştir. Vakıf, tarım projelerini desteklemek amacıyla binlerce fide temin ederek, aileleri günlük yevmiye ile çalıştırmıştır. Elde edilen sebze ve meyveler, İstanbul sitesindeki ailelere en uygun fiyatlarla sunulmuş, sadece ekonomik değil, aynı

zamanda yerel dayanışma ve adalet ilkelerini de vurgulayan bir yaklaşım benimsemiştir.

Vakıf, ürünlerin israfını önlemek amacıyla İstanbul sitesinde yaşayan şehit ailelerine sembolik olarak bir kilo ürüne karşılık olarak 1 TL civarında küçük bir ücret belirleyerek ürün satışını gerçekleştirmiştir. Bu adım, hem ürün değerini koruma açısından önemli bir hamle olmuş hem de aileler arasında adil bir ekonomik model oluşturmaya katkı sağlamıştır. Satışı yapılamayan ürünlerin Suriye'deki hal pazarında toptan satılması ise, vakfın sadece yerelde değil, ulusal düzeyde de sosyal sorumluluk üstlendiğini göstermektedir. Bu şekilde, Suriye'deki ailelere destek sağlanarak, vakfın sadece ekonomik değil, aynı zamanda insani bir misyonu da başarıyla gerçekleştirilmiştir (A.g.e).

5.10.1. Sera Bütçe Masrafları

Vakfın 2023 yılı seracılık faaliyetlerine dair sunulan bilgilere göre, 6500 metrekarelik bir sera alanında gerçekleştirilen çalışmalarda yıllık ortalama ürün verimliliği bir dönüm başına 18 ton civarında olup, toplamda 117 tonluk bir ürün hasadı elde edilmiştir. Söz konusu ürünler, pazarda ortalama birim fiyatı 13 TL üzerinden satışa sunulmuş ve bu doğrultuda yaklaşık 1,5 milyon TL ciro elde edilmiştir (A.g.e).

2024 yılı itibarıyla sera alanındaki genişleme, 3000 metrekarelik ilave alanla birlikte toplam sera büyüklüğünü 10.000 metrekareye çıkarılmıştır. Yılda iki dönem ekim yapılan serada, yaz aylarında 12 ton, kış aylarında ise ortalama 8 ton mahsul elde edilmektedir. Eklenen yeni arazi, ürünlerin ortalama olarak 10 TL üzerinden satılmasıyla ekonomik bir avantaj sağlamıştır. Yıllık toplamda, yaklaşık 200 ton ürün elde edilmiştir. Bu ürünlerin yüzde sekseni, domates, salatalık, patlıcan, biber ve taze fasulye gibi çeşitli sebzelerden oluşmaktadır. Bu genişleme ve verimli üretim, sera işletmesinin sürdürülebilirliği ve ekonomik katma değerini artırma potansiyelini yansıtmaktadır (A.g.e).

Yıl içinde sebze fiyatlarının düştüğü dönemlerde, işletme özel bir sosyal sorumluluk projesi olarak ailelere destek olmak amacıyla kışlık turşu üretimini teşvik etmiştir. Bu

dönemde, sebzelerin bolluğu ve uygun fiyatlar, ailelerin kışa hazırlık sürecinde ekonomik bir seçenek sunmuştur.

Kâr marjının yüzde 30 civarında olduğu bu süreçte, öncelikli hedef ailelere istihdam sağlamak ve elde edilen kârla tekrar yatırımlar yaparak iş gücünü genişletmiştir. 3000 metrekaarelik seranın, vakfın herhangi bir bedeli olmadan kendi kendini büyütmesi, gelecekteki büyüme potansiyelini göstermiştir. Vakıf 2025'e kadar seracılık yatırımlarını yüzde yüz artırmayı hedeflemiştir. Bu da sürdürülebilir büyüme ve istihdam artışını destekleme amacına katkı sağlamıştır.

5.10.2. İstanbul Sitesi Tarım Faaliyetleri

İşletmenin sosyal inisiyatifi, sadece kâr odaklı olmanın ötesinde toplumsal fayda sağlamaya yönelik bir taahhüt olarak öne çıkmaktadır. Bu strateji, sadece işletmenin ekonomik büyümesine değil, aynı zamanda yerel toplumla etkileşimde bulunarak sosyal sürdürülebilirliği destekleme vizyonunu yansıtmaktadır. Bu tür projeler, işletmenin sadece bir ticaret merkezi değil, aynı zamanda toplumsal bir aktör ve çözüm ortağı olarak rol almasını sağlamaktadır.

Vakfa ait arazilerde 800 adet zeytin ağacı bulunmaktadır, bu ağaçların bir kısmı site içerisinde konumlanmışken, diğer bir kısmı ise bahçe kenarlarına dağılmış durumdadır. 2023 yılı 2 ton civarında toplanan mahsulden, 2.200 kilogram zeytinyağı üretilmiştir. İşletmenin sosyal sorumluluk bilinciyle, kazancın yarısı ailelere destek olmak üzere zeytin tarlalarındaki toplama yevmiyesi olarak istihdam edilmiş, böylece ailelere ekonomik yardım sağlanmıştır. Diğer yarısı ise, kazancın sürdürülebilir büyüme hedeflerine yönelik bir adım olarak site kenarında yeni tarım arazisi alımına yönlendirilmiştir. Bu strateji çerçevesinde, her yıl ortalama 20 dönüm arazi satın alınarak işletmenin çevresel etki ve ekonomik büyüme potansiyeli artırmak istenmiştir. Bu başarılar, vakfın zeytin işletmesinin sadece kendi sürdürülebilirliğini değil, aynı zamanda topluma sağladığı katma değeri ve çevresel etkiyi artırma taahhüdünü yansıtmaktadır (A.g.e).

Site içinde yaz aylarında ailelerin meyve ihtiyacını karşılamak için 1000 incir ve 1000 üzüm fidanı dikilmiştir. Ağaçlarda kalan meyveler kurutularak tüketilecek, bu da sağlıklı bir alternatif olarak beslenme çeşitliliğini artıracaktır. Vakıf, yaklaşık 8 dönüm

büyükliğünde çilek tarlası satın almıştır. Bu verimli arazide uygulanan etkili tarım yöntemleri sayesinde, her dönümde ortalama 3 ton çilek hasadı elde edilmiş ve bu lezzetli mahsul, ortalama kilogram başına 30 TL fiyatına satılmıştır. Vakıf 20 dönüm açık tarım arazisi oluşturmuştur. Bu arazinin 25 tane ücretli çalışan elemanı vardır. Vakıf ailelerle beraber bir kooperatif oluşturarak çalışan 25 kişinin ücretini karşılayıp ürünleri dış piyasaya satmamak kaydıyla piyasa değerinin yüzde 25 fiyatına ailelerin nüfus oranına göre site içerisinde satış yapmıştır (A.g.e).

Dünya Şehit Çocukları Vakfı, Suriye'deki yardım kuruluşları arasında öne çıkan bir girişimle, bizzat gayrimenkul tapularını satın alarak uzun vadeli, kalıcı konutlar ve sürdürülebilir yaşam alanları oluşturmayı amaçlamıştır. Vakıf, bu özel çaba ile sadece anlık yardımların ötesine geçip, şehit ailelerine uzun vadeli destek sağlayarak, onların güvenli ve sürdürülebilir bir yaşam sürmelerine katkıda bulunmayı hedeflemiştir.

5.11. İstanbul Sitesi Tekstil Atölyesi

İstanbul sitesindeki planlamalar, iş yerlerinin kritik bir unsuru olarak öne çıkmış ve bu çerçevede şehit aileleri ile yapılan toplantılarda iş yerlerinin nasıl değerlendirileceği konusu detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Toplantı sonuçlarına göre, dikiş bilenler arasında tekstil atölyesi açılması talep edilmiş ve Vakıf, bu talebin uygunluğunu titizlikle araştırmış, sonucunda tekstil atölyesinin kurulmasına karar vermiştir. Bu önemli adım, şehit ailelerine yönelik destek sağlamak amacıyla gerçekleştirilen anlamlı bir sosyal sorumluluk projesi olarak öne çıkmaktadır.

Vakıf içindeki tekstille ilgilenen üyeler, tekstil atölyesi için detaylı bir planlama gerçekleştirmiştir. Atölye için gerekli olan 52 adet profesyonel dikiş makinesi ve teçhizatlar, vakıf tarafından temin edilmiştir. Tüm atölye malzemeleri Türkiye'den geçiş izni alınarak Suriye sınır kapısından geçirilmiştir. Dikiş makinelerinin kurulumları tamamlandıktan sonra, atölyede hemen iş dağılımı ve deneme çalışmalarına başlanmıştır. İlk etapta 15 kişi ile faaliyete geçen atölye, yeni çıraklar yetiştirerek zaman içinde büyümeye devam etmiştir. Bu süreç, vakfın sosyal sorumluluk projelerine verdiği katkının somut bir örneğini oluşturmaktadır (A.g.e).

Atölyede yapılan denemelerin ardından ortaya çıkan başarılı sonuçlar, geniş bir beğeni kazanma yolunda ilerlemiştir. Atölyede üretilen çocuk kıyafetleri, ilk etapta ihtiyaç

odaklı olarak hayır amaçlı dışarıya temin edilmiştir. Bu süreç içinde atölye çalışanları, çalışma sistemini başarıyla kurmuş ve dışarıdan fason iş alarak üretim kapasitelerini artırmak adına ilk adımı atmışlardır. Yürütülen işler her geçen gün daha da profesyonelleşerek, atölyenin sosyal sorumluluk projelerindeki etkisini artırmaya devam etmektedir. Bu başarı, sadece tekstil üretiminde değil, aynı zamanda topluma yönelik katkıda da önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir.

2023 eğitim yılında gerçekleşen tekstil atölyesi projesi, Dünya Şehit Çocukları Vakfı için önemli bir dönemeçtir. Atölye, öğrencilerin üniformalarını tasarlayıp dikerek vakfın özverili çalışmalarının somut bir göstergesini oluşturmuştur. Bu çabalar, vakfın belirlediği hedeflere ulaşma yolunda önemli bir adım anlamına gelmektedir. Hedef tüketen bir toplum yerine üreten bir nesil yetiştirmektir. Bu proje, eğitim ve toplumsal sorumluluk alanında olumlu etkiler yaratma potansiyeli taşımaktadır (A.g.e).

5.12. Şubat 2023 Deprem Faaliyetleri

Vakıf, Antakya’da depremden etkilenen Suriyeli şehit yetim ailelerini belirleme amacıyla kapsamlı bir çalışma başlatmıştır. Bu çabalar, zor durumdaki ailelere yönelik geniş kapsamlı yardım faaliyetlerini içermektedir. Vakfın kurucusu olan Yıldırım ve arkadaşları, İstanbul ve Trabzon’da bulunan boş evlerini dışarda kalan depremedeleri misafir ederek ağırlamışlardır. Bu örnek davranış, vakfın etkili bir şekilde toplumun ihtiyaçlarını belirleyip karşılamak adına duyarlı bir yaklaşım benimsemesini vurgulamaktadır. Yıldırım ve arkadaşlarının evlerini depremedelere açmaları, sadece maddi yardımla kalmayıp aynı zamanda duygusal destek sağlama çabalarını da içermektedir. Bu anlamda, vakfın toplumsal dayanışma ve yardımlaşma anlayışını güçlendirmeye yönelik önemli bir rol üstlendiği görülmektedir.

Depremde hayatını kaybetmiş Suriyeli şehit ailelerine, bölgede uygun mezar yerleri bulunamamıştır. Bu zor durumda, birçok Suriyeli vatandaşın Suriye’ye defnedilmek zorunda kaldığı üzücü bir durum ortaya çıkmıştır. Ancak, Yıldırım, bu eşitsizliğe ve düzensizliğe duyduğu tepkiyle Yayladağı’nda satın aldığı araziye depremde hayatını kaybeden tüm Suriyelilerin defnedilmesi amacıyla bağışlamıştır. Bu anlamlı bağış, insanlara moral kaynağı olmuş ve özellikle Suriyeli topluluğun Hatay bölgesinde defnedilmesine olanak tanımıştır. Yıldırım’ın bu hayırseverlik çabası, toplumda

dayanışma ve adalet duygularını güçlendirmekte, acılarıyla başa çıkmak için birlikte hareket etmenin önemini vurgulamaktadır. Bu örnek, bireyin sahip olduğu kaynakları kullanarak toplumsal sorumluluk bilinciyle hareket etmesinin, çeşitli topluluklara umut ve yardım sağlama potansiyelini göstermektedir.

Suriye bölgesi, aynı depremle sarsılarak özellikle İdlib ve çevresinde büyük hasara neden olmuştur. Bu deprem, savaştan etkilenen ve genellikle sakat binalarda yaşayan insanları ciddi şekilde etkilemiş, eski binaların çökmesi sonucu birçok insan hayatını kaybetmiştir. Ne yazık ki, bölge savaş nedeniyle yardımların ulaştırılmasını zorlaştırmış ve birçok insan yoksulluk ve perişanlık içinde kalmıştır (Unicef, 2023).

Türkiye ve özel sivil toplum kuruluşları, bu acı duruma karşı ellerinden geleni yapmaya çalışmıştır. Ancak, bölgedeki kaos ve güvenlik sorunları, yardımların tam anlamıyla ulaştırılmasını engellemiştir. Bu şartlar altında bile, Türkiye ve özel sivil toplum kuruluşları, yardıma muhtaç insanlara destek sağlama çabalarını sürdürmüş, ancak karmaşık ve zorlu koşulların etkisiyle bazı yardımlar aksama durumuna gelmiştir (İnsamer, 2023).

5.12.1. Toplanma Merkezi Olan İstanbul Sitesi

Suriye'deki deprem felaketi, İdlib bölgesinde büyük çapta tahribata yol açarak birçok mahalleyi yerle bir etmiştir. Bu zorlu durum karşısında, Vakıf tarafından alınan önlemler oldukça etkileyici olmuştur. İdlib bölgesinde toplamda 16 bölge, toplanma alanı olarak belirlenmiş ve bu alanlardan biri de Vakfın merkezi olan İstanbul Sitesi olmuştur (www.dunyasehitcocuklari.org.tr).

Deprem nedeniyle evini kaybeden on binlerce insan, bu toplanma alanlarına göç etmek zorunda kalmıştır. Vakıf, bu süreçte özellikle kadınlar, çocuklar ve şehit aileleri olmak üzere depremden etkilenen Suriyeli vatandaşlara destek olmuştur. Dışarıda kalan 1000 kişiyi misafir olarak kabul etmiş ve onlara sıcak bir barınma alanı sağlamıştır. İstanbul Sitesi içindeki tesisler, erkekler ve gençleri ağırlayacak şekilde düzenlenmiştir. Tekstil atölyeleri, depolar, ofisler, okul ve cami, bu misafirlere konaklama imkânı sunmuştur. Ayrıca, Vakıf tarafından kurulan büyük bir mutfak, günlük 1000 kişiye sağlıklı ve

yeterli beslenme imkânı sunarak bölge sakinlerinin temel ihtiyaçlarını karşılamıştır (A.g.e).

Vakıf, bu süreçte sadece barınma değil, aynı zamanda günlük yemek, kıyafet, yatak ve battaniye gibi her türlü ihtiyacı karşılayarak depremzedelere umut ışığı olmuştur. Bu örnek dayanışma ve yardımlaşma çalışmalarıyla, toplumun birlik ve beraberlik içinde olması ön plana çıkarak insanların acılarına ortak olunmuştur.

5.12.2. Arama Kurtarma Çalışmaları

Vakıf, Suriye'nin İdlib bölgesinde depremin ardından sadece barınma değil, aynı zamanda arama kurtarma ekiplerine de destek sağlamıştır. Bu destek kapsamında, Vakıf gönüllüleri ve çalışanları tarafından her gün arama kurtarma ekiplerine sıcak yemek ve su dağıtımı gerçekleştirilmiştir. Vakfın bu önemli girişimi, bölgede faaliyet gösteren arama kurtarma ekiplerinin yoğun çabalarını destekleyerek, acil yardım hizmetlerinin etkin bir şekilde yürütülmesine katkı sağlamıştır. Bu çerçevede, kurulan özel bir mutfak ve Lojistik sistem aracılığıyla her gün arama kurtarma ekiplerine yönelik düzenlenen sıcak yemek dağıtımları, sahada görev yapan ekiplerin enerji ve moral seviyelerini yüksek tutmalarına yardımcı olmuştur (A.g.e).

Aynı zamanda, su dağıtımı sayesinde de saha çalışanları, ihtiyaç duydukları temel içme su kaynağına kolayca ulaşarak görevlerini daha etkin bir biçimde yerine getirmişlerdir. Vakfın bu acil durum müdahalesi, Suriye'nin zorlu koşulları altında çalışan kurtarma ekiplerinin yanında durarak, bölgedeki insanlara umut ve destek olma misyonunu bir kez daha ortaya koymuştur.

Suriye'nin İdlib bölgesinde depremin ardından, temiz su ihtiyacının büyük bir aciliyet kazandığı bir dönemde Vakıf, etkili bir seferberlik başlatarak sitedeki temiz su kuyularını insanlara ulaştırmak için önemli bir rol oynamıştır. Özellikle İstanbul Sitesi'nde bulunan su kuyularının kullanımını İdlib halkı için hizmete sunmuştur. Bu bağlamda temiz su erişimini sağlamak adına büyük bir çaba sarf etmiştir.

Bu özel çabalar, bölgedeki su kaynaklarının sınırlı olmasına rağmen, Vakıf tarafından organize edilen dağıtım operasyonları ile geniş bir topluluğa ulaşabilmiştir. Su kuyularından elde edilen temiz su, bölge halkının en temel ihtiyaçlarından birini

karşlamış, özellikle depremden etkilenen ailelere ve evsiz kalanlara yardımcı olmuştur (A.g.e).

Ayrıca, Vakıf, Türkiye'deki gibi Suriye'de de yakıt ve petrol kıtlığı sorunuyla baş etmek zorunda kalmıştır. Bu zorlu duruma rağmen, bölgedeki deprem kurtarma ekiplerinin araçlarının operasyonlarını sürdürebilmesi için, destek sağlayarak yakıt maliyetlerinin önemli bir kısmını karşılamıştır. Bu sayede, yardım araçları daha etkin bir şekilde bölgeye ulaşarak, ihtiyaç sahiplerine hızlı ve etkili yardım sunabilmiştir. Vakfın bu koordineli çabaları, su temini ve yakıt sağlanması gibi kritik alanlarda bölge insanlarına umut ve destek olma misyonunu güçlendirmiştir.

SONUÇ

Arap Bahar'ının etkisiyle 2011 yılında bölgede ortaya çıkan ayaklanmalar, özellikle Suriye'de Uzun ve şiddetli bir iç savaşa dönüşmüştür. Sınır komşularının yanı sıra küresel güçler de bu iç savaşa müdahil olarak çatışmanın boyutlarını genişletmiştir. Bu durum, bölgedeki politik ve toplumsal dinamikleri derinlemesine etkileyerek, uluslararası ilişkilerde önemli değişikliklere yol açmıştır.

Suriye'deki çatışmaların temeli bir sınır savaşı değil aksine iktidar mücadelesine dayanan bir iç savaş yatmaktadır. Bu savaş, genellikle Sünni ve Alevi gruplar arasında gerçekleşmiş ve esasen iktidar kontrolü üzerine odaklanmıştır. Halklar arasındaki bir sorundan ziyade, bu çatışmanın ana sebebi, devletin yönetimini ele geçirme mücadelesi olmuştur.

Esad hükümetinin ayakta kalmasında dış güçlerin rolü büyüktür; özellikle Rusya'nın askeri desteği ve İran'ın Şii taraftarlarının mezhepsel yakınlığı belirleyici olmuştur. Bu destekler, savaşın Şii-Sünni çatışması olarak algılanmasına neden olmuştur. Ancak, iç savaşın derinliği ve karmaşıklığı, bölgesel ve küresel aktörlerin müdahaleleriyle daha da artmıştır.

2014 yılından itibaren DAEŞ ve PKK/YPG-PYD gibi terör örgütleri, Türkiye-Suriye sınırında kontrol sağlayarak, Türkiye'nin güney sınırında ve Akdeniz'e kadar uzanan bir "Kürdistan" devleti kurma amacını gütmüşlerdir. Bu durum, Türkiye'nin güvenliği ve bölgesel istikrarını tehdit etmiştir. Terör örgütlerinin saldırıları sonucunda, Türkiye uluslararası hukuktan kaynaklanan meşru müdafaa haklarını kullanarak diplomatik girişimlerde bulunmuş ve askeri hareketler düzenlemiştir. 24 Ağustos 2016'da Fırat Kalkanı, 20 Ocak 2018'de Zeytin Dalı ve 9 Ekim 2019'da Barış Pınarı hareketleri, Türkiye'nin sınırlarını güvence altına almış ve bölgedeki dengeleri yeniden şekillendirmiştir. Bu operasyonlar sırasında Türk Ordusu, Özgür Suriye Ordusu ile birleşerek bölgede güvenliği sağlama açısından başarılı sonuçlar elde etmiştir. Türkiye, Suriye'deki karmaşık ve çeşitli tehditlere karşı etkin bir şekilde mücadele

vermiştir. Bu mücadele sadece terör örgütleriyle sınırlı kalmamış, bölgede Esad rejim güçleriyle de karşı karşıya gelinmiştir.

Suriye İdlib Bölgesinin stratejik önemi, Akdeniz'e açılan bir kapı olması ve bölgede bulunan ana karayolları olan M4 ve M5'in kesiştiği noktada yer almasıyla, İdlib'i dış güçler, terör örgütleri ve Esad rejimi için kritik bir hedef haline getirmiştir. Türkiye, bölgedeki istikrarı ve sınır güvenliğini sağlamak amacıyla 27 Şubat 2020'de Bahar Kalkanı Harekât'ını başlatmıştır. Bu operasyon, Esad rejiminin İdlib'e yönelik saldırılarını durdurmayı ve bölgedeki terör örgütlerini etkisiz hale getirmeyi hedeflemiştir. Bahar Kalkanı Harekâtı, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin kararlılığı ve etkinliği sayesinde büyük bir başarı göstermiştir. Operasyonun ardından Türkiye, Rusya ile görüşmeler yaparak bölgede bir ateşkesin sağlanmasına öncülük etmiştir. Bu diplomatik adımlar, bölgedeki gerginliği azaltmış ve insani krizin daha fazla artmasını engellemiştir.

Türkiye'nin gerçekleştirdiği askeri hareketler, insani yardımlar ve yürüttüğü uluslararası siyasi diplomasi, bölgede iç ve dış göçü durdurarak güvenli bir bölge oluşturmasında önemli bir etki sağlamıştır. Bu diplomasi süreci, Suriye'nin kuzeyindeki terörist grupların büyük katliamlara sebep olma tehdidini önleyerek binlerce insanın hayatını kurtarmasına vesile olmuştur. Türkiye'nin bölgeye yönelik müdahaleleri, hızlı bir şekilde güvenli bir alan oluşturarak güvenlik problemlerini minimum seviyeye indirmeyi başarmıştır. Bu çabalar, milyonlarca insanın hayatını kurtarmada etkili olmuştur. Eğer Türkiye, bölgede bu hareketleri gerçekleştirilmeseydi, sınır bölgesinde oluşan terör örgütleri ile karşı karşıya gelebilirdi. Bu önleyici müdahaleler, ülkenin istikrarını korumak adına büyük bir öneme sahip olmuştur. Türkiye, tarihi boyunca savaşa meyilli bir toplum olmamış, aksine barışı sağlayan ve denge politikası üreten bir anlayış içinde hareket etmiştir. Bu yaklaşım, Türkiye'nin tarihi siyasi süreçlerinde de belirgin bir şekilde görülmektedir.

Türkiye'nin Suriye'ye yaptığı insani yardımlar sadece askeri alanda değil, aynı zamanda ekonomik ve sosyal alanda da büyük yatırımlar içermektedir. Türkiye, milyonlarca Suriyeliye insani yardım misyonuyla kucak açarak, Türk Kızılayı, AFAD,

İHH, DŞÇV gibi resmi kuruluşlar ve STK'lar aracılığıyla etkili yardımlarda bulunmuştur.

Türk Kızılayı, bölgedeki temel ihtiyaçları karşılamak üzere gıda, barınma, sağlık ve eğitim alanlarında geniş kapsamlı yardımlar yapmıştır. Bu çerçevede, gıda yardımları ile açlıkla mücadele edilirken, barınma projeleriyle mültecilerin daha iyi yaşam koşullarına kavuşmalarına destek olmuştur. Aynı zamanda, sağlık hizmetleriyle salgın hastalıkların önüne geçmiş ve eğitim projeleriyle de çocukların normal bir eğitim almaları sağlamıştır.

AFAD ise Türkiye'nin bu zorlu süreçteki etkili kriz yönetimi ve acil durum müdahaleleriyle öne çıkmıştır. Afetlere karşı hazırlıklı olma ve hızlı müdahale yetenekleri sayesinde, bölgeye yönelik acil yardım gönderimi konusunda etkili bir rol üstlenmiştir. Hem Türk Kızılayı'nın hem de AFAD'ın koordineli çalışması, Türkiye'nin sadece acil yardımlarla kalmayıp aynı zamanda uzun vadeli kalkınma projelerine odaklanarak mültecilerin topluma entegrasyonu sürecine de katkı sağlamıştır.

Türkiye merkezli bağımsız bir sivil toplum kuruluşu olan İHH ise gıda, sağlık hizmetleri, barınma, eğitim desteği ve yetimlere yönelik projelerini geliştirerek yüz binlerce kişiye ulaşmıştır. Ayrıca, sağlık merkezleri ve hastanelerin inşası ve donatımı gibi uzun vadeli projelerle de bölgedeki yaşam koşullarını iyileştirmiştir.

Bu çalışmada, Türkiye'deki sivil toplum kuruluşu olan Dünya Şehit Çocukları Vakfı'nın, Suriye'nin İdlib bölgesinde gerçekleştirdiği yardımların ekonomik ve sosyal alandaki katkıları daha detaylı incelenmiştir. Bölgedeki insanların Hayatlarını normal şartlarda sürdürebilmeleri için briket ev projesi başlatılarak 100 konutlu bir site inşa edilmiş ve aynı zamanda site içerisinde bir okul yapılarak, şehit ailelerin çocuklarına eğitim fırsatı sağlamıştır. Bu sayede, yerel topluluğun yaşam standartlarının yükseltilmesine önemli bir katkıda bulunmuştur.

Dünya Şehit Çocukları Vakfı, bölgenin ekonomisine katkıda bulunmanın yanı sıra, kendi projeleriyle birlikte üreten bir toplumun oluşumunu hedeflemiştir. Suriye İdlib bölgesinde iş merkezleri kurularak tekstil atölyeleri ve tarım alanında istihdam sağlamıştır. Bu bağlamda üretilen ürünler, satışa sunulurken bölge ticaretine katkıda bulunmuştur. Özellikle seçilen Yetim ailelere sağlanan istihdam desteği, onların

yaşam kalitesini artırmakla birlikte bölgenin kalkınmasına destek olmuştur. Bu durum araştırmadaki bulgular kısmında detaylı olarak bahsedilmiştir. Ayrıca, yapılan yardımların insanların kendi ihtiyaçlarını karşılayarak özgüven oluşturmaları ve dilenen bir toplum sisteminden çıkılmasını hedeflemiştir.

Vakfın diğer vakıflardan farklılaşan bir özelliği, kurucularının her ay bölgede bulunmaları ve yardımları yerinde denetlemeleridir, bu da projelerinin uzun vadeli sürdürülebilirlik katkılarını ön plana çıkarmaktadır. Vakfın projelerinin en önemli boyutu, düşük maliyetle kısa sürede elde ettiği kazanımların ve uzun vadeli sürdürülebilirliğini kanıtlayan projelerinin başarılı sonuçlar vermesidir.

Sadece Dünya Şehit Çocukları Vakfı değil, Türkiye'nin tüm sivil kuruluşlarının bölgedeki yardımları, sosyal ve ekonomik alanda kalkınmayı teşvik ederek bölgeyi yaşanabilir bir toplum haline getirmeye yönelik etkilerde bulunmuştur. Ayrıca, bölgede gerçekleştirilen askeri yardımlar hem Türkiye'nin hem de Suriye'nin toprak bütünlüğünü koruma amacını güçlendirmiş, siyasi sürecine önemli katkılar sağlamıştır.

Bu yapılan yardımlar, Türkiye'nin insani yardım çabalarını daha da güçlendirmiş ve bölgedeki insanlara sadece geçici bir çözüm değil, aynı zamanda sürdürülebilir bir gelecek sunma hedefine katkıda bulunmuştur. Türk Kızılayı, AFAD, İHH, DŞÇV gibi kuruluşların yönettiği bu çabalar, Türkiye'nin bölgesel liderlik rolünü güçlendirmiş ve uluslararası alanda yapılan yardımların en iyi şekilde bölgeye ulaştırdığını kanıtlamıştır.

Bu çalışma, dış yardımların etkili bir biçimde koordine edilmesini hedefleme gayesiyle yazılmıştır. Doğru bilgiye erişimi vurgulayarak maddi ve manevi kayıpları en aza indirgeyip etkili yardımların sunulmasını amaçlanmaktadır. Yardım kuruluşları için önerilen stratejiler, profesyonel dış yardımların güvenli ve hızlı bir şekilde ulaştırılmasını sağlamak adına önemli bir rehberlik sunmaktadır.

KAYNAKÇA

21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü. (2013, 2 Eylül). Suriye krizinin kronolojisi.
<https://www.21yyte.org/tr/merkezler/suriye-krizinin-kronolojisi>. [28.12.2023].
- Abdurahmanlı, E. (2021). İdlib'in Orta Doğu Konjonktüründeki Stratejik Rolü, Ahi Evran Akademi, 2(2), 13-28.
- Abuhasan, M. (2013). *Arap Baharı sonrası Suriye'de yaşanan gelişmeler ve Türkiye'nin güvenliğine etkileri* (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- AFAD. (2014). Suriyeli Misafirlerimiz Kardeş Topraklarında.
<https://www.afad.gov.tr/suriye-raporlari>. [01.02.2024].
- AFAD. (2016). Suriyeli Misafirlerimiz Kardeş Topraklarında.
<https://www.afad.gov.tr/suriye-raporlari>. [01.02.2024].
- Akça, H. ve Esengün, K. (2004). Dış Yardımlar: Algılanışı, Nedenleri ve Sonuçları. *Standard Ekonomik ve Teknik Dergi*, (509): 82-86.
- Aksu, B. (2011). *Beşar Esad döneminde Türkiye Suriye ilişkilerindeki değişim* (Yüksek Lisans Tezi). Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Al Jazeera (2014, 6 Ocak). Türkiye Suriye İlişkileri inişler ve Çıkışlar.
<http://www.aljazeera.com.tr/dosya/turkiye-suriye-iliskileri-inisler-ve-cikislar>. [28.12.2023].
- Altunışık, M.B. (2011). Türkiye'nin Orta Doğu'daki "Yumuşak Gücü" ve önündeki engeller. <https://www.tesev.org.tr/tr/research/turkiyenin-ortadogudaki-yumusak-gucu-ve-onundeki-engeller/>. [28.12.2023].
- Anadolu Ajansı (2012, 14 Mart) Halk Ayaklanması bir sloganla başladı.
<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/halk-ayaklanmasi-bir-sloganla-basladi/377401>. [28.12.2023].
- Arı, T. (2012). Geçmişten Günümüze Orta Doğu Siyaset Savaş ve Diplomasi, *MKM Yayıncılık*, Bursa, 5. Baskı, c.1, 63-67.
- Anadolu Ajansı (2015, 20 Haziran). Suriyeli yetimlerin "baba özlemi".
<https://www.aa.com.tr/tr/yasam/suriyeli-yetimlerin-baba-ozlemi/34467>. [29.12.2023].

- Anadolu Ajansı (2015, 7 Ekim). 6-7 Ekim Olayları'nın Bilançosu.
<https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/6-7-ekim-olaylarinin-bilancosu/436002>
[16.11.2023].
- Anadolu Ajansı (2016, 7 Haziran). Suriyeli yetim öğrencilerin karne sevinci.
<https://www.aa.com.tr/tr/yasam/suriyeli-yetim-ogrencilerin-karne-sevinci/585457>. [29.12.2023].
- Anadolu Ajansı (2017, 19 Kasım). Suriyeli çocukların en büyük hayali savaşız dünya. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/suriyeli-cocuklarin-en-buyuk-hayali-savassiz-dunya/969510>. [29.12.2023].
- Anadolu Ajansı (2018, 25 Aralık). İdlib'de çadırlarda yaşayan ailelere kışlık yardım. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/idlibde-cadirlarda-yasayan-ailelere-kislik-yardim/1348117>. [16.11.2023].
- Anadolu Ajansı (2020, 5 Şubat). İdlib'e gıda, kıyafet ve yakacak yardımı. <https://www.aa.com.tr/tr/pg/foto-galeri/idlibe-gida-kiyafet-ve-yakacak-yardimi>. [16.11.2023].
- Ayhan, V., ve Orhan, O. (2011). Suriye Muhalefeti'nin Antalya Toplantısı: Sonuçlar, Temel Sorunlara Bakış ve Türkiye'den Beklentiler. *Ortadoğu Analiz*, 3(31-32): 8-16.
- Ayrancı, Z. Ş. (2006). *Türkiye-Suriye ilişkileri* (Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Başak Gazetesi (2020, 8 Ekim). Dünya Şehit Çocukları Vakfından İdlib'e Briket Ev. <https://basakgazetesi.com/haber/dunya-sehit-cocuklari-vakfindan-idlibe-briket-ev-169134.html>
- BBC (2013, 13 Mayıs). Reyhanlı Saldırıları: 7 Soruda Olup Bitenler. http://www.bbc.com/turkce/haberler/2013/05/130513_reyhanlida_ne_oldu. [28.12.2023].
- BBC (2014, 23 Mart). Türkiye Suriye Uçağını Düşürdü. https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/03/140323_suriye_ucak. [11.11.2023].
- BBC (2022, 2 Şubat). Suriye'nin İdlib bölgesindeki kamplarda bebekler donarak öldü. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-60224616>. [11.11.2023].

- Bektaş, T. (2011, 23 Nisan). Dışişlerinden Suriye açıklaması.
<https://www.iha.com.tr/haber-disislerinden-suriye-aciklamasi-171167>.
[28.12.2023].
- Benek, S. (2016). Türkiye-Suriye İlişkilerinin Sosyal Coğrafya Açısından Tarihsel Arka Planı, *Gaziantep Üniversitesi sosyal bilimler dergisi*, 15(1): 171-192.
- CNN (2013, 11 Şubat). Cilvegözü'nde Büyük Patlama.
<http://www.cnnturk.com/2013/turkiye/02/11/cilvegözünde.bu.yüksek.patlama/696063.0/>. [28.12.2023].
- Çam, Ö.T. (2020, 6 Mart). Türkiye ve Rusya İdlid'de ateşkes üzerinde anlaştı.
Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/bahar-kalkani-harekati/turkiye-ve-rusya-idlibde-ateskes-uzerinde-anlasti/1756201>. [21.12.2023].
- Çavuş, R. (2011). *Birinci Dünya Savaşı'nda (1914-1918) Hicaz'da Osmanlı idaresi ve ordusu* (Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Kırıkkale.
- Çerkeşli, M.T. (2016). *2000 Sonrası Türkiye-Suriye İlişkileri Ve Arap Baharı* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çevikel, G. (2015). *İnsani Yardım Operasyonlarında Lojistiğin Rolü: Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılara Sağlanan Yardımlar Üzerine Bir Araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul
- Çil, U. (2011). Arap Devrimleri Gücünü Adalet Hareketi Geleneğinden Alıyor.
Ortadoğu Analiz, 3(35): 69-76.
- Dargeçit, E. (2020, 23 Ekim). Türkiye Suriye İlişkileri,
<https://anadoludabugun.com.tr/yazarlar/erhan-dargecit/turkiye-suriye-iliskileri-5888> [28.12.2023].
- Dayı, E. (2002). Hatay Devleti ve Hatay'ın Anavatana katılması. *A.Ü Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* c.19: 331-340.
- Demir, E. (2021). Türkiye'nin Suriye Politikası Bağlamında TSK'nın Suriye'deki Sınır Ötesi Harekâtlarının Nedenleri ve Sonuçları. *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, 5(2): 541-580.
- Demir, Ş. (2011). Dünden Bugüne Türkiye'nin Suriye ve Ortadoğu Politikası.
Turkish Studies-International Periodical For The Language, Literature and History of Turkish or Turkic, 6(3), 692-713.

- Demirci, S. R. (2016). Uluslararası Politikada Suriye Krizi. H. Çomak, C. Sancaktar, Z. Yıldırım (der). İstanbul: Beta, 200-210.
- Dışişleri Bakanlığı (2009, Aralık). <https://www.mfa.gov.tr/aralik.tr.mfa>.
- Dışişleri Bakanlığı (2012, 10 Nisan). Suriye'nin Annan Planı Çerçevesindeki Taahhütlerini Yerine Getirmemesi Hk. No: 102.
- Doğan S. (2016). Suriye Savaşı ve Türkmen Dağı. https://www.insamer.com/tr/suriye-savasi-ve-turkmen-dagi_320.html. [28.12.2023].
- Dursunoğlu, A. (2011, 29 Haziran). Türkiye'nin idealist dış politikasının Suriye sınavı. http://www.ydh.com.tr/YD314_turkiyenin-ideal-dis-politikasinin-suriye-sinavi.html. [28.12.2023].
- Ebrem, S. İ. (2019). *Suriye İç Savaşı'nın Türk Dış Politikasına Ve Türkiye'nin Güvenliğine Etkileri* (Doktora Tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Bursa.
- Emlak Kulisi (2020, 8 Ekim). Dünya Şehit Çocukları Vakfından Suriye İdlib'e briket ev. <https://emlakkulisi.com.tr/dunya-sehit-cocuklari-vakfindan-suriye-idlibe-briket-ev/650626>. [28.12.2023].
- Emre, A. (2012). *Devrimlerden Sonra Arap Baharı*. İstanbul: DÜBAM (Dünya Bankası Araştırma Masası) Yayınları.
- Erdal, S. (2014). Uluslararası Hukukta Karşı Önlemler ve Akçakale'de Yaşananlar. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 22(1): 10.
- Erşen, E. (2016). Suriye Sorunu Gölgesinde Türkiye-Rusya İlişkilerinde Normalleşme Süreci. *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 3(2): 155
- Ertaş, . (2006). *1990 Sonrası Bölgesel Gelişmeler Işığında Suriye* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim dalı, Ankara.
- Ertuğrul, D. (2012). Türkiye Dış Politikası için Bir Test: Suriye Krizi. https://www.tesev.org.tr/wp.content/uploads/rapor_Turkiye_Dis_Politikasi_Icin_Bir_Test_Suriye_Krizi.pdf [21.12.2023].
- Göçer, İ., ve Çınar, S. (2015). Arap Baharının Nedenleri, Uluslararası İlişkiler Boyutu ve Türkiye'nin Dış Ticaret ve Turizm Gelirlerine Etkileri. *KAÜ İİBF Dergisi*, 6(10): 51-68.

- Gökcan, Ö. (2018). Türkiye-Suriye İlişkilerinde Bir Kırılma Noktası: Ekim 1998 Krizi Veya Diğer Bir İfadeyle İlan Edilmemiş Savaşı, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 13(1): 169-198.
- Görücü, K. (2022, 27 Ocak). İkinci Yıl Dönümünde Bahar Kalkanı Harekâtı ve Barışın Tesisi. Setav. <https://www.setav.org/odak-ikinci-yil-donumunde-bahar-kalkani-harekati-ve-barisin-tesisi/> [21.12.2023].
- Güçlü, M. (2022). *Suriye İç Savaşı'nın Çözüm Sürecinde Türkiye'nin Rolü* (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Konya.
- Gün, A. F. (2015). Çatışma Çözümleri Bağlamında Kamu Diplomasisi “Kobani Olayları”. *Barış Araştırmaları Ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, 3(1): 26-41.
- Gündoğdu, S. (2011). *Türkiye-Suriye ilişkilerinde su sorunu ve terörizme etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Isparta.
- Gürel, M. (2022). *Yumuşak Güç Bağlamında Türkiye'nin Yapmış Olduğu Dış Yardımlar: Tika, Kızılay, Afad ve Yee Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Antalya.
- Haber7 (2020, 2 Mart). 34 asker şehit olmuştu! Putin'den ilk açıklama! “Savaş” deyip dünyaya gözdağı verdi. <https://www.haber7.com> [21.12.2023].
- Haberler (2016, 11 Şubat). Dünya Şehit Çocukları Vakfı Başkanı Yıldırım Açıklaması. <https://www.haberler.com/guncel/dunya-sehit-cocuklari-vakfi-baskani-yildirim-8148028-haberi/>. / . [20.12.2023].
- Haberler (2021, 22 Ekim). Suruç Katliamı nedir? Suruç'ta ne oldu? Suruç saldırısı nedir? ne zaman oldu. <https://www.haberler.com/haberler/haberler-suruc-katliami-nedir-suruc-ta-ne-oldu-suruc-14480733-haberi/>. [20.12.2023].
- Habertürk (2020, 8 Ekim). Dünya Şehit Çocukları Vakfından İdlib'e briket ev. <https://m.haberturk.com/dunya-sehit-cocuklari-vakfindan-idlib-e-briket-ev-2828875>. [20.12.2023].

- Haksöz Haber (2022, 8 Aralık). Suriyeli küçük kız: “Bizim suçumuz ne ki üşüyoruz?”. <https://www.haksozhaber.net/suriyeli-kucuk-kiz-bizim-sucumuz-ne-ki-usuyoruz-158527h.htm>. [20.12.2023].
- Hürriyet (2005, 13 Nisan). Onurlu Cumhurbaşkanı Hoşgeldiniz. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/onurlu-cumhurbaskani-hosgeldiniz-38717599>. [28.12.2023].
- Hürriyet (2011 27 Nisan). Erdoğan Telefon Diplomasisi başlattı. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/erdogan-telefon-diplomasisi-baslatti-17645733> [28.12.2023].
- Hürriyet (2011, 29 Nisan). Mit Müsteşarı Şam’da <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/mit-mustesari-sam-da-17664271> adresinden alındı. [28.12.2023].
- Hürriyet (2015, 24 Kasım) Angajman Nedir? Angajman Kuralları Nelerdir? <http://www.hurriyet.com.tr/angajman-nedir-angajman-kurallari-nelerdir-40018101>, [20.12.2023].
- Hürriyet (2022, 5 Eylül). Tıp fakültesini kazanan Faris’in bıçaklı kavgada ölümüne 2 tutuklama. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/tip-fakultesini-kazanan-farisin-bicakli-kavgada-olumune-2-tutuklama-42132157>. [28.12.2023].
- İHH Faaliyet Raporu (2022). Suriye faaliyet Raporu (2011-2022). <https://ihh.org.tr/yayin/detay/suriye-faaliyet-raporu-2022>. [28.12.2023].
- İnce, B. (2019). *Türkiye’nin Dış Yardımlarında Bir Ulus Markalama Aracı Olarak Diyanet Dış Yardımları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- İnsamer (2016, 18 Ağustos). 6. Yılında Suriye İç Savaşı ve “Koruma Sorumluluğu”nun Başarısızlığı. https://www.insamer.com/tr/6-yilinda-suriye-ic-savasi-ve-koruma-sorumlulugu-nun-basarisizligi_352.html [28.12.2023].
- İnsamer (2023, 17 Mayıs). Deprem Sonrası Göç ve Mültecilerin Yeniden Yerleşimi Meseleleri. <https://www.insamer.com/tr/deprem-sonrasi-goc-ve-multecilerin-yeniden-yerlesimi-meseleleri.html>. [28.12.2023].
- İşeri, R. (2008). *Türkiye’de etnik terör: asala ve pkk örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, Ankara.

- Karacaoğlu, B., ve Tok, L. (2018, 6 Eylül). 10 Soruda İdlib'in önemi.
<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/10-soruda-idlibin-onemi> [28.12.2023].
- Karakoç, E. (2009). Atatürk'ün Hatay Davası, *Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanlığı Bilig Dergisi*, s. (50): 90-120.
- Kayabaşı, Y. (2019). *Suriye İç Savaşında Yerel Aktörlerin Rolü Ve Türkiye'nin Suriye İhtilafına Yaklaşımı (2011-2018)* (Yüksek Lisans Tezi). Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi Ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Uluslararası İlişkiler Programı, Ankara.
- Keskin Ata, F. (2012). Uluslararası Hukuk Açısından Türk Askeri Uçağının Suriye Tarafından Düşürülmesinin Bir Değerlendirmesi. *Ortadoğu Analiz*, 4(44): 17.
- Kılıç, S. (2011, 8 Ağustos). Gerginleşen Türkiye Suriye İlişkileri ve Su.
<https://www.orsam.org.tr/tr/gerginlesen-turkiye-suriye-iliskileri-ve-su/>. [20.12.2023].
- Kınalıtopuk, Ö. T. (2014). *Türkiye-Suriye ilişkileri 2002-2014 dönemi* (Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim dalı, Edirne.
- Kıran, A. (2014). Arap Baharı, Suriye ve demokratik dönüşüm beklentileri. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 97-113.
- Kızılay (01.06.2017). İdlib'deki İhtiyaç Sahipleriyle İftar.
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3625>. [28.12.2023].
- Kızılay (02/01/2019). İdlib'deki Selzedelere Kızılay Yardımı.
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4513>. [28.12.2023].
- Kızılay (02/11/2017). Kızılay, İdlib'te 2 Sevgi Mağazası Daha Açıyor.
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3875>. [28.12.2023].
- Kızılay (03.04.2021). Kızılay Suriye'de 1300 Briket Evi Teslim Ediyor.
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/5912>. [01.01.2024].
- Kızılay (03/12/2018). Kızılay'dan İdlib'e Eğitim ve İstihdam Desteği.
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4450>. [01.01.2024].
- Kızılay (05.04.2017). İdlib'e Kimyasal Saldırı.
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3489>. [28.12.2023].
- Kızılay (05.04.2021). İdlib'de Karekodlu Evlerle İhtiyaçlar Tespit Edilecek.
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/5915>. [01.01.2024].

Kızılay (10.09.2021). İdlib'e Hemşirelik Okulu İçin İlk Adım Atıldı.
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/6225>. [01.01.2024].

Kızılay (11.02.2020). Üsküdar Şubesi'nden İdlib'e Uzanan Yardım Köprüsü.
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/SubeHaberDetay/4959>. [01.01.2024].

Kızılay (12.02.2018). Kızılay'dan İdlib'deki Kamplara Yardım Eli.
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4051>. [28.12.2023].

Kızılay (13.01.2020). İdlib'deki İhtiyaç Sahipleri İçin Ortak Yardım Kampanyası.
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/4902>. [01.01.2024].

Kızılay (13.01.2020). Memur-Sen ve Hak-İş'ten İdlib'deki Yardım Çalışmalarına Destek. <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/4905>. [01.01.2024].

Kızılay (13.02.2017). İdlib'e Kızılay Sevgi Mağazası.
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3348>. [28.12.2023].

Kızılay (13.11.2022). Kızılay İdlib'de 22 Derslikli Okul Açtı.
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/7117>. [01.01.2024].

Kızılay (15.01.2018). Genel Müdür Altan İdlib'teki Çalışmaları Yerinde İnceledi.
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3998>. [01.01.2024].

Kızılay (16.03.2015). Suriye İnsani Yardım Operasyonu'nda Beşinci Yıl.
<https://www.kizilay.org.tr/haber/haberdetay/1904>. [01.01.2024].

Kızılay (16.03.2020). Bursa Şubesi'nden İdlib'e Yardım.
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/SubeHaberDetay/5029>. [01.01.2024].

Kızılay (19.01.2018). İdlib'teki Yeni Çadırkentte Yaşam Başladı.
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4012>. [28.12.2023].

Kızılay (19.01.2021). İdlib'deki Selzedelere Türk Kızılay Yardımı.
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/5734>. [01.01.2024].

Kızılay (19.12.2016). İdlib'e Yerleştirilen Haleplilere Yerinde Yardım.
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3182>. [28.12.2023].

Kızılay (20.02.2020). Kızılay İdlib'deki İnsanlık Dramını Dindirmeye Çalışıyor.
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/4973>. [01.01.2024].

Kızılay (20.05.2019). Mobil Klinikler Suriye'de Hizmet Vermeye Başladı.
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/4687>. [01.01.2024].

- Kızılay Raporu (2014). Suriye Krizi İnsani Yardım Operasyonu Raporu.
https://www.kizilay.org.tr/Upload/Dokuman/Dosya/75587664_suriye_mayis-2014.pdf. [01.02.2024].
- Kızılay Raporu (2022). Faaliyet Raporu. <https://www.kizilay.org.tr>. [01.01.2024].
- Kızılay (2022). Göç Direktörlüğü Aylık Faaliyet Raporu. <https://www.kizilay.org.tr>. [01.01.2024].
- Kızılay (21.12.2016). Haleplilere İdlip'te Çadırkent Kuruluyor.
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3186>. [28.12.2023].
- Kızılay (22.06.2018). BM'den Kızılay'a 11 Milyon liralık İnsani Yardım Desteği.
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4253>. [28.12.2023].
- Kızılay (24.02.2022) Kızılay'dan İdlip'e İki Oksijen Dolum Tesisi.
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/6671>. [01.01.2024].
- Kızılay (26.02.2020). Mağara'da Yaşam Mücadelesi Veren Suriyeli Ailelere Yardım Eli. <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/4997>. [01.01.2024].
- Kızılay (27.02.2020). G.Başkan Yardımcısı Turunç İdlibli İhtiyaç Sahiplerine Destek Oldu. <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/5000>. [01.01.2024].
- Kızılay (27.09.2016). 1 Milyon Suriyeliye "Kızılay Kart" İle Mali Destek.
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3011> [01.01.2024].
- Kızılay (30.12.2019). Türk Kızılay İdlip'de Yaraları Sarıyor.
<https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/4884>. [01.01.2024].
- Korgun, İ. (2020). Türkiye Suriye İlişkileri. *Ahi Evran Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1): 53-66 .
- Kökçam, S. (2018). Ak Parti Dönemi Türkiye-Suriye İlişkileri. *Kesit Akademi Dergisi*, s.15: 291-309.
- Köylü, M., ve Serdaroğlu, R. vd. (2012). *Darağacı*, İstanbul: Bilim-Gönül Yayınları, 3-13.
- Lancaster, C. (2007). *Foreign Aid: Diplomacy, Development, Domestic Politics*. The University of Chicago Press, Chicago.
- Maden, T. E. (2011). Türkiye-Suriye İlişkilerinde Suyun Rolü. *Ortadoğu Analiz dergisi*, 3(35): 33-40.
- (2012). Türk Dış Politikasında Suriye Örneği ile Sınıraşan Sular, *Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluslararası Avrasya Strateji Dergisi* 1(1): 89-98.

- Memleket (2016, 11 Şubat). Dünya Şehit Çocukları Vakfı Başkanı Yıldırım.
<https://www.memleket.com.tr/dunya-sehit-cocuklari-vakfi-baskani-yildirim-804442h.htm>. [29.12.2023].
- Millî Savunma Bakanlığı. (2020) Bahar Kalkanı Harekâtı.
<https://www.msb.gov.tr/BaharKalkani> [29.12.2023].
- Milliyet (2014, 24 Şubat). Dünya Şehit Çocukları Vakfı'ndan Suriyeli Çocuklara Okul. <https://www.milliyet.com.tr/yemel-haberler/hatay/dunya-sehit-cocuklari-vakfindan-suriyeli-cocuklara-okul-10046072>. [29.12.2023].
- Milliyet (2018, 16 Eylül). Dünya Ve Suriye Türkmenleri Buluşma Şöleni.
<https://www.milliyet.com.tr/yemel-haberler/hatay/dunya-ve-suriye-turkmenleri-bulusma-soleni-13036178>. [29.12.2023].
- Misto, M. ve Aksoy, A. (2015). Suriye'deki iç savaşın 2015 yılı bilançosu. *Anadolu Ajansı*. <http://aa.com.tr/tr/dunya/suriyedeki-ic-savasin-2015-yili-bilancosu/29846>. [20.07.2023].
- Miş, N. (2011). Suriye 2011, *Orta Doğu Yıllığı*, s.11: 261-300.
- Mynet (2019, 30 Aralık). İdlib'e battaniye yardımı. <https://www.mynet.com/idlib-battaniye-yardimi-180104852675>. [17.11.2023].
- Neciyev, E. (2019). Cenevre'den Soçi'ye "Suriye" Problemine Çözüm Arayışları. *Tarih ve Gelecek Dergisi*, 5(3): 835-850.
- NTV (2015, 22 Şubat). TSK'dan Süleyman Şah Karakoluna "Şah Fırat" Operasyonu. <https://www.ntv.com.tr/turkiye/tskdan-suleyman-sah-karakoluna-sah-firat-operasyonu, LmYkF4IOM0SIRTLJzsiEeg>. [17.11.2023].
- Of Belediyesi (2015, 6 Aralık). Of'tan Bayırbucak Türkmenleri İçin Yardım Seferberliği Başlatıldı. <https://www.of.bel.tr/i/haber/detay/547/bayirbucak-turkmenleri-icin-yardim-seferberligi/>. [12.02.2024].
- Oğur, Y. (2010, 2 Ekim). Devletten Apo'ya mektuplar-3. *haksözhaber.net*.
<https://www.haksözhaber.net/devletten-apoya-mektuplar-3-18180yy.htm>. [28.12.2023].
- Oktav, Ö.Z. (2013). Arap Baharı ve Türkiye-Körfez Devletleri İlişkileri, *Orta Doğu Analiz*, 5(51): 69-78.
- Orhan, D. D. (2013). Ortadoğu'nun Krizi: Arap Baharı ve Demokrasinin Geleceği. *Atılım Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1-2): 17-29.

- Orhan, O ve Haşıl, H. (2020). Moskova Mutabakatı Sonrası Türkiye'nin Tehdit Değerlendirmesi: Suriye Rejimi, YPG/PKK ve Radikaller. *Orsam*, s.116: 2-17.
- ORSAM (2012, 2 Temmuz). Suriye Eylem Grubunun Cenevre Toplantısı. <https://www.orsam.org.tr/tr/suriye-eylem-grubunun-cenevre-toplantisi/> [21.12.2023].
- Öner, S. G. (2014). Türkiye'nin Suriyeli Mültecilere Yönelik Politikası. *Ortadoğu Analiz*, 6(61): 42-54.
- Özcan, E. E. (2022, 15 Haziran). Astana süreci Türkiye ve Rusya'nın garantörlüğünde devam ediyor. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/astana-sureci-turkiye-ve-rusya-nin-garantorlugunde-devam-ediyor/2614403>. [20.12.2023].
- Özfatura, M. N. (2013). *Suriye Düğümü*, İstanbul: Divanyolu Kitap.
- Öztürkler, H. (2014). Arap Baharı'nın Ekonomik Analizi. *Akademik Ortadoğu*, 8(2): 1-16.
- Polat, D. Ş. (2020). Türkiye'nin Suriye'nin Kuzeyindeki Askerî Harekâtının Amaçları ve Sonuçları. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 16(33): 53-96.
- Risale Haber (2015, 13 Eylül). Suriyeli şehitlerin çocuklarına eğitim fırsatı. <https://www.risalehaber.com/suriyeli-sehitlerin-cocuklarına-egitim-firsati-246433h.htm>. [29.12.2023].
- Sabah (2015, 22 Şubat). Süleyman Şah Türbesi'nin Tarihi Hikâyesi. <https://www.sabah.com.tr/galeri/kultursanat/suleyman-sah-turbesinin-tarihi-hikayesi>. [16.11.2023].
- Sabah (2020, 3 Ağustos). Hatay ve İdlib'deki Suriyelilere kurban bağışı. <https://www.sabah.com.tr/gundem/2020/08/03/hatay-ve-idlibdeki-suriyelilere-kurban-bagisi>. [29.12.2023].
- Sağlam, N. (2022). Şerif Hüseyin Ve Siyasi Propaganda Aracı Olarak El-Kıble Gazetesi. *Avrasya Beşerî Bilim Araştırmaları Dergisi*, 2(2): 141-74.
- Sancak, K. (2016). *Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı ve Yumuşak Güç*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Sandıklı, A. ve Semin, A. (2012 Kasım). Bütün boyutlarıyla Suriye krizi ve Türkiye. Bilge Adamlar Kurulu Raporu, Rapor no: 52: 1-35.
- Sarınay, Y. (1996). Atatürk'ün Hatay Politikası 1 (1936-1938). *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 12(34): 3-65.

- . (2021). Hatay Sorunu ve Çözümü, www.Ataturkansiklopedisi.gov.tr.
- Selvi, A. (2020, 6 Şubat). Yeni Suriye politikasının parametreleri, *Hürriyet*.
<https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/abdulkadir-selvi/yeni-suriye-politikasinin-parametreleri-41440378>. [28.12.2023].
- Sondakika (2014, 26 Ekim). Dünya Şehit Çocukları Vakfı'ndan Suriyelilere Destek.
<https://www.sondakika.com/guncel/haber-dunya-sehit-cocuklari-vakfi-ndan-suriyelilere-6628252/>. [28.12.2023].
- Sondakika (2019, 16 Ağustos). Dünya Şehit Çocukları Vakfı'nın kurban yardımları.
<https://www.sondakika.com/guncel/haber-dunya-sehit-cocuklari-vakfi-nin-kurban-yardimlari-12333662/>. [28.12.2023].
- Suriye Gündemi (2016, 11 Şubat). <https://www.suriyegundemi.com/suriye-de-olu-sayisi-470-000>. [28.12.2023].
- Suriye Ülke Raporu (2012). <https://www.birlesmismarkalar.org.tr/uploads/Suriye.pdf> [20.07.2023].
- Şahin, M. (2011, 15 Ağustos). Suriye olayları ve Türkiye.
<https://www.orsam.org.tr/tr/suriye-olaylari-ve-turkiye-2/>. [28.12.2023].
- . (2011). Ortadoğu'da Değişen Dengeler ve Türkiye'nin Su Politikası: Üç Aşamalı Plan'ın Sürdürülebilirliği? *Tasam Stratejik Öngörü*, 140-143.
- . (2012,17 Ocak). Türkiye'nin Suriye Politikası Mezhepsel Değil, İlkeseldir.
<https://www.orsam.org.tr/tr/turkiye-nin-suriye-politikasi-mezhepsel-degil-ilkeseldir/> [28.12.2023].
- Şalvarcı, Y. (2003). *Pax Aqualis Türkiye, Suriye, İsrail İlişkileri, Su Sorunu ve Ortadoğu*. İstanbul: Zaman Kitap.
- T.C. Hatay Valiliği (2017, 16 Şubat). Bakan Eroğlu Dünya Şehit Çocukları Vakfı Okulu'nu Ziyaret Etti. <http://www.hatay.gov.tr/bakan-eroglu-dunya-sehit-cocuklari-vakfi-okulunu-ziyaret-etti>. [28.12.2023].
- T.C. İletişim Başkanlığı (2018). Çadırlarda yaşayanlara Kışlık Yardım.
https://www.iletisim.gov.tr/turkce/yerel_basin/detay/cadirlarda-yasayanlara-kislik-yardim/. [28.12.2023].
- Tan, M., Belli, A., ve Aydın, A. (2012). 2002 Sonrası ve Arap Baharı Kapsamında Türkiye-Suriye İlişkileri ve Bölgesel Yansımaları. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 66-74.

- TBMM Meclis Haber (2012, 4 Ekim). Türkiye Büyük Millet Meclisi Basın Açıklamaları. https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama? [28.12.2023].
- TDK (2006). Genel Açıklamalı Sözlük. Ankara: TDK Yayınları.
- Trthaber (2011, 6 Ağustos). Erdoğan: Suriye Bizim İç Meselemizdir. <https://www.trthaber.com/haber/gundem/erdogan-suriye-bizim-ic-meselemizdir-4907.html>
- Trthaber (2015, 11 Kasım). Türkiye'nin Angajman kurallarını Değiştiren Süreç. <http://www.trthaber.com/haber/turkiye/turkiyenin-angajman-kurallarini-degistiren-surec-218869.html>. [21.12.2023]
- Trthaber (2016, 7 Kasım). Suriyeli ailelere yardım. <https://www.trthaber.com/haber/yasam/suriyeli-ailelere-yardim-281133.html>. [28.12.2023].
- Trthaber (2019, 4 Temmuz). Hatay'a 12 bin 500 metrekairelik alan üzerine ay-yıldız figür. <https://www.trthaber.com/haber/yasam/hataya-12-bin-500-metrekairelik-alan-uzerine-ay-yildiz-figur-421775.html> [28.12.2023].
- Trthaber (2020, 5 Şubat). İdlib'e gıda, kıyafet ve yakacak yardımı. <https://www.trthaber.com/haber/guncel/idlibe-gida-kiyafet-ve-yakacak-yardimi-458927.html>. [28.12.2023].
- Trthaber. (2015, 9 Ocak). Suriye'ye 840 milyon liralık yardım. <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/suriyeye-840-milyon-liralik-yardim-161110.html>. [01.03.2024].
- Tür, Ö. (2011). 2000'lerde Türkiye-Suriye İlişkilerinin Siyasi-Ekonomisi. *Ortadoğu Analiz*, 33-39.
- Türkoğlu, E. (2019). *Gazeteci Gözüyle Zeytinalı Harekâtı*. Hatay Medya Basım Ajans.
- Unicef. (2023). Türkiye ve Suriye'yi etkileyen depremlerden 100 gün sonra, milyonlarca çocuk, zorlu koşullarla mücadeleye devam ediyor <https://www.unicef.org/turkiye/basim-bultenleri/turkiye-ve-suriyeyi-etkileyen-depremlerden-100-gun-sonra-milyonlarca-çocuk-zorlu> [29.12.2023].
- Uğurluel, T. ve Kayatekin, B. M. (2017). Yavuz Sultan Selim'in Ölüm Nedeni Nedir? *Tarih Okulu Dergisi*, 33: 49-55

Üste, N., ve Yılmaz, L. (2014). Büyük Güçler, Suriye Krizi ve Türkiye. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 140-152.

www.ihh.org.tr. [29.12.2023].

www.kizilay.org.tr. [29.12.2023].

www.afad.gov.tr. [29.12.2023].

www.dunyasehitcocuklari.org.tr. [29.12.2023].

Yeni Akit (2020, 8 Ekim). Dünya Şehit Çocukları Vakfından İdlib'e briket ev.

<https://www.yeniakit.com.tr/haber/dunya-sehit-cocuklari-vakfindan-idlibe-briket-ev-> [29.12.2023].

Yeşilot, O. ve Özdemir, B. (2016). Türk-Rus ilişkilerinin Geleceği: Rekabet mi? İş Birliği mi? *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 3(2): 55-73.

Yeşiltaş, M., ve Balcı, A. (2011). AK Parti Dönemi Türk Dış Politikası Sözlüğü: Kavramsal Bir Harita. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, s. (2): 9-34.

EKLER

EK 1

Dünya Şehit Çocukları Vakfı Logosu

EK 2

Hatay- Antakya Bölgesi Şehit Ailelerine Aylık Nakdi Yardım Dağıtımı (2014).

Kaynak: Dünya Şehit Çocukları Vakfı'ndan elde edilmiştir.

EK 3

Hatay /Antakya Dünya Şehit Çocukları Okulu (2014)

Kaynak: Dünya Şehit Çocukları Vakfından elde edilmiştir.

EK 4

DŞÇV Vakıf Kurucu Üyesi Psikiyatrist Dr. Hamdi Kalyoncu DŞÇV Okulu Ziyareti
(2015)

Kaynak: Dünya Şehit Çocukları Vakfından elde edilmiştir.

EK 5

(2011-2018) Türkiye Orman ve Su İşleri Bakanı Veysel Eroğlu DŞÇV Okul Ziyareti
(16 Şubat 2017).

Kaynak: www.hatay.gov.tr. (Hatay Valiliği). [13.02.2024].

EK 6

(2014-2016) Hatay Valisi Ercan Topaca DŞÇV Okul Ziyareti / Hatay-Antakya
(16 Şubat 2017).

Kaynak: www.hatay.gov.tr. (Hatay Valiliği). [13.02.2024].

EK 7

DŞÇV Okul Öğrencisi Faris Muhammed Al-Ali (2022).

Kaynak: <https://www.hurriyet.com.tr>. [13.02.2024]

EK 8

Hatay- Yayladağı DŞÇV Fizik Tedavi Merkezi (2016).

Kaynak: Dünya Şehit Çocukları Vakfından elde edilmiştir.

EK 9

Hatay-Yayladağı'nda Kurulan 11 bin 500 metrekarelik ay yıldız figürü Altında Dünya Müslüman Türkleri 1. Buluşma Şöleni (2019).

Kaynak: www.Milliyet.com.tr . [13.02.2024]

Hatay- Yayladağı Dünya Müslüman Türkleri 2. Buluşma Şöleni (2019).

Kaynak: www.yenimesaj.com.tr . [13.02.2024]

EK 10

DŞÇV Suriye - İdlib Çadırkent Saha Araştırma Çalışmaları (2019).

Kaynak: Dünya Şehit Çocukları Vakfından elde edilmiştir.

EK 11

DŞÇV Türkiye- Hatay Yayladağı Lojistik Merkezi (2018).

Kaynak: Anadolu Ajansı /Mehmet Toktaş. [13.02.2024].

EK 12

DŞÇV Çadırlarda Yaşayan Şehit Ailelerine Yardım Çalışmaları (2020).

Kaynak: Dünya Şehit Çocukları Vakfi'ndan elde edilmiştir.

EK 13

DŞÇV Suriye- İdlib/ İstanbul Sitesi Projesi (2020).

Kaynak: Dünya Şehit Çocukları Vakfından elde edilmiştir.

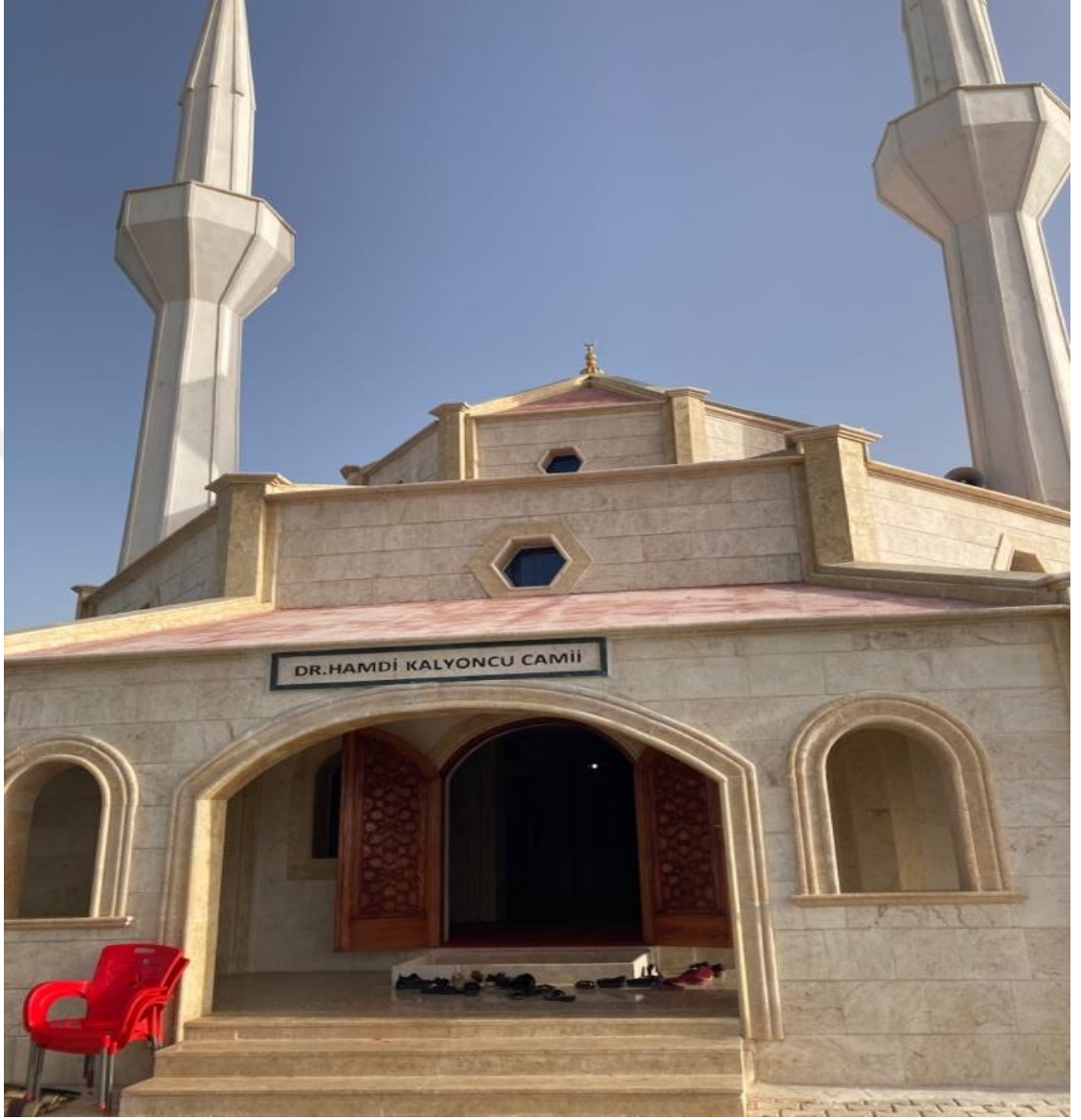
EK 14

Suriye-İdlib / İstanbul Sitesi (2020).

Kaynak: Dünya Şehit Çocukları Vakfından elde edilmiştir.

EK 15

Suriye- İdlib / İstanbul Sitesi Camii (2020).

Kaynak: Dünya Şehit Çocukları Vakfından elde edilmiştir.

EK 16

DŞÇV Suriye – İdlib/ İstanbul Sitesine Şehit Ailelerin Yerleştirilmesi (2020).

Kaynak: Dünya Şehit Çocukları Vakfından elde edilmiştir.

EK 17

Suriye – İdlib / İstanbul Sitesi Güvenlik Giriş Alanı (2020).

Kaynak: Dünya Şehit Çocukları Vakfından elde edilmiştir.

EK 18

Suriye - İdlib / İstanbul Sitesi Su Kuyularının Açılışı Ve Çevre Temizliği (2020).

Kaynak: Dünya Şehit Çocukları Vakfından elde edilmiştir.

EK 19

Suriye- İdlib / İstanbul Sitesinde Yaşayan Yetim Küçük Kız Çocukları (2022).

Kaynak: (2022) www.haksözhaber.com.tr [13.02.2024].

Suriye- İdlib / İstanbul Sitesi Faaliyet Alanındaki Küçük Kız Çocukları (2022).

Kaynak: Dünya Şehit Çocukları Vakfından elde edilmiştir.

EK 20

Suriye- İdlib/ İstanbul Sitesinde Şehit Çocukları İçin Sosyal Faaliyet Gösterileri (2022).

Kaynak: Dünya Şehit Çocukları Vakfından elde edilmiştir.

EK 21

Suriye- İdlib / İstanbul Sitesi Şehit Çocukları Okulu (2022).

Kaynak: Dünya Şehit Çocukları Vakfından elde edilmiştir.

EK 22

Suriye – İdlib Bölgesinde DŞÇV Kurban Kesimi (2019).

Kaynak: (2019) www.sondakika.com.tr. [13.02.2024].

EK 23

Suriye- İdlib/ İstanbul Sitesindeki Şehit Ailelerine İş İstihdam Projesi (2022).

Kaynak: Dünya Şehit Çocukları Vakfından elde edilmiştir.

EK 24

Suriye – İdlib / DŞÇV İstanbul Sitesi ve Zeytin Bahçeleri (2020).

Kaynak: Dünya Şehit Çocukları Vakfından elde edilmiştir.

EK 25

Suriye – İdlib / İstanbul Sitesi Dikiş Atölyesi (2023).

Kaynak: Dünya Şehit Çocukları Vakfından elde edilmiştir.

EK 26

Suriye – İdlib / İstanbul Sitesi Dikiş Atölyesinde Dikilen Kıyafetler (2023).

Kaynak: Dünya Şehit Çocukları Vakfından elde edilmiştir.

DŞÇV Antakya ve Yayladağı Bölgesinde Kurulan Aşevleri Pankartları (2023).

Kaynak: Dünya Şehit Çocukları Vakfından elde edilmiştir.

EK 28

Suriye / 6 Şubat Depreminde Göçük Altında Kalan Suriyeli Çocuklar (2023).

Kaynak: İhlas Haber Ajansı [13.02.2024].

EK 29

Suriye- İdlib / 6 Şubat Depreminde Toplanma Alanı Olan DŞÇV İstanbul Sitesi (2023).

Kaynak: Dünya Şehit Çocukları Vakfından elde edilmiştir.

EK 30

Suriye – İdlib / İstanbul Sitesi 6 şubat Depreminde Yapılan Yemek Dağıtımı (2023).

Kaynak: Dünya Şehit Çocukları Vakfından elde edilmiştir.

EK 31

DŞÇV Tarafından Deprem Bölgesinde Yapılan Su ve Sıcak Yemek Dağıtımı (2023).

Kaynak: Dünya Şehit Çocukları Vakfından elde edilmiştir.

EK: 32

İHH'nın Suriye İçerisinde Fırınlarda Ekmek Üretimi (2020).

Kaynak: İHH İnsani Yardım Vakfı Suriye Faaliyet Raporu 2011-2022

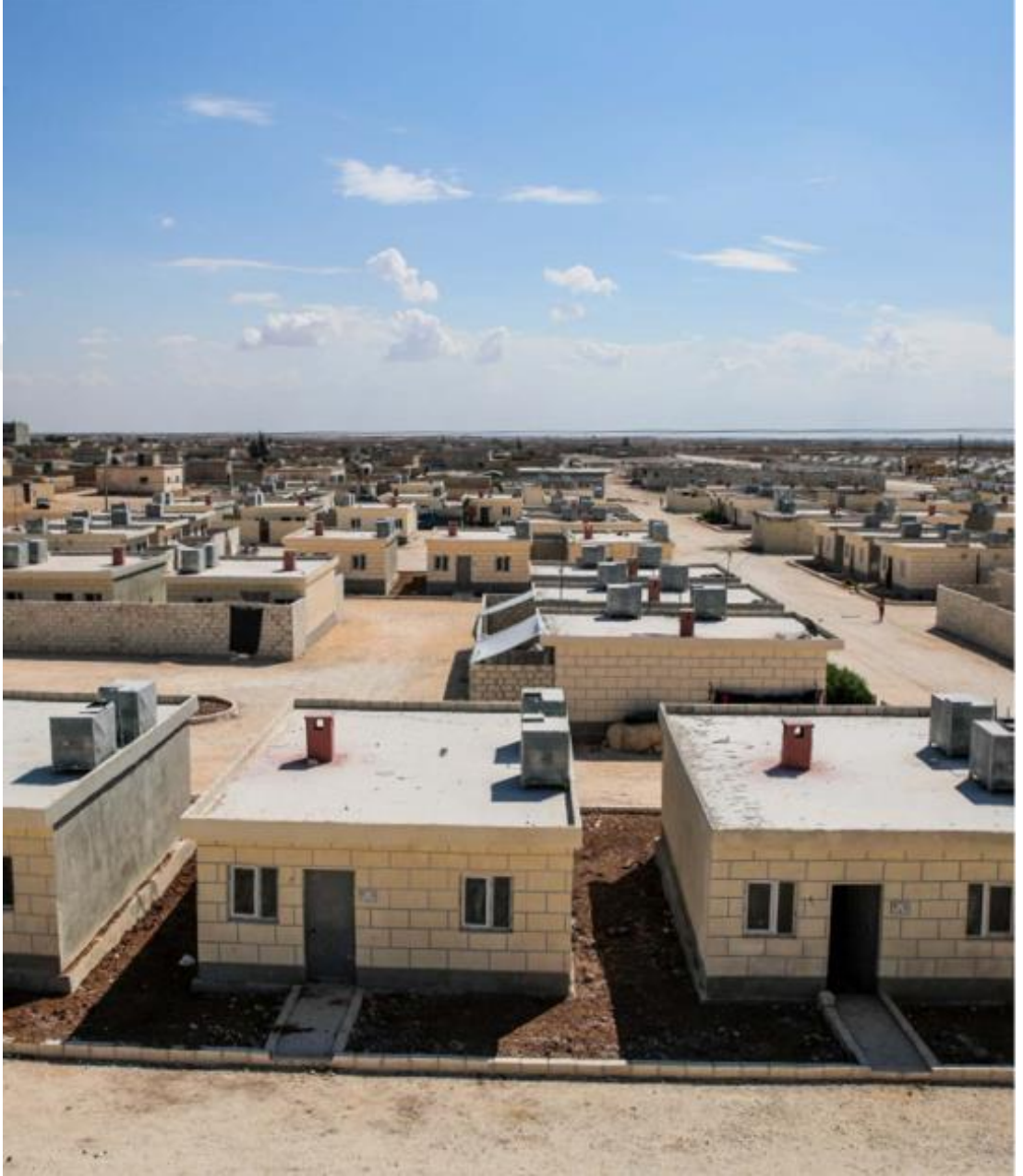
EK: 33

Suriye İHH Hayır Yardım Mağazaları (2012 -2022).

Kaynak: İHH İnsani Yardım Vakfı Suriye Faaliyet Raporu 2011-2022

EK:34

İdlib İHH Briket Yaşam Evleri (2020).

Kaynak: İHH İnsani Yardım Vakfı Suriye Faaliyet Raporu 2011-2022

EK: 35

İHH, Kuveyt Beyt Zeka ve AID Uluslararası Doktorlar Birliği Tarafından Yapılan Yüksek Teknolojili Ortez Protez Merkezleri / Suriye (2021).

Kaynak: İHH İnsani Yardım Vakfı Suriye Faaliyet Raporu 2011-2022

EK: 36

Memur-Sen ve Hak-İş'ten Suriye- İdlib'deki Yardım Çalışmalarına Destek (2020).

Kaynak: (Kızılay.org.tr / 13.01.2020).

EK:37

BM'den Kızılay'a 11 Milyon liralık Suriye'ye Yönelik İnsani Yardım Desteği (2018).

Kaynak: (Kızılay.org.tr / 22.06.2018).

EK: 38

Suriye- İdlib Bölgesi Mağara'da Yaşayan Suriyeli Ailelere Kızılay Yardımı (2020).

Kaynak: (Kızılay.org.tr / 26.02.2020).

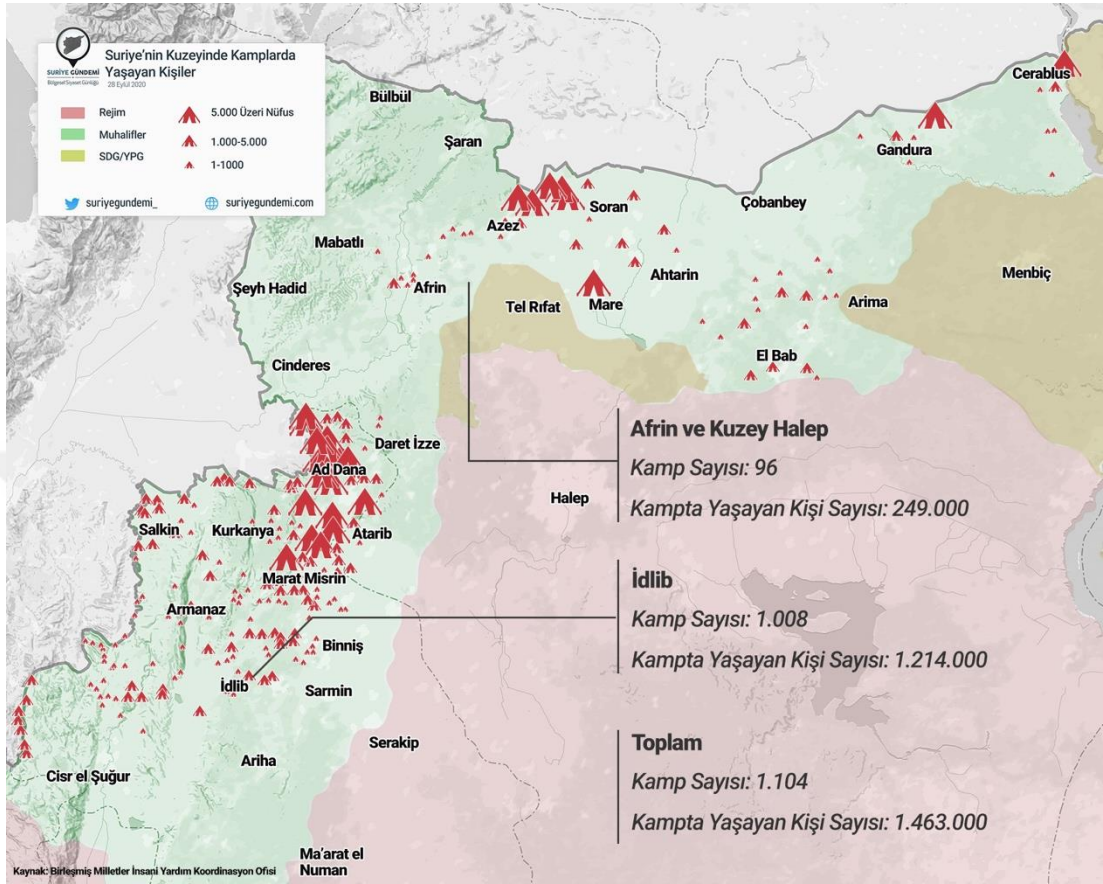
EK: 39

Suriye – İdlib Bölgesinde Fikir Kùltür ve Sanat Araştırmaları Derneği (FİKSAD) ve Kızılai ortak İş birliğinde Yapılan 22 Derslik Okulun Açılışı (2021).

Kaynak: (Kızılai.org.tr / 13.11.2021).

EK : 40

Suriye'nin Kuzeyinde Kamplarda Yaşayan Kişiler (18.09.2020).

Kaynak: (Suriye Gündemi, 18.09.2020).

ÖZGEÇMİŞ

Sümeyye YILDIRIM

A. EĞİTİM

Yüksek Lisans: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Tarih ve Medeniyet Araştırmaları, 2024, İstanbul.

Lisans: İstanbul Üniversitesi/Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, Tarih, 2022, İstanbul.

Ön Lisans: Anadolu Üniversitesi/Açıköğretim Fakültesi, İlahiyat, 2015, Eskişehir.

B. MESLEKİ DENEYİM

Dünya Şehit Çocukları Vakfı Üyesi, 2013. İstanbul-Hatay-Suriye/İdlib.

Yıldırım İnşaat LTD Şirketi, 2015/ Şirket Ortaklığı, 2022 /İstanbul.

BİLDİRİ YAYINLARI

“Sarıkaş’ta Osmanlı Gazileri”, International Congress of Eurasian Social Sciences’e (7. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Kongresi), Muğla, 27-30 Nisan 2022.

“Osmanlı Geç Döneminde Trabzon Vilayetinde Bulunan Camilere Yönelik Çalışmalar”, IV. İZÜ Lisansüstü Öğrenci Kongresi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, 16-17 Haziran 2023.